

George M. Cummins

The Language
of the Old Czech Legenda
"O Svaté Kateřině"

Verlag Otto Sagner München · Berlin · Washington D.C.

Digitalisiert im Rahmen der Kooperation mit dem DFG-Projekt „Digi20“
der Bayerischen Staatsbibliothek, München. OCR-Bearbeitung und Erstellung des eBooks durch
den Verlag Otto Sagner:

<http://verlag.kubon-sagner.de>

© bei Verlag Otto Sagner. Eine Verwertung oder Weitergabe der Texte und Abbildungen,
insbesondere durch Vervielfältigung, ist ohne vorherige schriftliche Genehmigung des Verlages
unzulässig.

«Verlag Otto Sagner» ist ein Imprint der Kubon & Sagner GmbH. George M. Cummins - 9783954793235
Downloaded from PubFactory at 01/10/2019 05:58:22AM
via free access

SLAVISTISCHE BEITRÄGE

BEGRÜNDET VON ALOIS SCHMAUS

HERAUSGEGEBEN VON JOHANNES HOLTHUSEN UND JOSEF SCHRENK

REDAKTION: PETER REHDER

Band 87

GEORGE M. CUMMINS

THE LANGUAGE OF THE OLD CZECH
LEGENDA O SVATÉ KATEŘINĚ

VERLAG OTTO SAGNER · MÜNCHEN

1975

**Bayerische
Staatsbibliothek
München**

ISBN 3 87690 099 9
Copyright by Verlag Otto Sagner, München 1975
Abteilung der Firma Kubon und Sagner, München
Druck: Alexander Großmann
8 München 19, Ysenburgstraße 7^I

ACKNOWLEDGMENTS

This book is the revised text of my Harvard Ph.D. dissertation, directed by Horace G. Lunt, and presented to the Department of Slavic Languages and Literatures in June, 1973.

The following three essays and transcription of the Old Czech Legenda o svaté Kateřině do not make up a rigorous textual study in the familiar sense--this work was completed half a century and more ago by the philologists Spina and Gebauer. Chapter I seeks to identify multiple sets of spellings habits from close study of the single copy of this fourteenth century poetic masterpiece. Chapter II studies the literary stylization of tense and aspect. I am least satisfied with Chapter III ("Versification"), wherein I propose an intonational unit midway between the phonological word and the octosyllabic line, and on this foundation proceed to examine the interplay of poetic content and phrasal structure. Upon reading this fragment, Professor Roman Jakobson suggested that I had failed to account for the "essential periodicity" of the metrics of the Legenda. I now believe it is possible to extend my notion of the "generalized speech measure" as a parallel and rhythmically antithetical structure, posed against the line (verš), to describe just this periodicity.

I would like to express special thanks to Professors Horace G. Lunt and Roman Jakobson, who read the MS of my dissertation and supplied many helpful comments. I owe its appearance in published form to the very kind encouragement of Professor Henning Andersen, and to the friendly professional courtesy of Professor Henrik Birnbaum, who introduced my work to the editors at Otto Sagner Verlag. I wish also to thank Professors J. Holthusen and J. Schrenk and my editor Dr. Peter Rehder. I am indebted to Marianne Whitmore and W. Slezak for many thoughtful suggestions, and also to my wife, Melanie Cummins.

TABLE OF CONTENTS

CHAPTER	Page
I. Orthography	1
II. The Poetics of Past Tense in the KL	79
III. Versification: Speech Measures and Intonation	163
APPENDIX	
I. Transcription of the KL	208
II. The KL and A 158	343
SUMMARY	363
BIBLIOGRAPHY	365

CHAPTER I

Orthography

Úkolem pravopisu je zachytiti jazyk jasně, j. t. nedvojznačně-- nic více. To znamená, že nikdo nemůže pravopisu předpisovati, jak má této jasnosti dosíci-- jde jen o to, aby jí skutečně dosaženo bylo.

-- Josef Vachek¹

1.0 Preliminary Remarks

An early statement of the internal logic of modern Czech orthography appears in Vachek's study "Český pravopis a struktura češtiny." Certain spelling rules--products of the gradual evolution of a standardized, standardizing writing code--had come under attack from the "phoneticizers" and "phonemicizers" of the age, who saw no reason for maintaining a number of aberrant concatenations of symbols, which, by historical accident or the personal taste of Hus or Dobrovský continue to adhere to an otherwise transparently logical system. The one-to-one correspondence of sign to sound (or "significant" sound) used in philological transcriptions, and, to a large extent, fundamental to Czech spelling, is perhaps violated by the mere presence of digraphs: Czech ch vs. č-š-ž; tě, dě, ně and ti-di-ni vs. ty-dy-ny. Vachek defends the spelling of the velar as devoid of ambiguity;² in the dental sets he sees the writing system presenting information about the morphemic (or morpho-phonemic) structure of Czech. Thus, in writing "prefix +

stem" the code distinguishes objednati from obětovati, vjezd from zvěst; in writing "adjectival stem morpheme" it distinguishes klammě and soukromě; in writing "stem + desinence" it outlines declensional types, as kosi, holubi, and kosy, holuby, or lexico-grammatical categories, as pani and pany, or nom.-acc.-instr. duby, stromy, voly, lesy. In choosing symbols for preverbs it may ignore voicing neutralization rules in favor of limning the shape of morphemes as they appear without constraints: sjednotiti, sléztí, svlažiti vs. zjasniti, zlibati, zvrhnouti.

These facts, however, adjoin a body of data which suggests that this "morphophonemic" principle does not apply, in many cases, where it ought: splašiti 'frighten' should read *zplašiti if the preverb is /z/ factitive. Similarly, zřítiti should read *sřítiti if the preverb is /s/ "motion in space." These are historically formulated writing conventions, Vachek concludes, synchronically unmotivated, and coexisting with other (historically formulated) rules which appear to give certain kinds of information about certain grammatical categories of the language.

How does the orthography of the literary language choose which elements of the grammar to distinguish explicitly in its code, and which elements to omit? The language writes plotě, městě, radě, but not *drahě, *snachě, *dobrě. Vachek, writing in 1933, concludes that Czech orthography makes explicit a fusion of certain heterogeneous phonemic and morphophonemic information.

In fact, implicit in Vachek's article is much of what is known about the structure of standardized writing codes in literary languages. Roman Jakobson has discussed the morphophonemic encoding function of the orthography of Contemporary Standard Russian.³ It is clear that many kinds of lower-level phonological rules, not explicit in spellings, would be gratuitous information for the reader-decoder. It is clear, further, that many kinds of lower-level rules are in fact explicitly conveyed, and, again, that many kinds of spelling rules convey no information whatsoever, or imply distinctions applicable only to previous stages of the language.⁴

Concerning English orthography, Noam Chomsky and Morris Halle have written:

Once again, the postulated underlying forms are systematically related to conventional orthography...and are, as is well known, related to the underlying forms of a much earlier historical stage of the language. There has, in other words, been little change in lexical representation since Middle English.⁵

Chomsky and Halle are rejoicing in the "rightness" of their own abstract formulas; but who can say what the orthography would do should the deeper abstraction be swept away? What rules do we know about the behavior of the encoder, the literary language itself? Much the same has been revealed about CSR. But do we know that, say, a mythical eighth century Slavic encoder, working within a mythical literary language, would systematically relate his spelling rules to underlying upper-level rules--that a predominance of his forms would

resemble abstract underlying representations, with an unobtrusive admixture of superfluous or synchronically inaccurate information?

The spelling rules of English, Czech and Russian are the products of fully coalesced, fully normalized systems. The rules of late fourteenth century Old Czech are, by contrast, nascent, nonstandardized, nonunified systems; they are, nonetheless, the product of an intense, spectacularly fertile historical development—they are marked by many currents of centralizing, standardizing tendencies—and they are, in fact, artifacts of a single culture, of a single, highly stylized literary language. The monuments of Old Czech literature reflect neither the unmotivated inventions of culturally isolated "encoders" nor the totally normalized writing conventions of literary languages produced by lengthy historical development. Authors of Old Czech literature writing down their works, and copyists, reproducing literary products, find themselves in exactly equivalent roles in relation to orthographic norm and style: the language, freshly coded by the author, and freshly recoded by the copyist from his text, will find in every case an eccentric and unique symbolic expression. The individuality of each monument is defined by the realized pattern of optional variant symbols spawned by aggregate layers of conventionalized habits.

A copyist working in the year 1400 operates with spelling rules of the so-called "mladší spřežkový pravopis" (younger digraph orthography). As with the earlier stages ("primitivní

pravopis and starší spřežkový pravopis—primitive orthography and older digraph orthography) the writer is bound not by strict normalizations, but by generalized habits. Among them, for example, might be the symbolic identity of /c/ and /č/ and lack of symbolic distinction between /s/ and /š/. In producing copy A_n from copy A_m of text A, the copyist may substitute his own preferred symbol "X" for some occurrences of /c/ and /č/ while mechanically reproducing symbol "Y" of copy A_m for other occurrences. If text A dates from the "older digraph" period, it will be based on a code the copyist understands quite well, and yet the opportunities for mechanical slips or confusions are at once more numerous than would be the case were A_m a product of the later system, since the generalized habits are not identical. If text A_m dates from the period of the "primitive orthography"—the writing system of a language perhaps merely a hundred years older than that spoken by the copyist—the code is likely to be difficult in some points and hopelessly confusing in others. Symbol "X" in the "primitive" may be the predominate optional variant corresponding to symbol "Y" in the "younger digraph"; also, the optional rules for identity of symbols for several morphophonemes, or optional distinction between segments, may not be immediately obvious.

These are optimal situations for the copyist of 1400. He will have to deal as well with deviant texts, totally eccentric systems within systems, with opaquely reordered sets of generalized habits. He will occasionally have to deal with

extraneous dialectal information, though this is rare in Old Czech. If an early fifteenth century Bohemian were to have copied the Legenda o svaté Kateřině (hereafter KL, after Spina), he would face the problem of both extraneous and functionally basic non-Bohemianisms, lexical, phonetic, morphological. In every copy he makes, however, it is certain he will have to juggle transparent, easily decoded conventions with eccentric individual spelling patterns; it is certain, further, that his own habits will reshape every copy he makes.

In dealing with the single copy of a much-recopied, perhaps much circulated classic of mid-fourteenth century literature, the Stockholm-Brno MS 555 of the KL, I propose to analyze, as far as is possible, the spelling conventions that underlie the history of the text—those conventions governing the written expression of what Jakobson has called the morphophonemic encoding which is the work of the orthographic grammar of a literary language. I propose to analyze the so-called "lower-level" information supplied by the orthography of the text, and to supply interpretive guidelines for this information, so far as is possible. I further propose to discover, for the KL, to what degree the systems of copy (or copies) and original can be unraveled and reconstructed.

The elements which are the subject of study are the following:

1. KL_a -- the individualized, stylized literary product of classical Old Czech (hereafter COCz), with and without features

- foreign to the idealized language of the handbooks
2. $KL_{b\dots z}$ -- all (any) intermediate recensions of the monument that is KL_a
 3. KL -- the text of the Stockholm-Brno MS 555

In summary, some basic mechanical assumptions are these:

The copyist of the KL has worked from these elements:

1. personal spelling habits
2. KL_z -- with historically defined and personally undefined rules, and with slips, motivated "mistakes," omissions, insertions, alterations willful and mindless
- (3. conscious personal reinterpretation of the language of KL_z)

1.1 General Description of the KL

The KL has been described by its second editor, F. Spina, in his Die Alttscheische Katerinenlegende der Stockholm-Brünner Handschrift.⁶ His detailed explication has been emended and amplified by Smetánka⁷ and by the many philological commentators in the years following the editio princeps of Pečírka and Erben (1860)--among them Gebauer, Jedlička, Flajšhans, Havlík, Kebrle, Pelikán, Vondrák, Menčík. I will therefore confine my remarks to features immediately relative to the study of the orthography.

The KL is the largest text in an anthology of 129 pages in octavo, with an older pagination numbering 1-258.⁸ The

KL itself occupies pages 1a-68b and is written in a non-cursive, regular hand--features which mark it as Eastern (Moravian) in origin. It is followed by a prose otčenáš in another, slightly younger hand, in minute script. Pages 74a-96b contain a prose passio Christi in the same hand as that of the KL. Phonetic features of "Moravian dialect" are present here as in the KL, and the orthography is similar, if not identical. Pages 97a-120b contain a translation of the pseudo-Augustinian tract De conflictu vitiorum et virtutum, generally ascribed to Štítný, and written in two different hands, roughly of the same date as the KL. The anthology closes with a sermon on the Mysteries of Good Friday, 120b through 129a, in still another hand, with features indicating composition around 1400.

The orthographic correspondences of the KL place it in the "younger digraph" period: the single most important generalized rule is the indication of voicing in palatal and dental fricatives, but not of the feature compact-diffuse. (A single symbol is chosen for /s/ and /š/, another for /z/ and /ž/). The following is a generalized correspondence table for the variety of "younger digraph" used by the copyist:⁹

<u>Symbol</u>	<u>Segment</u>
a	a ā
e	e ē
i y	i y ī ŷ
o	o o
u v	u ū
ie ye	ě ie
r	r
l	l l'
m	m m'

n		n	n'	n'
b		b	b'	
p		p	p'	
w		v	v'	
f		f	f'	
t		t	t'	t'
d		d	d'	d'
j	y g i	j		
z		z	z'	ž
s	r ff	s	s'	š
rz		r		
cz		c	č	
k		k		
g		g		
h		h		
ch		ch		
(x)		(ks)		

("Segment" symbols are standard Old Czech transcriptional signs; "segments" are units of idealized Old Czech—they do not all exist, nor in the same hierarchy, in the language of the KL).¹⁰

The text is free of meaningful diacritics; vowel quantity is not indicated.¹¹ A number of common abbreviations are used consistently throughout: "p^h" or "p" for segments pra, pro, přě and při; "◌" for ~~m~~ as in "rowenstwe◌"; "xřs" for Kristus. A significant editorial task for Pečírka, Erben and Spina was the delicate unraveling of random capitalization and punctuation, as well as arbitrary word division.

The problems of Latin paleography in the KL have been noted. Principally these involve the ambiguity of certain sets of symbols: "o"/"e", "n"/"u", "t"/"c"/"cz", and "b"/"v".¹² It is essential to note that, notwithstanding the massive catalogues of slips in the notes to Spina's edition, the copyist has, in some few cases, corrected his own work, either by superscribed letters or by imperfect erasures. Among these

are 2118 "w^zieczy" 2775 "z^wnychz" 2763 "t^crzy". 1249 "znawfye" is amended to "za vře" by a heavy line drawn through the "n" and 1288 "wierzyu" is corrected by an imperfect erasure from "wierzym" (this is the rime-word paired with 1289 "myerzy"). These rare examples of evidence of demonstrable scribal linguistic corruption or emendation of KL_z—coupled with comparable phonetic mistakes noted in the text of the Stockholm-Brno passio Christi—are all the data the philologists have adduced relative to the work of the last copyist, the KL scribe, alone. An undecipherable "o" (without apparent meaning) is noted in 1716 "tuzy" 2330 "t^okwye[e" and 2417 "tutak". A superscribed "r" in 1541 "yakuth^ra" is interpreted by Pečírka as a mark of palatalization over the "t", and by Spina as an imperfect correction to "třtina".

The text of the KL is marred by a sizeable number of scribal errors. A hierarchical presentation of the facts, it seems to me, is an essential preface to the study of the underlying orthographic regularities of the text. In studying these imperfections, the analyst can make a customary distinction between "slips" and "motivated mistakes"—categories which are by no means mutually exclusive, in the minds of scribe or philologist. A slip is an editorially demonstrable mechanical error; optimally, it is one which is unrelated to conscious or unconscious reinterpretation of the copied material. A motivated mistake is an error which reveals the conscious or unconscious encroachment of the dialect or idiolect of the copyist. Editorial criteria include the structure of the

octosyllabic epic line, the general laws of rime and COCz syntax, and the idealized sets of morphological elements--and rules for their production--presented in the handbooks. (For a totally exhaustive, non-categorized listing of "deviations" see Spina's edition).

Slips

I.	a.	new line inserted (third line added to the couplet 1229-1230)	1231
	b.	lines omitted	2156, 2642-43
	c.	word/phrase reordered	365 "tomu wy arzkucz" for " <u>tomu a rkúc: Vy</u> "
	d.	word extracted from adjacent line, replacing original reading	1480 "bezpoczatka" for " <u>bez potaza</u> "
	e.	rime-word omitted	549 " <u>byla</u> "
	f.	syllable mechanically repeated	2467 "ftaftachu" 2492 "tazataty"
	g.	syllable lifted from adjacent line, inserted	2542 "z fchwich" for " <u>z svých</u> "
	h.	syllable omitted	711 "Na wely y firokey" for " <u>na velikéj i širokéj</u> "
	i.	syllable/symbols omitted in words run together	1812 "w feho" for " <u>vše jeha</u> "
II.	a.	letters reversed	225 "bohatie" for " <u>bohatéj</u> "
			(G) → (mistake)
		(misunderstood or miscopied?)	873 "zadofnye" for " <u>žádostnéj</u> "
			(G) → (mistake)
		(slip)	2854 "sprofteyna" for " <u>zprostěna</u> " (G)

- 2143 "ohlecſye" for "ohlechše"
- 271 "Nechie" for "nechtě" (G)
- 1465 "myſtry" for "mistři" → (mistake)
- 717 "ponutky" for "ponuky" → (mistake)
- 778 "wſie" for "vši" (G)
- 981 "torpaſſ" for "topas"
- 1335 "wſkak" for "však"
- 1012 "wſtydlewey" for "v stydlivéj"
- 1108 "krzenſtanſke" for "křestanské"
- 1121 "wzdwiedye" for "vzvědě" → (mistake)
- 2333 "klete" for "klaté"
- 339 "tietwey" for "tě tvój"
- 2945 "lydy" for "lidu"
- 3264 "kſluku" for "k sluchu"
- 677 "Cu" for "Tu"

b. letters omitted
(slip)
(status of ~~r~~?)

c. letters inserted
(lexeme variant?)

d. letters anticipated
and inserted

(variant stem vowel?)

e. letters repeated,
replacing original
symbols

f. letters misread or

1760 "vgeho" for "v jeho"

858 "wftwayfi" for "vstavivši"

2573 "ywftawfy" for "vstavivši" → (mistake)

Mistakes

1114 "fwemohuczym" for "všemohúcím" → (slip)

1206 "wlemu" for "svému"

1375 "ztyftyl" for "zčistil" → (KL_a?) ←

3292 "wnoty" for "vznočí"

1729 "chcze" for "chtě" → (slip)

1765 "czti" for "chci" → (slip)

2905 "ftyrzmy" for "čtyřmi"
or for "s čtyřmi" → (slip)

miscopied
(orthographic slip)

- g. letters reversed in
word, at a distance

I. Phonetic

a. /sv- / : /vs- /

b. /t/ : /č/ or
orthographic segments
"cz" : "t"

c. /t/ : /c/ or
orthographic segments
"cz" : "t" (?)

d. /sč- / (?)

68 "maxencz" for "Maxencius"
 2921 "Porfirem" for "Porfiriem" → (slip)
 77 "hradu" for "hradě" (R) → (KL_a?) ←
 89 "mieftie" for "městi" (G)(R) → (KL_a?) ←
 1580 "zemy" for "zem" (S)
 2627 "rytyerzuow" for "rytieř" (S)
 3388 "hofpodynu" for "hospodine"

 194 198 1489 2036 3122 "rzczechu" (S)(G)
 for "řechu"
 468 "dawagi" for "daji" (G) → (slip)
 674 "Zpodgidechu" for "Zpodjidú" (G)(S)
 → (slip)
 1244 "wladneff" for "vládeš"
 3220 "hadagye" for "hadě"

 1288 "wierzym" for "věři" (R)
 2178 "zname" for "známy"
 2081 "abichom" for "abychomy" ← (slip)

II. Morphological

a. nominal declension types

b. verbal stems
and formants

c. verbal desinences

- d. pronominal declensions 331 "f' tebu" for "g tobů"
- 1747 "wfechen" for "veg" (S)(G)
- e. adjectival declensions 1176 "zalofne" for "žalostná" ← (slip)
- 796 "bohatieyfi" for "bohatějí" ←
- f. comparative formant 2431 "downuczť" for "dvanáct" ← (slip)
- g. numerals 3507 "paty nádedwameztaty den" for "pátý náde dvěma dsát den"
- 1927 "fwateho ducha" for "svatý duch" (S)
- h. animate-inanimate 702-703 "biefe plakal" for "plakal" (S)(G)
- i. verbal syntax 2267 "CzoZ" for "až"
- j. lexeme variation 2773 3183 3353 "kolwyek" for (S)
"kolivyk"

editorial criteria:

{S} --- syllable count
 {R} --- rime
 {G} --- "grammar"

notation: → → } (slip)
 → → } (mistake)

possible interpretation: "slip"
 possible interpretation: "mistake"

On the word level, syntax garbling in nearly every case marks the slip as a mechanical, mindless error; yet it is interesting to note that in every category of slip below the word level, there is a remote (though often unlikely) possibility of conscious misreading of the code of the text being copied (KL_{α}). This possibility seems lowest in categories (d) and (e) of "slip", since they involve the anticipation and repetition of letters (that is, symbolical concatenations within a word).

In the "mistake" category, it is notable that phonetic entries may have double vectors of ambiguity; that is, they may (without consideration of other internal evidence) be slips or reflections of KL_a (or KL_{α}). But, with the usual surface editorial considerations of grammar, syllable count and rime, mistakes on other levels are not likely to reflect KL_a .

Under the general headings "slip" and "mistake" comes a second, parallel order of deviant spellings, which I term respectively "garbles" and "reanalysis". "Garbles" are often non-transparent slips--contaminated, unreadable lines or words, opaquely shuffled syntax, and the like. Their source is not reconstructable, as they may be faithful reproductions of KL_z which had garbled KL_y by various combinations of mechanical errors. "Reanalyses", the analogue of "mistakes", are deviant, yet readable distortions of KL_z and are identifiable as such by the same criteria as "mistakes"--they are not necessarily reflections of the language of the copyist, but rather of the

misreading and misinterpretation of his text. They involve not linguistic deviations (deviant rules in the grammar of the scribe's language) but literary distortions.

Garbles

32 "wgemenney chwale"	<u>v jemnéj chvále</u> or <u>v imennéj chvále</u>
125 "k czarney lepotie"	<u>k ctnéj</u> or <u>k dcernéj</u>
531 "czoz yvprzieti"	<u>i u přieci</u> or <u>i upřieci</u>
1063 "zatye gedno pronye"	<u>jedno pěníe</u> or <u>pronie</u> for " <u>skonně</u> "
1541 "yakutha"	<u>jako třtina</u> or <u>jakutna</u>
2000 "w fazney"	<u>v zácnej</u> or <u>v snažnej</u>
2044 "smrty strczen"	<u>střen</u> or <u>strčen</u>
2765 "mezy flupy, wycztafowny"	<u>v něž t osovni</u>
3181 "wnenyeyfy naywynyeyfy"	<u>až do té nenějšie</u> <u>chvíle</u> (?) (Erben)

Reanalyses

1. Syntax amplification

393 "to" inserted
473 "ya" inserted
552 "a" inserted
660 "tu" (acc. fem.) inserted
2779 "gym" (dat. pl.) inserted

2. Syntax reshuffling (morphological alterations)

261 "chiftagi" for "chystaj" ←--- (slip)
640 "kralownye" for "královny" ←--- (slip)
777 "on" for "já"
826 "bich" for "by" ←--- (slip)
2374 "blesknye fy" for "bleskniechu"
2394 "f krwy" for "krví"

3. Syntax misconstruction

132 "czemu" for "ženú" ←--- (slip)
320 "wiesz" for "vz"
332 "wieff wie" for "vě svě" (dual)
2185 "krzywey rzeczy" (gen.) for "křivú řečí"

4. Lexical substitutions

188	"wdworu" for " <u>v domu</u> "	(R)	→	{slip}
508	"zrzyecze" for " <u>dietcě</u> "	(G)	→	{slip}
556 610 861	"wiedieti" for " <u>viděti</u> "		→	{slip}
2278	"nepořlala" for " <u>nepovstala</u> "		→	{slip}
2347	"ducha" for " <u>duha</u> "		→	{slip}
2622	"wzhorzyl" for " <u>vzořil</u> "		→	{mistake}
2899	"wzety" for " <u>užeci</u> "		→	{slip}
2943	"zhrobu" for " <u>z hromu</u> "		→	{slip}

The hierarchy of "reanalyses" offers ground for commentary. Category (1), syntax amplification, is unambiguous; the mind of the copyist is working in clear understanding of his text, supplying unconscious additions. Category (2), syntax reshufflings, offers two sets of data: the morphological variants may be slips, or they may be careless conscious readings. Category (3) is largely a matter of misreading, while (4), lexical substitutions, may be traced in large part to a history of slips in previous copies, or muddying of orthographic rules. Only a study of orthographic rules can shed light on such problems as, for example, the substitution of "cz" in certain morphemes for "t" in the code/language of (one) copyist—or the interchangeable nature of the symbols (without reference to language) in the code of another copyist.¹

The philological work stimulated by the early Pečírka-Erben edition, and then by the Spina edition, has faced the problems of "t"/"c"/"cz" and /u/ : /i/ alternations primarily as phonetic conundrums, resolvable by reference to historical grammar. The generalized categorization of the enormous sets of irregularities in the reading of the KL can be illuminated only by a study of the orthographic regularities which make

the text construable to the analyst.¹⁴ Before proceeding to a study of the code's presentation of new or foreign (i.e. non-Bohemian Old Czech) phonological rules, I will examine the historical conventions of orthography governing the presentation of standard Old Czech in the KL.

1.2 Vowels /i ī/ /y ȳ/ and /ě ie/; Rules for /u/ and /v/;
/o ō/

The KL makes no orthographic distinction between /i ī/ and /y ȳ/; the symbol used is "y" (predominantly) and "i". The copyist recognizes the long established identity of "y" and "i" for these vowels, as well as in the digraph "ye" and "ie" for /ě ie/; he is familiar with generalized rules for "y" and "i" as spelling variants of "g" for the segment /j/ and reproduces them in this function. He has no concern for "eye rime," copying at times mechanically from KL₂ and at times substituting his personal preference for "y" (except for /ě ie/ and /j/). Consider the text:

290 hradily gma czy zle domy,
 flepily gie czy widomy,
 mrzutily czyly twarny,
 fkupily gie czily darny,
 craffnyli gefť czy nekraffny,
295 nemudrily czy wiehlaffny,
 chromily gefť nebo prawi,
 nemocznyly czi pak zdrowy,
 kakyli geho obiczeg gieť

The roughly outlined pattern "i"... "y" in the masc. sg. desinence of the adjectives is very unusual for the KL; it is probably the contamination of a flawless alternation (eye

spelling) in a KL_{α} arbitrarily altered by the KL copyist. More common are long stretches of text in which "y" predominates (ll. 1-11 contain 21 occurrences of "y" as vowel, 1 of "i" as vowel) and shorter passages in which "i" predominates, more or less mechanically reproduced by the scribe. (See ll. 60-63 "Cziefarzi, wiez to, ze iako / ni zywi widiff przy ffobie, / takt fie Kostis w teito dobie / fmluwil f twimy neprzately.")

1.21 Consider the following sets of spellings, all normal for the KL:

(a)	(b)
1167 mnohu	107 vmyela
1617 czekaguczy	150 vfilowafie
1641 rucziczi	531 yvprzieti
2866 bludnemu	1562 vftawiczney
(c)	(d)
167 prawiti	33 we czfty
530 wfeczko	40 we wfem
2256 polowem	45 we dne
2257 olowem	3131 we ymye
(e)	
118 w uoffmynaſte	
199 w tom	
1454 w fpolek	
2308 wczzerwenoſty	

The spellings are products of these rules:

- (1) write word-initial $\not\!u \bar{u}$ "v" (b)
 (1a) write $\not\!u \bar{u}$ "u" (a)(b)(c)(d)(e)
 (2) write $\not\!v$ "w" (c)(d)(e)

These rules are typical of the "younger digraph" and are followed, with very few exceptions, by the scribe.

For the workings of rule (2), compare 1909 "Dauyd" and 1929 "Dawydowa"; 647 "lařkaweĥo 2232 "lařkawemu" 3329 "lařkawey" and the isolated 699 "valechu". Here the scribe has certainly corrected many older "u" and "v" symbols, work which may have begun in KL₂. But there is a rule (2a) which is very common in late fourteenth century Old Czech texts:

(f)

97 v wiřoke
115 v moczney
154 v pohani
2308 v byeĥe

(g)

139 porobenřtwie (loc.)
462 v mmoĥe
2267 v tom

The normal spellings of (f) are the product of this rule:

(2a) write preposition ~~v~~ "v" before labial segments ~~v~~ (~~f~~) ~~p~~ ~~b~~ ~~m~~

It is this rule which has led historians to speak of a phonetic rule [v] becomes [u] in the preposition v/ve before labial obstruents.¹⁵ The exceptional readings in (g) are two slips (139 porobenřtwie 2267 v tom) and an interesting possible mistake in "v mmoĥe". The KL orthography demands "we mmoĥe" but KL₂ or KL_{alpha} may have had an orthographic (or phonetic) rule exempting mnoĥý from this treatment (the KL has a number of such rules).¹⁶ In this case, the rule is mechanically applied by the scribe of the KL (even if KL₂ had a reading "w mmoĥe"—a real possibility). The point is that this generalized orthographic rule makes no reference to

phonetic reality at this moment in time. For the KL it is a spelling convention, and the scribe, copying perhaps a contaminated reading here, automatically applies it.

Rules (1) and (2a) are functionally equivalent: they mark a phonological word boundary. Compare these spellings:

(h)

304 Ź uŹtawiczenŹtwem
897 k uŹtawiczŹtwu
1140 na urzeny den

(i)

197 neuwierzi
210 nayvczenieyŹie
495 nevmrze
1822 neumyete
2191 neukazeŹly

(j)

97 w uczenye v wyŹoke
1321 w umuczeny buoh
1558 w uŹtawicznoŹt
2634 w urzad
3228 w utyeffenye

Sets (h) and (i) show that rule (1) is not applied after a preposition, including ~~v~~—evidence of the function of the spelling rule as a boundary marker. This restriction of the domain of (1) is not generalized—it is not typical of the "younger digraph." It is a logical extension of the conventionalizing process of what was, originally, phonetic information in the spelling; yet it is peculiar to the KL. Set (i) shows that the restriction has not been fully extended to other morphemes. The spelling "neu-" is fairly consistent; "nayu" is random. It is possible that the KL is beginning to extend the scope of a restriction rule (1b) begun in an earlier text.¹⁷

1.22 From the earliest period of the classic texts, /~~o~~ has been written "uo" in the segments "prefix/preposition + o" and in certain lexeme roots. The KL faithfully copies older spellings in 661 "wzhuora" 3471 "huora" 3062 "buoze" 3077 "buoha" 3144 "zbuor". It has, however, developed a morpheme boundary rule similar to rule (1):

(3) in "preposition + nominal" write "uo", but
in "prefix + stem" write "o"

We postulate /~~o~~ for (k) and /~~o~~ for (l) (whatever the phonetic reality involved here), but the spellings reverse the symbolology:¹⁸

(k)	(l)
872 w uokeneczka	103 po flobie
884 do uofatka	1735 pozil
1694 po uofudu	2056 nedofatawa
2214 w uohen	2057 zofatawa

There are exceptions: 130 "wuotie" for "yzočě", contaminated by the phonetic mistake "t"/"č"/"c", was misunderstood by the scribe of the KL or read from a contaminated KL₂. A mechanically correct copying is 2595 "w obecnoſty"—what might be termed, on the level of orthographic rules, a reverse slip.¹⁹ More puzzling are some lexical exceptions, since the generalized rendering of /~~o~~ is governed largely by rules applying to specific morphemes or lexemes, in the KL and in the period as a whole. The spellings of the stem dóstoj-n- are certainly deviations from rule (3): 410 "douoftoyny" 774 "douoftoyna" 871 "doſtoyna" 3064 "doſtuoyna" 3262 "nedouoftoynu" 3335

"duofstoynoſty". Spellings "ouo" "o" "uo" and even "o" with "uoy" in the root show only a mixing of slips in copying combined with a failure to apply the rule. Lexical exceptions are counterbalanced, however, by the total absence of spellings such as "zakuon" and "czrnehu_o" which are common in the early texts (here \overline{fo} does not occur).

It is interesting to note that the data of the KL reveals no general orthographic rules for \overline{fo} . The segment appears in a bewildering patchwork of special habits for certain lexemes and for a very few generalized desinences.

(m)

1. gen. pl. \overline{fov}	32 counts of "o" 3 counts of "uo"
2. dat. pl. \overline{fom}	15 counts of "o" 1 count of "e" 0 counts "uo"
3. <u>mó</u> j, <u>tvó</u> j, <u>svó</u> j	29 counts of "o" 8 counts of "uo"
4. lexemes with \overline{fo} (no constraints)	
a. <u>ró</u> zno	only "uo"
b. type <u>stró</u> ice	only "o"
5. lexemes with root <u>o</u> / <u>o</u> alternations:	
a. <u>mo</u> h-	517 nemoz 785 nemoz 786 neſpomuo _z 1377 nemuo _z es 1424 muoztely
b. <u>ró</u> ž-	827 ruoze 2807 ruozy 2336 rozy
c. <u>vó</u> ř-	2534 wuonye
d. <u>vó</u> l-	1204 wuoly (instr.) 1540 wuoly (dat.) 1544 wuoly (instr.) 2018 wuole (gen.) 2027 wuoly (acc.)
e. <u>vo</u> l-	2691 newoly (pres.) 2698 wuol (imv.)

These are conservative, random spellings; the ~~fo~~ of the genitive plural has the spelling "o" which is typical of the period, and the "uo" spellings are copy slips. The dative plural rarely becomes "uo" before the sixteenth century.²⁰ The lack of generalized rules for ~~fo~~ is related to the developing elimination of ~~fo~~ in the classical language, and the new phonetic rules are analogous in their complexity. It is useless to speculate whether, for example, a phonetic labialization in the instrumental of vóle might confuse the long established ȯ : ō alternation rule, or whether in the lexeme moh-, in the language of the late fourteenth century, the phonetic difference between a labialized [m^uo] and a true long [m^o] may have left this rule clear. Given the spellings of the KL, no speculation about phonological reshufflings is admissible. Rule (3) is the only personal notational rule developed by the KL scribe.

1.3 Conventions for obstruents: rules for "s"/"ʃ"/"ʃʃ"; abbreviation rules for certain fricatives; extension of the normalized spelling of ~~ʃj~~.

1.31 Spelling conventions for most obstruents are firmly within the "younger digraph" habits, and it is interesting to note that where the symbol (ambiguous or unambiguous as to phonological segment) has no secondary or optionally equivalent variants, the KL develops no new personal rules. Traces of older conventions may be seen in a small number of

spellings preserved through the recensions:

doubled symbol

734 zlatto	440 puŕtenyk
735 zlatto	528 puŕtennykowa
738 zlatty	1209 weppu (gen. sg.)
1527 przezlaty	1368 yappa (gen. sg.)
	2831 vffagiczy
	2844 vfagicze

with "h"

866 brzho
 1089 bith
 2253 bathohy
 2263 batch
 2347 bathozna

In many texts of the "older digraph" and "primitive" periods, spellings "tt" or "th" were used to differentiate "palatal vs. non-palatal" or "non-palatal vs. palatal" and the clusters of such spellings in the KL, such as in ll. 734-738, and other isolated examples, are vestigial exceptions from standard spellings of the "younger digraph" that have survived by the luck of the copy. It is impossible to maintain that these are meaningful deviations;²¹ further, knowing the KL copyist, I would say it is highly unlikely that these are the products of fits of scribal distemper, random symbol decorations. The spellings of ll. 440 528 2932 "plamena" and the like (the symbolic correspondences of ~~-bnikb/~~-~~bn~~ of prehistory) are governed by no generalized rules.

vestigial symbols

$\frac{f}{n}$	"ff" "ph"	("f" standard)
	"nn"	("n" standard, except type "plamenny")
$\frac{t}{c}$	"tt" "th"	("t" standard)
$\frac{k}{c}$	"c"	("cz" standard)
	"c"	("k" standard)

1.32 In older texts, rules for "c" and "k" in Latin are often regularly applied to $\not/c\$, with "cz" the basic symbol and "c" appearing before "front vowels" as in "ciesta" : "otecz".

This sort of rule was perhaps a convention for the scribe of KL_a , but in the KL we see only a few unorganized leavings: 2397 "nerozpacyg" but 1864 2492 "co" and 2821 "rzeknucy".²²

KL_a or KL_{alpha} may have written $\not/k\$ not before a "front vowel" as "c"; so we see a few spellings of the type 99 "scolny" 293 "cra[[nyli" 3475 "[cowana". The symbol "c" is never used for $\not/c\$. The status of these spellings is certainly clear: they are mechanically correct copyings.

1.33 We see from (1.32) that, for segments with a single basic symbol, the generalizing process of encoding has reached near completion in the KL. A remarkable exception is the category of proper names, which a personal rule of the KL scribe (shared certainly by the scribe of KL_z) has exempted from normalization. The bewildering mass of habits from three periods leaves traces in nearly every form. Only in names, for example, does the variation "l"/"ll" appear: 1135 "Apolon" 1169 "Apollonu" 76 "Allexandrzie" 212 "Alexandrzi". Only in the name of the

emperor Maxencius is the old "c"/"cz" rule regularly and consistently applied: 6 "Maxencius" 146 "Maxenczowa" 1449 "Maxentyn". Only in the name Kostis is the Latinate final "s" rule regularized: 23 "Kofstus" 29 "Kofstus" 62 "Kofstis" 82 "Cofstis". In this category, first, established older habits remain through the recensions, and second, slips and unmotivated spellings of KL_{alpha} are largely untouched by KL_{beta}--the later scribes make random slips, but apply no normalizations.

This exception explains the peculiar variant spellings of the name Kateřina: 248 "Katerzina" 629 "Cateryna" 806 "Kateryna" 917 "Katheryna" 1095 "Katherzyna". The formula "K-/C-a-t(h)-e-r(z)-y-/i-n-" realizes all possibilities except *"Catherzyna". Only one rule in the spelling grammar of the KL is evinced here: the optional "y"/"i" rule. Of 38 counts of Kateřina 17 write "r" for the segment ~~r~~ that surely is subject to no unusual phonetic rules in the KL. This description may underlie phonetic facts in KL_{alpha}, but the philological talk about a r-r problem in the KL seems to me groundless. The supporting evidence outside of the name spellings is very slight, and falls into the category of very characteristic and expectable "slips" that mar the KL text: 1465 1619 "myřtry" for "mistri", 1585 "kzywdy" for "křivdy". The spelling "rz" has no optional variant in the KL; "rř" as a spelling for voiceless ~~r~~ has been generally eliminated, if it had been used in KL_a. The KL does have a spelling "rzcze" for COCz ryč-ě (3085), but isolated lexical doublets

are common in most texts.

1.34 One fundamental feature of the KL orthography is the non-distinction between /c/ and /č/ and between /s/ and /š/. In the former case, as we have seen, the period grammar has generalized a basic symbol "cz", and the KL, with the exception of the personal conservatism of the name rule, has preserved this pattern unaltered. But the segments s and š are symbolized by three variants in active competition in the texts of the period: "s"/"f"/"ff". The older digraph has invented the double "long s" symbol to express the voiceless compact fricative š. The symbol "s" was used initially (especially, or exclusively, before vowels), and finally. AlxBM has "siuot" for život, AlxH "leśala" for leżala, "poruślenie" for poruśenie.²³ When "z" came to be used for segments z and ż in the younger digraph period, and when the "s" rule began to lose its hold on the scribes, the way was open for new categorical patterns in the use of the three symbols, and each text resolved the problem with its own sets of symbols. The KL data shows the confluence of old and new conventions with more recently developed personal habits--many of which, in this case, are demonstrably those of the KL scribe himself.

Compare these spellings:

(n)

533 wlas	47 dnef
1346 rozumyes	311 zadaff
1438 poflys (slip for "z")	394 dneff
1691 was (" <u>váš</u> ")	2324 przyef
3205 dnes	3123 bludyff

These sets of habits are in active competition in the KL, but the scribe has clearly substituted some examples of final "f" for the older "s". The double "ff" is rarely used, and is probably a slip or mechanical copy when it does appear. Where "s" is not used, the preferred symbol, then, is "f" except in the 2nd sg. desinence -ś, where "ff" is in active competition with "s". The scribe's personal rule reads:

(4) write "s" or "ff" for ś in 2nd sg.
pres. desinence

(4a) write "f" for s, ś

The rime spelling "vowel + s" is frequent: 2194 "przebywas" 2195 "zywas"; but even in this position the substitution of "ff" against line-adjacent "s" is common, and the rime-pairing "ff" predominates slightly: 2694 "fmyegieff" 2695 "nadieties" but 3122 "fudys" 3123 "bludyff". Outside of rime-words, "s" still is very frequent. The exemption of the desinence from the domain of the new rule—perhaps begun in KL₂ as a frequent slip—is being gradually eroded in the KL, but it is still not yet a regularized habit. The presence of the blocking rule can be validated by the understandable normal statistical pre-dominance of "f" over "ff" and "s".

Initial "s" is standard for the first word of a line, and is preserved indiscriminately in a number of forms. A conflicting personal habit is "f" (rarely "ff") for initial s and ś, though not for line-initial occurrences. In the pronoun svój I have 184 counts of "f" against 10 counts of "ff".

In other lexemes, "f" in the KL is tending rapidly toward normalization, with rare occurrences of "ff".

There are further distinctions in the distribution of the spellings of these two symbols. Compare these groups of spellings, all normal or tending toward normalization:

(o)	(p)
58 offoczyti	31 wfy (masc. acc. pl.)
101 fmyffle	109 wfe (masc. acc. pl.)
103 poffobie	149 milowafie
119 kraffy	1811 lezieffe
(but 191 krafi)	
181 weffele	2311 pokrywfy
368 offwieczenu	2427 wemfe
494 zpoffobeno	2529 vkradfy
1063 czaffem	3016 obnazywfe
1064 hlaffem	
1310 nebeffa (rime word 1311 neffa)	
(but 2908 nebes)	
1382 duffi (instr.)	
1564 przewiffoka	
1571 Spaffiteli	
1947 pofflal	
2058 tieleffney	
2834 kuffy	
3075 duffycze	

For segments s, š in word-internal, intervocalic position, or at morpheme boundary, the KL writes "ff" regularly, except before desinence segments /e/ : /ě/ of the past active participle, imperfect, nominal declension forms, and the like. Exceptions to this personal norm are fairly frequent, though they remain anomalous:

- (5) write s, š "ff" in word-internal intervocalic position, and at certain morpheme boundaries

There is a pile-up of "f" symbols in 1883 "nepofflufenftwye";

172 "kra~~f~~y" 191 "krafi" have "f" before certain non-standard declensional endings (fem. dat.-loc. i for COCz ę); there are, however, some slips: 102 "czy~~f~~le" 504 "f my~~f~~la" 2254 "wla~~f~~enym" 2270 "za~~f~~lye". The lexeme měsiec, with g before non-declensional ~~ie~~ has, predictably, several variant spellings: 985 "mye~~f~~ycz" (!) 1374 "mye~~f~~iecz" 1812 "mie~~f~~iecz" 2622 "mye~~f~~fyecz" 3058 "mye~~f~~yecze". (The "f" is observed in all but one count, however).

In clusters of the form -(z)stv- and boundaries of the form -s-k- (as in nebeský) the "f" symbol is regular. Deviations are often mechanically correct copies, as in the rare 466 "bezpečenstwie", or involve morphemic structures not yet subsumed under the new rule: 1884 "kle~~f~~fi" 1885 "wzne~~f~~fl" 3240 "zmy~~f~~lyl".

Rules (4) and (5), restated, might read:

- (a) write "ff" in 2nd sg. pres. desinence
- (b) write "ff" in intraword, intervocalic position
- (c) elsewhere, write "f"

It is important to note the hierarchy of spelling rules established here—if "cz" for ~~c~~ and ~~č~~ belongs to the normalized habits of the "younger digraph", and "wu" for "~~(prep) v~~ - ~~(initial) u~~" belongs to the normalized habits of the KL (hence, perhaps, begun in KL_{alpha}), then (a)(b)(c) are normalizing notational rules. Of all the possible recensions of KL_a, the KL alone has developed them highly.

1.35 Jan Gebauer called attention to a remarkable set

of abbreviated, or telescoped spellings involving the relative pronoun jenž-(to) and the verbal auxiliary isi, si, s'.²⁴ The readings 557 "o nyemz my prawil" 1604-05 "pro gehoz ty gmye i radu / wnala" 3425 "Czoz pozadala" 3442 "wnyezfto ffy" are miswritten by Erben in his transcription.

Splynulo pomocné s' (si, isi) se ž,
 dlužno tedy psáti: o hemž s' mi právil.
 Ve verši 3425 muže se čísti: cožs'
požádala, ale mohlo to také býti: co s'
požádala. Ve verši 3442 konaj, wnyezfto ffy
 jest s' i v písmě zachováno... Erben v
 těchto případech s' vynechává.

To this list could be added 3412 "Dawno f dala" where the "z" is eliminated, and the "f" serves to indicate "s ž".

These spellings, in fact, are elements of a larger set of abbreviations involving (1) /s (prep)/ or /z (prep)/ or /ž (jenž)/ or /ž (conj. že)/ and (2) /s (auxiliary)/ or /s- (word-initial)/. These spellings--like those of the new "s" rule--stand against a set of fully correct, non-abbreviated spellings.

<u>s</u> (prep) + initial <u>s</u> -	34 f fwu (5 counts) 90 fwu (13 counts)
(<u>s</u> (prep) + <u>ž</u> - initial)	2718 f zywotem (0 counts of abbreviation)
(<u>s</u> (aux) + <u>ž</u> - initial)	3412 Dawno f dala (slip for *"Dawno zdala"?)
<u>veš</u> + <u>s</u> - initial	168 wefwiet 1002 weff fmutek
<u>z</u> (prep) + <u>ž</u> - initial	2644 zalarze (gen.)
<u>z</u> (prep) + <u>s</u> - initial	1781 fwey 2462 ze fwey czty (5 counts of abbreviation) (1 count of full spelling)

<u>-ž</u> (<u>že</u> or <u>jenž</u>) + <u>s</u> (aux)	879 ez s poblediela 1492 pro nyez řř 383 Než řti (" <u>něž s ty</u> ") 3241 yakoz s zamyřřlyl 557 o nyemz my prawil (4 counts of abbreviation) (10 counts of full spelling)
<u>(-ž</u> (<u>že</u>) + z (prep))	3451 ez ztey (0 counts of abbreviation)

In the parenthetical formulas, the rule is marginally applied, or never applied; the orthographic syncope of /s (prep)/ and /z (prep)/, on the one hand (18 counts in all), and of the /s (aux)/ on the other, is probably the work of the KL scribe himself. Since "řř" has been lowered to secondary variant for s, š in certain positions, run-on spelling of the form "řřwmy rytjerzi", "řřyezmyřlyl" for "s svými rytieři" and "s šě zmyslil" tend to be subsumed under the "s" rules. This formula has almost achieved normalization with the scribe, and most certainly he has been dealing with readable (though confusing) run-on orthography in KL_z. Is the "o nyemz" type really a development of the same order as this—is it perhaps a rare notation of assimilation rules in the standard language? Or are we dealing with a conscious, though eccentric, sporadic elimination of the spelling concatenation "zř"? Omissions of this sort occur in no other systematic patterns in the KL.

1.36 The spellings of j (prevocalic) and j (postvocalic) are regularly normalized in the KL, with the basic variant "g" (initial) and "y" (final). An interesting proof of the

extension (at least in the KL) of this normalization lies in the data of the spellings of feminine oblique adjectival desinences.²⁵ COCz has these patterns:

	<u>pronominal</u>	<u>adjectival</u>
gen.	\bar{e} (basic) a. \bar{y} , y b. $\bar{e}j$, ej	\bar{e} (basic) a. \bar{y} b. $\bar{e}j$
dat.-loc.	$\bar{e}j$ (basic) a. \bar{e} b. ej c. \bar{y}	iej (basic) a. $\bar{e}j$ b. ej c. ie d. i

The language of the KL_a, considering both statistical evidence and rime pattern, was in the process of generalizing $\bar{e}j$ in feminine oblique forms, drawing on \bar{e} for the convenience of rime. The type gen. "dobréj" has 76 counts against 13 of the type "dobré". Many of the latter are construable as acc. pl. or are set against desinences in \bar{e} from other forms, especially adverbs in \bar{e} or \bar{e}/\bar{e} , as in 1534-35 "przichadal, to wiedz za giŃte. / WŃak at by tak chwaly cziŃte".

The type téj has 60 counts; té has 5 counts. Dat.-loc. dobréj has 43 counts, dobré 4 counts; téj has 68 counts, té 2 counts, ty 1 count.

The language of the KL has not altered the status of these desinences; in numerous cases, however, the final "y" is written to supplant the artificial secondary variant in \bar{e} .

1530 takey	1531 obake
1602 gedney	1603 we dne
1744 za gifte	1745 cziftey
1934 welikey	1935 wfelyke (neuter pl.)
1958 teyto	1959 zle to
2328 drahey	2329 nahe (neuter sg.)
2332 fwatey	2333 klate (fem. nom. pl.)

These are not classic "mistakes", since no new rule in KL_{alpha} is being mirrored in the KL; nor is the scribe aware, I believe, that the effect of the extension of the final "y" rule is to eliminate "artificial" forms. A few of these rime patterns have slipped through into the KL: 171 welike 172 wfelike. A larger number are preserved outside of rime: 482 fwe matcze 1839 me duffie.

1.4 Spellings of /ě ie/ and the problem of deiotation

I have tried to explicate a number of extended generalized spelling habits in (1.2) and (1.3), and to produce the evidence for certain eccentric rules developed in the history of the KL recensions—some attributable to the KL scribe himself. It is only with these habits in mind that I now turn to the interpretive analysis of the "mistakes" of the text. If many of the new rules are aids to the decoding of morpheme shapes, and if lower-level phonetic information is, in fact, less often encoded, how is the analyst to view the variant spellings of the Old Czech /ě/ (short ě) inflectional morpheme? A methodical study of the hierarchic patternings of the spellings may provide a basis for response.

1.41 In the spellings of /ě/ after labial obstruents, the KL

is in the tradition of classic pre-deiotation texts: ě in grammatical morphemes is consistently spelled with the digraph, while certain lexemes have sporadic "e" (e.g. 308 "wecze" (stem and ending) 713 "fwetla" 827 "fwietla" 1753 "vmenye" 1990 "we yme" 3132 "we ymye").²⁶ But 1586 "znyemygyuczie" for "zněmějúce" is surely a slip—the KL falls firmly into the spelling tradition "ye"/"ie" for ě (long and short), and phonetic information about the quality of the diphthong is never indisputably present.²⁷ The "e" is a mechanically correct copy in these deviant forms, since the spellings in these lexemes are attested from early "older digraph" texts.

1.42 Spellings of ~~ě~~ after palatal obstruents are considerably less regular than after labials.

(q)

152 rzadne (R)	1142 nemz
269 ziede (loc.)	1612 w rzyede
319 promieneny	1622 fnyde
879 z zadofnye poftati	1776 mymo nenz
965 dywno (R)	

Yet, clearly, the spellings of adverbs divně, fádně are syntactic garbles, transparent in the rimes and in the sense. The reverse is equally common, as in 2582 "bohatye weffele" for "bohaté". This sort of slip is not mere omission of the grapheme; it is more a thoughtless jumbling of syntactic or morphological patterns, as, for example, in ll. 2378–79 "byele, czrne y zelene / modrzye, zlatye, y czrwenye" where KL_a had

a listing of adverbs. The scribe models line 2378 on the shape of the first adverb "byele" and then returns to correct copying with line 2379. In (q) the spellings of *jb and jenž are two examples of real omissions; I count 12 writings of "nyem"/"niem" (loc.), 12 of "nyey"/"niei" (fem. dat.-loc.), 13 of "nye" "nie" (masc. and neuter nom.-acc. pl.), 4 of "nye"/"nie" (fem. dat.-loc.). There is no basis for reading "nemz" as a mistake, nor "[nyde" (for "sněde") as a non-standard phonetic shape.

A study of the root jie-/jě- shows a remarkably regularized set of spelling rules. The lexemes vzieti 'accipere' and vzjieti 'suscipere' are not distinguished in the KL. Aorist forms are always "wze"/"wze-" regardless of number; l-participle forms include 2 counts of "wzala", 1 count of "wznala" and 1 count of "wzely". The spelling "wznala" is consistent with the normalized non-distinction of n : ń in writing, before all vowels except ě. Thus, where we regularly find "e" in the t-participle, we read 684 "wynyemfy" 2571 "[nyemfy" from vz-ń-ie- and s-ń-ie-; the digraph distinguishes the palatal before ě as the rule demands. We never read *"nyyeho", though we often find "gyeho". This is why the ě spellings are so regularly correct after palatals--the system has no means of marking phonetic information about segments ě : -j-e, and the "neutralization" of ě here does not affect the status of the palatal.

1.43 Where the historians posit only a dialectal deiotation after labials (pě reinterpreted to pje in the standard language)

the segment group jě, and next after it, ňě, íte and ďě became je, ňe, íte and đe. These are the earliest steps in the gradual neutralization process which ended in the elimination of the diphthong /~~ě~~/ from the inventory of short vowels in COCz. The earliest texts of the middle period—notably Pas. and Hrad.—maintain the digraph spellings regularly. We have noted the same regularity in the palatal dentals of the KL. The spellings of jě are not normalized, however; they show a chaotic conservatism, with some rules limited to special lexemes and marked inflectional patterns. It is clear from the internal organization of these non-normalized habits that the writings of "e" for ě and the so-called reverse analogy, "ye"/"ie" for e have been proceeding through a number of KL recensions. A simple statistical comparison shows the absence of phonetic information in the spellings "gye"/"gie". Yet the hierarchical organization of the spellings shows the presence of new, individual rules.

Stem ě, carefully marked by digraphs in mid-century texts, and perhaps also in KL_a, is largely "correct" in the KL, but there are numerous cases of "e" for ě and "ye"/"ie" for e. Note 168 "zgezdiecz" 986 "giezdy" 73 "giedynu" 94 "gedina" 162 "gedny" 2527 "gyedney".²⁸ These are, however, isolated, and the spellings of the very frequent root jie-/jě- have developed a regularized, eccentric set of rules. Here ie, of course, is always "ye"/"ie"; the aorist has the regular opposition in 57 167 "gechu" and 250 3041 "gie". Past participles in -m- are regularly with "e", as in 926 "vgem" (but 3032

"pogyem"). The artificial traditional spelling "giechu" is totally suppressed. It is notable that there is only one example of "back analogy" in the spellings of this stem group. Spellings like "giedynu" are clearly not reflections of phonetic uncertainty, and therefore they are not true "back analogy" spellings, but rather mechanically correct copies of such spellings in KL_{alpha}.

In inflectional morphemes, the traditional digraph is regular: 153 "kragie" (masc. acc. pl.) 370 "pokogie" (gen. sg.) 667 "nadiesie" (nom. sg.) 1068 "mogie" (fem. voc. sg.). In fact, of 13 counts of -j-ě of the present active participle "e" occurs only twice, in the peculiar spelling 1166 1869 "gmaie" vs. regular 489 "gmagie". For the KL scribe, "gye" marks inflectional endings in one nominal and two verbal categories:

(r)

2694	lmyegieff	254	okraffugie
2695	nadiesie	1312	kralugie
2848	zgewugie	1450	wzkazugie
	745		obliczegiem
	3501		olegyem

In the 2nd sg. ending the digraph is a new, competitive spelling; in the instrumental in -j- stems "ie"/"ye" actually predominate over "e" although the form is infrequent in the KL. These are "incorrect" spellings of earlier recensions, preserved and expanded by the KL scribe precisely because they mark grammatical morphemes after -j-. The third singular spellings in "ye"/"ie" may have been misread present active

participles--that is, gerunds functioning as present tense forms. In any case, where, say, "kralu gie" of KL_2 may be ambiguous, the KL, by expanding the domain of the digraph, marks it as an inflectional desinence. The copied "e" still predominates, indicating that the expansion is the work of the very latest recensions.

An obvious proof of the early postulated dating of "e" for \bar{e} in the recensions is the unretouched irregularity in the possessives jeho, jejie and the pronouns jb, jenž(to). For jeho I have 97 counts of "geho"/"yeho" but still 7 counts of "gyeho"; for jejie I have 32 counts of "gegie", including the new declined possessive adjective in 2300 "gegyem" (masc. sg. loc.) and 4 counts of "giegie", 1 count of "giegy", 5 counts of "gege"/"geye". No rules apply here. The ratio of "geho" : "gyeho" spellings was probably roughly the same in KL_2 , and the jejie forms are distorted by the new ie : \bar{i} problem. The four "gegy" spellings are fresh insertions (by KL, KL_2 or KL_y) representing new declined oblique forms.

The spellings of the pronouns are similarly chaotic, in part because the language of the scribe does not admit a number of optional stylistic variants which surely were admissible in the language of the KL_a poet.

fem. dat.-loc.

gie 4 (nye 4)
gyey 36
gi 7

\underline{KL}_a :	\underline{KL} :
<u>jie</u> : <u>jiej</u> : <u>jī</u>	<u>jī</u>

fem. gen.

gyey 5 (nyey 4)
gye 2 (nye 4)
ny 1

KL_a :

jie : jiej

KL :

jī

The KL scribe surely speaks [jī] in both forms, perhaps admitting [jiej], which may even be a basic variant for the COCz standard jiej. In the 1350 language of KL_a, all three forms existed (perhaps for all three cases); in the genitive, the KL_a has the older jie as a secondary stylistic variant, with jiej a basic variant. At any rate, the 1400 language has the underlying morphological markings nom. : acc. : oblique well established; the 1350 literary language does not.

There is no regularization in forms where "e" is correct, but has been replaced by the digraph in KL₂. Note that jiej (masc. acc. sg.) has 11 counts of "gyey" and 6 counts of "gey" but jemu (dat. sg.) has 10 counts of "gemu", 1 count of "gyemu" je (neuter nom.-acc. sg.) has 4 counts of "gye" and 0 counts of "ge"! These ratios are typical of texts immediately postdating Hrad. and Pas., where "back analogy" in correct spelling began to be introduced haphazardly, and then with pile-ups of "e" in one form, "ye" in another. In the KL we read pile-ups specifically in jb, with haphazard, evened ratios in jenz(to):

fem. nom. sg.	giez 6	gefto 5		
fem. gen. sg.	giez 4	gez 1	geyfto 1	genz 1
fem. dat.-loc. sg.	giez 1	nyz 2		
	(niez 4)			
	(nyezfto 1)			
neuter nom. sg.	nyez 8	gez 3	giez 1	
masc. nom. pl.	gyz 4	gefto 10	yenz 2	

neuter pl.	giez 3	gefto 1	nyez 2 (nyezfto 1)
------------	--------	---------	-----------------------

The KL_a had two variant stylistic rules which were probably unknown to the KL scribe: jenž (indeclinable) could be used as a variant of jenž (declined); the form jěžto/jenžto also functioned as a free variant, especially in oblique forms.

Jesti/jest/je has a number of "ye"/"ie" spellings: I count 106 writings of "geft"/"yeft"/"yefsti"/"ye" to 25 of "gieft"/"gyeft"/"gye". The spelling "gye"/"gie" occurs 9 times, "ye" only once. Curiously, the homonyms jě from jie/jě and je from jesti have normalized identical shapes in the KL scribe's personal rules. It is possible that he has applied his inflectional "gie" rule here, and if we abstract je from the ratio, we have 106 counts of "e" in jesti to 7 of the digraph--roughly the same as in jeho. Both are exempt from normalization rules, and are mechanical copies by the scribe, preserving the earlier orthographic reflections of the neutralization rule after j.

The KL scribe, then, has preserved and extended the digraph spelling as a marker of grammatical morphemes, but in certain frequent (grammatical) lexemes he has applied no rules, copying mechanically. In the relative pronouns he is confused not so much by the phonetic value of ~~/ě/~~ as by the paradigmatic structure of the forms. In certain grammatical lexemes (jesti, jeho) he has avoided normalization; in an equally frequent non-grammatical lexeme (-jie-/-jě-), where the long-short alternation obtains, he has normalized the spellings in certain grammatical categories.

1.44 Spellings of -šě in nominal inflection are largely "correct"—though there are exceptions, they seem to be merely slips. Fem. nom. sg. "duffe" has 1 count, "duffie" 4 counts; in fem. gen.-dat.-loc. I have 5 counts "-ffie"/"-ffye" and 3 counts "-ffe"; in adverbs, 4 counts "-ffie"/"-ffye" vs. 1 count "-ffe". In the pronouns náš, váš all 11 counts of desinential -šě are spelled with the digraph. The scribe has clearly adopted it to mark these morphemes, as he has after j. But in aorist forms of slyšě—both sets are found, and in other forms this verbal formant is written only "e": 1460 "vflifechu" 1550 "vflifewfie" 1682 "przeffifely". The use of an apparently unmotivated "ye"/"ie" is much more widespread than after j; I count roughly one spelling of imperfects of the form 32 "kralowafye" to three of "kralowafe". In the past active participle, the digraph predominates slightly over "e" in nom.-acc. pl. forms. It is very possible that the "correct" spelling is not known to many scribes of 1400; the KL scribe may be using the digraph in these verbal forms not as a desinential marker, but as a superfluous word-final notation.

The pronoun veš is developing a set of eccentric patterns.

	<u>digraph</u>	<u>"e"</u>
všě (fem. nom.)	3	1
vše (neuter nom.)	13	12
všeho	0	16
všemu	0	3
všem (loc.)	0	9
všě (masc. nom.-acc. pl.)	10	8
všě (fem. nom.-acc. pl.)	13	3
všěch	2	28
všěm	16	3
všěmi	0	3

všiej/všie (fem. gen. sg.)	-iej 7	-ie 3	-ej 1
všiej/všie (fem. dat.-loc.)	-iej 5	-ie 5	
všiem	-im 4	-iem 1	-em 1

In this highly frequent lexeme the scribe has: (1) scattered "e" for classical ě, typical as well of 1350 texts, as in nom. fem. všě, fem. nom.-acc. všě, dat. pl. všěm (2) used both spellings with equal frequency, as in masc. acc. pl. všě (3) normalized new "e" for COCz ě in gen. pl. všěch and instr. pl. všěmi (4) normalized "e" for COCz e, as in všem, všem (5) normalized the digraph for e, as in neuter nom. vše (6) shown his expected consistent digraph spellings for ie, as in fem. gen.-dat.-loc. všiej, všie and instr. masc.-neuter všiem. Some categories are totally normalized, others tending toward normalization, and it is likely that the lexeme has been marked by this sort of atomized, atomizing spelling for a number of recensions.

The segment -žě is far less frequent in inflectional morphemes, yet the scribe has a rule for the digraph here. The spellings in general have remained as unformed as they were for -šě when the phonetic neutralization rule first began to disturb the "correct" spellings of the "older digraph" period. It is interesting, for example, that of 7 counts of gen.-acc. mužě, all have "e"; ložě, ruožě, kříž tend toward "ye"/"ie", but have both spellings.

Still less frequent is -ěě; here the digraph is totally eliminated in all occurrences: 4 counts gen.-acc. "howorzicze", 4 counts of the adverb "rucze", 2 counts of "fczeftie", 2 counts of "obliczegy" and "obliczegiem". In the frequent počie-/počn-

I have 10 counts of "pocze" to a single "ye" in 2435 "poczcie", and 3 counts of "poczchu". There is no boundary or desinential marker rule after č, since the scribes have not had to deal with complex sets of spellings. Very shortly after the neutralization rule took effect, all digraph spellings were eliminated.²⁹

1.45 The domain of the neutralization rule included the dental fricatives g, z and the affricate č soon after the inclusion of the palatals. For -řě, the digraph spelling is rare in all categories of stem and inflectional morphemes. In stems, it is totally eliminated: přě-, přěd, přěs very rarely occur with "ye"/"ie", and 124 "řtrzeziefe" 189 "řtrzetnu" 303 "rzecz" 305 "zawrzewfi" 316 "wiřtrez" are all without exception. It is remarkable that the scribe includes a number of inflectional "ye"/"ie" writings, as in masc. gen.-acc. 3 counts of the digraph vs. 11 of "e", in nom. 14 counts of "e" vs. 4 of the digraph, in dat.-loc. 12 counts of "e" vs. 5 of the digraph, in adverbs 14 counts of "e" vs. 2 of the digraph--an extra-categorical consistency not to be seen after the palatals. In the single verbal stem zřě- he is reluctant to suppress the desinential aorist spelling with "ye"/"ie" which he finds (probably rarely) in KL₂; despite 20 counts of "e" I find 946 992 "vzrzye". Though he will not resurrect "ye"/"ie" after č (he finds little of this in KL₂), and though he is expanding a notational boundary rule demanding this spelling after certain obstruents, he seems to leave the -řě spellings as he finds them

The sets are similarly distributed in the groups sě, zě. Stem -sě- spelled with the digraph is largely eliminated, as in 75 "wŕedŕe" 77 "ŕedu" 265 "ŕedŕi" 2205 2634 "ŕede", but he has 2650 "neŕŕyedyela" (note the "ye" formant in the following syllable). Oblique nominals have 30 counts of "e", 11 counts of "ye"/"ie"; adverbs have 13 counts of "e", 3 counts of "ye"/"ie". In the pronoun sě I have 145 counts of "ye"/"ie" vs 4 counts of "e"—in this frequent grammatical lexeme the old spelling has been fully retained, and "e" spellings are not likely to be mechanical copies. Traditional spelling had held only in this form, since stem and inflectional "ye"/"ie" has consistently yielded to "e".

. In all categories, again, the new "e" has invaded the writings for -cě, with rare counts of the digraph. In present active participles and in nom.-acc. plurals, with 65 counts, only 1455 "oberuczye" and the defective 1586 "znyemyguczie" have "ye".

	<u>digraph</u>	<u>"e"</u>
gen.-acc.	1	18
nom.	1	24
dat.-loc.	4	10
adverbs	3	9

A complication here is the "Moravian dialect spelling" of c in standard clusters dc, tc, cc, ct as "ŕŕ" or "ŕ";³⁰ the KL has this in 322 "dŕŕi" 1410 "ŕmutŕie" and elsewhere. This notation, common in eastern texts of the late fourteenth century, advances no linguistic information and serves only to dim the clarity of obstruent alternations, such as k : c,

preserved in the standard orthography. It is a regional eccentricity, deviant even in the context of many Moravian copies, where the influence of the Prague models makes "dcz" and "tcz" predominant. The KL scribe, when he does use this notation, invariably spells the vocalic desinence $-ě$ with the digraph, as in 602 "radſie" 909 "occzſiem" but 505 931 "occzie" 1990 2007 "occze" 2998 "otcze". The form "otcze" is a mechanically correct copy from a non-eastern KL_{alpha} , in which the new "e" is being introduced; other spellings display the scribe's taste for "ccz" to render tc , with some digraphs preserved; 909 "occzſiem" is a blend of the personal spelling, with the school model "tſ" conjoined to the "incorrect" "ie" for the instrumental. Certainly the model does not reflect phonetic realities of the affricate, nor of the diphthong in the speech of the scribe—neither do the generalized Moravian models reflect more than schooled spelling habits. Aside from these spellings, the "e" is fully regular in inflections, with rare exceptions, as 710 "luczye" (1 count from among 14 dat.-loc. forms), 597 "praczie" (1 count from among 19 fem. forms), 2999 "krotczye" (1 count in 12 adverbs).

1.46 Let me restate the structure of the spellings of COCz "obstruent + $ě$ ". It is clear that, for the language of 1400, as well as for the language of the KL scribe, the opposition $/e, ə/ : /ě, o/$ in the short vocalism had been simplified to $/e, (ə)/ : /o/$. Morphological constraints on paired sharp obstruents had begun as early as the loss of $ä$, in many

environments; the first přehláska (vowel shift) implied the loss of distinctive sharpening in paired obstruents before /ä/ and /a/. In high vowels of the short vocalism, the early loss of ü³¹ (/kněz'ü/ took the form /knězi/) continued the process of neutralization--this is the so-called second přehláska. The mid vowels of KL_a were e : o, with tense phonetic variants [ie] and [uo]. The front vowel e also had a variant [ə], which was the product of the monophthongization of -ojě-, -yjě as well as the "depalatalization" of dentals before dental stops, fricatives, and r.

Jakobson's analysis of the development of the central vocalism takes into account the gradual, hierarchically structured erosion of phonetic [ie] before obstruents.³² Paired sharp consonants were phonetically distinct from paired and unpaired sharp consonants in position before /e/ and /ě/, respectively. This non-distinctive opposition of what Jakobson has called "e grade" and "i grade" of palatalization was confined to the acute central vowel after the events surrounding the first two "vowel shifts." The distinctions were realized by a complicated set of contextual assimilations which are reflected in the spellings of the KL. These rules were abandoned by the phonetic generalization of the "i grade" in "maximally palatal" obstruents--the group "paired sharp obstruent + e" became "plain obstruent + e" while the tense variant [ie] was neutralized. After palatals t', d', n' the mid vowels became /e/ and /ie/.

The long vocalism of the KL has ie : uo with phonetic

variants [ie] and [uo]. The diphthongization, well established for texts of 1350, postdates the erosion of "grades of palatalization" in preceding obstruents. The long vocalism thus has six members:

i	u
ie	uo
e	a

What is called "deiotation" in Czech philology--the staged elimination of ~~ě~~--is therefore neither the loss of the vowel ~~ě~~ nor of palatal(ized) obstruents before the mid vowels; it is, rather, the elimination of multiple "palatal" distinctions. In the KL orthography, segment by segment and category by category, the regularity of spelling ("ye"/"ie" or "e") can be noted numerically. Let 0 denote total lack of normalization in the KL; let 1 denote incipient normalization (specifically by the KL scribe); let 2 denote near full normalization, and let 3 denote total normalization, with all exceptions justifiably read as slips.

1. <u>labials</u>	3
2. <u>compact palatals</u>	3
3. <u>i</u>	
scattered lexemes	0
<u>ie/iě</u> (by categories)	2
nominal ending	3
2nd sg. pres.,	
3rd sg. pres.	1
instr. masc.-neuter	1
<u>jesti</u>	0
<u>ib, jenž</u>	0
4. <u>š, ž</u>	
nominal endings	2

	imperfect formant, participle <u>veš</u> (by categories)	0 0-1-2-3
5.	<u>č</u>	3
6.	<u>ř</u>	2 (near 3)
7.	<u>s</u> <u>z</u>	2
8.	<u>c</u>	3-(1)

1.5 Spellings of "ie"

Spina, in his listing of phonetic features of the KL, writes:³³

Verengung ie - ī: siehe oben mēsíc u. a.
Beispiele 1201, 2704 wierziece, 2178
wierziczym 3329 wierzyczych (1722, 2918
wierzuczich). Beim Muster znamenie mehr-
fach Formen mit i statt ie.

Spina seems to say that the KL often writes "i" for ie, revealing in its orthography the phonetic rule still in effect in 1400.

The language is replacing [ie] with [ī] everywhere; the elimination of the grapheme "ye"/"ie" is, however, a very gradual process in the texts of the fifteenth century, precisely because the opposition ī : ie carries a full morphological load in the classical language. The timing of the neutralization process, I believe, spans the whole of the fourteenth century, as the problem of reorderings of inflectional categories, from the "complex" adjectival model to the pronominals, was solved in different places in different ways. It is not until 1500 that "i" actually predominates in the

texts.³⁴

Let me present the KL data. In stems, I read no new spellings except 985 "myeŷycz" vs. the frequent "myeŷyecz"—probably a copy slip.³⁵ In the znamenie paradigm, "incorrect" spellings of "i" for "ye"/"ie" are difficult, indeed, to find. Line 914 "na nebe wŷtupenye ŷprawnem" has "ye" for standard loc. "i", regular in the KL and in 1350, traceable to *-bji phonetically: this is a very typical scribal garbling. The scribe construed 1608 "w doŷtogenŷtwye" as an accusative. The genitive -ie has no writings in "i"; the -ie of nom.-acc. sg.-pl. has only one example, 1723 "oblahoŷlaweny". Instr. sg. -im (*-bjimb) and dat. -i (*-bji) have no spellings with "ye"/"ie". These few deviations from hundreds of forms spread across 3519 lines are banal copy slips.

As I noted in (1.45), the scribe has introduced a new declined jejie: ll. 253 930 2574 3469 "gegy" 700 "giegy" are without exception standard forms of the "složené skloňování" as in COCz. Most spellings of jejie do not, in fact, represent inflected forms, but where the scribe has "i" for the expected "ye"/"ie", he is presenting morphological and not phonetic data. Note, for comparison, that the regular KL instr. masc.-neuter for veš is represented in 1778 2623 2808 2919 "wŷym" vs. standard všiem. I believe that this is the segment i marking pronominal non-feminine instrumental (jim, našim)—it is not a simple phonetic development from ie.

I have commented on the KL's extension of the fem. dat. loc. -éj desinence in pronouns and adjectives (1.36). An

equivalent rule is to be noted for the new, highly productive category of participial adjectives in -úci, much used by the KL poet. The scribe has new gen.-loc.-dat. desinences in 1096 "bieluczney" 2239 "y zaduczney". In no other category, however, is the grammar of 1350 altered--all other forms are meticulously correct. It would be, I think, wrong to argue that 2178 "w^{fi}em wyerziczeyem" (dat. pl.) is "back analogy," since absolutely no counterexamples of "i" for "ye"/"ie" are to be found. This is an isolated slip, rare for this category, caused by the preceding desinence in the word všiem.

The poet's grammar of participles and his grammar of participial adjectives is no mystery to the KL scribe. Line 1792 "ktwuczi" (fem. short) has desinence "i" for i, while 3176 "ktwuczye" (fem. long) has ie; these distinctions, crucial to KL_a, are transparent in the KL orthography.

Spina's listing of forms from the stem věři- as examples of the phonetic shift ie > ī testify, certainly, to the uselessness of "phonetic feature" lists based on random spellings. A categorial study of these spellings shows them to be normal. Lines 1722 2918 "wierzuczich" have correct "i", and 2178 "wyerziczeyem" is a solitary slip.

How artificial, to the language of the KL scribe, were the old declensional distinctions ie : ī of the paradigms paní : řebří : znamenie : pěší? This question can no more be answered for the KL than for the body of literature from 1350 to 1500, where the distinctions are largely observed. The fact remains that the phonetic variants [ie], [i], postulated

for the language of 1400, are not regularly written "i" and do not supplant the digraph marking of the basic variant.³⁶

1.6 Phonetic rules in the KL: voicing assimilations, rules for obstruent clusters

Phonetic voicing assimilation rules, on the whole, find scant representation in the orthography of the earlier COCz texts. Even in stems with etymologically non-transparent or non-productive roots, traditional spellings trace the shapes of the tenth century in such models as "obstruent + weak jer + obstruent" > "obstruent + obstruent". Traditional spellings like Jid. "zzbosie" for sbožie, ŽWittb. "fde" for sde, Mast. "fdraua" for sdrava are frequent up to 1400; the earliest examples of non-etymological spellings date only to 1300 (Jid. "gdes"); voicing rules at morpheme boundaries affect spelling only around 1370, and word-final devoicing spellings, and soon thereafter cluster reorganizations in the texts, begin to pile up significantly only around 1400.³⁷ And yet spellings for certain lexemes show regular voicing rules soon after 1300: for example, the relative jenž(-to) shows full assimilatory changes by the "older digraph" period.³⁸ The gradual reshufflings of traditional, schooled spellings in the texts clearly were not motivated by developing new phonetic rules, but rather by coalescing sets of normalizing trends.

The KL spellings, in all respects, are fully representative of the "later digraph" and of the Moravian school.

Spellings of the form (prefix + non-transparent root)
obstruent

are normalized to show phonetic and often morphophonemic voicing. Lines 333 "zde" 1065 "zdrawy" are regular without exception; 1112 "zbozye" is regular for this lexeme, but the adjective zbožný is spelled 3380 "fbozen"—KL_a probably had "f" in many spellings, with only one infrequent lexeme escaping normalization. In the spellings of dcera/dceř (stylistic variants in KL_a) the scribe is confused by the Moravian rule demanding "df" for Bohemian "dcz". In fact he writes "dfffi" only in 322, but "dcz" occurs 11 times, as a mechanically correct copy, and the hybrid "dczf" occurs 4 times.³⁹ For otec, otčik the KL has the deviant, non-normalized "occz-" vs. the Moravian "otf-"; here, again, the scribe has 632 "oczřiku" 909 "occzřiem". The lexeme svědči- has 1328 "řwyedřye" 2173 "řwiedřie" 2576 "řwyedřy" for svědčie. None of these spellings contains phonetic information of any kind.

Word-internal řstv řstv řsk čst clusters are spelled "correctly," with an expected low count of deviant forms: 1122 1788 "bořtwye" but 1944 "bořtwie" 202 "cziefaržřkemu" 1429 "tiefaržřtwye" 3154 "rytyeržřtwem" but 1658 "cieřaržkey" and 3269 "czyeřarřkey". These are banal slips. But in other sorts of word-internal (stem + formant) boundaries—especially (stop + stop)—a true fluctuation between traditional and new spellings is to be noted. The frequent lexeme prosba is normalized in 768 1599 2501 2828 3406 "prořb-"; note also 243 "řwadbie" 311 "řwatby" 330 "nelechke" 635 "nelehkeho". The new spellings here are tending toward normalization, while the "bořtwie" models are not.

Though 1900 "prorocztwy" is regular throughout for -čstv-, stem-internal -čst- spellings show a newly introduced "cz": 57 "we czti" but 33 3518 "we czfty"; 1212 "czeft" but 2202 "cznofty" 2229 "cznye" 547 2600 "czneho". The adjectival -s- of prehistory was eliminated in the spellings of two crucial words, česky, nebeský, before 1300; throughout the texts, new adjectives tend to be spelled first with "s", later without "s". The KL here is consistent with tradition, as in 1803 "witezka" (rime 1802 "tiezka"). In the spellings of the archaic (or at least artificial) nom.-acc. ničše the scribe follows his copies: 70 790 "niczŕe" 1361 "nyczŕie" 3002 "nyczŕf". This is the KL stylization for the nice, nicē of the language of 1400.

Elsewhere in internal boundaries, the relative jenž(-to) is spelled regularly with "ŕ" in 17 counts: see 3109 "geŕto" (neuter sg.) 2589 "geŕto" (masc. nom. pl.) 2752 "geyŕto" (fem. gen. sg.). There are some deviant forms: 3442 3475 "nyezŕto"; these may be slips, as the spelling rule, generalized since the first decades of the century, clearly has "z" for jenž and "ŕ" for jenžto. In these examples the KL shows the normalized admission of certain kinds of lower-level voicing rules (in specified grammatical lexemes, not across prefix boundaries).

There are certain examples of assimilations of the group
 (fricative + fricative)
 (diffuse + compact)
 across prefix boundaries and at stem + formant boundaries. These are deviant, or at most bare, incipient spelling trends, while the voicing rules are newly coalescing, or near normalization. Normal spellings are to be

found in 1678 "nayhrzŷy" 2464 "rozŷafenŷtwym", abnormal spellings in 1502 "przeroffafney" 1679 "naytwrŷy". For zž (in some cases, e.g. rožženie, perhaps phonetic žž) in these environments the scribe has "zz" without exception, as in 1209 "zzely" 2391 "rozzenye" 2798 "ŷ zyvotem".

In the group (preposition + nominal), by contrast, no new spellings ever occur: regular are 281 "bez ŷtudu" 320 "wz to" 503 "bez czifla" 1382 "ŷ duffi". The spellings of word-final voiced obstruents are also traditional, and the particles t', ž are without exception "t", "z"; the KL differs here from many Bohemian texts of 1400, where new spellings are beginning to appear.

Most interesting and revealing are the spellings of the group (prefix + stem). Neutralizations across this boundary are characteristically unimportant to the Old Czech orthography, and rare deviations become important only when special rules obtain for certain frequent morphemes--rules which may reflect equivalent shifts in underlying form, as in ot-. As a preposition, ot appears as "ot" in 29 counts, including 562 "ote mme" 1799 "ote wŷchoda" vs. 29 counts of "od", with no occurrences of "ode". In these statistics the KL is entirely within the tradition of the literature, where the morpheme ~~/od/~~ marks no phonetic information in spelling forms, and "t"/"d" function as equivalent optional variants.⁴⁰ When [ode] is realized in (preposition + nominal), "ote" is the favored spelling. For prefixes, I have 18 counts of "ot" vs. 31 counts of "od", with no occurrences of "ode". The text offers few examples of "ote"

as prefix, and the language is in the process of forming new boundary rules in this category. The form 3322 "odlekfy" probably represents /~~od-lk/~~ 'sigh, breathe'.⁴¹

Elsewhere in (prefix + stem):

(r)	(s)
1912 ftup (<u>s-stúpi</u>)	1466 rozczukowaty
1728 ftupiti	
	793 fhowiem
306 wftawfi (<u>vz-stan</u>)	
1305 wftupyl (<u>vz-stúpi</u>)	1375 ztyfityl
1615 wftupy	3056 zchlubeny

Column (r) shows an old normalization rule demanding "s" for s + s and a very new voicing rule recently introduced into the KL recensions for certain lexemes. The domain of the spelling is expanding; in the KL it is predominant but not yet fully normalized, since about 9 counts of "wz" before voiceless obstruent are still to be found:

398 wzpomanu	1450 wzkazugie
597 newzklada	1742 wzpaczen
913 wzkrzyefeny	2416 wztiehly
1378 wzkrufye	2441 wzpodgechu
	3248 wztek

By contrast, s, z, roz in (s) are full normalizations of the basic form.⁴²

One remarkable new spelling is "ft" for "st"—it is near full normalization for the KL scribe at (stem + formant) and (stem + desinence) boundaries.

(t)	(u)
95 935 radofczemy	101 mudroftiech
96 mylofczemy	1712 mudroftiech

2538 wyetloŕczemy	2956 chytroŕtyemi
205 otpuŕczenie	
642 deŕczky	
684 deŕczku	-----
2298 wlaŕczye (for <u>vlaŕŕie</u>)	
2402 (and throughout) geŕcze	
	1526 przyŕte (<u>pryŕtĕ</u> , aor.)
	2012 przyŕtu (<u>pryŕt'u</u> , loc.)
164 mieŕczanom	2854 zproŕtyena
166 mieŕczene	2886 trzeŕtiechu
	(cf. 2229 krzeŕtyene for <u>křestĕne</u>)

The spelling "ŕt" is fairly frequent in western texts; we know, furthermore, that the ŕt' : ŕĕ isoglosses roughly coincide with a number of isoglosses separating the western and eastern dialects. It is clear from the spellings in (t) and (u) that the archaic morphological type radoŕŕĕ has competitive spellings in "-ŕczemy" and "ŕtyemi", while a larger number of "ŕt" writings occurs in the standard mĕŕŕĕ-n model. The older spelling is preserved regularly outside boundaries, while the new spelling appears in verbal alternations. The western habit--probably not a reflection of a living phonetic rule in the dialect of the KL scribe--is used as a new standard here, as it is by the Bohemian scribes. The KL introduces no new patterns of phonetic information, though the scribe may expand the domain of certain kinds of very limited rules. It is possible that the spellings are a careful preservation of the Bohemian innovations of a very recent KL_{alpha}, but at any rate the KL scribe has made no attempt to suppress "ŕt", and he preserves the formal notation "ye"/"ie" after the

new spelling, "e" after the old. This is a clear indication of the artificiality of the spellings.

An interesting parallel to phonetic neutralization rules can be found in the conservative spellings of the ě : a alternation in verbal and nominal stems and formants. The language of 1400 has adjusted the scope of this alternation in very few categories; the l-participle, the v-participle, principally, were eliminating the alternation. Only in the frequent lexeme slyšě is there a true vacillation of spelling in the KL: 2433 "flyfawfy" 2946 "vflyfaw" 1550 "vflifewfie" 1555 "flyfewfy". But I read the normal, conservative forms 1967 2604 "lezal" 1979 "otyal" 2502 "wzely" 234 "flufalo" 424 "vfflyfala" and hypercorrect 2788 "rzezale" (neuter dual). 2796 "wletyalo" is a very rare example of t' marked in the orthography—a mechanically correct copy, observing not a living phonetic rule, but a long-established systematized spelling rule for the alternation.⁴³ In categories unaffected by the neutralization, the marking never occurs: 3207 "štata" is normal. Outside of the alternation, of course, "y" does not occur: 744 "dietatka" 915 "krestanfkey" 1877 "plodfy".

1.7 Moravian spellings in the KL: ü : i, t : c, t : č, fem. dat.-loc. ě : i

Few COCz monuments are as rich in eastern spellings as the KL, and it was this rare dialectal admixture in a soundly conservative text that attracted the interest of most of the early philologists. I have noted in (1.4) that the Moravian

spellings of (affricate + fricative) are artificial notational habits, with some eccentric personal modifications by the KL scribe. The spellings of the COCz u (as in /kňěz'uf/)—variously "u", "yu"/"iu" and "i"—are a much more significant and striking orthographic statement, which Spina rightly characterizes as a synopsis of all phases of the spellings of non-plain obstruents before the acute diffuse vowel /u/ (later /i/). Noting the occurrences of "cz" for t and "t" for c, č, Spina ventures the unequivocated statement that (in my words) if "X" is the normalized grapheme for x and "Y" is the normalized grapheme for y, then writings of "X" for y coupled with writings of "Y" for x are absolute proof of Moravian provenience, while "X" for y occurrences alone are meaningless.⁴⁴ Non-standard desinences, especially "i" for ě in fem. dat.-loc. (and, also, some masc.-neuter loc.) and the isolated 1625 "przed nyemz" have been, in the face of accumulated evidence, identified as "Moravian." Certain non-standard lexical shapes (1012 "w[stydlewey" 2000 "w [azney") have been read as reflections of the eastern language, as in Hanák v stydlevéj, v zácnéj. Spina admits two conclusions: (1) an eastern scribe has copied a conservative western text (2) a non-eastern copyist has copied an eastern text, while suppressing "Moravianisms." Spina, in fact, endorses a modified (1), suggesting that the KL scribe (an easterner) has copied a very conservative text (the original dating back to 1350), and has inserted the spellings of his school (or, perhaps, phonetic information about his dialect). Little can be done, asserts Spina, about

reconstructing an original from a single defective copy (see p. xxx of his edition). Left unstated here is the very probable assumption in the editor's mind that the time lag between KL_z and the KL is considerable; that is to say, that the distance, measured in recension counts, between KL_a and KL is (perhaps) not so considerable. This conclusion is at variance with my findings, based not on the study of these eastern features, but rather on the development of the standard graphology of classical texts as reflected in the KL. Study of the ę spellings, on the one hand, and of the orderings of slips and mistakes (garbles and new interpretations) on the other, indicates to me that the KL_a has moved through many transformations, never for long lying fallow. To what extent can we map the peripatetics of the KL, in time and in space? Let me state in full the facts of the eastern spellings.

1. Spellings of classical u (N.B.--by "regular" I mean statistically predominant and not in competition with other graphs)

1st sg. pres.

"u" ("yu") - 4 counts	"i" - regular
1288 wierzyu (corrected)	394 zaprzyiffahagy
1532 newyzu	
1539 chczut	
1542 chczut	

3rd pl. pres.

"u" - 0 counts	"i" - regular
	165 ptagi

verbal formant

"u" - 2 counts	"i" - regular
----------------	---------------

254 okraffugie
1312 kralugie

2772 zawlaczygy
3246 zarzyl

participial/depaticipial adjectival formants

"u" - 12 counts
2918 newierzuczym

"i" - 39 counts
859 gmagicz

masc. vocative

"u" - 2 counts
1232 1285 tiefarzu

"i" - regular
1345 tiefarzi

locative

"u" - 1 count

"i" - regular

instr.-acc. fem.

"u" - 3 counts
1185 fwu myflu
1945 Maryu
2198 myflu

"i" - regular
397 myffly
413 myfli

pronominal fem. acc. sg.

"u" - 6 counts ("yu")
96 807 848 1023 1431
2818 yu

"i" - 18 counts
159 gi

stems

a. lüb- "u" - 4 counts
142 fluby

"i" - 10 counts
204 flibiti

b. lūd- "u" - 16 counts
245 ludfkim
615 lude

"i" - 7 counts
1911 lyd

c. lūt- "u" - 2 counts
855 bez luty
1302 lyut

"i" - 2 counts
87 lit

particles, formants

a. jüž "u" - 11 counts

"i" - 51 counts

b. donüž "u" - 1 count
2420 donuz

"i" - regular
772 donyz

c. tisŭc "u" - 1 count
2894 tyffucze

stems

- a. procłiti- "yu" - 1 count ----
1094 proczyuty
- b. rozčüj- "yu" - 1 count ----
1700 rozczyuch
- c. neklüd- "yu" - 1 count ----
2892 nekluda

(In all, 66 counts of "u" for ü, 4 counts of "yu")

rimes

1. ü + ü spelled "u" - 1 count
2892-93 nekluda : luda
- 1a. ü + ü spelled "i" - frequent
33-34 zbozy : ruozy
- 1b. ü + ü with mixed spellings - infrequent
855-856 bez luty : proczyty
1288-89 wierzyu : myerzy
2. ü + i - infrequent
3-4 kraly : vzdaly
1422 rzeczy : w dieczy
735-36 drazy : pazy
2448-49 lyty : fkrzyty
3. ü + u - 0 counts

"t" for c

lexeme ciesaf: 24 counts

infinitive: 2899 wzety
(for užeci)

1st sg. pres.: 1765 czti

participle: 531 yvprzeti (?)
2452 chodyeti

nominal inflection:
746 dietietym (dětěcím)
2654 tyeleyfy
3161 muczenyty

"cz" for t

518 obklicziczy
572 mlczeczi
780 zrzeczy (?)
1857 1783 2123 2820
2821 3396

1729 chce
2092 wraczyw

2553 trzydfeczykrat

"t" for č: 130 wuotie 746 fwitiegem 1063 zatye
1641 tiele 1375 ztyfytł 3292 wznoty

dat.-loc. "i" for ě:

89 vmieſtie (for městi) 112 w czaſſy 191 w krafi 375 wiehlaſſi
376 kraſy 404 leſſy 515 kraſy 757 kraſy 811 czaſſy 862 otrapy
1101 ſwieti 2878 w ty mlzy 2913 w lytney neklydy (possible
i-stem)

(12-14 counts against many in "ye"/"ie")

scattered grammatical morphemes, lexemes:

118 w uoſſmynaſte 1012 w ſtydlewey 1176 zaloſtne krzyczenye
(for standard pl. žalostná křičenie) 1625 przed nyemz 2000
w ſazney 2905 ſtyrzmy

first person possessive pronouns (for reflexive): 300 1089
1430 1750 1838 2746

"phonetic" spellings: "šč" "tſ"/"dſ"

From this mass of data I will abstract "tſ"/"dſ", "i"
for ě, "t" for č and "cz" for č as the only true evidence of
non-standard (Moravian) spellings. In such an imperfect copy
as the KL, heaps of unorganized lexical data are inconclusive:
"przed nyemz" could be a characteristic slip, "w ſazney",
"w ſtydlewey" and "ſtyrzmy" are garbles/slips. And, of course,
"u"/"yu" for ú are not marked as non-standard spellings; they
are, rather, infrequent and peculiar in 1400 texts of western
provenience, but they may occur in any Old Czech text.

Let me examine the marked easternisms. We have seen that
the "tſ" spelling is purely a graphic variation, giving neither
surface nor underlying information. Now, the "t"/"cz" feature
certainly had its origin in a dialectal blurring, or reshuf-
ling, of phonetic (and morphophonemic) structure. In a modern
dialect like the West Moravian Trnava, the drastic curtailment

of the morphophonemic alternations t' : c has made the occurrence of forms like tihla for Czech cihla only a lexical rearrangement. But, from the data given by Jan Blahoslav (quote by Spina, p. xxx), we know that certain Moravian dialects did, in unspecified environments, neutralize the distinction between compact t' and non-compact c; more cannot be said, since the data are incomplete, and we cannot know the full structure of the alternations in verbal and nominal forms, in the old language.⁴⁵ In the KL, the bulk of these spellings occurs in the lexeme ciesaf, as a form in competition with the standard spelling; elsewhere, they occur in a widely scattered variety of grammatical morphemes, representing a variety of obstruent alternation categories. This pattern strongly suggests that at least two recensions introduced the new spelling. In the first, the eccentric Moravian phoneticism is introduced as a "mistake" into a non-Moravian text; in the second, it is seized upon and extended as a specified, competitive lexical variant for the stem ciesaf. The KL scribe may have had points of neutralization of t : c in his own dialect, or he may have had no such points of neutralization. Evidence from the passio Christi (MS 555, 91b "cziflycz let" 90b "Piecz wieczy", "to-
czifl" in his own hand) tells us that he certainly made occasional use of his school-spelling, and is therefore responsible for the final wave of spellings which we read in the KL. Nowhere else does he make extended, multi-patterned use of such spelling habits, and if, indeed, he has only extended, and not originated, these divergent patterns, then, certainly, KL_{alpha}

(very possibly KL_z) was also the work of an eastern scribe.

By contrast, the "t" for \underline{c} spellings (possibly 6 counts) have no systematic development in any lexical or grammatical category. They may be the remnants of a more developed Moravianism, or mistakes that have mechanically survived, or, indeed, true phonetic mistakes by the KL scribe. The Moravian incursions of "i" do show the segment \underline{i} as an occasional fem. dat.-loc. desinence (as well as masc. loc.); for the KL nothing more detailed can be said. Lines 89-90 have the rime "we czti" : "vmiefti", 2912-13 "lydy" : "neklydy" (but probably we are dealing with an \underline{i} -stem here). It must be noted, however, that even a high frequency of such rimes could in no way point to the Moravian provenience of the KL_a .

The marked non-western graphic features, then, are, for the KL scribe, largely schooled orthographic signatures, not immediate carriers of phonological signals, underlying or superficial.⁴⁶

Havlík has written brilliantly about the "u"/"yu" spellings in the KL, establishing the place of the KL_a in relative time on the basis of rime conventions.⁴⁷ The oldest epic texts, with Dal. and Alx. notable among them, have rime patterns (\underline{u} : \underline{u}) but not (\underline{u} : \underline{i}); younger texts may have (\underline{u} : \underline{u}) in lower frequency, with varied spellings (Jid. Pil. Hrad. Mast. PSvM); still younger texts have established (\underline{u} : \underline{i}) rimes of high frequency, without (\underline{u} : \underline{u}) (Řeč jinocha, Podkonie a žák, Svár vody s vínem, Rada otcě synovi, Píseň Marie spomocnicě). In these middle fourteenth century literary products the new

i (now regularly "i"/"y") of fem. instr. sg., fem. acc. sg., masc. voc., 1st sg. pres., 3rd sg. pres. is mated without distinction with ü and i—this statement holds true for all genres and all sets of metric and rime conventions. Now, the KL, with no examples of (ü : u) and very few (ü : i) rimes, is ranked correctly by Havlík as "very early in the younger period," just before the full flowering of the new (ü : i) rimes, but after the old (ü : u) set had lost acceptability.

Havlík makes no firm distinction between the markers of phonetic neutralization and those of literary convention. Long before Alx. (before, say, 1300), phonetic non-flat realizations of ü were certainly observed; much later, when we note that ü : u is totally unacceptable as a rime pattern, we can say with certainty that "u"/"yu" in the spelling indicated no optionally flat (optionally non-flat) segment—we can say, in fact, that "u"/"yu" marks certain occurrences of ~~/i/~~, without reference to phonetics. The KL_a—a work of "around" 1350 by this literary dating alone—was probably cluttered with "u"/"yu" spellings of all varieties. It is crucial to note that the "back analogy" spellings of the model "czinityu", "otczyu", common in the middle texts (ŽWittb. ŽKlem. Hrad. Pas.) are not present in the KL. The "yu" has been almost totally eliminated; the 70 counts of "u"/"yu" are clustered in certain categories: the -jü- grouping in participles and certain stems in -l'-. We can say firmly that the spellings have been fully normalized and highly restricted and suppressed. Normalization is a function of time and frequency of copyings; spelling

suppression is a recognizable function of the Bohemian school of orthography.

The "yu" spellings (1288 1700 1302) are relics of the unstandardized older spelling. 1288 "wierzyu" is, in fact, not such a relic, but a contamination--the KL scribe has erased his own "wierzym" mistake, having noticed the rime-word of 1289 "myerzy". The artificiality of these spellings is apparent. I note no 3rd pl. desinences in "u", no "duffu"-model fem. desinences (except after l')--no spellings, in fact, which could not have been the work of a mid-century Bohemian scribe, before his orthography has eliminated the (conditional) optional variants "u"/"yu" for ~~i~~. The Moravians have not littered the text with the unorganized refuse of their own speech; they have copied it (and recopied it) with the usual conservatism characteristic of the Old Czech literary scribes.

ABBREVIATIONS

Alx.	<u>Alexandreis</u>
Dal.	chronicle of <u>Dalimil</u>
Hrad.	<u>Hradecký MS</u>
Jid.	<u>Legenda o Jidášovi</u> (fragment)
KL	Stockholm-Brno MS 555 of <u>Legenda o svaté Kateřině</u>
KL _a	first copy of the <u>Legenda</u> <u>o svaté Kateřině</u> (not extant)
KL _{alpha}	some one specific copy in the recension line from KL _a to KL (variable)
KL _{beta}	copy made from KL _{alpha}
Mast.	<u>Mastičkář</u>
Pas.	<u>Pasionál</u>
Pil.	<u>Legenda o Pilátovi</u>
PSvM	<u>Plač Sv. Marie</u>
ŽKlem.	<u>Žaltář Klementinský</u>
ŽWittb.	<u>Žaltář Wittenberský</u>

NOTES

1. Joseph Vachek, "Český pravopis a struktura češtiny," Listy filologické, 60 (1933), p. 302.
2. Vachek (1933), p. 302, notes the non-literary "mlachuba" ('chatterbox'); his point is that the segment concatenation c-h does not occur even at morpheme boundaries, and further, not even at morpheme boundaries in compound words in literary Czech.
3. Roman Jakobson, Review of Fonetika sovremennogo ruskogo literaturnogo jazyka, by R. I. Avanesov, International Journal of Slavic Linguistics and Poetics, I (1956), 286-288.
4. Roman Jakobson, "Izbytočnye bukvy v ruskom pis'me," Roman Jakobson, Selected Writings, I (The Hague: 1962), p. 556.
5. Noam Chomsky and Morris Halle, The Sound Pattern of English (New York: 1968), p. 49.
6. F. Spina, Die Altčechische Katerinenlegende der Stockholm-Brünner Handschrift (Prague: 1913).
7. E. Smetánka, Review of Die Altčechische Katerinenlegende der Stockholm-Brünner Handschrift, by F. Spina, Listy filologické, 40, pp. 462-63.
8. For the usual recitation of "phonetic features" of the text, see Jan Gebauer, Příspěvky k historii českého pravopisu (Prague: 1872). See also Spina (1913), pp. xxiv-xxx.
9. Gebauer (1872), p. 37.
10. Symbol table:

X	phonetic representation
x	"morphophonemic" representation
"x"	direct citation from Spina's representation of the text, or, when noted, Spina's editorial interpretation of the text
<u>x</u>	my representation of normalized COCz (classic Old Czech), <u>přepis</u>

or idealized transcription;
 or, when labelled "segment", my
 representation of a linguistic
 unit without reference to categorial
 distinctions "phonetic" or "morpho-
 phonemic"

"x" my representation of "přepis" of
 the language of the text, that is,
 no editorial emendation or inter-
 pretation except the elimination
 of optional variant symbols and
 obvious slips

For example, začě is Old Czech normalized transcription ('he began'); "zatyě" is direct citation from the KL text; "zatě" is my normalized transcription of the KL reading.

11. See Spina (1913), p. iii for a full description of the inscriptions on the binding, marginalia, the insignia of Peter Wok, and even notes in pencil in Pečírka's hand.
12. Spina (1913), p. xxiii, has descriptions of some markings over "i" and "t" in several places in the text. For a full paleographic discussion, see Spina, p. xxx. The misinterpretation of "t"/"c" led Pečírka to misconstrue or ignore the famous Moravianism t : c and t : č. Construing "e" as o led him to postulate Polonisms in such forms as 1700 "obluzena" 1060 "nezlyřena" 571 "czie" 825 "dielem". Early philologists were long puzzled by the close approximation of "u" and "n" as in 130 "wuotie" for "vuotě" for zóčě, present active participle from z-oči- 'notice.' Lines 1761 and 1827 "muye" should read "mu je"; 2321 "uorzgechu" reads "nořiechu"; is this a scribal slip or an unreadable distinction between "u" and "n"? Pečírka incorrectly reads 2821 "rzeknucy" řeknúti, 3161 "muczennyty" mučenníci. All examples are discussed in Spina's notes to the text, and are a major topic of discussion in the early philological articles. The conclusions of Spina provide a basis for some matters of interpretation of "slips" and "mistakes" in my study.

The question of přepis (transcription) vs. opis (direct copy) in dealing with Old Czech texts was raised as early as 1875 by Gebauer in "O přepisování textů staročeských, se vlastním vzhledem ke Rukop. královédvorskému," Listy filologické, 2 (1875), pp. 167-179. Here he has made a sensible and fundamental distinction between slovní transkripce and gramatická transkripce: e.g. write noze in the literal type if the text has no iotation, but nozě in the grammatical type regardless of the textual data. Yet few modern editors have been able to decide

whether they are concocting "scholarly" or "semi-popular" editions--whether they are writing for students of language or students of literature (the distinctions amount to the same thing, apparently). Appendices and addenda are filled with lists of "iotations" left out or inserted. The practice in handbooks and lexicons since the time of Gebauer has been to cite the lexeme in question in "opis" and the contextual citation in a sloppy kind of "gramatická transkripce"--which has opened the door for symbols from the old orthography to slip into the transcription, and for slovní transcriptional insertions to enter the body of the citation. In my transcription, I try to preserve all the "iotations" of the text and to eliminate optional spelling variants (see my notes to Appendix I).

13. See (1.7) for a discussion of the t : c problem.
14. I omit here a further category of deviant readings: that of the crux philologorum, the standard, construable, but false reading which may mask another, "true" reading. See Spina and the philological literature for a full discussion.
15. See Miroslav Komárek, Historická mluvnice česká, p. 103.
16. See Spina (1913), p. xxv, for a discussion of the "vowel-zero" alternations in the KL. See (1.6) for my analysis of od(e); in my note (41) I include more observations on this problem.
17. There are exceptions to this rule, of course: 1876 "ufadil" 2267 "uzlowem" 2748 "tomv" 2850 "mv" 2867 "fwatemv"; these are perhaps "reverse slips" (mechanically correct copyings of KL). The spelling "tomv" is much more frequent in the older² texts, when "v" was often used where the KL prefers "u".
18. The writing rules for fo are opaque in the KL, as generally in the texts of the period. The long diphthong uo is postulated for the classical language of about 1400 and is paired with the diphthong ie; a concomitant tendency is the elimination of short diphthongs ě and uo. It has been generally agreed (by Czech scholars, at least) that a non-significant iotation, in the one case, and labialization, in the other, may linger on, subject to a variety of phonetic rules. I will not discuss the problems of "underlying representation" for the KL here. For a classic statement of the development in phonemic terms, see Roman Jakobson, "Remarques sur l'évolution du russe comparée à celle des autres langues slaves," Selected Writings, I, (The Hague: 1962), pp. 7-117.
19. Analogous to what is termed "zvrátná analogie"--that is, spellings of the type "t" for c if "cz" for t. But the

- latter is a scribal phonetic confusion, whereas 2595 is an unconscious violation of a personal orthographic rule.
20. See Jan Gebauer, Historická mluvnice jazyka českého, I (Prague: 1963), pp. 56-58.
 21. Spina (1913) hints that this is possible. See p. xxxiv.
 22. See (1.7).
 23. Komárek (1962), pp. 109-110.
 24. Jan Gebauer, "Přispěvky ke kritice a výkladu staročeských textů," Listy filologické 9 (1882), pp. 287-324; see p. 297. The spellings here are Gebauer's, and they typify Old Czech transcriptional methods. The s' postulation is idealized, with no real basis here.
 25. Gebauer (1963), III, p. 442.
 26. Komárek (1962), p. 121; Gebauer (1963), I, p. 200.
 27. But the KL philologists tended to put stock in the spelling shapes of certain slips and garbles. In his exegetical remarks, Gebauer (LF 9, pp. 295-96) reads 535 "nezywno" (rime: divno) as a mistake for "nezyewno": "za žádané ě bývá častěji i"; for 1586 "znyemyguczie" he says "za ě často bývá psáno i". Three or four scattered examples from 3519 lines of a rather mangled copy is no evidence of scribal intention. It is true that omissions are less frequent than reorderings of graphemes in the KL; I can still see no basis for Gebauer's reiterated conclusion that the KL scribe is leaking information about his own dialect. Rime 1272-1273 divné : zjevně is possible evidence of rime conventions, not (necessarily) of phonetic reality.
 28. This example is flawed by the probable ambiguity of underlying forms: 945 "nezgewy" 2848 "zgewugies" 1273 "zgiewnye" (z-jev-/zěv-). For COCz of 1400 z-jev-, of course, is correct.
 29. 1063 "zatye" for začě is an interesting documentation of the rule demanding that palatals be distinguished in spelling before /ě/ (long and short). The KL scribe has left some traces of his dialectal "cz" for t and "t" for č elsewhere in the anthology. Making his (occasional) mistake—writing "t" for standard "č"—he marks the obstruent compact by writing "ye"; in other cases he writes "pocze", except for one instance which has probably survived from KL : 2435 "poczie". Compare also 2654 "tyeleyfy" for čelejší (note that "e" predominates in stem sequence spellings of "čě-") and 1919 "czieleffne" for tělesné.

The scribe, in these rare occurrences, marks the obstruent morphophonemically compact (palatal) by the use of the digraph spelling of the segment, although he follows the tradition of eastern scribes in occasionally marking the phonetic [c] for t and [t] for c, observable in some places in eastern speech. But see (1.7) for remarks on dialectisms.

30. See Gebauer (1963), p. 503.
31. I use the symbol ü for the COCz segment.
32. See also Komárek (1962), pp. 123-125. For discussions of a longer-lived "plain-sharp" correlation, see Arnošt Lamprecht, "Vývoj hláskového systému českého jazyka se zvláštním zřetelem k nářečím na Moravě a ve Slezsku," Slovo a slovesnost, 17 (1956), pp. 67-68. See also Miroslav Komárek, "Souvislost přehlásky 'u' > 'i' se zánikem párové měkkosti souhlásek," Zeitschrift für Slawistik, I, p. 25. For the best statement of the waves of depalatalization of obstruents before the loss of the "plain-sharp" correlation, see Bohuslav Havránek, "Staročeské depalatalizace," Listy filologické, 67, pp. 266-67. For a later statement of Lamprecht's dissent, see Arnošt Lamprecht, "Sur le développement et la perte de la corrélation de mouillure en ancien tchèque," Travaux linguistiques de Prague, ed. Josef Vachek, I (Prague: 1964), pp. 115-124. My account here summarizes Roman Jakobson, "Remarques," pp. 59-62.
33. See Spina (1913), p. xxv. Verbs with -i-, -ě- formant markers have participial formants in -ie-. Verbs in -aj- have participial formants in -ü- (~~/i/~~ for the language of 1400). Therefore we are in error to read 11 counts of "gmagicz" as examples of "ie > i" if, in fact, Spina hints this here! Note also that the -úci of departicipial adjectives is not produced by the same rule as the -iec of participles.
34. See Komárek (1962), p. 168.
35. Line 2885 "drzyzky" for dřieha/dřízka is an example of an old lexical variation, with voiced dental, connected historically with třesk-; see Václav Machek, Etymologický slovník jazyka českého (Prague: 1968), p. 658.
36. Komárek (1962), p. 169, quotes a study by Marečková of the fifteenth century Moravian "ie > i" isoglosses moving westward, perhaps anticipating the eastward vector of the Bohemian sound change. There is no chance the (Moravian) KL scribe had no [ie], [i] for ~~/ie/~~; the phonetic rule and the spelling habit are both common to western and eastern scribes.

37. It is possible that a hypothetical Bohemian scribe, working, say, in the eleventh century, might have spoken a language in which the feature "tense-lax" was an upper level obstruent specification, so that voicing realization could have assumed no crucial meaning in any environment. There is no evidence of an analogous feature hierarchy in the full literature of Old Czech, in my opinion. Spellings like Hrad. "ʃnad̥t" have been reinterpreted as such: read [t], /d/ for lexeme snad- (see Komárek (1962), p. 138). Such highly saturated notational devices (if indeed this implies a phonetically lax t) are peculiar in Old Czech. I suggest reading "snad̥ t" 'but perhaps'. The KL has such concatenations of "symbol for voiced obstruent" + "symbol for voiceless obstruent"—but in 826, surely, "ʃnad̥t" is snadt. 2585 "wzʃemʃe" is not an eccentric "back analogy" for vz- as in vz-stóna- (say, voiceless dental)—it is a slip, anticipating the "ʃ" of the participial ending. I cannot discuss here feature specifications for Old Czech obstruents in general, but let me say that nowhere in the KL are there indications that voicing rules are subordinate to tense-lax rules. Nor are there, I believe, such indications anywhere in the Old Czech canon.
38. By an orthographic fluke, spellings like "geʃto" were normalized soon after the loss of the deictic force of the particle -to; the form jenžto became, in such places, an artificial stylistic variant of jenž; elsewhere, to retained an emphatic force.
39. Komárek (1962), p. 140, lists these spellings as orthographic representations of obstruent cluster assimilations. They are, rather, only one set of a group of idiosyncratic concoctions, products of a scribe faced with two spelling patterns: that of the text at hand, and that of his school. Note also in Gebauer (1963), p. 168 (I), that 125 "k czerney" is listed as an aberrant spelling of the "weak jer rule." But this is a textual contamination, to be read, perhaps, "ke czney" (?); here the jer rule is observed, but the grapheme is misplaced.
40. Let me cite examples here:
205 669 otpuʃczenie	380 otpowiediechu
2585 odpuʃczenye	2132 otpowiediety
3184 odpuʃtyty	1284 otdowiedie
	1757 otdowied
342 otdowiedie	2015 otdowiedaty
364 otdowiediefie	2846 neodpowies
41. See Václav Flajšhans, "K výkladu textů staročeských," Listy filologické, 63 (1936), p. 239.

The patterns for this preverb/preposition are more complicated than for any other lexeme involving "vowel-zero"

alternations; nonetheless, the evidence of the text indicates that the rules for alternations involve special lexical and grammatical categories. See Spina (1913), p. xxv for some random data: in "preposition + nominal" the spellings usually follow the "jer rule" despite the syllable count (e.g. ll. 299 787 902 1842 2389; 1693 2325); in lexemes, lesk-nu is a rare example with two competing forms (2375 "lefkn-" but 731 "lfkne"; some roots in which the etymology is not clear to the speaker do not follow the "jer rule": 33 "we czfty" but 33 "w zbozy"; -br- is regularly "r" (2331 2342 2378 2379 2930); some newly standardized forms can be noted (1074 piesen, 1450 priezen).

Let me add some observations. The evidence shows, I think, that for the language of all the scribes from 1350 through the KL the "vowel-zero" alternation has become a morphological rule subject to a variety of lexical and grammatical specifications. It is impossible to trace the history of these rules; we can only note their effects in the text as we have it.

In 462 "v mnohe" the expected hierarchy of two phonetic rules for the preposition v has been reversed; elsewhere, before labial obstruents, "we" is written if the nominal has the "weak jer." The prepositions k, bez, nad, s, v, z all have written forms as expected, especially before the pronoun veš (see 31 491 1360 2919 3154; 40 153 155). But note 2912 "nadewſie" which Spina writes as "nad wſie" to shorten a ten-syllable line! We cannot know the reading of the original, since over-long lines are exceptional but not forbidden by any means (see Chapter III). Compare 2325 "bez wſyey", which Spina does not change (read thus the line has the required eight syllables); this is surely a rare but banal slip. Such readings imply an unwarranted eccentricity in the spellings. Some few stems may have standardized forms at variance with the "jer rule": 540 "we ſkole" 310 "beze ſpyle" 857 "z ſmyſlney" 3358 "w ſmutſye". The evidence here is scanty. In frequent stems, we can safely say that the unexpected form is a slip: 3493 "w cznoſty" but 33 "we czfty" 2600 "ze czneho" 3346 "ke czty" 3518 "we czfty". Verbal stems show few anomalies: 209 "ſezwa" 1373 "wezrzy" 1963 "wzepna" 2142 "oſlnuwſe" 2143 "ohlecſye" 2857 "ſeſlaty" 3147 "ſetnucz" 3199 "wzechczefſ" 3222 "wzeyde" 3321 "wzdechſy". Feminine genitive plurals are regularly spelled with "e" in the zero ending: 2302 "barew" 2776 "brzytew" 2777 "Lytew". The preposition od rarely occurs with "e", but note 1799 "ote wſchoda". 2462 "ze ſwey czty" may be a slip for "ze vſej cti".

42. There are cases of confusion, in Old Czech, of the sequence vz-z-. Line 2622 "wzhorzyl" is a contamination for the

rare vz-zořiti 'hurry'—perhaps "v-zoři-" in the language of the KL scribe. The common s-zoři- is not confused, as it is always written "řzorz" as in 1225 "řzorzyl". The scribe has invented "wzhorzyl" for vz-hoři-. See Bohdan Jedlička, "Příspěvky ku kritice a výkladu štokholmské legendy o sv. Kateřině," Listy filologické, I, pp. 56-62.

43. The stem d'ábl- is, however, regularly spelled with the marked "dy-". This form had two variants in the older languages, diábl- and djábl-; we are dealing perhaps with the former in the KL.
44. See Spina (1913), p. xxviii.
45. Hradil and Josef Jireček, eds., Jana Blahoslava Grammatika Česká, 1571 (Prague: 1857).
46. See Spina (1913), pp. xxiv-xxx for lexical and grammatical evidence that marks the KL_a as a product of the Prague court.
47. Antonín Havlík, "O rímech přehlásky 'u - i' s původním 'u - i'," Listy filologické, 14 (1887), pp. 241-249. I concur with all of his findings, especially the unstated implications which I develop in my text, and which are the foundations for all of my comments on this spelling problem. Havlík concludes his article with an aberrant "neo-grammatical" fancy on the phonetic reality of spellings like "lyud", following Gebauer's line of development: l'ud > liud > liyd > lid (Historická mluvnice, I, pp. 272-275). These ideas are invalid because they attempt to trace a non-existent parallelism between spelling development and sound change. Havlík does make the perceptive remark, however, that, on the basis of readings like "gyu" for ju in the absence of "lgyude" the reader can conclude that there was no phonetic -j- involved in l'úde—only non-syllabic -i-. Then, iu > iy can be understood as a neutralization of the marked feature of flatness in the opposition ú - i.

CHAPTER II

The Poetics of Past Tense in the KL

2.0 Preliminary Remarks

In my discussion of the phonological grammars of the KL and its antecedents, I have spoken of "stylistically marked" rules, obtaining specifically in the KL, and of "generalized" or "unmarked" rules induced from the philological studies of the Old Czech canon as a whole; discussing graphemes and segments, I have spoken of "neutral" or "unmarked" variants, and of literary, "stylistically marked" variants. It is clear that, for the language of the KL, there is a "poetic" grammar and a "non-poetic" grammar; the one, (I), may permit certain utterances which are totally or partially deviant in the language of the other, (II); or (I) may explicitly admit certain categorial distinctions unrecognized in (II); on the other hand, categorial distinctions of (II) may be ignored (neutralized) or restructured in (I). In my study of the orthography, I have noted that the precise formulation of structural correspondences is blurred by a non-equivalence of linguistic data. The early philologists have produced a near-perfect restoration of the reading (if not the spelling) of the original KL_a; moot points of lexical interpretation are by and large not crucial to philosophical or philological structure. We can be reasonably certain that we have an accurate representation of the

language of the poetic grammar. Yet we cannot specify correspondences between the language of the court of Charles IV (mid-fourteenth century Old Czech) and the idealized formulations of Gebauer in his Historická mluvnice jazyka českého. We cannot know, for example, to what extent the desinence -ej has been generalized, say, in the language of the court retainers, or in the language of the landed gentry; nor can we know the full functional status of the t : c (: ě) neutralization in the dialect of the KL copyist. The language of the handbooks (COCz) can only document points of divergence; my remarks on the phonological components of the two grammars have exposed further partially specified points.

The functional presence of literary stylization in the KL was noted by Roman Jakobson in Verš staročeský.¹ A "lyric-dramatic oral epic," the KL belongs to the second wave of Old Czech syllabic epic poetry. It is, however, unique in its consciously labored "epic" stylization. While representative "oral" verse compositions from the period—Rajhradské umučení, Desatero kázanie, and the Mravokárné básně of the Hrad. chief among them—imitate the rhythms of real spoken language, the KL, in verse structure as well as in the repertory of conscious literary device, hearkens back to the older epic canon.² Yet the KL is innovative in its use of what Jakobson calls the basic structural device: the non-equivalence of metric and syntactic units, the non-identity of syntactic pause and couplet boundary. Of 3519 lines, 1834 (52%) are in "direct speech"—harangues by Catherine and the fifty scholars,

sermons by the old hermit, Catherine's mother and friends, courtly remonstrations of Mary and Jesus, florid imprecations by the emperor Maxentius.³ The language of these speeches is different from that of the salty jargon of the true drama in *Mast.*, or the moody lyricism of the Satiry o remeslnících. It is the artful language of courtly rhetoric, of medieval thomistic disputation. The prolonged periodic stylization is the syntactic device of the Gothic philosopher, while the melodic intonation, the dramatic rise and fall of rhythm and argumentative line, mark the polemical tirades of star philosophy lecturers in the young Charles University. The KL poet undoubtedly heard this language in Prague, or, at least, in some other European university town.

Jakobson has remarked on the inexhaustible play on "sound texture" in the KL and on the fertility and variety of rime invention. This preoccupation with acoustic effect in an epic-dramatic narrative has been noted by the earliest commentators, and by the editors of all Czech translations. Josef Hrabák, in an ambitious attempt to modernize the work "without disturbing its euphonic and rhythmic construction," notes dozens of striking strings of "vowel-consonant play" (in Jakobson's words).⁴

In this respect the poem is remarkable as a highly crafted work, more studied and artistically postured than any other of its time. The poet, writing a didactic work of high moral significance, is conscious of the "historical, allegorical, tropological and anagogical" levels of meaning in all holy

legends; beyond this, he has chosen to work in the "high style" medium of the ancient masters—he is writing a high-style epic about people of high circumstance. At the same time, his product is designed for the fourteenth century Czech court; he must celebrate the freshly grafted cult of Catherine, on the specified background of a well-developed Mary cult.⁵ For this reason he must sample all of his Latin sources for the appropriate thematic highlights, and invent (or graft) new material. Classical material has been eliminated, with some exceptions (Aristotle appears in a harangue, l. 1709; the Sybil's prophecy occurs in 1803); details from Christian lore are underplayed and minimized (Catherine invokes Isaiah, Daniel and Jesse in her theological lessons to the fifty scholars; the Chaldeans (l. 2899) are noted as parallels to the pagan torturers). This is in fact characteristic of a spare, idealizing, non-concretizing Gothic medium. Banal details from the Latin prose sources are expunged; dramaticizing elements of time and space, posture and attitude, are expanded. The dramatis personae are positioned and labeled—they are not limned, characterized or developed.

So it is that the periodic epithet of classical epic and medieval romance is functionally utilized as a didactic tagging system: each "character" is given a set of generalized epithets which serve to locate him in the moral scheme of the narrative. Thus the hermit is "muž šlechtný, cný, pořádný, / múdrý, doustojný i radný" (ll. 409-410).⁶ But the device is also a useful filler for the eight-syllable line, and provides

a stock of easy and familiar rimes. When Catherine and her mother arrive at the hermit's hut, the poet writes: "To uslyšě ten muž správný, / čistý, svatý, bohu slavný, / i vynide protiv nie ven." (ll. 431-33). The central figure is retagged at every shift in the narrative, allowing a subtle development of moral progression. At first she is "dceru jědinú" (l. 73); after her father's death, already an established pagan bookman and philosopher, she is "Ta milá panna žádúcie" (l. 116), a nubile young prize, the object of the attentions of many young princes. After she has made her secret vow of chastity, the townspeople boast of her as "Kateřina skrovná, / našě šlechetná královna" (ll. 175-76). Epithets are not confined to the narrative sector. The hermit gives a definitive statement of her pre-Christian state in ll. 454-461:

...Bez viny
 dievko i bez poskvrnenie,
 vysokého urozenie,
 u múdrosti prieliš krásná,
 ve všem učení věhlasná
 i bohatá k tomu jsúcie,
 nade všecy panny skvúcie
 krású, což jich jest na světě.

But when she first petitions Jesus and Mary, Jesus poutingly rejects her wisdom, high birth, wealth, beauty and humility because she has not yet been baptized and indoctrinated into the faith. Therefore "muoj najmenší sluha, to viem, / múdřejí i učenėjí / jest i stokrát bohatějí / než ta panna tak jest tichá" (ll. 794-97). Whereupon Catherine spends a certain time in study with her mentor, receives baptism and

returns to the suddenly exalted presence of her beloved (the unique throne-room scene, ll. 962ff). Jesus now says: "Juž utázał / sem sě o to, ež ju jasnú / Kateřinu, velmi krásnú, / chci sobě za choť vzyvoliti" (ll. 1022-25). The theology of sacrament and holy instructions has been left unexpounded; the hierarchy of value and achievement is established by the development of the epithets and by the symbolism of the bejeweled throne-room. He who enters therein--who has received the faith and is acceptable to Jesus--has all things of value in the world. This is the climactic scene of the convertio story, drawn directly from MS A158 in the Prague Metropolitan Cathedral Chapter Library (discovered by Spina--see Spina (1913), p. xiv); Part II (drawn generally from the compilation of texts known as the Vulgata) describes the martyrdom of the saint and the consummation of her spiritual strivings. The dramatic climax here is reached at the scene in Catherine's prison cell, where her spiritual protégés Porfirius and the wife of the emperor Maxentius have arranged a secret meeting (ll. 2540-2544):

Svatá Kateřina, krásná,
smyslná, důstojná, věhlasná,
zavola jí z svých tichostí
i potvrdi těch cných hostí
k dobrěj vieře.

Catherine, recovered from her scourging by divine intervention, has reached a mystic pravý smysl--the polar opposite of pohanský bludný smysl. The true value of her worthiness, beauty and wisdom are functions of her smysl--her discovery of the true

dialectic. The color symbolology has illustrated the desirable functional virtues of the Christian saint: green for chastity (ll. 2311ff), red for new love and white for hope (ll. 2325ff), black for the pain of martyrdom (ll. 2342), blue for fidelity (ll. 2450ff), yellow for consummation (2361ff). Together they form a paradigm of vertical ascent to smysl.⁷

This sketchy outline of the constructional devices of the KL poet establishes one immediate and crucial fact about his poetic grammar. His language and literary tropes are at once derivative and original--so original as to strain the limits of medieval taste. Spina has asserted that the poet follows A 158 "often almost word for word" (p. xvii). Yet diverse elements like the eight-syllable line, the riming couplets, the use of epithets and the play of sound texture, and the introduction of the climactic scene in the throne-room are all foreign to A 158. Beyond these devices lies the basic structural dichotomy of the work: roughly half of it is epic narrative, while the rest is dramatically quoted courtly tirade, diatribe, prayer, imprecation, remonstrance, homiletics. Though the Latin sources contain direct quotation and excursive narrative, they do not contain dramatic speech and epic narration. Granted that in parts the KL is careful, near-literal translation, is it indiscriminate, stilted, "unreal" translation? To what extent can we define the applications of "poetic" rules and "non-poetic" rules? Is the language of the KL indiscriminately "poetic" and "non-poetic" in both narrative and dramatic citation? Here, at least, a general rule

of thumb can be considered. The language of epic poetry is stylized in a certain, definable way—certain rules obtain here which do not obtain in other layers of language. Similarly, the language of courtly tirade is stylized in a different direction. Though this language is only one layer of Old Czech as we read it, it was, nonetheless, a non-poeticized language—it was not contrived in precisely the same ways as was artful epic verse. Yet we have seen, even in these few introductory remarks, that in various ways (rime, verse structure, sound texture, epithet pattern) the spoken language of the KL is indeed artfully contrived and stylized.

The relational problem can be stated in this way: there existed a layer of courtly jargonese (a_1) within a still coalescing, still non-normalized "Old Czech" (A). ($A(a_1)$) is the "real" language of the KL poet—that is, the Czech (A) and the university argot (a_1) in particular. The poetic sub-language (B) is the unique production of the KL poet; he uses, within (B), a conventionalized epic narrative language, the argot of his poetic school (b_1), the marked rules of which are derived from the original Old Czech epics. ($B(b_1)$) is the aggregate of "poetic" utterances in which the language ($A(a_1)$) is couched. The foreign sources of the KL may very possibly have introduced a deviant "translation language" (X) in places in the poem. The grammar of the KL, were it to be produced in full, would define how ($B(b_1)$) is a unique poetic idiolect of ($A(a_1)$), and how (X) has produced deviant utterances.

The common function of the KL narrative and dramatic speech is to present the elements of an historical and moral progression. Events have significance in relation to past, future, and potential events; the linear relationship of past events is crucial to the moral triumph. The saint is born in sin (absence of grace), endowed with the unrefined potential of virtue; she moves, step by step, to the ultimate state of grace. The multi-leveled meaning of her progression is stated both exegetically and allegorically; the central allegory is Christ's progression through life, after-life and the ultimate Day of Judgment.

There are over 1000 preterite forms (and "conditional" constructions) in the text of the KL, scattered in narration and in quoted speech. The system of preterite tenses in the Old Czech of 1350 was undergoing a number of new developments and realignments, and though this on-going development had reached no stage of standardization, it was already different from the system of the thirteenth century. I propose to scrutinize just this system as it appears in the language of the KL, just in reference to the linguistic domains of narration and speech, marked "poetic" rules and unmarked "standard" rules. I will preface this study with a schematization of the tense correspondences of A 158 and the KL, in order to discover what sorts of "translation utterances" (X) appear in the KL, so far as our knowledge of Old Czech will permit. I propose to limit this prefatory sketch to the study of surface syntactic constructions and correspondences, and to attempt no comparative

study of the syntactic components of medieval Latin and Old Czech; it is, after all, the shape of the utterance (not its structure) which must conform to the strictures of syllable count, rime, and diaeresis-caesura pattern. It will be seen that the poet may choose among possible variant readings on the basis of just such criteria. Finally, I propose to conclude my study of the KL preterite system with suggestions for grammatical models for the description of KL utterances containing past tenses—that is, both "poetic" and "non-poetic" utterances. Stated in the terminology of transformational grammarians, I propose to examine (sketchily) some of the rules that operate on the expansion of the "past" morpheme in the underlying phrase marker of certain types of Old Czech utterances.

2.1 A 158 and the KL (ll. 1-1115)

The columnar juxtaposition of the Latin and Old Czech texts presented in Appendix II shows the adaptation and translation results of the KL in linear form. Typical of the method is the dramatic exposition of a narrative thread in A 158, with occasional use of material lifted directly from the source; for example, the discussion of the discrediting of Kostus is shifted to direct speech, with the fawning words of the slanderers invented and presented dramatically; but within the brief summary of the event in A 158, one phrase is translated directly: non credens ea, que...audierat produces (84) "neb ciesař nedóvĕrieše / tomu, což na n prosočeno..." It is not

my purpose here to analyze the adaptation method; it is sufficient to note the basic elements of that method: restatement (reshuffling of narrative themes, insertion and deletion of detail), expansion (rhetorical amplification of detail, without substantive alteration), and dramatization (shift of narration to direct speech).

I give here a systematic presentation of correspondences of verbal units from A 158 and the KL, proceeding synoptically category by category, marking KL correspondences "d.s." (turned to quoted or "direct speech" in the KL), "rest." (reformulated without shift to direct speech), "exp." (elaborated, expanded, or developed by the KL, without the addition of new content). I mark Old Czech tenses "pres" (present), "aor" (aorist), "impf" (imperfect), "perf" (perfect); some non-tense categories are occasionally noted, e.g. "dok" (perfective, after the Czech dokonalý vid), "ndok" (imperfective, after nedokonalý vid), "pres act part" (present active participle), "past act part" (past active participle). Direct translation correspondences, noted separately in each instance, are illustrative of conventional Old Czech correspondences to Latin utterances. It is to be noted, of course, that Latin elements like "present participle," "absolute construction," "gerund(ive)," and the like, are by no means syntactically equivalent to Old Czech elements like "pres act part," "past act part," "absolute part." On the other hand, Latin "present" and Czech "pres" may be similar in many respects.

Indexes to Latin utterances note the page of Spina's

edition from which they are drawn. For ease of comparison, I include only illustrative examples here. Appendix II contains a complete correspondence set for every Latin verbal utterance, and those Latin nominals which are rendered by the KL directly.

Nominals

adaptations

(1) nomine Costus	(23) diechu jemu Kostus - impf
(4) filia vnica	(94) neb mu bieše dci jediná
(10) nobilior, dicior	(273-74) vysoce urozena...
(11) cum mentis deliberacione	rozplozena
(23) ecce imago matris	(304) sě smluvivši - past act
(30) cum multis lacrimis	part
(34) cum multis lacrimis	(653) tu stojí napsaný - (<u>exp.</u>)
	(879) s pobleděla - (<u>d.s.</u>) (<u>exp.</u>)
	(935ff) kleče...plačíc...
	proséc - pres part,
	pres part, aor (<u>exp.</u>)
(35) mandatum	(1021) což s rozkázal

Present Participles⁸

(3) non credens	(84) nedóvěříeše - impf
(5-6) praeponens in corde	(142) slúbi - aor
(6) habens	(148) neb...bieše - impf
(6) puellas excellentem	(158-59) jež by byla - cond
(7) audientes	(180) jako by přidal - (<u>rest.</u>)
(7) uidentes...inuenientes	(188) když bych - (<u>exp.</u>)
(8) parere cupientes	(213) učinichu z potázanie -
	(<u>rest.</u>)
(8-9) terminum...statuentes	(230-231) vze roky tomu...kdy -
	(<u>rest.</u>)
(9) apparatus...pertinentem	(242-243) poče sě připravovati -
	(<u>rest.</u>)
(9) quod cernens	(249) poče tomu sě diviti -
	(<u>rest.</u>)
(10) advertens...cogitans	(263-264) jide...utieže...
	mútieše - aor, aor, impf
(16) credens debere	(448) řkúc: zda...uslyšéci...
	povolí - (<u>d.s.</u>)

direct translations

(19) non intellegens	(533) nerozumějieše - impf (<u>exp.</u>)
(23) baiulantem	(646) ana nesě
(24) deferens	(670) ujemši - past act part
(25) perspiciens vidit	(721) uzře z...úhledí - aor, nominal
(25) gestantem residere	(722ff) ande sedí...drží... kochajíc
(29) veniens poterit	(842) sě vrátiec
(31) gracias agens	(936) vzjiskři miloščemi - (<u>rest.</u>)
(38) adiuuante conuertit	(1116ff) poče učiti - aor

"Direct translations" under this heading may include uses of the Old Czech present or past participles, or, more typically, of independent clauses headed by ande, tenhle, že and the like. The KL poet is clearly not "translating" but rather adapting the A 158 material, with expansions, restatements, and new developments of the thematic material, without regard to the Latin surface syntax.⁹

Gerundives

(3) ne...regnando...obstruenda (68) ciesař... - (rest.)

direct translations

(4) imbuendam	(97) dal v učenie
(8-9) traderet desponsandam	(230ff) vze roky tomu, jistě kdy přijeti
...redirent ad ducendam	
(14) uisitandi	(423-24) aby sě brala - conditional

Ablative Absolutes

direct translations

(11) istis peractis	(303) domluvivši - past act part
(19) his auditis	(529) to slyšavši - past act part
(23) dicto valet	(669) otpuščenie vzemši - past act part
(24) gemitibus fuis	(699f) valéchu...kaléchu - (<u>exp.</u>)
(24) accensisque luminibus	(683) zasvieti sviečku
(29) his peractis	(852) domluvi - aor

(30) aurora diei prorumpente	(866) jakž vznikú zořě - aor
(30) assumptis intimioribus	(868) pojemši - past act part
(30) viro adueniente	(874) uslyšě i vynide - aor, part

"Direct translations" here are non-expansions, non-restatements which use any participial construction or verbal phrase. Even here the poet often chooses to "adapt."

adaptations

(4) eo faciente	(91) bydlil - perf
(4) defuncto...patre	(113) snide - aor
(7) quibus peractis	(205) otpuščenie vzechu - aor (<u>rest.</u>)
(8) imperiali precepto	(213) učinichu z potázanie
(14) recordata deicole	(398) vzpomanu - aor

Future Participles

direct translations

(14) abnegat nescituram	(394f) sě zapřisahaji... nepojieti
(20) se facturam spondit	(578) slíbi i da - aor, aor

Perfect Participles

direct translations

(12) stupefacta respondit	(321) užavši sě - past act part
(25) prostrata	(704) padši - past act part

adaptations

(6) factus	(146) vzvolichu - aor
(23) depictam	(643) na té biesta psána - impf passive (<u>rest.</u>)
(30) reuersa	(856) procíti - aor
(37) in se reuersa	(1094) procúti - aor

Presents¹⁰

direct translations

(11) prepono...statuo	(299) slibuji
(13) si vultis	(371) chcte-l
(16) alloquitur	(454) povědě řka - aor, pres part
(16) dant	(463) nedadie - dok pres
(17) hortantur	(464) radie
(17) ignorat	(490) neznajě - pres act part
(27) est...nihil est	(787ff) jest...nenie
(28) indigna est sponso	(799) nedóstojna jmieti ona
(28) ait	(803) vece - aor
(29) in se habet	(848) vědě ju v...vině
(38) moritur	(11115) umře - aor

adaptations

(10) quid est...quid agitur	(252ff) co žádá? co miení? (rest.)
(10) possunt inueniri	(271) nechťie, by...byla - (rest.)
(10) consencio et permitto	(280) nechci přieti - (rest.)
(23) spero	(667) nádejě jest dána
(26) videsne	(756) viem, ež vieš
(26) desiderat	(757) chodí...žádajíci - (rest.)

Futuresdirect translations

(22) si acquieueris	(626) ač budeš poslúchati
(22) monstrabit	(627) ohladáš - dok pres
(22) erit	(635f) nemóžt býti
(27) si loqueris	(791) pakli dieš
(28) si uoluerit	(814) když chce
(29) videre poterit	(843) bude zřieti
(29) obtinebit	(846) obdrží

adaptations

(12f) poterit inuenire	(324) by mohla nalézti - cond
(17) talem, qualem... poteris	(472-74) jakémuž chceš... takémuž nevědě - (rest.)
(19) erit finis	(525-26) nemá...béře...zruší ...zdéře - ndok, ndok, dok, dok (exp.)
(23) exaudiet	(668) budeš uslyšána - (rest.)
(28) uidebit	(826) by uzřela - conditional
(29) purgabit	(849-50) jej nelzě zbýti... musí smýti - (exp.), (rest.)

Future Perfectsdirect translations

(13) si non inuenero...
habebo	(346f) nepójdú...než ohledají
(29) quidquid pecierit	(844) cožkoli bude chtieti

adaptations

(7) audierit	(202f) ež chtie usnúbiti -
(<u>rest.</u>) |
|--------------|--|

Imperfectsdirect translations

(10) loquendo dicebat	(265) sedši vece - aor, past act
part
(14) ducebat	(412) vedieše
(26) trubabatur	(741) plodieše
(26) alloquebatur dicens	(754) vece - aor
(35) alloquebatur	(1055-56) vzdviže a řkúc - aor,
part

adaptations

(6) regnabat	(146) zvolichu - (<u>rest.</u>)
(6) volebat	(150) usilovášě...chtě - (<u>rest.</u>)
(7) excellebat	(173-4) neuhlédáte...ani
pěknějšie jmáte -
(<u>d.s.</u>), (<u>rest.</u>)
(9) laborabat	(242-3) poče sě...připravovati
- (<u>rest.</u>)
(14) transmittebat	(422) namiuvi - aor
(19) credebat non mentiri	(548f) ež což povědieše, to
všě pravda byla - (<u>rest.</u>)
(24) exorabat	(686f) nevzlitova...prosěci -
aor, pres act part (<u>exp.</u>)
(24) fieri cupiebat	(697) by přijal - (<u>d.s.</u>)
(26) poterat	(743) nemóže - pres
(30) pertractabat	(860) vzpomínajíc - part (<u>exp.</u>)

It is striking that the Czech imperfect rarely is chosen by the poet to correspond to the Latin imperfect in cases of "direct translation." In the formulaic "he said" the Latin

normally has a present (ait) or an imperfect (alloquebatur); the Czech epic formula is vece, povědě (a) řka, řeče (not employed in the KL), řechu, řekl. These are clearly stylistic models for verba dicendi. But elsewhere the poet chooses aorists and participles (nevzlitova...prosěci) or aorists alone (vzvolichu, namluvi). Both Latin and Czech imperfects are described by the grammarians as presenting a coordinated past event—perhaps a complex or multiple event or action, perhaps a prolonged state (transmittebat : regnabat, volebat). Coordinated past narration is the function of credebat, pertractabat, turbabatur. The Czech answers with an imperfect in only two cases (vedieše, plodieše).

Perfects¹¹

direct translations

(4) profecit in brevi	(107) uměla - perf
(6) destinavit	(152) rozesla - aor
(6) peruenerunt	(163) sě stavichu - aor
(8) retulerunt	(206f) sě vzpodjechu a praviece - part, aor
(10) vidi	(285f) jsem znala ni viděla - perf
(11) accessit	(306) vstavši jide - past act part, aor
(23) dixi	(655) sem pravil - perf
(29) disperavit	(853ff) pustiv...vletě - aor, part
(37) cepit decantare	(1080) zazpieva - aor
(37) subarravit	(1084) obvěnil - perf

adaptations

(1) fuit...erat sedes	(21) sedieše - impf
(3) nec priuavit	(83) jměl - perf (<u>rest.</u>)
(4) donavit	(88) ho jest zbyl (<u>rest.</u>)
(6) exposuerunt	(162-64) ptajíce...zpravichu - aor, part
(6) audieruntque	(168) zjezdiec veš svět - (<u>d.s.</u>)

(7) peruenerunt	(184) ukázachu - aor (<u>rest.</u>)
(7) gauisi sunt	(192) sě to zdieše - impf (<u>rest.</u>)
(14) adnegat	(394) sě zapřisahaji - pres
(d.s.)
(15) rogauit	(437) a nadějící sě tomu, zda -
pres act part (<u>rest.</u>)
(26) anxia fuit	(740f) rozmýšlenie plodieše -
impf
(30) expectauit, ut	(864) s žádostí toho, by...
(34) anima exarsit	(1041) srdce hraješe - impf

Perfect Passives

direct translations

(7) sunt exhyllarati	(180) jako by přidal veselé
(17) est dispositum	(492ff) jěst neseznáno...
způsobeno...zjednáno -
perf, perf, perf
(25) monstrata est	(706) sě viděti uđa - impersonal

adaptations

(3) est regulatus	(71) káza...jěti - aor
(34) liquefacta est	(1000f) bleskt jsúce...utěši -
(<u>rest.</u>)

Pluperfects

direct translations

(32) fecerat	(947-48) rozbrojili biechu -
pluperfect |
|--------------|--|

adaptations

(7) audierant..et uiderant	(206f) sě vzpodjechu a praviece -
(<u>rest.</u>)
(30) audierat et uiderat	(859f) jmajíc...vzpomínajíc...
co viděla i slyšala...
doždala bieše - part,
part, perf, perf, plu-
perfect (<u>exp.</u>)

Subjunctives¹² (all tenses)

direct translations

(4) orbata esset decem	(118) byla v uosmináste letech - perf
(4) quod excelleret	(108) bieše prospěla - impf
(5) peteretur	(136) snúbiechu - impf
(6) dare posset	(159) aby dali - conditional
(6) cum...subintrassent	(163) sě stavichu - aor
(11) utrum sit	(287) kak jest - pres
(13) vrgeretur	(360f) když vzmluvichu - aor
(15) cumque enarrasset	(436) povědě - aor
(20) fuerit completum	(575) až sě skoná - pres, dok
(26) teneret faciem	(743) bieše přichýlilo - pluperfect
(28) ut dicas	(805) pověz - imperative

adaptations

(1) cum accusatus fuisset	(60ff) ciesaři, věz to... - (d.s.), (exp.)
(4) omnes percelleret	(121) nikdie nebyla rovně - (rest.)
(5) quilibet posset copulari, beatum que se putaret	(131) blaze bude jemu... - (d.s.)
(6) quod...esset	(168ff) zjezdiec vesvět - (d.s.) (exp.)
(11) quod accipiam	(299) nésti - infinitive
(13) talem inueniatis quis sit	(374f) optajtež...jenž by byl - imperative, conditional
(14) inuenirent...excellere	(383-85) bychom věděli - (d.s.)
(19) cum audiuisset invenisse se...reperisset	(541) ne slýchala čtúce - perf, part absolute
(20) ubi esset	(554) již sě muši - (d.s.), (exp.)
(30-31) quatenus meruerat... dignaretur	(890) bych mohla - (d.s.), (exp.)
(37) uera esset	(1095) na jevě, ne v zhluce - nominal

Systematic comparison of this heterogeneous material shows that the poet has very often chosen to adapt and rework (I have 4 counts of expansions, 6 of direct speeches reworkings, 1 restatement). Where he translates directly, he uses models (ut : (a)by), (nē : (a)by...ne) when they fit his purpose. But the Latin order of tenses and hierarchy of moods has not stilted the Czech: one need only contrast the past

tense correspondences under "direct translation" to see that the categorial systems are clearly distinct, and that the source has left no trace of its surface syntactic shape. All "bohemianisms" are exclusively schooled correspondences (aby and the like) employed at the poet's discretion, and not as automatic equivalences. The poet's thorough control of his translation/adaptation technique can be seen as well in the correspondences for the Latin perfects. In direct translation, the perfect is rendered by the Czech aorist or perfect, often with a present or past participial element. Here a recognized categorial generalization is observed consistently by the poet: Latin perfect is used for (1) a past event correlated with the speech event (as is Old Czech perfect), and (2) uncoordinated (non-relative) past narrative event (as is Old Czech aorist). For the moment I will disregard the question of the equivalence of the COCz system and that of the KL--it is enough to note that the KL poet is not merely lifting the Latin utterances. Similarly, it is sufficient at this point to note that the Czech "direct translation" equivalents, here and throughout, are a function of linguistic system and the structure of verse:

l. 364 "otpovědieše"¹³ for (13) dixit (imperfect for aorist) is a rime paired with l. 363 "spieše".

Imperatives

direct translations

(21) dic michi
(23) vade

(603) pověz mi
(657) beř se

adaptations

(23) deprecare	(662ff) prosíž (zavrúci sš...
kleknúc) - imperative
(<u>exp.</u>), (<u>rest.</u>)
(35) obliviscere	(1056) sš neboj...bud utššena -
imperative (<u>rest.</u>)

Infinitives¹⁴direct translations

(5-6) praeponens conservare	(142f) slúbi...nésti - infinitive
(10) esset ducere	(283-4) bych pojala - conditional
(12) poterit inuenire	(324-25) by mohla nalézti -
infinitive
(13) asseritis excellere	(365ff) krásnú...pravíte...
rozniecenú...jakž neznáte
(19) mirari cepit	(535-6) bieše divno - impersonal
(19) invenisse se reperisset	(541) neslýchala čtúce -
absolute

adaptations

(14) inueniretur excellere	(383-87) bychom pověděli...toho
neznámy - (<u>d.s.</u>), (<u>rest.</u>)
(16) credens debere	(448ff) zda...uslyšeci povolí -
(<u>d.s.</u>), (<u>rest.</u>)
(37) se habere reperiit	(1095-6) užfe...prsten -
nominal

It is possible to state the relation of A 158 to the KL in general terms: where the language of the source is translated "directly," it is reshaped to the systems of (A) and (B) (non-poetic and poetic grammars, respectively). This conclusion is made neither on the basis of close analysis of surface structure, nor on precise statistical comparison; it is made on the basis of the general validity of the taxonomic labelings "direct translation," "restatement," "expansion," and "direct speech." The correlation of surface structures of the Latin to the Czech is (a : (a)(b)(x)). The KL accepts and

utilizes multiple sets of tense correspondences for direct translation equivalents of utterances from A 158. Strained or deviant utterances—deviant, that is, by the descriptive rules of the grammar of the language (A(A₁)), (B(B₁))—cannot be the result of interference from (X), since in no case does (X) exert a systematic patterned influence.

2.2 The KL Preterite Forms: Aorist, Imperfect, Perfect, Pluperfect, Periphrastic Passives

2.21 The total aorist count is 439-448, higher than that of any other preterite tense; most moot forms involve homographs due to unmarked vowel length: (1) aorist/present: 189 "střetnú" 237 "nelá" or "nela" 921 "porúčí" or "porúči" 3040 "netáhnú" 3464 "nesú"; (2) aorist/imperfect: 427 "brachu" or "bráchu" 1550 "brachu" or "bráchu" 1808 "viděch" or "vidiech" 2530 "brachu" or "bráchu". In the first group, one may read presents rather than aorists, since asigmatic aorists are generally anomalous in the language of the KL, and since the "descriptive" present in epic narrative is common in the KL. Thus ll. 188ff

Když bychu v králově v dvoru,
střetnú sě s jějie mateří,
ana jde s tú žádnú dceří
jěž tak v drahěj krási ktvieše

contains one epic narrative aorist (bychu) and one present (jde); střetnú sě may be read as perfective present.¹⁵

	<u>1-1115</u>		<u>1116-3519</u>	
	<u>dok</u>	<u>ndok</u>	<u>dok</u>	<u>ndok</u>
<u>speech</u>	0	0	4	0 (1)
<u>narration</u>	108 (110)	40 (42)	191 (193)	96 (99)

Lexicon¹⁶perfectivesimple stems

ber- sě
 dá-/dad-
 hněv-i- sě
 jie-/jm- sě
 kleč-ě- (klek-n-u-)
 kroč-i-
 luč-i-
 man-u-
 pust-i-
 sěd-
 sl'úb-i-
 stan- sě
 stav-i- sě

n-u- stems

přisk-n-u-

prefixationsdo

-jd-
 -mluv-i-
 -sáh-(-n-u-)
 -ved-

na

-mluv-i-
 -prav-i-

o (ob)

-slab-i-
 -stan-
 -táza-
 -vrát-i-

ot

-povědě-
 -stúp-i-
 -tuš-i-
 -raz-i-

po

-bi(j)-
 -čie-/-čn-
 -dá-/dad-
 -děkova-
 -chova-j-
 -chvál-i-
 -jie-/jm-
 -káza- sě
 -kleč-ě-
 -klon-i-
 -kyn-u-
 -krst-i-
 -meška-j-
 -mst-i-
 -mysl-i-
 -pros-i-
 -ráč-i-
 -sla-
 -spě-j-
 -stav-i-
 -stih-(-n-u-)
 -střet-n-u-
 -táza-
 -tka-
 -tluk-
 -třes-
 -tuch-n-u-
 -tvrđ-i-
 -vědě-
 -vol-i-
 -zva-

pro

-cít-i-
 -jd-
 -nz-n-u-
 -raz-i-

pře

-stan-

při

-jd-
 -let-ě-
 -li(j)-
 -stúp-i-
 -ved-

roz

-ču-j-
 -káza-
 -meta-
 -páč-i-
 -sla-

s

-bra- sě
 -hled-(-n-u-)
 -chova-j-
 -jd-
 -jěd-
 -klad-
 -klop-i-
 -kona-j-
 -lup-i-
 -mluv-i-
 -mút-i-
 -pie-/pn-
 -tie-/tn-
 -vlek-
 -z-u-j-

-zva-	-raz-i-	-tesk-n-u- še
<u>u</u>	-spieš-i-	-vlaž-i-
-čin-i-	-ved-	-ž(e)h-
-dá/-dad-	-vės-i-	-žel-i-
-deř-i-	<u>vz</u>	<u>za</u>
-káza-	-dá/-dad-	-bi(j)-
-krát-i-	-dvih-n-u-	-čie-/čn-
-meta-	-jie/-jm-	-hrad-i-
-mřě-	-jiskř-i-	-klop-i-
-sad-i-	-křič-ě-	-raz-i-
-slyš-ě-	(-křik-n-u-)	-vola-j-
-sn-u-	-mlamola-	-zpieva-j-
-spol-i-	-mluv-i-	-zřě-
-táh-n-u-	-niet-i-	<u>imperfective</u>
-těš-i-	-poman-u-	<u>simple stems</u>
-zřě-	-pros-i-	brč-ě
-žas-n-u-	-sprav-i-	by- (auxiliary)
<u>v</u>	-stona-	čin-i-
-jd-	-vědě-	jd-
-let-ě-	-vola-j-	jěd-
-lúč-i-	-vol-i-	káza-
-nik-n-u-	<u>vzpod</u>	kona-j-
-sad-i-	-jd-	křič-ě-
-stan-	-jie/-jm-	mrč-ě- (mrk-n-u-)
-stvoř-i-	<u>z</u>	mus-i-
-suk-(-n-u-)	-bled-ě-j-	nerod-i-
-zřě-	-chvosta-j-	netáh-n-u-
<u>vy</u>	-jěv-i-	rad-i-
-dá/-dad-	-kaz-i-	řék-(-n-u-)
-dřě-	-krop-i-	řič-ě-
-jd-	-mrtv-ě-j-	tiš-i-
-mysl-i-	-sn-u-	ved-
-jie/-jm-	-stav-i-	vědě-
		vid-ě-

It is remarkable that the province of epic narrative absorbs the aorist entirely, except for a few scattered forms in the harangues of Catherine and the fifty scholars. In ll. 1700-1702 Catherine explains her conversion to Christianity: "Rozčjuch, ež sem oblúzena. / Tehdy potom bych vzbuzena / svátostí mého Jezu Krista". The KL norm in dramatic dialogue

would be the perfect forms rozčula jsem and vzbuzena byla; the intended effect here is a forced solemnity as Catherine recounts the first stirrings of her spiritual conversion. Nowhere else, however, does the poet reach for an effect by the introduction into the "speech" mode of what is, for him, a literary (marked) category. It is possible that 1808 "viděch" (in the Sybil's prophecy of the coming of Christ) is another deliberate move for the antiquated, the solemn, or the ornate--but in contrast to "rozčjuch" and "bych vzbuzena" this is hardly a structurally vital remark. Finally, in Catherine's harangue against the fifty scholars, I read 1845f "jakž sě vstvoři nebo sklopi / jeho věčné jsúci bytie". Except for these few examples, the aorist is confined to epic discourse (non-speech) in the KL.¹⁷

Characteristic of the stylistically marked aorist is the somewhat dwarfed development of aspectual and subaspectual expression. Imperfective aorists are confined to simple stems, excluding the enormous variety of derived imperfective types which appear in contemporary fourteenth century texts.¹⁸ The KL poet, confined by his rimed octosyllabic couplets, limits himself to the established conventional language of the earlier epics. Of the imperfectives, věcě-j- has a high count (56), káza- (23), jd- (12), řék- (6) (possibly perfective), ved- (2). No other form occurs more than once. From these figures alone I conclude that the KL gives little information of the state of aspectual development in the living language of the poet. Instances of real opposition are rare (as čin-i- : učin-i-,

id : přijd-), and, in the context of the poem, offer no semantic information. Imperfectives in lexically marked items and verba dicendi (věcě-j-, káza-), some few verbs of motion, and a scattering of others comprise the bulk of the KL data. KL 213-219 is a normal passage:

Učínichu z potázanie
 tiesařovo rozkázanie,
jědú tam s velikú pýchú.
 A když v Alexandří bychu,
jidú na hrad před královú,
 zdávajíc jiej chválu novú.
 Podlé niej jejie dci stáše.

The forms jědú and jidú are imperfective, but in the context of the KL aorist they verge on the aspectually neutral perfects šel, nesl of Modern Czech; Němec has called these forms ambiaspectual. Yet they are not equivalent to the "marked narrative perfects" of Modern Czech, in Isačenko's analysis (forms like Slovak písal list, hádžal kamene do vody mark discontinuity with the speech event, while corresponding perfectives carry no such signal).¹⁹ Though vjidú, vjědú are possible in this context (e.g. l. 682), *-chod-i-, *-cháza-j-, *-vod-i-, *-vod-i-/-vád-ě- and the like are all impossible; all subaspectual relationships are nonadmissible in the aorist. The opposition vjidú : jidú is not so much a skewed aspectual opposition as a stylistic variation set in the KL. But in ll. 213ff one could conceivably say aneb činichu z potaza vše tiesařovy rozkazy (note l. 695 "Tu tak z srdečka čilého / čini sobě mnoho nůžě"). But since the imperfective is stylistically normal in epic narration for motion verbs

id-, jěd-, the sequence učinichu...jidú...jědú is not a play of "perfective - imperfective - imperfective." The aorist bych is not opposed to běch in the KL, but rather to the imperfect biech: 188 "když bychu v králově v dvoru", 'when they (had) arrived at the queen's court', l. 2557 "také tu nebysta licha", 'and so they had not come in vain'; l. 2 "jeden ciesař pohan bieše", l. 643 "na té biesta dle úkazy / psána", 'the (two) were painted (on the slates)'. The classical opposition bych : běch (aorist), budiech : biech (imperfect) reduces to the temporal opposition bych : biech in the KL.²⁰

Play of aspectual opposition elsewhere is equally difficult to find. I read l. 991 "vidě", l. 2554 "viděsta", l. 1808 "viděch", ll. 721 946 992 1095 1167 1198 2653 3048 "uzře"; ll. 990-993 "Viece drahých divuov v síle / vidě v krásě sě hojiece: / uzřě dvě stolici stojiece / na vschod slunce podlé sebe." The forms vidě : uzřě alternate for variety and for euphony, not to mark aspect. But in ll. 2526-30 the opposition is clearly aspectual: "Tak sě to nedlúho kona, / až sě jědněj noci ona / snidesta, smyslem to skladšě, / velmi tajně sě ukradšě, / k tomu žaláři sě brachu." Here to refers to the bribing of the guards by Porfirius to gain access to Catherine's cell. The use of kona, it may be argued, leaves the bribery remote and undefined (except clearly antecedent to the visit), while snidesta and sě brachu are perfective, marking the "limit of the action," in van Schooneveld's phrase.²¹ (For skona, see 575 1075 1254 2234 2870).

In fact the KL aorist is not within the realm of

"dramatic" discourse, where events can be signaled in relation to each other and to the speech event; there is no speech event because the aorist cannot be "spoken." Consider the aorist káza/kázachu (23 occurrences) in this respect; the poet has chosen it over perfectives because it is easier to integrate into the octosyllabic line (but in 1145 he can write "to sě sta, jakž on rozkáza". Similarly, the formulas for "he said" are vece and řekl; povědě "he related" can be used when a three-syllable filler is needed (see ll. 436 454 813 1183 1613 2476).

Subspectual meanings in the prefixed perfective forms are similarly infrequent. Thus Old Czech ingressive po- with action verbs does not occur, since imperfective simple stems are regularly used. Ingressive may perhaps be expressed in some of the po- and vz- forms (e.g. 361 "vzmluvichu"), but far more common is the use of the prefixed form as a three-syllable alternate to the non-prefixed forms: thus střět-n-u- : postřět-n-u-, popros-i- : vzpros-i-, kleč-ě- : pokleč-ě- / poklek-n-u-, in the KL, are lexical variants to be utilized according to the needs of the verse line.²²

As in COCz, the aorist in the KL occasionally appears as the epic narrative equivalent of a pluperfect form: 1145 "jakž on rozkáza" 2520 "jakž mu slíbichu" 252 "tak sě to nedlúho kona" (where dramatic speech might have jakž on rozkázal bieše, jakž mu slíbili biechu, tak byl sě to nedlúho konalo / tak sě to nedlúho konalo bieše. In the KL as everywhere in the Old Czech canon the aorist carries no explicit

relational signals).²³

2.22 Imperfect Lexicon

perfective

simple stems

stan- sě

po

-vědě-

pod

-stúp-i-

pro

-raz-i-

o

-stan-

v

-sad-i-

vy

-sad-i-

-trn-i-

z

-kaz-i-

za

-vad-i-

-plet-

imperfective

simple stems

ber-/bra- sě

běha-j-

bie- (aux.)

blesk-n-u-

boj-ě- sě

bydl-i-

čin-i-

črna-j-

dě-/die-

dě-/die- sě

hled-ě-

hoř-ě-

hra-j-

chod-i-

chova-j-

chtě-

chvě-j-

jd-

jmenova-

jmě-j-

kale-j-

klaně-j-

koj-i-

kralova-

křič-ě-

ktvie-

lež-ě-

litova-

milova-

mnie-

modra-j- sě

muč-i-

mút-i-

nerod-i-

nes-

noř-i- sě

per-/pra-

pě-j-

plod-i-

prav-i-

rozumě-j-

sed-ě-

slůž-i-

snúb-i-

sp-a-

stoj-ě-

stkvie-

stvie-

střěž-i-

tba-j-

tek-

tráp-i-

třeska-

trp-ě-

tvoř-i-

usilova-

ved-

vale-j-

vědě-

vid-ě-

vlád-n-u-

zelena-j-

zna-j-

zř-ie-

prefixations

do

-věř-i-

ot

-povědě-

vy

-chod-i-

-kláda-j-

vz

-dycha-j-

z

-dě-/die- sě

za

-vid-ě-

	<u>1-1115</u>		<u>1116-3519</u>	
	<u>dok</u>	<u>ndok</u>	<u>dok</u>	<u>ndok</u>
<u>speech</u>	0	0	0	4
<u>narration</u>	1	79	10	103

Including aorist-imperfect homographs, the imperfect totals 197-205. This tense is normal only in epic narrative; appearances in dramatic discourse are isolated. In ll. 1810f "...bieše / ...ležieše" the forms occur in the Sybil's prophecy; Porfirius, in his moralizing tirade against the emperor, says "pro nšhož ta panna vězí, / kterúž viděsta (or vidiesta) mučiece." Here (ll. 2625-26) the speaker does use imperfects for the normal viděli ste mučiece. The alternations of -ieste- vs. -iece- as well as the syllable count (three syllables for four) determine the choice of tense. But in ll. 1275-76 the emperor addresses Catherine: "však ti bieše býti osovna / ciesařová syna mého" using bieše for byla.

In KL ll. 1-1115 I have 79 counts of ndok, 1 dok. Many occur in characteristic clumpings of aorist and coordinate imperfect forms in background descriptions, stage-setting presentations of historical information and the like--all outside the realm of dramatic action or quoted speech: (1) ll. 1-192 (introduction) (2) 409ff (Catherine's interview with the hermit).

2-4 jeden cesař pohan bieše,
ten vládněše všemi králi
což jich bylo bliz i vzdáli

30ff bieše mocný jmenovaný

- nade všě pohanské krále,
kralovášě v jemenněj chvále
- 55f takéž tito soci biechu,
ješto jemu závidiechu
- 122ff K tomu jejie matka vdovně
činieše násilně vážně,
ež jiej vždy střežieše snažně
i vedieše k černěj lepotě
- 403f ...neb na pustém
lesi bydléše, na hustém

(See also ll. 264 699 709 742 970ff 1041 1402 2128 2223f 2249
2286 2312 2342 2351 2374 2392 2438 2452 2456ff 2566 2590 3252f).

In both passages (ll. 1-192, 403ff) the imperfect and perfect alternate in this function of background narrative description (ll. 15ff "jmějiechu...klaniechu...kázal...stalo") at the convenience of the poet--one suspects that aspectual choice, as well, is subordinate to the play of sound effect (e.g. ll. 709-710 "V tom vidění sě jiej zdášě, / ež na jedněj lúčě spášě").

The Old Czech grammarians recognize the use of the imperfect for an expected aorist, expressing a simple past event in the distant past or in the context of generalized description: Dal. a když tu věži děláchu, tvrdými cihlami ji skládáchu (Dostál, Tvarosloví, p. 192).²⁴ The KL has a small number of such forms:

- 99f což najvyšší školní znáchu
to táj panně vykládáchu
- 364f ana jim odpoviedieše
tomu a řkúc
- 1176ff Také žalostné křičenie
z úst těch lidí vychodiechu,
již těm modlám nerodiechu

věřiti ni chválu dáti

2293ff neb ty sluhy jejie těla
měkkosti nelitováchu,
v tú žádúcí koži práchu
biči ze všeho ramene

2319ff Nad níž ti pohani liší
divoké bitie tvořiechu,
od nichžto ran sě nořiechu
blesky

Less frequent in the KL is the so-called imperfect of accompanying past action (past event (A) coordinated with past event (B)).²⁵

190f	ana jde s tú žádnú dceří
jěž tak v drahéj krási ktvieše	(historical pres
with imperfect)
227f	Takž v téj chvíli, jakž tu stáchu,
déle nic nepomeškachu	(imperfect
with aorist)
428ff	A když před tú jatku stáchu,
kdež bieše jeho bydla skola,
králová jeho zavola	(imperfect
with aorist)
1392f	jako by sě chtěl povztéci
tiem, ež nejmějieše řeči	(conditional
with imperfect)
1590ff	Ješče všej řeči nebieše
dokonala, kdež sedieše,
až sě jiej tu anděl zjevi	(pluperfect
with imperfect)
1622ff	Zatiem sě moc lida snide
...sede...stáchu...sediechu
...vediechu...káza	(aor-aor-impf-
impf-impf-aor)

See also ll. 1184 1255 1448 1591 2307 2330 2517 2985.

Another well-documented use of the imperfect in COCz texts is in a sequence of "completed" past events, as in Hrad. obcováše nrawy čsnými, veždy sě boha bojěše, svoje roditele ctieše, rozkoši miesta nedáše, veždy u pokořě stáše (Dostal, Tvarosloví, p. 193). The dok nedáše may express a series of

"repeated" (and "completed") past events: 'they did not give up the city to dissipation (though they were repeatedly tempted'.²⁶ Most occurrences of Old Czech dok impf do indeed have this meaning, in context. The KL has a few examples:

547ff	ež jěj tak cného vědieše, že což koli povědieše, to vše pravda pravá byla	ndok dok
1156f	toho těžká muka mnohá ot jeho sluh podstúpieše	dok
2363ff	v něž jejie žádúcie vlasy to také trpiechu za to, jěž se dráže než vše zlato stviechu, což ho jest na světě. Ty se v žalostivé přietě chvějjechu po jejie pleci, a kdež ti bičové mečí, mezi ně se zapletiechu, tu jě i s plťi vytrniechu; pak zvězením jdúce zasě ostaniechu jí u mase, v němž se skrze krev bleskniesě	ndok ndok dok dok dok ndok
2408ff	jakž ve n jiného nikoho nevsadiechu, jedno toho, jenž se skutkem tak potratil.	dok

Three citations occur in the KL poet's original scourging scene, introducing the allegory of colors (ll. 2375–2398); other occurrences are isolated. Elsewhere in sequences of completed past events the poet turns to ndok impf forms:

414ff	Pro něž králová ráda k němu chodieše pro pilnú radu, neb ot jeho řeči vnadu i jeho propověděníe často měla utěšeníe.
1176ff	Také žalostné křičenie z úst těch lidí vychodiechu, již těm modlám nerodiechu věřiti ni chválu dáti.

Here the perfect, standard "normal" in the court language as well as in the colloquial speech of the KL poet, is paired as a direct semantic equivalent to Modern Czech přicházel and COCz vzchodieše: ll. 98-100 "Mnohé mistrovstvie divoké, / což najvyšší školní znáchu, / to téj panně vykládáchu" (vykládáchu for COCz norm vyložiechu).

The distribution of imperfect forms in the KL shows a characteristic higher frequency in passages of "scene-setting" or generalized description: the introduction (ll. 1-192) has 32 counts; the hermit homily scene (ll. 403ff) has 9 counts; the description of Catherine's schooling (ll. 529-579), 7 counts; the first dreamland rendezvous with Jesus (ll. 706ff), 7 counts, all in the introductory descriptions; the throne-room introduction (ll. 946-1009) has 8 counts; the pagan adulation scene (ll. 1152-83), 7 counts; the introduction to the scholarly debate (ll. 1623-77), 5 counts; the description of the conversion of the scholars (ll. 2118-2150), 4 counts; the scourging scene (ll. 2234-98), 35 counts (repeated actions in sequence dominating); the conviction of the empress (ll. 2431-73), 9 counts; the revelation of Catherine in her cell, bathed in miraculous light from heaven, attended by the angels of Jesus (ll. 2557-96), 4 counts; the descriptions of Catherine before her execution (ll. 3252-72), 5 counts. Other occurrences are isolated, and many are surely motivated by considerations of rime scheme (dissyllabic -ieše/-iechu): ll. 1182-84 "a to svētie Kateřině / povědě, jak sě dějieše. / Ta čistá panna pějieše..."; ll. 1254-56 "...jak on kázal bieše; / a když z

chrámu jíti chtieše, / tehdy přistúpi..."; ll. 544-47 "o němž tak bohatú táli / tento pústenník pravieše. / Druhá mysl ta ji trápíeše, / ež jěj tak cného vědieše."

These passages containing relatively high counts mark the imperfect as a learned, "literary" tense, alongside the aorist. The scourging scene utilizes the dok impf several times--it has no parallel in the KL or, for that matter, anywhere in the Old Czech canon. It is likely that the KL poet is working from an unknown Czech model, the source of a recognizably clever and effective semantic play in a grammatical category already moribund in his own language. He exploits this learned epic usage in an allegorically crucial passage he has chosen to insert into his dramatization of the Catherine Legend.²⁷ The distributional ratios indicate, also that the potential richness of aspectual nuance (vyložiechu : vykládáchu, vzchodieše : chodieše) is unrealized not because a convenient semantic context for its development is absent (it certainly is not), but rather because the category has shifted wholly into the "learned/literary epic" stratum; the scourging scene, with its alternations of dok and ndok impf, is, in the context of the KL as a whole, a piece of learned grammatical virtuosity, even for the Old Czech of 1350.

2.23 Perfect Lexicon

<u>imperfectives</u>	brán-i- (1)	die-/dě- sě (1)
	by- (12)	dřež-ě- (1)
<u>simple stems</u>	bydl-i- (1)	drž-ě- (1)
	čin-i- (1)	han-i- (1)
běž-ě (1)	čt- (1)	chod-i- (3)

chova-j- (1)
 chtě- (5)
 chvál-i- (1)
 jd- (1)
 jmě-j- (13)
 káza- (7)
 klad- (2)
 krm-i- (2)
 lež-ě- (2)
 měř-i- (1)
 mien-i- (1)
 mieva-j- (1)
 mluv-i- (2)
 mluv-i- sě (1)
 moh- (5)
 mus-i- (3)
 nes- (7)
 níž-i- (1)
 pln-i- (2)
 poj-i- (1)
 prav-i- (4)
 prorokova- (1)
 pře-/pře- (1)
 ('please')
 pře-/pře- (1)
 ('attack')
 psa- sě (1)
 pta-j- sě (1)
 ráč-i- (5)
 ruš-i- (1)
 řeza- (1)
 sed-ě- (2)
 slov- (4)
 sluš-ě- (1)
 slůž-i- (2)
 sl'úb-i- (1)
 slýcha-j- (6)
 smě-j- (2)
 spa- (2)
 stoj-ě- (1)
 stona- (1)
 táh-n-u- (1)
 táza- (1)
 trp-ě- (3)
 trud-i- (1)
 túž-i- (1)
 vad-n-u- (1)
 vědě- (5)
 věř-i- (1)
 věz-ě- (1)
 vid-ě- (5)
 vída-j- (2)
 vřie-/vře- (1)

voz-i- (1)
 zna-j- (5)
 zva- (1)
 žda- (1)
 -pln-i- (1)
 -rod-i- (4)
 -vrát-i- (4)

derived imperfectives^o

-áva-
 znamenáva- (1)
 -blúd-i- (1)
 -hlúp-i- (1)
 -slav-i- (1)
 -snova- (2)
 -stav-i- (2)
 -styd-n-u- (1)
 -zrač-i- (1)

prefixations

při

-cháza-j- (1)

u

-č-i- (1)
 -mě-j- (1)
 -vod-i- (1)

za

-táčě-j- sě (1)

perfectives

simple stems

dá-/dad- (8)
 chyb-i- (1)
 plat-i- (1)
 pust-i- (1)
 řek- (4)
 sed- (1)
 stav-i- sě (1)
 stan- sě (4)
 vrh- (1)

prefixations

do

-čeka-j- (1)
 -jd- (1)
 -kona-j- (1)
 -slůž-i- (1)
 -táza- (1)

na

ob

-drž-ě- (2)
 -věn-i- (1)
 -vrát-i- (2)

ot

-chýl-i- (1)
 -jie-/jm- (1)
 -ved- (1)
 -voř-i- (1)

po

-bled-ě- (1)
 -chova-j- (2)
 -jd- (1)
 -moh- (1)
 -protiv-i- (1)
 -sla- (2)
 -trat-i- (1)
 -vstan- (1)
 -vědě- (2)
 -žáda-j- (1)
 -ži-j- (1)

pod

-dá-/dad- (1)
 -klek-n-u- (1)

pro

-nes- (1)
 -spě-j- (1)
 -vin-i- (1)

pře

-slyš-ě- (1)
 -súd-i- (2)
 -výš-i- (1)

při

-by- (1)
 -jěd- (1)
 -jie-/-jm- (1)
 -lúd-i- (1)
 -prav-i- (1)

roz

-kíza- (1)
 -trh- (1)

s

-chlust-i- (1)
 -chova-j- (1)
 -jd- (1)
 -končě-j- (1)
 -míl-i- (1)
 -pad- (3)
 -tvoř-i- (4)
 -tie-/-tn- (1)
 -váza- (1)
 -voř-i- (1)
 -zoř-i- (1)

u

-čin-i- (2)
 -mřě- (2)
 -sad-i- (1)
 -škod-i- (1)
 -táza- (1)
 -těž-ě- (1)
 -váza- (1)
 -zdrav-i- (2)
 -ži-j- (1)

v

-lož-i- (1)
 -stan- (3)
 -zoř-i- (2)
 -stúp-i- (5)

vy

-kúp-i- (2)

vz

-bud-i- (1)
 -dá-/-dad- (1)
 -chova-j- (1)
 -jd- (2)
 -jie-/-jm- (2)
 -jiskř-i- (1)
 -nes- (1)
 -nik- (1)
 -páč-i- (1)

-rost- (1)
 -vol-i- (2)

vzpod

-jie-/-jm- (1)

z

-bav-i- (1)
 -bud-i- sě (1)
 -by- (2)
 -čist-i- (1)
 -jěv-i- (2)
 -mluv-i- (1)
 -měn-i- (1)
 -mysl-i- (1)
 -mýl-i- (1)
 -řied-i- (1)
 -stav-i- (1)
 -trat-i- (1)
 -věst-i- (1)
 -žes-i- (1)

za

-l'úb-i- (1)
 -mysl-i- (1)
 -ři-j- (1)
 -vrh-(-n-u-) (1)

1-11151116-3519

	<u>dok</u>	<u>ndok</u>	<u>dok</u>	<u>ndok</u>
<u>speech</u>	15	9	122	80
<u>narration</u>	9	38	27	28

Perfects in direct speech predominate, 226-103; perfects occur throughout in the narrative text, however, alongside aorists and imperfects. The narrative introduction (ll. 1-111) interchanges perfects and imperfects for its past tense of "general description" or "stage setting" as well as for

"repeated complex event."²⁸ It is clear that the tenses are semantically equivalent.²⁹ In ll. 112-3519, however, the perfect is infrequent in narration; the text does offer all "transpositive" uses of the perfect, normal in texts from the fourteenth and fifteenth centuries which do display the full set of compound and simple preterites. In the "normal" contextual meanings of the imperfect, the perfect occurs in l. 418 "často měla utěšenie", 2783 "když za provazy tiehli" (repeated event), ll. 550-51 "srdcem vřela / v tůňách", ll. 2790f "to vše, což mezi ně vrhli, / to ti hřebové roztrhli" (narrative description). See also ll. 737 1109 1123 3258. The perfect appears "for the pluperfect" in l. 1045 "ani čtla ani slýchala", l. 1478 "ež sú juž mistři přijěli" (see also ll. 2264 2278-79 2284 2410 2460 3042). For the so-called "simple preterite" the scourging scene alternates imperfects and perfects: l. 2303 "nesla" (see also 2326 2344 2352). The "true" perfect is rare in epic narration; in the KL, the poet chooses to present his moral polemics in Catherine's speeches.³⁰

In direct speech the perfect is the normal preterite. It is here that the characteristic "true" perfect sense is regularly implied by the context. Of 24 perfects in ll. 1-1115, all but 4 appear in contexts which objectivize or distance the past event, presenting not simple narration but rather the speaker's reaction to past events: ll. 332f "veš vě ...nesle", 335 "dočekala", 557 "pravil" (see also ll. 285f 338 655 779 783 1004f 1022 1059 1071f 1083f). A rare pluperfect sense may be noted in l. 1021 "což s rozkázal".

In ll. 1116-3519 the classic taxonomic distinctions blur: the greater part of direct speech is moral tirade and formalized debate; thus, the distinction "perfect 'for' "imperfect" cannot obtain. The imperfect is stylistically marked in direct speech and the contextual senses of the tense (as they are categorized by the grammarians) cannot be explored. The perfect may be used for narration (in place of COz unmarked aorist) as well as for "distancing" of the event (in place of COz marked perfect). The grammar of direct speech, lacking the simple preterite, cannot mark either sense explicitly.

Thus l. 1136 "obdrželi sú boj", 1228 "jsú podklekla", 1271 "Juž proneslo sě jest", 1373 "vezři, kak je slunce vzořil" all seem to have a "true" perfect sense.³¹ Compare these lines from Catherine's exposition of the life of Jesus:

1300 Ten sě buoh od panny čisté,
Marie matky, narodil,
a hřiech, jenž ludi uvodil
u pekelnú ljút, ten on vzpáčil
a nám spasenie ozračil
1305 i svú vlastní krvi vykúpil,
muky trpěl, na kříž vstúpil,
umřel i pohřiesti sě dal
a pak třetí den z mrtvých vstal

The preterites of this passage might well have been aorists in a system opposing "non-narrative perfect" to "narrative perfect."³² Jesus says to Catherine in l. 3412 "Dávno s dala"; ll. 3425f "což požádala, to jsi všecko obdržala" ("true" perfect); but we read in ll. 1806f "znala...prorokovala", ll. 1874ff "otvořil...stvořil...usadil...poddal", ll. 1907f "což sě mluvilo

i psalo / o něm, to on vše dokonal", l. 1909 "David stonal", ll. 1953f "Inhedž se buoh v to čistě tělo / vložil skrze jejie ucho", ll. 1957f "narodil...i chodil", ll. 1965-78 "vykúpil...umřel...ležal...vstal...otjal...chtěl". In the grammar of COCz the marked perfect would perhaps be used in these contexts to express incontrovertable fact, recorded past experience given spiritual significance by the apologist-evangelist. In the grammar of the language of direct speech in the KL, however, this distinction has been neutralized; it appears, implicitly, in the interplay of this system with that of the archaicized, stylized epic narrative, where the distinction remains viable.

Aspect and tense clearly function independently in the perfect. I count 156 dok, 173 ndok. In lexeme classes of high frequency, including modal verbs, verbs of motion, verba dicendi, and certain statives and experientials, the unmarked ndok is used as a simple past tense: chod-i- (3), chtě- (5), id- (1), jmě-j- (13), káza- (7), moh- (5), prav-i- (4), ráč-i- (5), smě-j- (2), trp-ě- (3), vědě- (5), vid-ě- (5), zna-j- (5). See ll. 79f "však se s mūdřejšími tázal, / z země jemu jěti kázal"; l. 3516 "šel i dal se k mukám za ny". In generalized description: ll. 1953-55 "Inhedž se buoh v to čistě tělo / vložil skrze jejie ucho / i nesl to drahé".³³

In a logically past perfect sense, the aspects may still contrast: ll. 2637-40 "mně, by jejie světlěj záře / i jejie rozkošněj krásy / mnoho ubylo v ty časy, / což seděla u vězení" vs. 1477f "jěmu to věděti dachu, / ež sú juž mistři přijěli". Newly formed iteratives are rare, but do occur:

slýcha-j- (6), vída-j- (2). There is a new deverbative, zatáč-ě-j- (l. 737), and, from a motion verb, přicháza-j- (l. 1986).

Marked perfectives dominate by a small count: l. 335 "dočekala" (vs. 3412 "dávno s dala"), 3456 "to buoh učinil" (vs. 779 "činili sú"); 1022 "utáزال" (vs. 79 "táزال"), 1021 "rozkáزال" (vs. ndok in ll. 17 45 80 1213 1987 3159 3443).

The intrusion of the system of the poetic language on aspect can be studied in some few utterances which contain perfects of both aspects. In ll. 1300ff "...narodil / a hřiech, jenž ludi uvodil / u pekelnú ljút, ten on vzpáčil" the ndok uvodil presents the event as unlimited and continuing; the dok avedl (presenting perhaps a theological fact, completed) would simply have spoiled the rime. In ll. 3442f "konaj, v něžto s se uváزال, / jakž to tě tvój ciesař káزال" the ndok seems chosen for reasons of syllable count.³⁴ In ll. 95f "Proto často radoščemi / vzjiskřil" the dok is used for habitual or often repeated events in a way very much reminiscent of Modern Czech. In fact, the integrity and flexibility of the system is not compromised by the KL poet; he permits usages undoubtedly current and newly developing in his own language. See also ll. 2161-65 "pakli se kte u po-drzení / nás kterému poprotivil, / ten je toho tak tiem užil, / ež ho každý řečí schlustil, / jakž ot toho s hanbú pustil", and ll. 2464f "což mu j kterým rozšafenstvím / kto pověděl pod tajemstvím".

The perfect (and with it the periphrastic preterite

system) is the only living and developing past tense in the real language of the KL poet. It is this system which forms the basis for the language of the direct speech of the KL, to the (normal) exclusion of simple preterites; nonetheless, the archaic distinctions of the old system are played upon in a poetic rapprochement, as in the introduction, where the old distinctions of imperfect and perfect--recognized by the language of epic narration--are artificially suppressed, and in the moralistic harangues of Catherine, where they are evoked by implication. Overt poetic tampering is limited to the narrative stratum: here, rules from a new system are applied in the generalized grammar of an archaic literary language.

2.24 Pluperfect Lexicon

imperfectives

děv-i- (1)
jmě-j- (1)
káza- (4)
plaka- (1)
slyš-ě- (1)
vid-ě- (1)
vída-j- (1)

perfectives

simple stems

kles-n-u- (1)
sl'úb-i- (1)

prefixations

do

-kona-j- (1)
-spě-j- (1)
-žda- (1)

na

-zva- (1)

o

-pol-e- (1)
-stan- (1)
-stav-i- (1)

po

-mst-i- (1)

pro

-nes- (1)
-spě-j- (1)

přě

-lúd-i- (1)
-spa- (1)

při

-chýl-i- (1)
-jd- (1)

roz

-bi(j)- (1)
-broj-i- (1)

s

-pad- (1)
-přeh-/přeh- (1)

u

-hroz-i- (1)
-lož-i- (1)
-pokoj-i- (1)

v

-jd- (1)

vz

-dycha-j- (1)

	<u>dok</u>	(<u>bie-</u>)	(<u>byl-</u>)	<u>ndok</u>	(<u>bie-</u>)	(<u>byl-</u>)
<u>direct speech</u> (I)	0			0		
<u>narration</u> (I)	9	8	1	4	4	0
<u>direct speech</u> (II)	7	1	6	0		
<u>narration</u> (II)	9	8	1	5	3	2

The COCz auxiliaries bych/běch do not occur. The opposition bie- : byl- (impf : perf) is normally implied in the opposition narration : direct speech. Not excluded from narration, the perfect auxiliary is a stylistic variant in l. 9 "byli sě pronesli" (sound play on l-s...s-l) and l. 3019 "jakž byl kázal", 3159 "jakž byl kázal" (byl for biechu for reasons of syllable count). In direct speech, bie- occurs only once: l. 1257f "hanně / bieše přišla" for an expected perfect ('you are shameless to have come here').

The pluperfect, with its double set of auxiliaries (bych/běch), with possible original aspectual distinction marked, and byl jsem/byl with possible original opposition "expressed" vs. "unexpressed" auxiliary is seen by Gebauer, Trávníček and Dostál as an emerging new category in COCz. It may express "simple past event" or "distant past event" (see Dostál, Tvarosloví, p. 196) just as the perfect may express "distanced past event (A) antecedent to past event (B)".³⁵

The omission of the auxiliary (zero auxiliary pluperfect) neutralizes semantic markings in the perfect-pluperfect

opposition. The KL poet permits this purely stylistic neutralization in 15 cases ("pluperfect with zero auxiliary" or "perfect with pluperfect meaning").³⁶ The language of the scribe probably knows no such neutralization: in l. 702f "když pak (bieše) rozličnú žalostí / mnoho plakala v téj vázě" he has inserted bieše, marring the eight-syllable line. The idiolect of the poet probably also allows no such neutralization: in his poetic language he does not use the pluperfect with auxiliary to express simple preterite.³⁷

Though the pluperfect count is low, the tense is clearly established in the periphrastic perfect system; like the aorist, it is stable and monolithic, not displaying a multiplicity of unmarked semantic nuances. The KL uses the pluperfect as an exclusively narrative tense, explicitly signalling the chronology of past events. In the relation "event (A)" antecedent to "event (B)", "event (B)" is nearly always named explicitly.³⁸ In direct speech, its appearance is confined to the harangues of Catherine in answer to the fifty scholars: l. 1884 "byl klesl" 1734 "byl uložil" 1746 "byl děvil" 1937f "spadlo / bylo" 1971 "byl přelúdíil" 2008 "odnadž byl všel".

The auxiliary byl-, associated with direct speech and opposed to bie- of epic narrative, is used in clusters of forms from the perfect system (perfects and pluperfects) to play upon certain stylized semantic markings no longer viable in the spoken language: bie- ("simple past"/"event narrated") vs. byl- (not "simple past"—excluded from equivalent, unmarked strings of narrated events, objectivized, presented

as known (or hypothetical) information). The events in the life of Jesus, related using verbs from the perfect system, are tinged with the necessary and crucial tropological significance by the interplay of systems of grammars. The effect is produced by the juxtaposition of both systems, and is not realizable without this juxtaposition. The COCz system for direct speech in the KL would be archaic and unnatural; the grammar of spoken language could not, in and by itself, imply the lost distinctions of antecedent grammars.

Aspectual distinctions are maintained and realized in the pluperfect as in the other preterite tenses. The ndok káza- is frequent (1254 2250 3019 3159) and is used as a stylistic preference to rozkáza-. Imperfectives in l. 703 (plaka-) 887 (slyš-ě-, vid-ě-) 1003 (jmě-j-) 1746 (děv-i- (a neologism with unmarked aspect)) 2655 (vid-ě-) all appear in usage normal for COCz as for the KL--the "completion" or integrity of the event is not signalled.³⁹

2.25 Forms of the periphrastic passive with preterite passive participle have 57 occurrences in direct speech (53 dok, 4 ndok), 39 in narration (34 dok, 5 ndok). To express "perfect passive" the KL uses je- (the forms may be analyzed as adjectival); for pluperfect passive, bie- is used; for aorist passive, byl-/bych.

Gebauer (Skladba, pp. 567-72) presents the following synopsis:

present	jsem chválen
imperfect	biech chválen/budiech chválen
aorist	bych/běch chválen
perfect	byl jsem (byl) chválen
future	budu chválen
imperative	bud' chválen
conditional	byl bych chválen
infinitive	chvalenu býti

For the KL I have the following figures:

<u>direct speech</u> (I)	$\frac{dok}{9}$	$\frac{ndok}{0}$	$\frac{(je)}{6}$	$\frac{(bud-)}{1}$	$\frac{(bud')}{2}$	$\frac{(byl)}{0}$	$\frac{(bie-)}{1}$
<u>narration</u> (I)	7	0	0	0	0	2	4
<u>direct speech</u> (II)	$\frac{dok}{44}$	$\frac{ndok}{4}$	$\frac{(je)}{10}$	$\frac{(\text{unexpressed aux.})}{5}$	$\frac{(bych)}{1}$		
	$\frac{(byl)}{5}$	$\frac{(jsa)}{1}$	$\frac{(\text{"conditional"})}{8}$	$\frac{(býti)}{1}$	$\frac{(bud-)}{9}$		
<u>narration</u> (II)	$\frac{dok}{27}$	$\frac{ndok}{7}$	$\frac{(je)}{2}$	$\frac{(jsa)}{2}$	$\frac{(by-)}{3}$	$\frac{(byl)}{5}$	$\frac{(býti)}{1}$
			$\frac{(\text{"conditional"})}{2}$	$\frac{(bud-)}{2}$	$\frac{(\text{with stoj-ě-})}{3}$		
						$\frac{(bie- (\text{including 2 ellipses}))}{13}$	

Gebauer's table fails to note that the COz (and KL) periphrasis "preterite passive participle + je" clearly functions as a suppletive aorist:⁴⁰

1664ff	však ne juž ste otsúzeni. Proto-li ste sem túzeni i velikú prosbú zváni z dalekých zemí sebráni	'...you have been desired, and courte- ously summoned here, gathered...from distant lands'
1700	rozčjuch, ež sem oblúzena	'I sensed that I was tricked'
1703f	v jehožto jmě sem já čistá krščena	'in whose name I... was baptized'

The same form can be analyzed as copula plus adjective:

272ff	sem bez omyla tak vysoce urozena i tak v zboží rozplozena
492f	jeho královstvie jěst v dáli i na šíři neseznáno
667	mát nádějě jěst tak dána
1598	ež něsi nivčemž obmeškána
2869	jež jest požehnáno věčně

Similarly, byl- + preterite passive participle functions as a suppletive aorist or suppletive pluperfect:

1730f	jenž byl ot diábla přelúzen a z rajskéj rozkoši vypuzen
2387	když ve snách by dokonáno

In narration, byl- and by- function as suppletive aorists or as copulas:

2218f	pro něž umučenie zváni bychu, jsúc korunováni
3473	byla stata
3475f	na něžto skována v chvále ona od anjelskú rukú

But note l. 29 "byl nazvaný", l. 2070 "nebyla by dokonaná" (or possibly "dokonána"). In some readings byl- (or byl- plus zero auxiliary) may be analyzed as a suppletive pluperfect: ll. 85f "což na n prosočeno / bylo i křivě pořčeno".

In summary, by- is the exact narrative equivalent of je-, while byl- functions as pluperfect, aorist, or copula. The

normal narrative pluperfect is bie-, with 13 counts.⁴¹

2.3 Some Models for the Description of KL Utterances

Consider the following tabular representation of the KL past tense system ((X) signifies "may occur/may have contextual meaning", (-) signifies "barred from occurrence/may not have contextual meaning").

	<u>environmental constraint</u>	<u>simple pret.</u> <u>(past narr.)</u>	<u>qualified</u> <u>intrinsically</u> <u>past</u>
aor	X	X	-
impf	X	X	X
perf	-	X	-
pluperf	-	X	-

	<u>"true" perfect</u> <u>(reference to speech event)</u>	<u>complex or</u> <u>repeated</u>	<u>coordination</u> <u>of events A, B</u>
aor	-	-	-
impf	-	X	X
perf	X	X	X
pluperf	X	X	X

Restatement in a traditional Jakobsonian markedness model might take the following shape:

(1) simple pret (m) : periphrastic pret (periph) (unm)

The literary stylization of (b₁) has been established. In the terminology of this work, simple pret has been loosely called "marked".

*(1) periph pret (m) : simple pret (unm)

In (B), the periph system alone may operate as a true "shifter" (signalling a relationship between the speech event and the narrated event); the simple system is used for sequences of "epic narrative" events, bound to the poetic language.⁴² The relation

(2) pret (m) : pres (unm)

obtains throughout; now, however, it is to be analyzed

(2b) pret (viz. periph pret) (m) : pres (unm)

replacing the former structure:

(2a) pret (including simple pret) (m) : pres (unm)

Within the simple pret system (COCz as well as (b₁))

(3) impf (m) : aor (unm)

obtains, since the impf is tied to a self-contained, "epic" narrative process, while the aor is used only in linear sequences of events.

The aor ((m) as poetic) is confined to epic narrative; its incursions into direct speech reflect the interference of archaic COCz and the archaicizing poetic language (B (b₁)) of the KL. Thus l. 1145 "jakž on rozkáza", l. 2520 "jakž mu slíbichu", analyzed traditionally as examples of the aor used

"in place of" the pluperfect are rarer and more isolated in the KL than in earlier epics (they are essentially abnormal in (A), (a₁), (b₁)). Proof of this stylization lies partially in the comparative inflexibility of the aspectual system in the simple pret_s (vs. the periph system). Having logical pluperfect sense, ll. 1074f "jakž tu piesen... / skona", ll. 1253f "až sě služba... / skona" demand dok; ll. 213ff contain a sequence of stylized dok aorists—the unsignalled completion (ndok (unm)) is gratuitous and literary. In contrast, l. 213 "učinichu" is dok merely to produce the needed eight-syllable line.

The COCz impf system with its various contextual nuances offers richer evidence in the KL. Nonetheless, aspectual development is similarly dwarfed and frozen—in ll. 1-1115, I count 75 ndoks, only 1 dok (scene-setting, generalized description predominates in this passage). The impf of (B (b₁)) as also of COCz is merely the narrative pret (unm). When the KL poet employs it as though in the normal COCz system, aspectual opposition is rich: note the isolated dok impfs (e.g. ll. 2263-70) vs. ndok impfs of narrative description in ll. 414-418. Both passages are in effect running accounts of background information; in l. 100, however, a hypothetical *vyložiechu would be a gratuitous semantic marking, since měla, znáchu are ndok (unm). The choice "dok : ndok" is not merely a choice of aspectual marking; it is a conscious, literary option demanding attention specifically to surface structure (the poetic line). In other descriptive passages, the impf (unm)

appears for purposes of rime or sound texture (e.g. ll. 1183f 1254f 544ff). In ll. 1176-79 "také žalostné kričenie / z úst tých ľudí vychodiechu / již tēm modlám nerodiechu / vĕřiti ni chválu dáti" the impfs (ndok), in a characteristic COCz style, remain literary options of the KL poet. The uses of the impf for "accompanying past event" (see ll. 190f 227f 426-430 1392ff 1590ff) display the poet's mastery of that style—the impf is paired with historical present (viz. pret), aor, cond, pluperf. The impf appears exclusively in clusters of descriptive scenes, however, and belongs exclusively to the domain of (B (b₁)).

The perf occurs both in direct speech (226 counts) and epic narration (103 counts); in contrast to the simple pret system, aspect is highly flexible and independent of tense (see l. 1019 "svému stavu učinila", l. 3456 "a to buoh učinil proto" vs. 778 "ješto činí všie mjí vóli / i činili sú"; l. 3412 "Dávno s dala" vs. ll. 862f "v téj otrapi, z niež doždala / bieše"; l. 1155 "vĕřil u mocného boha" vs. l. 2619 "uvĕř u vrchnieho boha")—I count 156 ndok, 173 dok. Some developing new usages current in (A (a₁)) appear in ll. 95-97 "proto často radoščemi / vzjiskřil, až tu miloščemi / dal v učenie u vysoké". The interplay of perf and impf (e.g. ll. 1-111) in descriptive passages is very characteristic of COCz; semantically equivalent here, the tenses lose marking values of (A), and the invariant "distance from present time signalled" is ignored in the rapprochement of old and new systems (B). In ll. 112-3519, the perf is infrequent in epic narration. When

it occurs with its marking value neutralized, that neutralization may be noted by the presence of a literarily marked auxiliary (from COCz), as in ll. 2781ff:

Také chci vám pověděti
 kak jě biechu chytře spřiehli,
 až když za provazy tiehli,
 tehdy z těch čtyř kuol dvě spolu
 běžele, řezúce k dolu...
 a družie dvě...řezale

This passage, a description of the torture-engine devised for the martyr Catherine, is written in (A (a₁)) with the exception of the marked biechu. All the scholarly harangues and the Jesus story appear in this mode. Here the marked value of the tense in (A) is coupled with the poetic markings in (B): the moral (tropological) meaning is underscored.⁴³ The rare instances of perf in narrative description without this poetic marking clearly represent utterances from (A) (e.g. ll. 550ff).

The interesting occurrences of "zero auxiliary pluperf" (traditionally called "perf" 'for' "pluperf") are demonstrably stylizations: ll. 1301f, ll. 2278f show the perfect in its tropological semantic setting although ll. 537 538 1045 do not—still the omission of the auxiliary (for euphony and the syllable count) makes the surface construction characteristic of COCz, not of (A). The cond in (A) has developed an explicitly marked shape (by-); the pluperfect occurs in direct speech only with byl-, in narration both with bie- and byl-. In direct speech, the pluperfect is confined to moral tirades,

where its surface structure is clearly representative of the language of (A) (see ll. 1733f "chtě mu navrátiti / všaké bydlo, jež mu byl uložil", ll. 1883ff "Když pak pro neposlušenství / člověk byl skrze diábla klesl...tehdy vznesl buoh / na n súd, ež byl ztracen / ...a jinak navrácen / nemohl býti"). Only the spheres of epic narration and formal debate admit the pluperfect. The form marks the antecedence of "event (B)" to "event (A)", and both events are normally named explicitly.

In the periph pass system

<u>narr</u>	by	<u>d.s.</u>	je
	byl		byl
	bie		

only bie- can explicitly mark epic narrative; its appearance is stylistically motivated (ll. 84-86 "neb ciesař nedověřieše / tomu, což na n prosočeno / bylo i křivě poččeno" but ll. 643f "biesta psána"). The interplay of (unm) and (m) contextual nuances of byl- in the strata (A (a₁)), (B (b₁)) is complex: (1) not simple past (m) in COCz (2) not in strings of narrated events (unm) in (A), (m) in COCz (3) distanced, objectivized (m) in COCz (4) not distanced, not objectivized (unm) pret of (A) (5) tropological setting (unm) (vs. (m) (bie-) in (B)).

The perf periph system thus occurs in COCz, (A), (B), in epic narration and in direct speech. The interplay of (a₁) and (b₁) serves to distinguish a subcategory "prophecy" or "moral explication" (m) vs. "dramatic speech" (unm).

2.4 Excursus on the Place of the KL in the History of the Czech Verb

Tense may be viewed as a deictic sentence-inflectional category which in literary Czech is superficially specified (\pm) past (or non-present); so it was in COCz, with the important exception that certain narrative co-relationships could be overtly marked by a variety of simple and periphrastic preterite constructions. The old texts outline the history of the progressive elimination of these markings.

It seems to me that aspect must be introduced in the semantic base as a predicative inflection triggered by actional verbs (see Miller 1971 and 1972).⁴⁴ Stative verbs cannot participate in aspectual oppositions; thus, perfective in Modern Czech on to dovede (vs. on to umí) is introduced by an ingressive pro-verb. In a wide range of lexical items within the category actional the opposition is idiomatically neutralized: Modern Czech já ho nesnesu and on to všecko sežere, co vidí cannot contrast with imperfectives.⁴⁵

Certain inflections under the broad rubric "non-actual"—both present and non-present—are important in the Czech verbal system. Chafe (1970) speaks of the "generic" semantic signal, as in John sings (regularly, or for a living).⁴⁶ In Czech the "generic" is to be distinguished from the "habitual", signalling merely an event or series of events susceptible to frequent repetition, serially or non-serially: John goes to the saloon on Fridays. A further sub-category might be simple repetition or potential repetition, as in John is going to the saloon on

Fridays now.

These broad covert inflections must be distinguished from overtly marked morphological categories, including "iterative" and "frequentative" and "distributive". It is in fact the development of these markings that characterizes the modern language: COCz znamenávati, žehnávati and the like were derived imperfectives until the morphologization of the unprefixated frequentative. This marking indicates serially linked events in simple repetition, often with a certain emotional coloring. It is to be distinguished from the non-serial repetitions of the COCz dok impf, which may denote unrelated or random repetitions. Certain "iteratives"—often not morphologically marked—intensify both the remoteness of the past events and the time-span of serial repetitions: kdykoli přicházala matka domů. The marked Czech distributive specifies a homogeneous serial event performed by a number of agents, or a single agent, upon a number of objects, or a single object. Modern Czech poklekali is marked as distributive, whereas Hrad. klekniechu is unmarked as distributive—in certain contexts it may be merely denotative of "simple repetition" or "habitual". Conversely, Modern Czech otevřel jsem zásuvky may be intrinsically and trivially distributive, but in a more important sense its lack of inflectional markings may make it equivalent to COCz dok impfs or dok aorists, in context. Paradigmatic lexical reshufflings are responsible for the patterns of covert and overt markings: odházel jsem papírky by prefixal fiat must be marked distributive, and odhodil jsem papírek must indicate

non-serial repetition.⁴⁷

The development of motion verbs in Czech is also a function of the productivity of lexico-paradigmatic resources. In COCz, honiti voziti bodati assumed "iterative" senses, vs. unmarked hnáti véztí bósti; non-actual uses of the so-called "durative", at first normal, were gradually curtailed, and the forms became associated with the originally unexpressed (and unmarked) distinction "durative - non-durative" whereupon the markings were inverted.⁴⁸ In the preterite in COCz as in Modern Czech aspectual opposition in non-prefixed motion verbs is neutralized: one says only on šel k babičce (zašel, došel mark proximal deixis--'away from speaker'/'toward speaker'). Determinate ndok forms morphologically unmarked for proximal deixis supplant doks in both tenses for non-actual (půjdu, ponesu; jdu, nesu; šel, nesl). Therefore Modern Czech každou neděli jsem šel do divadla is normal unless the speaker wishes to mark "frequentative" (chodil/chodíval/chodíval). The apparently irregular use of "durative" for "iterative" (ungrammatical in CSR) can, I believe, be traced to lexico-grammatical blocking of perfective - imperfective oppositions. In certain semantic inflections, determinate - non-determinate oppositions are neutralized; they supplant perfective - imperfective in proč si tam šel vs. proč si tam chodil ('why did you go there' vs. 'why did you go there, of all places'). The contextual sense "round trip", normal in CSR (which has not morphologized "frequentative") cannot obtain in Czech.

Preterites oppose non-preterites as marked "non-present"

(contextually hypothetical or imperative rather than past). When the context indicates "past" the forms may covertly express a variety of semantic inflections. Modern Czech normally associates generic with dok and durative with ndok, while in CSR both may be ndok. The immediate relevance of the past event is associated with perfective: polil jsem se inkoustem! pamatuji se, že jsem ti tu knihu půjčil (vs. půjčoval, denoting a remote or irrelevant past event). This marking (close to the English "perfective" as in I have spilled ink on myself) is opposed to an "actional" perfect associated with imperfective, marking discontinuity of past event and speech event: CSR ty uže obedal (i.e. 'can I invite you to dinner?') vs. ty uže poobedal ('are you ready for tennis?').⁴⁹ This structure is in no true sense "perfect" or "perfective"--it merely signals an event in its totality (imperfective). Co-occurrence restrictions on the "actional" perfect are parallel in CSR and Modern Czech in many constructions: Modern Czech kdo to maloval? kdo stavěl tento dům? CSR kto pisal ètu kartinu? kto stroil ètot dom? Manner and instrumental adverbials are normally excluded, and the construction is confined to colloquial discourse, as the narrative mode implies a descriptive coloring (CSR kogda ego xranili, grob ego provožali dva človeka). The lexical domain includes verba dicendi, a variety of agentive causatives (otkryval pisal vředil) and experiential or statives (slušal videl). In the latter category it is interesting to note that the opposition "perfective vs. imperfective" has been effectively neutralized,

as would be expected with non-ingressive statives. Thus, there exist no utterances of the form CSR *vy uvideli fil'm, Modern Czech *tak ses vyspal in these senses. The imperfective regularly supplants the perfective and assumes covert "perfective" meaning. The imperfective preterite combines the markings generic and habitual of the perfective non-preterite with the actual of the perfective preterite in a single structure: the event may be seen in its entirety or in its progressive development. The perfective preterite reserves to itself causal or sequential linkage of discrete events ("perfective" or "non-perfective").

2.41 In my comparative study of tense and aspect in three Old Czech texts, I have claimed that the simple preterites of the Alexandreis-- the aor (unrestricted simple past) and the impf (co-occurring narrative past)--are the only true preterites. Aspectual restrictions of the aor roughly approximate those of the modern preterite: statives, certain experientials, and motion verbs are aspectually void. The weakness of the marked second preterite is implied in the argument: if actional, then dok and aor; if non-actional, then ndok and impf.⁵⁰ Relatively few exceptions to this developing generalization can be found in the texts; they include certain motion verbs (jide : jdieše), the copula-auxiliary (bě : bieše, by : budieše). Other non-actionals have a complex pre-lexical history and surface morphological differentiation: znáše but pozna, ležieše but leže, and the like.

The periphrastic transform cannot yet assume full preterite status except in specific assimilation environments; it is to be noted, however, that in a widening range of morphological and semantic constraints the preterite must undergo the transform—these include serial and non-serial overtly marked iteratives, and some stylistic markings which may be termed "emphatic", "prophetic", even "personal discourse". The redactions of the Alexandreis record the rapid stylization of the simple preterite and its elimination from the oral language.

The KL aor ranges over the same lexico-semantic material as does the Alexandreis, testifying to the careful "epic" consciousness of the poet. The simple preterite, however, has no aspect; this fact alone suggests the assumption that the periphrastic has reached full preterite status in the spoken language of the writer. Imperfect forms are even more stylized and restricted, showing no aspectual interplay and remaining confined to simple stems. These tenses are characteristically excluded from spoken discourse.

The KL periphrastic may in places pantomime the "emphatic" or "prophetic" of the older epics, but in fact it approximates the modern preterite: aspect cannot be triggered in modals, statives and motion verbs; the imperfective may occur as the so-called "actional perfect", and the perfective may contextually express serial or non-serial repetition.

In the process of composition the KL poet has examined and selected sets of past morphemes involving subsets of

over- and under-generalized categories known intuitively to him and inducible by the investigator. In KL král vládl vs. král vládnieše morphemic representations are evaluated as poetic output. In each case the poet chooses at will. The following patterns of sequential restraints obtain:

(1)	aor + (pluperf)(impf)	-- perf excluded
	ll. 71-77, 14-188, 205-230, 238-265, 419-454,	
	601-705, 805-894	<u>narrative mode</u>
(2)	perf + (perf)(aor)	<u>equivalent prets</u>
	ll. 1299ff, 2781ff	<u>in narrative mode</u>
(3)	perf + impf	
	ll. 1-111	
(4)	perf	<u>discourse mode</u>

The uniqueness of (B (b₁))--the poetic grammar--lies in the artful coincidence of rules from the epic and the contemporary styles (A (a₁)).

In sharp contrast to the epic stylizations of the Alexandreis and the KL, the prose Pasionál (earliest redaction 1379) presents a tangle of naive writing habits resulting from the century-long obsolescence of the literary preterites. This translation of the Legendy zlaté (Jakub de Voragine) was rendered in a relaxed vernacular, though the reader at times may sense the verbal mannerisms of high-style COCz prose. Some texts write the aor or impf only in the introductions or in strings of simple preterites, copied from earlier texts; others ignore one or the other past form. The Prokop writer

prefers the impf, attaching the marker to causatives and actionals and even to newly developing derived imperfectives with prefixation: oslazováše, uzdravováše, přicháziechu.

Here the impf has become the "written" past: on žádáše may mean 'the desire came upon him' (with ingressive force); možieše may translate 'he found that he was able'. The majority of the texts do generalize the periphrastic form as preterite. In the Eustachius, lexemes literarily tied to the aor or impf appear for the first time in the new preterite: vzděl, šel, jel, řekl and others.

NOTES

1. Roman Jakobson, "Verš staročeský," Československá vlastivěda, III (Jazyk), (Prague: 1934), pp. 429-458.
2. The KL has 159.3 counts of diaeresis per 100 lines, while the Hradecký poems cross the foot boundary (that is, use caesurae) more often; in this the KL approximates Alx. The syntactic boundary of the couplet is much less often observed metrically; in contradistinction to the Hradecký poems, Jakobson counts only 45 intra-couplet pauses per 500 lines. The high percentage of diaeresis before the third syllable (54.8% in the first 1000 lines) is comparable to the statistics of the older epic poems. See Verš staročeský, pp. 441-443.
3. Though the speeches are enclosed by an epic narration, they carry an independent dramatic force which binds all the elements of the convertio and passio. In my listing, "C" abbreviates "Catherine", "M", "Maxentius", and "P", "Porfirius".

townsmen discuss C's marriage	168-179
C's reply	252-255
servant's advice to C	258-261
C's soliloquy on marriage	266-302
C argues with her mother:	
C	308-319
mother	322-341
C	343-358
C replies to her friends:	
friends	381-389
C	390-395
talks with the hermit:	
queen	448-451
hermit	454-527
C	554-564
hermit	566-577
hermit	581-599
C	601-606
hermit	608-628
C	631-638
hermit	652-668
C's prayer to Mary	696-697
Mary and Jesus discuss her prayer:	

Mary	754-764
Jesus	767-800
Mary	803-810
Jesus	814-826
Mary	829-835
Jesus	836-850
C revisits the hermit:	
hermit	876-879
C	880
C	888-893
hermit	894-909
C	919-925
C in God's throne-room:	
Mary	1016-1021
the betrothal:	
Jesus	1022-1027
C	1029-1035
Mary	1056-1061
Jesus	1067-1073
C	1082-1092
M orders persecution of Christians:	
M	1130-1137
C	1164-1165
C	1188-1191
C has impromptu theological discussion with M out- side his pagan shrine:	
C	1216-1234
M	1235-1240
C	1243-1250
M	1252
M	1257-1258
C	1260-1262
M	1263-1266
C	1267-1270
M	1271-1276
C	1277-1280
M	1281-1283
C	1285-1312
M	1313-1338
C	1339-1388
M	1395-1396
M plans grand polemical revenge on C:	
councillor	1406
M	1407-1432
councillor	1433-1445
scholars	1470-1475
scholars	1489-1494
M	1496-1524
a scholar	1527-1546

C and scholars begin disputation:	
C	1564-1589
angel	1595-1612
C	1661-1677
scholar	1681-1689
C	1691-1767
scholar	1769-1790
C gives history and theological basis of Christianity:	
C	1795-1976
scholar	1977-1982
C	1983-2035
scholars	2036-2047
C	2049-2117
M	2138-2150
scholars	2151-2203
M	2211-2212
torturers	2402
queen and P scheme to visit C:	
queen	2477-2488
P	2490-2505
queen	2507-2515
C	2544-2548
C	2575-2579
P	2601-2626
C is recalled before M:	
M	2657-2658
C	2673-2691
M	2693-2709
C	2713-2731
M	2738-2746
M	2762
C	2838-2869
M condemns his wife:	
queen	2929-2945
M	2951-2972
queen	2973-2967
queen	2989-2998
C consoles the queen	3000-3011
P and M discuss the queen's burial:	
P	3056-3079
M	3089-3106
M	3115-3120
soldiers	3122-3133
M condemns C:	
M	3174-3211
C	3214-3244
C	3275-3307
C is beheaded: executioner	3317-3318

C	3327-3404
Jesus welcomes C in heaven:	
Jesus	3412-3425
C	3438-3443
angels	3466-3467

4. Josef Hrabák, Legenda o sv. Kateřině (Prague: 1941). In the notes to his translation, Hrabák includes only a very few random examples, but they illustrate the fecundity of the poet's "euphonic" imagination: ll. 156-57 (který král...krásnú...tak velikú) k-k-k-k-k; ll. 469-472 (aby tu mysl před se měla) m-sl-s-m-l; l. 475 (tajemstvím téj milosti) t-m-t-m-t-m-t; ll. 703-705 (plakala...padši...na podlaze, z těžkého truda) pla-pa-ap-la-t-t-da; l. 713 (letnú travú svetlá) l-t-t-r-v-v-t-l; l. 848 (žet' ju vědě v jednéj vině) v-d'-d-n-n'; e-u-ě-ě-e-e-i-ě; l. 1402 (brzo se sebrachu) br-s-s-br; ll. 1515f (byste přehádali...svedli s téj bludnéj cesty) bst-dl-dl-st-bld-st; l. 1804 (stola...vlasti) s-t-l-a; l-a-s-t; l. 1828 (leč bláhy přibylo) l-bl-y...by...l; 2180 (svatý duch jest v ní vstúpil) s-v-t-s-t-v-v-s-t; l. 2510 (jsú-lit' chlustie) s-u-li-lu-s-i; l. 2572 (jednoho anděle inhed...králověj hlavu) d-n-h...n-d-l...n-h...k-l-v...h-l-v; l. 2775-76 (železných hřebův, v nichž brady / břitké, jakožto u břitev) ř-b-v-v-b-r-d-b-ř-d; l. 2786 (břidkým během u prudkém plasě) b-ř-d-k-m-b-m-p-r-d-k-m-p; ll. 2866ff (bludnému kmenu / a tvému svatému jménu) bl-d-n-é-m-u-k-m-é-n-u-é-m-u-é-m-u-m-é-n-u; l. 3307 (v čisté vieře z světa vzatých) v-s-t-v-s-v-t-v-t.
5. See Spina (1913), pp. xvi-xvii, for an introductory sketch of the history of the Mary cult in mid-fourteenth century Bohemia, prefacing his explanation of the contemporary sources of the "throne-room scene" (ll. 966-1009).
6. In quoting the text of the KL I use quotation marks and underlinings (see note (10), Chapter I) to indicate that the spellings are from my own transcription of the KL. I omit underlinings and quotation marks in lengthy citations which are indented and set off from my own text; all such citations are likewise from my transcription of the KL, as are the listings of preterite forms in the Appendix to Chapter II.
7. See Jan Pelikán, "Příspěvky ke kritice a výkladu Štokholm. legendy o sv. Kateřině," Listy filologické, 18, pp. 64-73. This is the earliest systematic investigation of the medieval color symbolology in this holy legend; its use here is tied to the German Di siben varb, collected by Keller in Fastnachtspiele. The KL presentation (see ll. 2271ff) is unique in the recension of the

Catherine legend.

The early literature on the Gothic world of the KL is various and considerable. Works directed to the KL specifically include Ferdinand Menčík, Rozbor legendy o sv. Kateřině (Prague-Vienna: 1881); J.V. Novák, O básnické stránce slohu legendy o sv. Kateřině a epických písní rukopisu královédvorského (Přerova: čtvrtá zpráva c. k. vyš. státního gymnasia ve Valašském Meziříčí, 1884); Bohdan Jedlička, "Příspěvky ku kritice a výkladu Štokholmské legendy o svaté Kateřině," Zprávy o zasedání Královské české společnosti nauk v Praze, III (Prague: 1873), pp. 83-99; Josef and Hermenegild Jireček, "Legenda o sv. Kateřině," Rozpravy z oboru historie, filologie a literatury, I (Prague: 1860); V. Kebrle, "Příspěvky ke kritice a výkladu textů staročeských," Listy filologické, 14 (Prague: 1891), pp. 254-56. Some valuable word studies include Jan Pelikán, "Příspěvky k výkladu slov," Listy filologické, 45, pp. 19-23; 88-92, 173-178; Listy filologické, 56, pp. 232f; Bohdan Jedlička, "Studie o štokholm. legendě Kateřinské," Listy filologické, 34, pp. 334-350, 225-229; Bohdan Jedlička, "Studie o štok. leg. Kat.," Listy filologické, 21, pp. 44-73.

8. Present active participles: (11) accessit...dicens : (308) vece - aor; (27) affectantem : (763) chce - pres; (34) audiuitque loquentem et dicentem : (1016ff) vece - aor.
9. See František Trávníček, Historická mluvnice česká, III (Skladba) (Prague: 1956), pp. 14ff and throughout for details of an attempt at description of these utterances. This book, however, was written as an explication of Stalin's theories of linguistic development, and the historical argument is questionable. For an original and sophisticated handbook of Latin and Czech, see Jan Blahoslav, Grammatika česká (1543 edition), Ignác Hradil and Josef Jireček, eds. (Vienna: 1857). Model correspondence sets of many Latin and Czech utterances are noted and discussed.
10. Presents: (11) uideo laborare : (310) vizi, že; (12) dicis : (323) mluvíš; (13) cum me asseritis excellere : (356ff) mě pravíte krásný; (17) quaeris : (472) chceš; (17) fateor : (474-76) vědě...povědě; (17) nullus moritur : (495) neumře i jeden; (18) habet : (504) má; (18) excedit : (509) přemáhá; (18) deficiunt...miniuuntur : (513f) nezhyne...nemine; (18) potest : (517) nemůž; (18) seruiunt : (521) slúžie; (20) ait : (565) vece; (20) monere uolo : (566) pravit i zaklínám; (21) inuocatur : (595) ktož zavolá; (21) petitur : (598) požádá; (21) obtinetur : (599) má; (22) potest uidere : (616) nevidají; (22) uult se visibilem ostendit : (624) se viděti dá; (22) quidquid precipis : (633) co ukážeš;

(23) dignetur ostendere : (666) at pokáže; (27) si loqueris : (791) pakli dieš; (28) non est digna uidere : (800) ni zřieti; (29) ait : (829) vece.

11. Perfects: direct translations: (4) tradidit imbuendam : (96) dal v učenie; (7) preceperunt : (198) řečechu; (7) fuerunt reversi : (206) sě vzpodjechu; (8) elegit : (209) sezva; (8) transmissit : (211) posla; (8) arripuerunt : (215) jědú; (9) redirent ad ducendam : (230ff) vze roky tomu...kdy přijeti; (10) intrauit : (263) jide; (12) respondit : (321) vece; (14) dixerunt : (380f) odpověd-ěchu a řkúc; (16) se abstenauit : (447) jide povzdál; (16) remansit : (452) ostav koli - part; (17) consueuerunt : (467) nemajf - pres; (18) mirari cepit : (536f) bieše divno; (20) cepit querere : (554) vzprosi řkúc; (20) spondit : (578) slíbi...da; (23) revertitur : (671) i bra sě domov; (25) dormire cepit : (705) padši i usnu; (25) perspicuus vidit : (721) uzře; (32) baptisauit : (930) pokrsti; (35) porrexit : (1076) vloži. Adaptations: (7) gauisa fuit...seruauit : (204f) slíbiti musí - (rest.); (20) locutus sum : (58) já pravi; (34) dedit cum lacrimis : (953ff) kleče...plačíc...proséc - aor, part, part; (35) non distulit adimplere : (1018ff) jest učinila...na-plnila - (exp.); (37) se habere reperit : (1095) uzře na jevě, ne v zhluce, prsten - nominal, aor.
12. Subjunctives: direct translations: (4) quod excelleret : (108) bieše prospěla - infinitive, adjective; (5) ab-negat : (137) netbajieše; (7) ne traderet : (199f) aby nedávala - conditional; (10) esset : (283) bych zajala; (13) ut acciperet : (361) by vzala - conditional; (13) quod assenciam : (371) bych sě nevinila; (14) ut flecteretur : (423f) aby uslyšala; (14) inueniretur : (383ff) bychom pověděli; (15) ut...uadat : (423) aby sě brala; (15) ut debeat : (424) aby uslyšala; (16) nubas : (465) by šla; (16) tribueret : (437ff) nadějící sě tomu, zda by připravil...by chtěla; (19) tum cognosceret : (547) ež vědieše; (21) si possem uidere : (604) mohla bych kak uzřieti; (21) posses : (610) by...mohla; (22) sit : (618) nenie; (22) faciam : (634) posadíš; (24) cum dedissent : (678f) když zesnuchu; (24) dignaretur : (642) aby ukázati ráčila; (25) esset : (710) ež spášě; (26) cum uerteret se : (742) chodiešě; (27) fiat de sua sapiencia si loqueris : (791) pakli dieš, ež jest učená; (28) ut dicas : (805) pověz - imperative; (28) si posses facere : (805) mohla by co zdiati; (29) vadat : (837) nechaj at jde. Adaptations: (1) quod iunctus esset : (60) Ciesafi, věz to, že... - (d.s.), (exp.); (3) ne...moraretur : (87f) lít nebyl, než tiem, ež... - (rest.); (3) audierat : (85f) prosočeno bylo - pluperfect passive; (8) ut peterent...quod traderet : (156) by jměl - (rest.); (22) fieri posset : (637) bych netrpěla; (29) faciat : (839)

at poručí...naučí.

13. One should, of course, read l. 364 "otpowiedieŝe" as otpovědieše (otpovědě-, imperfect of perfective verb), peculiar as this usage appears; I do not, however, exclude the reading otpoviedieše (otpovieda-j-), imperfect of imperfective verb. The choice is between artificial morphology (otpovieda-j- should give impf otpoviedajieše or otpoviedáše) and artificial tense (impf dok "in place of" aor). The poet does not often strain the language for an easy rime (l. 363 spieše), but in view of the established stylized nature of the impf, I like to imagine him concocting "otpoviedieše" with its doubled -ie-. It should be the responsibility of editors to discuss their readings in case of ambiguous length--Vilikovský and Hrabák do not, although strictly speaking neither has attempted more than a semi-popular (and literary, rather than philological) edition of the text. This form aside, the choice is usually between the two simple preterite tenses. See the notes to my transcription of the KL.
14. Infinitives: direct translations: (17) fateor me cognoscere : (474ff) povědě...vědě; (18) potest excogitare : (517f) nemůž obklíčiti umem; (20) monere uolo : (566f) pravít i zaklínám; (21) possem uidere : (604) mohla-l bych...uzřieti; (22) potest uidere : (619) nevídají; (23) dignetur ostendere : (666) at pokáže; (28) si posset facere : (805) mohla by co zdiati; (29) acquiescere : (818) chce-li poslušna býti...rady; (31) cepit predicare : (910) poče praviti; (37) cepit decantare : (1080) zapieva.
15. Vilikovský reads imperfects in all aorist-imperfect homographs: l. 427 "bráchu" 1550 "bráchu" 1808 "vidiech" 2530 "bráchu". Yet examples of the impf for "simple past event" are not so numerous beyond these homographs! One must not forget that the poet is consciously imitating his model, the Alexandreis. I believe that one might with equal justification read all these examples as aorists.
16. I cite Old Czech verbs, here and in the listings for other preterites, in single-stem formulae. I do not produce here a full set of rules for the derivation of real Old Czech verb forms. For ease of identification of formulae with real attested forms, I supply this table of correspondences to Dostál's conjugation scheme (Tvarosloví, pp. 74-91; pp. 92ff).

I	o/e	nes-	nesu neseš : nésti
		jd-	jdu jdeš : jíti
		ber-/bra-	beru béřeš : bráti
		pek-	peku pečeš : péci
		umře-	umru umřeš : umřieti
		maza-	mažu mažeš : mazati

II	no/ne	min-u- tisk-n-u- začie-/začn-u-	minu mineš : minúti tisknu tiskneš : tisknúti začnu začneš : začieti
III	io/ie	kryj- kupova-	kryju kryješ : krýti kupuju kupuješ : kupovati
IV	i	pros-i- trp-ě- boj-ě- umě-j-	prošu prosíš : prositi trp'u trpíš : trpěti boju bojíš : bojati sě uměju umieš : umieti
V	a	děla-j-	dělaju/dělám děláš : dělati

17. The COCz aorist is most typically used to express a "past event." Antonín Dostál, following Gebauer, states in Historická mluvnice česká, II, Časování (Prague: 1967), p. 194: "Ve vypravování epickém pravidelně vyjadřuje [aorist] prostý děj, bez dalších pobočných významů...který se staldříve, než se o něm mluvilo." Its most characteristic context is indeed epic narrative: "poče sě jejie krásě diviti stoje, inhed ji za kněžnu poje" (Dal.); "a když jim koní přidachu a přes řeku sě přibrachu" (Alx.). Nowhere in the early canon, however, is there a substantial opposition of narrative vs. dramatic speech, as the KL offers. By 1350, for the language of the KL poet, at least, the aorist is confined to epic narrative and is uncharacteristic of any stratum of colloquial speech.
18. The highly productive type formed by lengthened stem vowel and imperfective predesinential formant is thus excluded. Outside the aorist, this type is common even in the KL. I read 117 slýcha-j- 179 vída-j- 200 dáva-j- 567 klína-j- 860 vzpomína-j- 1422 jmieva-j- 1514 kláda-j- 1879 léta-j- 1986 cháza-j- 2056 stáva-j- 2189 znáva-j- 2195 zýva-j- 2206 tiera-j- 2922 pláka-j- 2950 tína-j- 3458 znamenáva-j-; 54 překážě-j- 737 táčě-j- 1309 mies-i- 2491 smícě-j-. The only example of a derived imperfective in -ova- is slibova- (299).

Aspectual development in COCz preterites has not yet been subjected to exhaustive analysis by modern investigators, but it is clear that, as in Old Church Slavonic and Old Russian, the category of aspect functions independently of tense. Old Czech jide and prijide may be said to correspond roughly to Old Russian ide and priide (see C. H. van Schooneveld, A Semantic Analysis of the Old Russian Finite Preterite System (The Hague: 1959), p. 31. Gebauer (Historická mluvnice česká, IV (Prague: 1929)) cites a number of examples of imperfective aorist used (in Jakobsonian terminology) because the

- unmarked aspect (not explicitly signalling a definite limit of action achieved) is stylistically preferred by the writer: for "citation of authorship" (Modern Czech řekl, pravil), "general information" (já jsem stavěl tento dům), "complex action" (kázal jim hlavy stínati; spadl a polámal si žebra) (see pp. 530ff).
19. Igor Němec, "A Diachronistic Approach to the Word-Formative System of the Czech Verb," Travaux linguistiques de Prague, I (Prague: 1966), p. 178.
 20. See van Schooneveld's reconstruction of the Old Russian aspectual oppositions in the verb býti (van Schooneveld (1959), pp. 59-85).
 21. See van Schooneveld (1959), pp. 26-33.
 22. See 189 "střetnutí se", 2454 "postřete"; 533 "vzprosi", 2825 "poprosi", 3309 "poprosi", 953 "kleče", 2832 "pokleče", 3391 "kleči".
 23. For examples, see Dostál (1967), p. 194.
 24. For Old Russian examples, see van Schooneveld (1959), p. 41; for Old Czech, see Dostál (1967), pp. 192ff.
 25. For examples, see van Schooneveld (1959), pp. 38ff, and Dostál (1967), pp. 192ff.
 26. C. H. van Schooneveld has adduced Old Russian evidence proving the independence of aspect here as elsewhere in the preterite system: Old Russian ne pripustjaxu ego k sobě implies no repeated action—the use of the perfective marks explicitly only the limitation of the action ('he was not admitted'); connotation of sequential repetition of the action is drawn only from context (van Schooneveld (1959), p. 38).
 27. The apparent multiplicity of contextual nuances of the imperfect (dok and ndok) is consistent with the evidence of the COCz canon, as well as Old Russian. C. H. van Schooneveld lists "syntactic coordination", "simultaneity with a past fact", "lasting quality", "repetition or 'lingering' on the context of the past event". He defines the value of the marked imperfect as a "self-contained process in the past, the effects of which do not last beyond the duration of the process itself, as it figured in the past, and then only....The past event of the aorist is identifiable; the process of the imperfect is qualified intrinsically." (See van Schooneveld (1959), p. 58).
 28. See Dostál (1967), pp. 194ff and Gebauer, Skladba, pp. 539-561 for a survey of the COCz contextual meanings

of the perfect. Dostál, in "Staroslověnská praeterita, jejich čas a vid," Český časopis filologický, III (Prague: 1944), sees the perfect as a relief form for the aorist and imperfect; it can replace the simple preterites in all their manifold contextual nuances (viz. simple preterite, pluperfect, generalized description or "stage-setting" and repeated complex event.

29. Compare perfects of ll. 3 4 7 24 27 41 43 45 79 80 83 87 89 91 97 with imperfects of ll. 2 3 15 16 21 23 30 32 35 55 56 72 83 83 84 92 94 99 100. All semantic nuances are represented, including the rare dok impf of "repeated complex event" (l. 96 "často vzjiskřil" for *"vzjiskřieše").
30. C. H. van Schooneveld (1959), p. 95, sees the Old Russian perfect as marked, vs. the unmarked simple preterite system: the perfect signals termini ante quos, the absolute limit of action; it objectivizes, but does not narrate. Removing the event from narrative context by the use of the perfect, the speaker may express (contextually) his desire to persuade, conclude, assert, cast doubt, etc.
31. See also ll. 1271 1314 1375 1408f 1414 1422 1492 1503 1506 1511 1604-5 1610 1710 1776 1787 1820 1874 1891 1909 1915 1940 1954 1956 1965 1978 1986 2180 2604 3125 3240 3412 3425 3442.
32. Note the perfect forms in ll. 1730ff: "byl přelúzen... vypuzen...požil...chtěl...ráčil...byl vidomý...ozračen...zjevil".
33. See also ll. 285f 333 557 655 737 779 1907 2604 2783 3100.
34. See also ll. 1777 1965 1978 3442 3516.
35. See van Schooneveld (1959), p. 116, pp. 123ff; Dostál (1967), p. 196.
36. The following are the examples from the text:

537 ež kak mnoho smysl jměla
 541 neslýchala čtúce
 858f vstavši vzhuoru z téj podlahy, / na niež
 (bieše) spala
 861 co viděla i slyšala
 968f by na krašší sieni byla, / než ji vídal
 kdy kto živý
 1021 což s jiej kolivěk rozkázal
 1044f o nížto jak z své mladosti / ani čtla
 ani slýchala
 1122f jež boha z božstvie / chválili i matku jeho

1155 věřil ('had placed faith') u mocného boha
 1301f a hříech, jenž ludi uvodil / u pekelnú
 ljút, ten on vzpáčil ('he redeemed the
 sin which had led people into hell')
 2278f na ni nikdy nepovstala / ani úraza kdy
 znala
 2898 jež u peci / Kaldei chtiechu užéti

37. The anomalous ll. 1257f "hanně / bieše přišla" is the single exception.
38. But note l. 2599 "kde by sám byl noc přespal" ('he asked where he had spent the night'); ll. 2897f "jakož bieše pomstil koli / těch tří dietek" ('as (long ago) he avenged the three children').
39. The Old Czech "conditional" (kondicionál) is identical in form with the pluperfect, but its surface structure and semantic potential is extremely varied: unreality, hypothesized or distanced (relatively measured real events) seems to be the contextual meaning most often employed (see Dostál (1967), pp. 196f). The conditional of real and unreal "if-clause", order-, purpose-, result-, dependent nominal-, hypothetical-comparison-clauses is richly represented in the KL. The analysis of the grammar of the KL conditional is outside the scope of this work; since it has formal surface membership in the perfect system, I append this listing.

Abbreviations: "mode" - "direct speech" (d) or "narration" (-); "dok" - "perfective", "n" - "imperfective"; "dep nom" - "dependent nominal", "contr" - "contrary to fact", "hyp" - "hypothetical". The KL formulation "x" is here abbreviated by [x].

<u>line</u>	<u>text</u>	<u>type</u>	<u>mode</u>
156f	by jměl	if (real)	-
158f	jež by byla	dep nom	-
159	aby dali	purpose	-
180	jako by přidal		-
199f	aby poslúchala	order	-
199f	aby nedávala	order	-
220f	zdáše se, by nesvítalo		-
220f	...by prokvítalo		-
234	tak jakž by slušalo		-

<u>line</u>	<u>head</u>	<u>particle</u>	<u>aspect</u>	<u>line</u>	<u>h.p.</u>	<u>aspect</u>
156f			n	220f		n
158f			n	220f		n
159	a-		dok	234	jakž	n
180	jako		dok			
199f	a-		n			
199f	a-		dok			

<u>type</u>	<u>mode</u>	<u>head</u>	<u>particle</u>	<u>aspect</u>
order	-			n
hyp	d			n
contr	d			dok
order	d		a-	n
order	d		a-	n
hyp	d			n
contr	d			n
order	d			n
order	d			n
order	-			dok
order	-			dok
order	-			n
order	d			n
order	d			dok
dep nom	d			n
hyp	d			n
hyp	d			dok
order	-		a-	n
order	-		a-	dok
order	-		zda	dok
order	-		zda	n
order	d			n
order	d		a-	n
if (real)	d			dok
order	d			n
order	d		a-	dok
if (real)	d			n
order	d			dok
if (real)	d		ač...že	dok
dep nom	d			n
dep nom	d			dok
purpose	-		kak	n
order	-		a-	dok
order	-		a-	n
order	d			dok

<u>line</u>	<u>text</u>
271	nechtie, by byla
278	proč by byla
283f	zle bych zajala...bych pojala
316f	vystřez, aby nezvala
318	...ni pracovala
324	kde by mohla
330f	nesla bych...ač by se minul
336	razit by nenechala
337	...nešla
361	vzmluvichu, by vzala
362	...by se dala
363	...i šla
371	chcte-li, bych se nevinila
372	...učinila
375	jenžt by byl
383	my bychom věděli
384	bychom pověděli
422ff	namluvi, aby brala
424	...uslyšala
437f	nadějící se tomu, zda by připravil
439	by chtěla
464f	radie, by šla
469	radu...aby měla
556	mohla bych...by zbavil
567ff	zaklínám, by nepravila
573f	prošit aby nezjevila
604	mohla bych kak
608f	při žiedě, by vzpomohla
610f	snad by mohla...ač to nezbylo
635ff	nic...by netrpěla
638	bycht uzřela
675ff	mysléc, kak by mohla viděti
690f	prosěci, aby nerozpáčila
690f	...ráčila
697	by přijal

	-		n
order	-		dok
purpose	d		n
	d		n, dok
purpose	d	ež	dok, n
if (real)	d		dok
dep nom	d		n
order	-		dok
if (real)	d		n
order	-		n
order	-		n
order	-		dok
	-		n
order	-		dok
dep nom	-		n
order	-		n
order	-		dok
order	-	a-	n
if (real)	d		n, n,
			n
(indirect quote)	d		n
hyp	d		n
if (real)	d		dok,
			dok, n
as though	-	jako	n
order	d		n
order	d		n
hyp	d		n
if (real)	d		n
result	d		dok
order	d	a-	dok
dep nom	d		n
if (real)	-		n
order	d		n
if (real)	d	zda	dok
if (real)	d	zda	dok

709-19 zdášě, by nevidala
748f nesmílilo, by ozřelo
774f douostojna, byt hlédala
805ff mohla-li by...pro něžto
 by ju potkalo
807 ež by stalo...by viděla
826 snadť by tak uzřela
831f nic...byt netrpěla
864f s žádostí by přiblížil
889f za to dáti, bych mohla
956ff žádající, by prosila
959 ...by sě zdalo
960 ...přijalo
966f zdášě, by bylo
1111f proséc, by dovedla
1138 ktož by mohli
1140ff přijíti by obětovali
1144 ...vzdali
1152f káza, aby šli
1247ff by činil...by mohl i uměl

1315 praviš, bych já blúdil

1338 tak by sě zdalo
1355ff by sě pokořil...a pustil
 ...by rozčítala
1392 jako by sě chtěl
1424f radu...kak by sě mohlo státi
1426ff bychom mohli svésti
1429 chtěl bych
1432 bych byl
1439ff toliko otpěry by nesvedli
1451ff prosí...aby poslali
1471 (ně)koho...by sě chtěl
1479 rádi by chtěli
1513f proši...by ukládali
1515f zda byste přehádali
1516 ...svedli

purpose	d	a-	dok
if (real)	d	že	dok
purpose	d	at'	dok
dep nom	d		dok
dep nom	d	jakž	n
purpose	d		n
order	d	a-	dok
result	d	jakž	n, dok,
			n, dok,
			dok
order	d	at'	n
order	d	kdy	dok
purpose	-	a-	n
hyp	-	než	n
if	d		dok, n
purpose	d	a-	n
purpose	d		dok,
			dok
hyp	d		n
order	d		n
dep nom	d		n
purpose	d	a-	n
purpose	d	kak	n
order	d	a-	n
order	d		n
order	d		dok
order	d		n, dok
order	d	a-	n, n
result	d		dok
result	d		n, dok,
			n
order	d		n
purpose	d	a-	dok
order	d		n, n
purpose	d	a-	n
purpose	d		n

1528f přilúdíil...aby posúdíil
 1531ff že by přěhádal
 1535ff at by nic neostalo
 1576 jež by vzněla
 1577 jakž bych chtěla
 1578 bych sě mohla
 1583f daj, aby zhlúpěl
 1584ff jakž by zbledli...nedovedli
 ale stáli...neb vzdali...
 ostali
 1611 chtě, at bych zvěstoval
 1618 kdy by poslal
 1619ff aby neblúdíli
 1656 než by mohli kdy viděti
 1661ff by učinil...by vinil
 1667f sebráni, abyste stáli
 1670f by neztratili...by obrátili

 1683 bychom chtěli
 1688 by nechtěla za zle
 1712ff nic, pro něž by mohla
 1741ff aby nebyl...byl
 1784 kak bych to mohl
 1857 aby co smělo
 1872 chtiec, by byl stvořen
 1915f mienil, by zatopil
 1920ff ždáti, by sě mohlo státi
 ...i vstúpil
 1999ff abychomy slúžili...jměli
 2043ff dosti nenie...by byl strčen
 2068ff by byla viac, jakž by těla
 zbyla, nebyla by dokonaná
 2078f povolenie, by nebylo
 2081ff abychomy dosti...měli
 2095ff razi, by vsláněli
 2115f abyste nebyli
 2122 bych mohl

purpose	d		n
dep nom	d		n
order	-		dok
hyp	d		n
hyp	d		n
purpose	-		dok
order	-	a-	dok, dok
order	-	a-	n, n
order	-		dok
hyp	-	kady	dok
purpose	-		n
purpose	-	jakž	dok, n
if (real)	-		dok
purpose	d	kady	dok, dok
hyp	d		n
purpose	d		dok, dok
order	-	když	dok
result	-		n
result	-		n
order	-		dok
hyp	-		dok
(pluperf)			
order	d	a-	dok
result	-		dok
as though	-	jako	n, n
if (contr)	d		n
order	-		dok
order	d	a-	dok
order	-		dok
hyp	d		n
order	d		n
purpose	d		n
hyp	-	kak	dok

2159f by sĕ protiviti chtĕl
 2193 jeřto by byla
 2252 chtĕ, by vezřela
 2353 nesnad bych vĕřil
 2354ff by byla...přála...stála
 2362 by sĕ odĕla
 2414ff káza, aby vztiehli...střiehli

 2419ff aby nedávali...ani brali
 2425f by pustili
 2444 kady by vspomohla
 2445 by ji mohla
 2446f jakž by toho nepovĕdĕl...
 vĕdĕl
 2449f by jie j neostavil
 2485ff kady bych přiřla...
 bych pomluvila
 2487 mnĕ by zdalo
 2502f aby vzeli...nepovĕdĕli

 2521f smluvi...když by přiřla
 2536 bysta mohla státi
 2557f nebysta licha, by nevidĕli
 2598 aby dal
 2599 kde by byl přespal

 2611ff abyste ostali
 2637ff mnĕ, by ubylo
 2649ff jako by nesedĕla...vidĕla
 2657f nenie, by nechovali
 2659 káza, by zavolali
 2611ff abyste ostali
 2670ff nechtieci, by dořly
 2676ff by dávali
 2696 bychom chtĕli
 2699f nerozpáčřš, bych chtĕl
 2743f kak byste vymyslili

hyp	-		n
dep nom	-		n
contr	-		dok, n
(pluperf)			
result	-		dok
order	-		n
hyp	-	než...až	n
order	-		dok
result	-	až	dok
purpose	d	a-	dok
dep nom	d		dok,
			dok
purpose	d	a-	dok
purpose	d	a-	dok
order	-	a-	dok,
			dok
order	-		dok
purpose	d		dok
purpose	d		dok,
			dok
order	d		dok
order	-	a-	dok
purpose	-	a-	dok
hyp	-	když	n
order	d		dok
hyp	d		n
order	-		dok,
			dok, n,
			dok
order	d	a-	n, n
order	-		dok
result	-	až	dok
hyp	-	jakž	n, n
purpose	d	a-	dok,
			dok, n,
			n, dok
dep nom	d		n
purpose	d		dok, dok

2793 nebyl by
 2794 by stál nepláče
 2795ff by ptáče vletjalo...to by
 bylo mohlo...jako mrt nemůže
 2801f by nezřezalo
 2809f chtiec, by jmělo
 2821f než by mohla...až by roztrhala
 2825 poprosi, by poždala
 2828 až by zprostřel
 2853f abych byla zprostejna
 2858 jenž by zkazil...rozrazil

 2861f abych ohlásila
 2863ff aby odolá (for odolala)
 2980ff káza, aby prodesili...
 pověsili
 3045f nechtě...by ostal
 3079 bych prolil
 3118f by navrátil...ukrátil

 3132f žádost, by dal
 3147f káza, aby metali
 3150 aby jě snědli
 3191 když sě to nemohlo
 3192 by pojala
 3220 kto by...byl to hádajě
 3266ff by odjala...nedala...by byla
 ...zbyla

 3287ff proši aby nechovali...radovali
 3309f poprosi, by vzdržal
 3311f až by zděla
 3313 jakž by mohla neb uměla
 3370ff aby nevstalo...než dalo...
 neškodilo...urodilo...vnikl

 3379ff jenž by byl
 3385f daj, by nebyla

Totals: 172 (d 103, order 58, purpose 30, dep nom 14, if (real) 8, hyp 29, pluperf 4 (2), result 10, as though 5).

40. C. H. van Schooneveld (1959), pp. 152ff, holds that, for Old Russian, the periphrastic passive paradigm forms a set of incomplete and asymmetrical suppletives:

nese : (po)nesem̃ byst̃
 nesl̃ est̃ : (po)nesem̃ est̃
 nesl̃ bjaše : (po)nesem̃ bjaše
 nesl̃ bě : (po)nesem̃ bě

The surface structure is identical for "copula + adjective" and for "enclitic (auxiliary) + verbal suppletive (participle)".

The periphrastic present tenses (jsem nesa) are analyzed by van Schooneveld (for Old Russian) as "copula + adjective". The Old Czech forms are at least equivalent structurally, but they are poorly represented in the KL:

pres	719	jakž jě živa
cond	3220	kto by múdrý byl to hádajě
imper	357	ni sě kto bud o tom toče
	1061	ale všeho smutka (bud) lišě
	1691	bud vás, vece, každý slyšě
pres	128f	než jejie mateři známa / byla v
pass		rozkošnéj čistotě
	2155	nám sú všickni mistři známi
	2517	neb mu volno bieše i známo /
		takěž tu s těmi strážnými

The form znám- certainly has purely adjectival status, as also vidom-n- from pres pass part vidom- (l. 1743 "byl vidomen"). In l. 2517 the impf bieše stresses Porfirius' long-standing acquaintance with the guards, while l. 128 "byla" is a precise semantic equivalent (the introduction makes use of stylistic alternation of perfects and imperfects).

41. See ll. 643ff "na té biesta dle úkazy / psána dva pěkná obrazy", 1629 "ješto mu biechu poddání", ll. 970f "na téj biechu divně divy / zdělány z bohatěj měny", l. 973 "spojovány biechu", ll. 2248ff "ti bičové tak biechu / učiněni", ll. 2255f "a na každém konci bieše / uzel zavázán polovem", l. 2258 "biechu chytrně oblity".
42. Roman Jakobson, Shifters, Verbal Categories, and the Russian Verb, Russian Language Project, Department of Slavic Languages and Literatures, Harvard University (Cambridge, Mass.: 1957).

43. In ll. 1299ff, the perfs could well have been aorists. The "distancing" value of COCz perf has, I believe, been neutralized in (A).
44. James Miller, "Some Types of Phrasal Conjunction in Russian," Journal of Linguistics (1971:7.1), pp. 55-69 and "Towards a Generative Semantic Account of Aspect in Russian," Journal of Linguistics (1972:8.2), pp. 217-236. See also his article "Stative Verbs in Russian," Foundations of Language (1970:6.4), pp. 488-504.
45. František Kopečný, Slovesný vid v češtině (Prague: Rozpravy CSAV:72.2), (1962), p.33.
46. Wallace L. Chafe, Meaning and the Structure of Language (Chicago: 1970); see especially pp. 181-184 for his notions of "generic" and "perfective".
47. František Trávníček, Studie o českém vidu slovesném (Prague: 1923), p. 153.
48. George Cummins, "Verbal Systems in Fourteenth Century Czech," Selected Papers on Slavic Linguistics Presented at the Banff International Congress of Slavists, Thomas Magner, ed. (Bloomington: forthcoming).
49. Leo Hulanicki, "The Actional Perfect in Russian," Slavic and East European Journal (1973:17.2), pp. 174-183.
50. See my "Verbal Systems" for details.

APPENDIX (2.2)

Aorists:

69 poděkova 71 káza 75 vstachu 76 brachu 77 sedú 113 snide
 114 přijide 140 nerodi 142 slúbi 145 sě sta 146 vzvolichu
 152 rozesla 163 sě stavichu 164 vspravichu 167 jechu sě 183
 potázachu 184 ukázachu 185 jidú 188 bychu 194 řečechu 198
 řečechu 205 musi 205 vzechu 209 sezva 211 posla 213 učinichu
 215 jědú 216 bychu 217 jidú 228 nepomeškachu 230 vze 238 by
 242 poče 249 poče 250 sě jě 256 otázá 257 da 263 jide 265 vece
 306 jide 308 vece 321 vece 342 odpovědě 358 poče 361 vzmluvi-
 chu 380 odpověděchu 390 veče 396 vznieti 398 vzpomanu 419 tanu
 420 vzpomanu 422 namluvi 427 brachu (or impf bráchu) 430 zavola
 431 uslyšě 433 vynide 436 povědě 441 poče 447 jide 454 povědě
 528 by 553 vzprosi 565 vece 578 slíbi 579 da 580 vece 601 vece
 607 odpovědě 630 vece 641 dosěže 649 manu 650 poda 671 bra sě
 674 zpodjidechú 677 mohla 678 dachu 679 zesnuchu 680 potuchú
 681 vznide 682 vnide 683 zasvieti 685 postavi 686 nevzlitova
 695 čini 705 usnu 706 sě uda 721 uzře 754 vece 766 vece 803
 vece 813 povědě 829 vece 836 vece 852 domluvi 854 vletě 856
 procíti 866 vznidú 869 jide 872 potluče 874 uslyšě 875 vynide
 880 vece 881 povědě 882 poče 894 vece 910 poče 919 vece 921
 porúči 927 vede 930 pokrsti 933 sě sta 934 přili 936 vzjiskři
 939 vniče 941 vynide 942 přijide 943 sě bra 945 nezjevi 946
 uzře 953 kleče 963 vznide 964 kroči 991 vidě 992 uzře 1001
 utěši 1002 vyspieši 1004 pomysli 1011 pokynu 1013 jide 1014
 pokloni 1016 vece 1022 vece 1029 vece 1037 učini sě 1052 sta
 1055 vzdviže 1063 zatě 1065 zvlaži 1067 vece 1075 skona 1077
 vloži 1079 zaklopi 1080 zazpieva 1094 procúti 1095 uzře 1099
 by 1101 poče 1115 umře 1116 poče 1121 vzvědě 1124 káza 1126
 bychu 1129 bra sě 1138 káza 1145 sě sta 1145 rozkáza 1147 sě
 bra 1147 bychu 1149 zstavi 1150 napravi 1152 káza 1160 uslyšě
 1162 pozva 1167 jide 1167 uzře 1180 sě obráti 1183 povědě
 1188 vece 1192 káza 1193 pojě 1194 jide 1196 přijide 1198
 uzře 1209 zželi 1215 jide 1216 vece 1235 vece 1243 vece 1251
 vece 1252 jide 1253 sta 1253f sě skona 1256 přistúpi 1277 vece
 1281 vece 1284 odpovědě 1313 vece 1339 vece 1389 hněvi sě
 1390 potřesě 1391 zmrtvě 1391 zbledě 1395 vece 1398 káza 1399
 jide 1400 učini 1401 káza 1404 sě sebrachu 1405 jidú 1407 vece
 1412 potkach 1433 vecechu 1446 pochváli 1447 rozesla 1460
 uslyšechu 1461 pospěchu 1464 kázachu 1466 počechu 1476 sě
 přibrachu 1477 dachu 1481 káza 1482 přidú 1483 projidú 1486 da
 1488 poklonichu 1489 řečechu 1495 vece 1526 přistě 1550 brachu
 (or impf bráchu) 1551 dachu 1555 sě nesmúti 1558 vlúči 1559
 poruči 1563 vezře 1592 zjevi 1613 povědě 1614 odstúpi 1615
 vstúpi 1622 snide 1623 sede 1637 káza 1642 učini 1646 vnide
 1651 bychu 1653 nevece 1661 vece 1691 vece 1700 rozčjuch 1701

bych 1768 vece 1808 viděch (or impf vidiech) 1845 vstvoři
 1845 skopi 1977 řečechu 1983 vece 2008 vznide 2036 řečechu
 2048 vece 2094 zkazi 2119 domluvi 2124 počechu 2133 poče 2134
 niče 2135 vzkřiče 2151 vece 2204 uslyšě 2205 sede 2207 by 2209
 káza 2214 umetachu 2216 přijěchu 2219 bychu 2222 pokáza 2230
 pohrabachu 2231 vzdachu 2234 sě skona 2235 vstona 2241 káza
 2246 svlekú 2247 počechu 2262 udeřichu 2271 sta sě 2318 sě
 tiši 2334 zkropichu 2397 nerozpáči 2400 vydachu 2401 jidú 2403
 sě zatešče 2404 vsúče 2405 káza 2412 vsadichu 2414 káza 2428
 sě radichu 2429 usadichu 2435 počě 2441 vzpodjechu 2454 postřete
 2476 povědě 2490 vece 2506 pochváli 2516 jide 2520 smluvi 2520
 slíbichu 2526 sě kona 2528 snidesta 2530 brachu (or impf bráchu)
 2532 otrazi 2533 zarazi 2536 neby 2542 zavola 2543 potvrdi 2552
 přistúpista 2554 viděsta (or impf vidiesta) 2557 nebysta 2559
 užřesta 2568 slúpi 2569 přistúpi 2581 vzesta 2586 jidesta 2587
 sta sě 2596 ukázachu 2597 otázachu 2601 vece 2628 ukrátichu
 2629 obrátichu 2634 sede 2635 káza 2644 vyvedú 2646 zazře 2648
 jde (probably for jide) 2652 vze 2653 užře 2657 vece 2659 káza
 2660 přijedú 2662 káza 2668 vzmluvi 2692 vezře 2712 odpovědě
 2735 káza 2738 zavola 2749 vymyslichu 2762 vzvola 2763 učinichu
 2805 poslachu 2806 přivedú 2825 poprosi 2832 pokleče 2838
 vece 2870 skona 2871 netaže 2872 vznide 2873 snide 2874 luči
 2880 neosta 2881 zchvosta 2891 sta sě 2894 zabi 2895 oslabi
 2896 neuspoli 2901 sta sě 2902 vsadichu 2903 zahradichu 2910
 prorazi 2911 vyrazi 2913 zežže 2916 pomsti 2926 pobi 2926 po-
 stiže 2927 vzdviže 2947 křiče 2973 vece 2977 káza 2980 káza
 2988 vece 3000 vece 3012 shledú 3013 vyvedú 3016 szuchu 3017
 pronznuchu 3020 vyvěsichu 3022 vydřěchu 3023 stěchu 3028 brče
 3029 mrče 3032 jide 3038 doby 3039 schova 3040 netáhnú 3041
 jě sě 3044 poče 3048 umře 3051 jide 3054 kroči 3056 vecě 3080
 uslyše 3081 zdviže sě 3082 sede 3084 křiče 3085 řiče 3087 sě
 užasú 3108 jide 3112 káza 3122 řečechu 3136 učini 3138 pusti
 3140 by 3143 káza 3153 vedú 3155 nepřesta 3156 vyněchu 3157
 stěchu 3158 rozmetachu 3164 jidú 3166 vzpodjechu 3167 zsadi
 3172 káza 3174 vece 3182 zpušče 3214 vece 3248 vzmlamola 3249
 zavola 3250 káza 3263 dachu 3274 vece 3309 poprosi 3314 povoli
 3315 neby 3317 vece 3324 spě 3326 vezře 3406 učini 3408 snide
 3409 vnide 3411 odtuši 3432 dodě 3433 dopovědě 3438 vece 3446
 stě 3448 dasta 3461 sě sta 3462 přiletěchu 3463 vzechu 3464
 nesú (probably present) 3468 pochovachu 3469 poslachu

Imperfects:

2 bieše 3 vládnieše 15 jmějichu 16 klaniechu 21 sedieše 23
 diechu 30 bieše 32 kralovášě 35 bydlěše 55 biechu 56 závidiechu
 72 nemějieše 83 bydlěše 83 chtieše 84 nedóvěřieše 92 milovášě
 94 bieše 99 znáchu 100 vykládáchu 110 bieše 123 činieše 124
 střežieše 125 vedieše 134 bieše 135 mniechu 136 snúbiechu 137
 netbajieše 138 znajieše 148 bieše 149 milovášě 150 usilovášě
 191 ktvieše 192 zdieše 219 stáše 220 zdáše 223 stáše 224 bieše
 226 nevědieše 227 stáchu 241 nevědieše 264 mýtieše 364 otpo-
 vědieše (possibly otpoviedieše) 401 bieše 403 bieše 404
 bydlěše 408 bieše 411 sediesě 412 vedieše 415 chodieše 428

stáču 429 bieše 533 nerozumějieše 534 bieše 535 bieše 545
 pravieše 546 trápíeše 547 vědieše 548 povědieše 643 biesta
 673 biechu 699 sě valěchu 700 sě kalěchu 709 zdášě 710 spášě
 713 bieše 716 sě zdášě 741 plodieše 742 chodieše 750 zřěsta
 966 sě zdášě 970 biechu 973 biechu 975 biechu 976 sě stkviechu
 987 stviechu 995 sedieše 999 jmiesta 1041 hrajieše 1042 znaj-
 ieše 1047 hledieše 1048 sedieše 1051 stviechu 1157 podstúpieše
 1158 bieše 1171 stáše 1177 vychodiechu 1178 nerodiechu 1183
 sě dějieše 1184 pějieše 1205 slůžiechu 1207 mučiechu 1208
 křičiechu 1215 stášě 1242 bieše 1255 chtieše 1275 bieše 1393
 nemějieše 1402 vědieše 1448 nesiechu 1548 chováču 1550 bráču
 (or aorist brachu) 1591 sedieše 1593 nebiechu 1626 stáču 1629
 biechu 1632 sediechu 1633 vediechu 1655 stáše 1792 stášě 1808
 vidiech (or aorist viděch) 1810 bieše 1811 ležieše 2125 stáču
 2128 hledieše 2129 nevědieše 2130 umějieše 2224 ležieše 2225
 nebieše 2248 biechu 2254 jmějieše 2255 bieše 2258 biechu 2264
 zkaziechu 2265 proraziechu 2268 zavadieše 2269 vysadieše 2273
 bieše 2286 stáše 2294 nelitováču 2295 práču 2298 stanieše sě
 2307 ktviechu 2312 zelenásta 2314 stáše 2320 tvořiechu 2321
 sě nořiechu 2330 stkvieše 2331 ktvieše 2336 bieše 2342 črnáču
 sě 2350 modrášě sě 2364 trpiechu 2366 stkviechu 2368 chvějiechu
 2370 zapletiechu 2371 vytrniechu 2373 ostaniechu 2374 blesk-
 nieše (for bleskniechu) 2375 leskniechu 2386 bieše 2392 hoř-
 ieše 2393 nořieše 2398 vzdychášě 2407 bieše 2409 nevsadiechu
 2431 střežiechu 2436 bieše 2438 trpieše 2439 bieše 2452 hledáše
 2456 bieše 2461 bieše 2466 jmenováču 2467 stáču 2471 bieše
 2517 bieše 2530 bráču (or aorist brachu) 2531 stáču 2556
 sedieše 2566 kojieše 2567 sě bojieše 2590 jmějiechu 2591 bieše
 2592 vládnieše 2593 běháše 2626 vidieste 2757 chtiechu 2766
 biechu 2768 jdiechu 2769 biechu 2774 biechu 2778 stášě 2779 sě
 zdášě 2816 bieše 2886 třeštiechu 2888 stáču 2889 práču 2899
 chtiechu 2904 bieše 2914 biechu 2922 sedieše 2985 vediechu
 3036 biechu 3088 bieše 3109 bieše 3110 sedáše 3161 biechu 3168
 chtieše 3169 nebieše 3252 vediechu 3253 hlediechu 3254 jdiechu
 3256 bieše 3272 biechu 3454 tečieše

Perfects:

4 bylo 7 bylo 11 vozil 17 kázal 17 sě stalo 24 držal 27 slulo
 29 byl 37 byl 41 slula 43 neměl 45 kázal 63 smluvil 66 smluvilt
 sě 78 byl 79 sě tázal 80 kázal 83 jměl 86 bylo 87 nebyl 88 jest
 zbyl 91 bydlil 93 bylo 96 vzjiskřil 97 dal 104 mohl 107 uměla
 118 byla 121 nebyla 127 jměla 129 byla 131 řekla 160 sě ptali
 179 nevídal 247 mohla 285f jsem znala, viděla 332f veš vě nesle
 335 si dočekala 338 jest vzešla 339 tůžil 340 jest slůžil 418
 měla 537 jměla 541 neslýchala 549 byla 550 vřela 552 pravil
 557 pravil 655 sem pravil 737 zatáčeli sě 748 sě nesmílilo 779
 činil sú 783 sem řekl 859 (bieše) spala 879 s pobleděla 1004f
 prospěla jsem 1006f sě dal 1018f jest učinila, naplnila 1021
 s rozkázal 1022f utázal sem sě 1045 čtla 1045 slýchala 1059
 přijal 1071 sem osnoval 1072 sem schoval 1083 nezměnil 1084
 obvěnil 1085 sem vadla 1109 nesla 1123 chválili 1136 obdrželi
 sú 1137 pomohli 1155 věřil 1213 kázal 1225 szořil 1226 stvořil

1228 jsú podklekla 1246 jest provinil 1260 sem nehaněla 1261
 sem bránila 1266 byl 1267 znal s 1269 vzchoval 1271f proneslo
 sě jest 1278 sem slíbila 1279 sem zalúbila 1299f sě narodil
 1301 uvodil 1302 vzpáčil 1303 ozračil 1304 vykúpil 1305 trpěl
 1305 vstúpil 1306 umřel 1306 sě dal 1307 vstal 1310 vstúpil
 1314 sem sě zbudil 1332 sě narodil 1333 chodil 1354 stvořil
 1372 svořil 1373 je vzořil 1375 zstavil 1375 ztistil 1375
 zřiedil 1408 nedotázal 1409 svázal 1414 mluvila 1419 slýchala
 sem 1421f sem nemieval 1478 sú přijěli 1492 s vzbudil 1493 s
 trudil 1496 sem nezval 1503 jsem slýchal 1505f sem neslýchal
 1511 jě slýchal 1528 s přilúdíil 1580 sú přijěli 1581 sú přeli
 1604f vznala 1610 sem poslal 1680 zmluvil 1681f smy přeslyšeli
 1685f smy musil 1694f sem byla vzrostla 1710 jsem zavrhlá 1728
 ráčil 1730 byl 1730f byl 1735 požil 1738 chtěl 1739 ráčil 1743
 byl 1743 byl 1747 sě zjevil 1776 nezbylo 1777 bylo 1779 sě na-
 rodil 1780 chodil 1781 dal sě 1785 musil 1786 sě nížil 1787
 jěst převýšil 1806 znala 1807 prorokovala 1815f jest viděla
 1820 znala 1825f jest nebyl 1828 j přibylo 1829 bylo 1832 neměl
 1834 sě dalo 1864 bylo 1865 trpěl 1871 nerodila 1874 otvořil
 1875 stvořil 1876 usadil 1878 poddal 1881 dal 1885 vnesl 1886
 byl 1887f nemohl 1891 chtěl 1891 musil 1895 směli 1898 spadli
 1899 sú kladli 1906 sě stalo 1907 sě mluvil 1907 sě psalo 1908
 dokonal 1909 stonal 1915 mienil 1918 řekl 1926 pověděl 1927
 věděl 1936 kladlo 1940 rušil 1942 nemohl 1944 ráčil 1946 vzvo-
 lil 1947 poslal 1950 zvěstil 1953f sě vložil 1955 nesl 1956
 neuškodil 1957 sě narodil 1958 chodil 1963 musil 1964 vstúpil
 1965 vykúpil 1967 umřel 1968 ležal 1969 vstal 1970 přesúdíil
 1974 navrátilo 1976 sem pravila 1978 jěst vstal 1979 otjal
 1980 chtěl 1981 sě jest dal 1985 byl 1986 přicházal 1987 učil
 1987 kázal 1996 vstúpil 1997 ostavil 2004 ráčil 2004 uzdravil
 2005 zbavil 2018 neplnil 2027f jsú plnili 2030 doslúžili sě
 2063 jest slul 2066 měl 2076 jest slúžila 2080 smy pošli 2092
 řekl 2139 ste sluli 2148 oblúdíla 2149 přesúdíla 2158 směl
 2161f sě poprotivil 2163 jě užil 2164 schlustil 2165 pustil
 2180 jest vstúpil 2181 zžesil 2181 ohlúpil 2196 smy ztratili
 2197 sě obrátili 2240 nemohl 2264 ostavil 2278 nepovstala 2279
 znala 2284 jměla 2292 trpěla 2303 nesla 2306 nesla 2326 nesla
 2328 byl 2344 nesla 2352 měřil 2360 jměla 2410 sě potratil
 2411 platil 2440 pověděli 2462 uměl 2465 pověděl 2478 spadlo
 2604 sem spal 2604 ležal 2605 jsem utěžal 2606 sem měl 2612
 ste stáli 2622 vzořil 2623 stvořil 2639 ubylo 2640 sú chovali
 2680 nejměla 2682 krmil 2684 vězal 2686 krmil 2686 pojil 2686
 uzdravil 2687 oslavil 2758 nechtěla 2783 tiehli 2785 běžele
 2788 řezale 2790 vrhli 2791 roztrhli 2803 dřežalo 2811 chtělo
 2820 jměla 2856 sú vznikla 2900 byl 2908 seslal 2945 zabil
 2955ff jěst odvedl, obrátil 2993f jsem vzpodjala 2995 vzala
 3042 byl 3042 osnoval 3043 pochoval 3061 sě stalo 3072 pochoval
 3074 sešla 3075 jest vzešla 3078 sem vzvolil 3094 sě stavila
 3095 jest připravila 3100 sě jest psalo 3101 slušalo 3102
 bylo 3104 odchýlilo 3105 zmýlilo 3125f jest mluvil 3127f jest
 došel 3151 sedli 3178 sě jěst stalo 3191 nemohlo 3233 ostydlo
 3240 s sě zmyslil 3241 s zamyslil 3246 zařil 3336 s ráčil 3412
 s dala (for s ždala) 3425 požádala 3426 jsi obdržala 3442 s sě
 uvázal 3443 kázal 3456 učinil 3458 znamenávalo 3473 byla 3479

sě stalo 3486f jest zjevil 3504 skončala 3510 nechybila 3512
vzdala 3516 šel 3516 dal së

Pluperfects:

9 byli së pronesli 12 bieše uhrozil 74 bieše nazval 108 bieše
prospěla 702 (bieše) plakala 745ff bieše přichýlilo 862f do-
ždala bieše 887 bieše slyšala i viděla 947 rozbrojili biechu
i upokojili 1003 bieše jměla 1046 bieše vzdychala 1254 kázal
bieše 1258 bieše přišla 1590f nebieše dokonala 1734 byl uložil
1746 byl děvil 1884 byl klesl 1937f spadlo bylo 1959 së bylo
stalo 1971 byl přelúdíil 2008 byl všel 2225ff nebieše neopolelo
2250 bieše kázal 2288 slúbila bieše 2340 ostavily biechu 2361
bieše dospěla 2382 bieše rozbila 2599 byl přespál 2655 viděl
bieše 2782 biechu spřiehli 2897 bieše pomstil 2920 bieše ostala
3019 byl kázal 3159 byl kázal

Passive Preterites:

29 byl nazvaný 30 bieše jmenovaný 85f prosočeno bylo, poččeno
128f známa byla 492ff jěst neseznáno, způsobeno, zjednáno
643f biesta psána 667 jěst dána 878 jěst dáno 970f biechu
zđělány 973 spojovány biechu 983 způsobeno 1222 jsi učen
1598 něsi obmeškána 1599 uslyšána 1629 biechu poddáni 1644
sú vzdieni 1651 zmámeni bychu 1666 zváni 1667 sebráni 1700
sem oblúzena 1701 bych vzbuzena 1703f sem krščena 1730f byl
přelúzen, vypuzen 1742 nebyl vzpáčen 1743 byl ozračen 1801
jste mistrováni 1872 byl stvořen 1886 byl ztracen 1887 navrácen
1933f znamenáno jest 2044 bude strčen 2045 byl skován 2052 jest
dokonaný 2116 nebyli otlúčeni 2255f bieše zavázán 2258 biechu
oblity 2259 zality 2273ff bieše vzchována 2386 bieše vzdáno
2387 by dokonáno 2455f vzveden bieše 2480 jěst jata 2481 vzata
2591 bieše dána 2656 vedena 2752 nevidáno 2753 neslycháno
2766 biechu biti 2769f biechu udělána 2773f nabita biechu
2816 bieše připravena 2854 byla zprostejna 2855 zbavena 2869
jest požehnáno 2904 bieše neumalena 2905 pálena 3036 biechu
poslány 3062ff jest schována 3065 dána 3120 oblito 3304 jest
vzata 3331 vzata 3380 byl sbožen 3386 nebyla poddána 3387
vzschována 3416 jsú szořena 3417 otvořena 3473 byla stata
3475 skována

CHAPTER III

Versification: Speech Measures and Intonation

3.0 Introductory Remarks

I propose here an ordered analysis of the metrical structure of the KL: (1) the line (verš) in isolation: taxonomy of rhythmic patterns; generative rules (2) lines in concatenation: the couplet; couplets in sequence (3) lines in poetic context: taxonomy and generative rules (4) rhythmic patterns in narration and in speech.

Roman Jakobson has described the KL metrical system in his monograph, Verš staročeský.¹ The non-equivalence of metrics and syntax (rhythmic "structure" and intonation) is of fundamental importance to this description, since it can reveal the place of the KL in the structural typology of the Old Czech epic. In percentage and distribution of diaeresis (coincidence of foot- and word-boundary) and in wealth of rhetorical devices the KL recalls the earlier generation of octosyllabic epic compositions; its freedom of intonational patterns (viz. relative non-coincidence of syntactic pause and couplet boundary) links it with contemporary works which are marked by conversational, "prosaicized," less rhetorical styles. With the Alexandreis it shares a marked artificial literary stylization and a relative avoidance of the irregular caesuras typical of

colloquial speech. With the Desatero kázanie and the Satiry o řemeslnících it shares an innovative freshness of speech melody and periodicity. It stands alone, however, as a unique work of poeticized invective, homiletics, and theological harangues.

The KL line is composed of four disyllabic feet:

/--/--/--/--/. In Jakobsonian terms, the fundamental phonological element of the line is the word boundary; an autonomous secondary phonological element is syllable quantity (long or closed syllables vs. short).² In the normal KL line with regular diaeresis the word- and foot-boundary are coincident; the ideally "regular" phonological word (in the KL) is therefore disyllabic, and the line may be scanned in this way, with the vertical bar marking the onset of the phonological word (p-word) /|-/|-/|-/|-/|. (See KL 2: "jeden ciesař pohan bieše"). This trochaic beat is the fundamental rhythmic pulse ("rhythmic inertia") of the larger part of the Old Czech epic canon, as well as that of the KL.

Lines containing one-syllable p-words may be equally "ideally regular." With a vertical bar for each p-word, l. 4 may be scanned in this way: /||/|-/||/|-/ ("což jich bylo bliz i vzdáli"). No p-word crosses the foot-boundary, although the line contains six p-words vs. four in l. 2. Examination of the intonational pattern of the line, however, reveals that l. 4 may contain four (or five) basic speech measures: "což jich bylo bliz i vzdáli". It is very likely that the Old Czech speaker might pronounce the group což jich within a single major measure-stress, perhaps making jich functionally

enclitic. It is certain that he would pronounce i as part of a larger speech-measure, most probably i vzdáli.³ Thus the line, scanned with vertical bars marking speech measures, not p-words, reads: /┆/┆/┆┆/┆┆/. Syllable 6 marks the onset of a trisyllabic speech measure which is functionally caesuric (crossing the foot-boundary). Clearly the rhythmic patterns of ll. 2 and 4, thus scanned, are antithetical: l. 2 contains no speech-measure caesuras and conforms to the ideally regular form, while l. 4 contains one caesura and deviates from that form.

Consider the speech-measures of l. 1: "Když za dávných časuov v Hřieše". The conjunction když may be considered part of a larger speech-measure; the preposition za must surely be part of a larger speech-measure which might also include one or two of the words it precedes: /┆/┆┆/┆┆/┆┆/. The scansion might be analyzed 4-2-2 (three speech measures) or 6-2 (two speech measures); since p-words of more than five syllables are generally avoided, 4-2-2 is perhaps preferable.⁴ In both cases, however, no speech-measure crosses the foot boundary; ll. 1 and 2 are both non-caesural.

The stress patterns of Modern Czech have been subjected to detailed descriptions; no acoustic data, of course, can be available to the student of Old Czech speech-measures.⁵ Nonetheless, our knowledge of universals governing languages with non-phonemic p-word stress points to their existence, and internal evidence (see note (3)) in part defines them. Speech measures ("macrosegments", in Kučera's terminology) are often subphonemic variables, subject to classification on a variety

of stylistic levels, sociological and idiolectal. In Modern Czech, for example, only careful, slow speech tends to develop regular trochaic patterns; allegro speech is often dactylo-trochaic (e.g. within a single p-word, neutíkejte vs. neutíkejte).¹

Although we cannot describe the acoustic reality of intonational patterns of Old Czech texts (marking phonetic contrasts such as "overloud", "loud", "normal stress" and the like we can easily describe and delimit potential intonational periods, as in ll. 1, 2, 4 of the KL. We cannot note the placement of major speech stresses, but we know that single major intonational stresses did exist for speakers of Old Czech. Internal analysis of the potential stress-patterns of the KL show that these intonational groupings were crucial to the metrics of the line. In many cases, we can be sure of our scansion of speech-measures—at least on a hypothetical, atomistic level of analysis (e.g. l. 2); in other cases, we can make very reasonable guesses (ll. 1, 4); in still others, we may be confronted by a number of equally acceptable readings.⁷

It will be seen that the internal evidence of the KL points to the functional use of the generalized speech-measure (GSM) as a rhythmic device. The p-word boundary remains the basic phonological element of the system; the GSM is the fundamental element of the intonational period. It is therefore tightly bound with the most essential metrical and syntactic features of the KL, and as such stands in syntagmatic relationship to the p-word as morpheme to phoneme.

Though not all lines can be labelled with a readily

acceptable scansion, a highly generalized modus operandi reveals a rich set of metrical patterns. The comparative study of these patterns in their poetic context shows how lines with diaeresis ("normal" or "regular" lines) contrast with lines with caesura ("abnormal" or "irregular"). Generative rules based on these data show how line structures are governed by metrical as well as contextual (poetic) environment.

All Old Czech metrical verse is based on periodicity: patterned repetition and alternation. The expected normal signal /1-/ and the deviant, unexpected /-1/- stand in opposition as unmarked to marked.⁸ The patterns of their contextual alternations are revealed only by the study of the GSM's. Since narrative context and metrical structure are generally related, I have chosen to study the intonational patterns of the KL in both environments.

3.1 Method of Analysis

3.11 The GSM is a p-word or group of p-words consisting of a central nuclear stressed segment (the p-word) and a number of allied clitics. No GSM may be equivalent and identical to a line (a line therefore contains a minimum of two GSM's). Clitics are bracketed with central nuclei according to (1) comparative, internal evidence in the KL or in the Old Czech canon (e.g. proclisis of i, a) (2) generalized intonational parallelism (e.g. l. 159 "byla, aby mu ji dali" : /1-/1-/--/1-/; l. 292 "skúpý-li jě čili dárný" : /1-/--/1-/1-/; l. 316

"Protož sě toho i vystřez" : /1/---/1/---/; l. 755 "ozři sě
ale jedinú" : /1/(u)/(u)/---/; l. 3184 "všakt chci všecko od-
pustiti" : /1/1/1/---/.

Larger intonational units cannot be determined by mere textual evidence. Cases of moot interpretations (parenthesized stress bars) may involve the atomic structure of the GSM, or, conversely, that of larger intonational units composed of multiple GSM's. In all these cases the intonational decisions were surely subject to the individual interpretation of the Old Czech reader.

3.12 Functional Clisis. In the heuristic delimitation of GSM's, I have counted the following words as normally incapable of standing alone as nuclei:

a	jest (and all forms of auxiliary)
aby	
ač	jich
an	již
anebo	kady
at'	kak
až	kde(ž)
ba	když
bez(e)	-koli
by-	ktož
byl-	leč
což	-li
či	mezi
dle	mój (and all forms)
do	na
dvě	nad(e)
ež/že	náš
i	ne
já (and all forms of the pronoun)	neb
	než
jako	ni
jakž	nic
jeho	o
jenž	okolo

496 ktož koli tam,
 624 jak sě mu kdy, podobno zdá⁽ⁱ⁾
 ()
 755 ozř*i* sě ale jedinú⁽ⁱ⁾
 ()
 783 ale jak sem řek*l*⁽ⁱ⁾
 ()
 1425 kak by sě to,
 2327 ba kteřej jest kdy,⁽ⁱ⁾
 ()
 2479 něstane-li mi sě,

3.2 Fundamental Patterns

3.21 Diaeresis. The normal rhythmic pulse in the KL is the four-foot trochee with four diaeretic GSM's. Each foot may be composed of one or two p-words. All possible patterns occur, but 2-2-2-2 prevails (e.g. ll. 2 8 11 18 22 23 41 48 55).⁹ Roughly 550-650 lines (14%-18%) may be scanned as pure diaeretics. Lines with deviant syllable counts are not excluded, though they are infrequent: l. 1693 "Tehdyt nad hlas pravi vám" (7 syllables), l. 1188 "Za tiem vece: Jsú-li moji kteř*í*" (10 syllables).¹⁰

When the line remains diaeretic, but the number of GSM's per line is lowered, the line can be said to be weighted toward a single over-long GSM. Roughly 300 (9%) occur with the over-long GSM occupying the first hemistich. Of these, the dominant pattern is (4-) (/┘/—/┘/┘/), with 220-240 counts. The four-syllable GSM may contain a single p-word (e.g. l. 69:

"poděkova, neřka tomu", or a nucleus with surrounding clitics, e.g. l. 34 "s svu královú..." ([c. (1) - n. (3) // —]), l. 220 "Zdáše sě jim..." ([n. (2) - c. (1) - c. (1) // —]).

The pattern (6—) has 30-40 counts. In a large number of cases the over-long GSM is optionally equivalent to (4—), if the reader observes the natural rhythmic pause at line-center (e.g. l. 141 "Pro šlechetnú cnú mysi pro tu"). In rare cases the GSM contains a single word (l. 1723 "oblahoslavení věčně"); elsewhere, the prevailing patterns are [c. - c. - n. // —] (l. 672 "i s těmi pannami, jež v tu", 913 "o jeho vzkříšení slavném"; see also ll. 914 1027 1624), [c. - n. - c. // —] (l. 362 "a přemluvíti sě dala", l. 437), [c. - n. // —] (l. 1331 "i srdečnúčieho mněníe", 1897 1923), [c. - c. - c. - n. // —] (l. 682 "ež do svéj komnaty vnide"). I have a (6-3) scansion for l. 1136 "obdrželi sú mně mnohý boj" and for l. 2479.

The (6-0) scansion is highly susceptible to resolution to a diaeretic (4—) or even a deviant caesuric pattern: ll. 913f "o jeho vzkříšení slavném, / na nebe vstúpenie správném" show an ideally diaeretic GSM pattern but an inner p-word caesura on the fourth syllable: /+/(u)/—/+/.

The same non-equivalence of GSM and p-word boundary can be noted in about 15 lines with a (4—) pattern, many with three-syllable adjectives and one-syllable nouns with an emphatic stress on the noun. Lines 812 813 943 2305 2359 3144 3503 all may be scanned (3-1-4) or (4—) (/+/(u)/+/-/) (l. 812 "všech věcí král všemohúcí", 943 "s nimi sě bra opět k domu"). Other variant structures include (3-1-3)/(4-3) (l.

482 "jedinký syn své matce"), (4-2—) (l. 431 "To uslyšě ten muž správný"), (4-3) (l. 2705 "a vašě přě ostatí"), (4-3-1) (l. 2616 "ostavtež sě těch bludných loz").

The presence of these independent caesural stresses does not affect the integrity of the GSM. The single caesural stress can be seen as a functional clitic within the hemistich, which forms a single intonational unit opposed to multiple intonational units in the second hemistich (/ 1 / -- / -- / -- /).

Roughly 400-450 lines show a generalized scansion (—4), nearly exactly converse in distribution and structure to the (4—) patterns. Of these about 400 scan (1 / 1 / 1 / -- /) (2-2-4) (e.g. l. 5 "všeho lidu pohanského", l. 14 "jako kuře před lunákem"; see also 30 43 44 49 50 54 56 95 110 112) or (2-1-1—) (l. 85 "tomu, což na n prosočeno", l. 96 "vzjiskřil, až ju miloščemi") or (2-2-5) (l. 787 "kakž jest krásná nade vše panie" and 1778 2494 2808 2904). About 20 lines have an over-long GSM covering the second hemistich and second foot of the first hemistich: l. 382 "muže i bohatějšieho" and 455 533 725 803 912 1883 (all (1-1 // 6) or (2 // 6)). Inner p-word caesuras are about as frequent as in (4—): l. 1187 "na čest i jeho mateři" can be scanned (2-6) or (—3-3); l. 1014 "klekši i pokloni sě jima" reads (2-7) or (2-5-2). Equivalent in frequency are lines which may be scanned (2-6) or (—4); l. 725 "drží svého jedináčka", l. 3188 "Chci tě za svú najmilejší" are characteristic. A natural line-center intonational pause may alternate with an over-long GSM, as in l. 63 "smluvil s tvými nepřáteli" (/ 1 / 1 / 1 / -- /).

I have 200-230 counts of (4-4), with two equipollent GSM's. About 10% of these contain inner p-word caesuras (on the second syllable, ll. 712 "všů rozkoší nepřirokéj", 1718 1727; on the fifth syllable, ll. 282 "Ciesářová já nebudu" and 425 453 624).¹¹

About 250 lines have a single four-syllable GSM covering the second and third feet: (/1-/1/--/1-/). This type (-4-) normally has three main stress-periods, with two diaeretics framing one over-long GSM, as in l. 64 "a jest jich přísežník celý" ([c. - n. // (4) // n.]), 72 (2-4-2), 79 ([n. - c. // (4) // 2]).¹² Occasionally the third period has a deviant syllable count: (2-4-3) (l. 1961 "věčné zatracenie člověku" and 2292 3203 3221 3269 3283); (2-4-4) (l. 2763 "Tehdy učinichu čtyři kola"). About 5% show a five-syllable central period (i.e. contain inner p-word caesuras): l. 52 "v onu složenú lež sáhnú" ((2-4-2) or (5-1-2) or (6-2)); l. 3507 "pátý nadedve meztátý den" ((2-5-1)). In some cases, the central period may extend through the fourth foot: l. 39 "branný v nepřátelské přítě" (see ll. 46 1338).

I have a possible 1863 diaeretic lines in all, of which 936 (50.2%) appear in direct speech. All of these patterns maintain the basic two-syllable trochaic foot. Variations within this tonic structure of the line are accomplished by a simple set of unordered, optional rules for suppressing GSM boundaries at the second, third, and fourth feet of the line. In order of frequency of appearance: (1) suppress boundary at the seventh syllable (2) suppress boundary at the third

syllable (3) suppress boundary at the sixth syllable (4) suppress boundary at both the third and seventh syllables. These rules produce the patterns (—4), (4—), (—4—), and (4-4). The suppression of boundaries at two adjacent feet ((6-2), (2-6)) is less frequent (about 50 lines in all), since this operation introduces a six-syllable over-long GSM. Deviant syllable counts (7, 9, 10) are rare, though permissible; they entail the truncation or elongation of the final foot ((6-3) has 16 counts, (6-4) 1 count, (2-7) 1 count).

Operations (1) and (2) are equivalent, enantiomorphic structures; the suppression of a single rhythmic beat creates variety and suspense but does not change the tonic pattern. The lesser patterns (—4—) and (4-4), like the tonic, are divisible into enantiomorphic (mirror-image) structures, creating a rhythmic suspense without altering the symmetry of the tonic pattern.

3.22 Caesura. About 1630 lines show non-coincidence of foot- and GSM-boundaries (+/--/), of which about 880 (54%) appear in direct speech. The various structures of these lines are inherently asymmetrical and functionally antithetical. Through irregular syncopation (false anticipation of pure diaeresis) they suspend and distort the tonic measure. They may contain up to four polysyllabic GSM's, of which at least one must begin on an even-numbered syllable (within the foot).

About 553 lines open with a polysyllabic GSM, followed by stress periods beginning within a following foot. In my

notation, (...ⁿ...) indicates intonational units susceptible to dual interpretation—these are normally stress periods with a weaker or less well-defined intonation than that of the GSM.¹³

- (I) 1,3,6 /┘/┘/┘/┘/
 (┘┘┘┘) (a)
 (┘┘┘┘) (b)
- (a) (2-3-2-1) 1221 co jsi neb čím-li býti chceš
 (count: 1)
- (b) (2-3-3) 2674 svůj um k lepšímu rozmyslu
 (count: 1)
- (II) 1 /┘/┘/┘/┘/ (a)
- (a) (3—) and (5—) 233 s velikú ctí, ovšem slavně
 or (4—)
 (count: 28) 289 hrady-li má či zlé domy
 (or (4-2-2))
 (1062 1122 1193
 1242; 92 1141
 1755 2356 2917) 580 Pústenník k nie vece s měřú
 (or (4-2-2))
- (III) 1,6 /┘/┘/┘/┘/
 ┘┘┘┘ (a)
 ┘┘┘┘ (b)
 ┘┘┘┘ (c)
 ┘┘┘┘ (d)
- (a) (4-1-2) 934 inhed jěj tak slza přili
 (count: 1)
- (b)¹⁴ (4-1-3) 901 jest jediný buoh nad bohy
 (count: 17) 933 a jak sě to sta, v téj chvíli
 1965 a s svú drahú krví vykúpil
 (or (2-2-1-3)/(—3))
- (c) (5-2-1) 1981 kamož sě on jest potom děl
 (count: 1) (or (5-3))
- (d)¹⁵ (5-3) 163 v Alexandří sě stavichu
 (count: 90) 171 i bělosti tak veliké
 (206 254 264) 201 i žádúciemu živému

(IV) 1,4

/—/—/—/—/

_____	(a)
_____	(b)
_____	(c)
_____	(d)
_____	(e)
_____	(f)
_____	(g)
_____	(h)

- (a) (3-2-3)
(count: 4)
(1006 1319 2891)
771 pro nižto, matko, věz právě
- (b) (3-2-—)/(3-2-3)
(count: 4)
(1927 2578)
87 Proto na n jiným lít nebyl
1471 Zda na nás tiesař má (ně)koho
- (c)¹⁶(3-3-2)
(count: 155)
(132 219 240)
109 nade vše učené žáky
117 jakž slýchám při starších
kmetech
121 nikdie jiej nebyla rovně
- (d) (3-4)
(count: 2)
1635 v své ľudské pozornosti
3058 člověče, všeho činu
- (e) (3-4-1)/(3-5)
(count: 1)
3470 do nebes u věčnúčí čest
- (f)¹⁷(3-5)
(count: 64)
(210 260)
84 nebo ciesař nedóvěřieše
147 ciesařem pro ty dědiny
150 vždy na to usilovášě
- (g) (3-6)
(count: 3)
479 mídrého nade všě mídrosti
(or (3-2-3))
480 krásného nade všě jasnosti
(or (3-2-3))
- (h) (3-7)
(count: 2)
1709 mistrovstvie Aristotilošova
3189 pojieti i najurozenější

(V) 1,4,6 /1-/1-/1-/1-/
 _____ (a)
 _____ (b)
 _____ (c)
 _____ (d)

- (a) (3-2-2-1)
 (count: 3)
 1885 u věčnú kletvu, tehdy vznesl
 1980 a sobě jeho jmieti chtěl
 2044 když člověk bude smrtí střen
- (b)¹⁸ (3-2-3)
 (count: 121)
 (116 120 126)
 21 sedieše v jednom ostrově
 25 ež jedno město obake
 61 ny živy vidíš při sobě
 66 smluvilt sě na tvú záhubu
 (or (3-5))
- (c) (3-2-3-1)
 (count: 1)
 1222 však jsi-li učen, u písmě
 čteš
- (d) (3-2-4)
 (count: 6)
 (563 894 1101
 2007)
 146 vzvolichu syna Maxencova
 297 kaký-li jeho obyčej jěst
 (or (3-5))

(VI) 1,4,6,8 /1-/1-/1-/1-/
 _____ (a)

- (a)¹⁹ (3-2-2-2)
 (count: 12)
 77 i sedú na tom jistém hradu
 (or (3-4-2))

(VII) 1,4,7 /1-/1-/1-/1-/
 _____ (a)
 _____ (b)
 _____ (c)

- (a) (3-3-2)
 (count: 9)
 (82 123 124
 167 415 2787)
 9 byli sě proneeli tady
 31 nade všě pohanské krále
 67 proto sě vystřiehaj z toho
- (b) (3-3-3)
 (count: 7)
 (1463 1696 1776
 3430)
 238 ale by násilně veselá
 974 v nich mnoho okénc bohatě
 1450 svú přiezen všem mistróm
 vzkazujě

- (c) (3-4-2)
(count: 3)
- 397 tu myslí v svého srdce stanu
972 dno z byryl, z adamantuov stěny
1035 neb Rufan i Apolon můj
- (VIII) 1,6,8 /1-/--/1-1/
- ┌──────────┐ (a)
└──────────┘ (b)
- (a) (5-2-2)
(count: 3)
- (most may be
also read
(5-4))
- 505 i bohatěji otcě tvého
779 i činili sú, v světě jsúce
2970 i rozmetati, v tom mi věři
- (b) (7-2)
(count: 1)
- 3010 neumierajcieho krále
- (IX) 1,5,8 /1-/--/1-1/
- ┌──────────┐ (a)
- (a) (4-3-2)
(count: 2)
- 443 o manželství u pravém stavu
2455 jenž ve cti i u víře veden

Note this summary of these structures according to
relative frequency:

<u>/--/--/--/</u>	<u>GSM boundary</u>	<u>Total Count</u>
L...L.....	1,4	233
L...L..L...	1,4,6	129
L.....L...	1,6	115
L.....	1	28
L...L...L..L	1,4,7	20
L...L..L..L	1,4,6,8	12
L.....L...L	1,5,8	2
L.....L..L	1,6,8	2
L..L...L...	1,3,6	2

I count 164 lines containing a monosyllabic GSM heading the
line, followed by a caesural GSM on the second syllable. The
monosyllabic GSM may be a case of enjambment (e.g. ll. 707

1282 1522 1934 2040), or a verbum dicendi introducing a full stop (e.g. ll. 1285 1505 1808). In such cases the caesural derangement of the tonic pulse flows naturally from the line-initial GSM. In about 70 lines, the fourth and sixth syllables occur at GSM boundaries.

(I) 2 /11/--/--/--/
 UUUUUUUUUUU (a)
 UUUUUUUUUUU (b)
 UUUUUUUUUUU (c)
 UUUUUUUUUUU (d)
 UUUUUUUUUUU (e)

- (a) (1-2-5) 1877 řka: Plod sě! a ješče k tomu
 (count: 3) (or (1-2-3-2))
 2328 byl který chot než téj drahěj
 3244 zlost móžeš, to učin núze
- (b) (1-2-1-4) 769 svých drahých úst snažně za ni
 (count: 3)
- (c)²⁰ (1-3-4) 75 s tú v koráby vsedše vstachu
 (count: 34) 235 dceř mocného krále vésti
 (variation of 358 viec. Ot toho času poče
 (4-))
 (396 735 818 893)
- (d) (1-4-3) 3170 krve mučenníkuov z jich masa
 (count: 1)
- (e) (1-5-2) 828 dci milosrdného ložě
 (total: 6) 1918 řekl: Ó všemohúcí bože!
 (variation of
 (6-))
 (1147 2138 2515 2811)

(II) 2,5 /11/--/1/--/
 UUUUUUUUU (a)
 UUUUUUUUU (b)
 UUUUUUUUU (c)

- (a) (1-2-3-2)/(3-3-2) 180 Těm poslóm jako by přidal
 (count: 13) 707 jiej jedno viděnie divné

(1282 1285 1505 1522
1744 1824 1909 2507
2657 2713 3180)

(b) (1-3-3-1) 2040 to? Co-li sě vykládá tiem,
(count: 1)
(variation of (4-4))

(c) (1-3-4) 97 dal v učenje u vysoké
(count: 30) 183 těch měščanuov potázachu
366 mě pravíte i věhlasnú

(III) 2,4,6 /11/-1/-1/--/
□□□□□□ (a)
□□□□□□ (b)

(a) (1-2-2-2-1) 1681 řka: Panno, kakž smy řeči všě
(count: 1)

(b) (1-2-3-2) 28 tu, kdež jě moře oplove
(count: 14)
1264 min tu řeč pro vši příhodu
(or (1-2-5))
(1645 1808 1934
1951 1952 2111
2135 2627 3008
3414 3416 3518)

(IV) 2,4,6,8 /11/-1/-1/-1/
□□□□□□□ (a)

(a) (1-2-2-2-2) 37 cjl mǔdrǔ, ščedrǔ, radný k tomu
(count: 2) (or (3-2-2-2-2),

554 řkúć: Již sě muši téj chvíle

(V) 2,4 /11/-1/--/--/
□□□□□□□ (a)
□□□□□□□ (b)
□□□□□□□ (c)

(a) (1-2-2-3) 905 jest jeden mocný buoh slavně
(count: 2) 2180 duch svatý, jenž jest v ni
vstúpil
(or (3-2-3))

(b) (1-2-3-2) 922 Dnes, což mě tvá milost zučí
(count: 6) 1406 řkúć: Což nám tvá milost káže?

(1969 2098 2271 2523)

(c) (1-2-5) 173 vy nikdie neuhlédáte
(count: 4) (or (3-5))

(1818 2679) 1090 chci mieti ustavičného

(VI) 2,6

/11/--/--1/--/

 (a)

 (b)

 (c)

 (d)

(a) (1-3-1-3) 409 muž šlechtný, ctný, pořádný
(count: 9)

988 dú na nebi dnem i nocí

(1579 2381 2880
2852 3093 3302)

(b) (1-3-1-4) 258 řkúc: Královno, chcít pověděti
(count: 2)

(c) (1-4-2-1) 2062 jest. Poslyštež mně jistě v děk
(count: 1)

(d)²¹ (1-4-3) 350 ctí, urozením najdražší
(count: 24)

485 jest přečistúcie děvice

(VII) 2,6,8

/11/--/--1-1/

 (a)

(a) (1-4-2-2) 902 král nade všemi králi mnohý
(count: 2)

3484 zde i na onom světě zbudú

In about 580-600 cases, satisfactory analysis of the initial GSM is difficult, or open to individual interpretation. Here the intonational structure of the line, in general, leans toward stress periods beginning at the fourth and/or sixth syllable, and, in about 20 cases, the eighth syllable.

Periods beginning with the third syllable have a characteristic pattern.

- (I) 3,6 /---/1-/1-/---/
 L...L L L L L (a)
 L...L L L L L (b)
 L...L L L L L (c)
- (a) ($\frac{2}{3}$ -2-1)
 (count: 1) 88 než tiem, ež ho jest z dvora zbyl
- (b)²² ($\frac{2}{3}$ -3)
 (count: 321) 12 bieše pohanstvo uhrozil
 16 jěho modlám sě klaniechu
 29 pro něž Kostus byl nazvaný
- (c) ($\frac{2}{3}$ -4)
 (count: 6) 887 bieše slyšala i viděla
 (2684 2987 3483) 2184 sobě mistrovstvím nespomuožem

- (II) 3,6,8 /---/1-/1-/1-/
 L...L L L L L (a)
- (a) ($\frac{2}{3}$ -2-2)
 (count: 9) 81 ale královstvo, země, hrady
 (158 414 1873 158 jež by dóstojna syna jeho
 2389 2579 2894) 414 pro něž králová ráda k němu

GS:M's beginning at the fourth syllable:

- (I) 4 /---/1-/1-/1-/
 L...L L L L L (a)
 L...L L L L L (b)
 L...L L L L L (c)
 L...L L L L L (d)
 L...L L L L L (e)
 L...L L L L L (f)
 L...L L L L L (g)
- (a) ($\frac{3}{2}$ -)
 (count: 8) 877 co ty zde činíš tak ráno?
 (1879 1906 2793 1610 k tobě sem mocný buoh poslal
 2914 3049)
- (b)²³ ($\frac{3}{3}$ -)
 (count: 186) 170 panny tak červeněj zoři
 (or (2-4-2))
 188 když bychu v králově v dvoru

(c) (33-1)
(count: 1)

(d)²⁴ (35)
(count: 38)

(e) (36)
(count: 1)

(f) (1-1-1-3-2)
(count: 1)

(g) (323)
(count: 1)

(II) 4,6

/--/--/--/

$$\begin{array}{l} \text{L..JLJLJL} \quad \{a\} \\ \text{L..JLJL} \quad \{b\} \\ \text{L..JLJL} \quad \{c\} \\ \text{L..JLJL} \quad \{d\} \\ \text{L..JLJL} \quad \{e\} \end{array}$$

(a) (32-2-1)
(count: 3)

(b) (32--)
(count: 3)

(1251 2075)

(c) (32-3)
(count: 83)

(d) (32-3-2)
(count: 1)

(e) (32-4)
(count: 6)

234 tak jak by elušalo správně
323 mluvíš? Mlč, tot razi tobě
3205 neb to vuol, žet tobě dnes

20 jeden král u bohatosti
(or (2-1-5))

228 déle nic nepomeškachu
(or (2-1-5))

417 i jeho propovědění

2215 v němž oni beze všeho strachu

1928 řka: Ej, tot ot Jesse plodu

3382 smrtí, ež na nen svět mosí

1978 pověz nám, když (již) ještě
z mrtvých vstal

1148 Maxencius s hroznú pýchú

255 Která chce býti okaza?

256 Jednéj svéj panny otázá

332 Milá dci, veš vě eirobu

2912 čtyři dcat loket nad(e) všě
lidi
(or (-2-5))

352 nade vše múdré najmúdrější

(1642 1793 2354) 1598 ež něsi nivčemž obmeškána

(III) 4,7

/--/--/---/1-/

 (a)

 (b)

(a) (33-2)
(count: 1)

407 i jeho zmilitků matku

(b) (33-3)
(count: 3)

2572 koronu s jednoho anděla

3291 A já vám pověděl: toho dle

3319 Tehdy tu ta chválná i hojná

(IV) 4,8

/--/--/---/1-/

 (a)

(a) (3-4-2)
(count: 1)

1134 ež v Krista mučeného věří

About 200 lines contain an important trisyllabic GSM beginning at the sixth syllable, with unclear divisions early in the line:

(I) 6

/---/---/--/1/---/

..... (a)

..... (b)

..... (c)

..... (d)

..... (e)

(a) (52)
(count: 1)

2063 proč jest Adam sluš člověk

(b) (52-1)
(count: 1)

904 Takéž otec, syn, svatý duch
(or (3-1-2-1))

(c)²⁵ (53)
(count: 199)

19 Pod tím císařem v hrdosti
(or (1-1-3-3))

354 tehdy, matko, věz, žet nikak

595 v kteréj nůzi jsa, zavolá

688 svýma jasnýma očima

(d) (23-2)

2837 v nebe očima vhlédši

- (count: 2) 2960 a jměj v svéj řeči smieru
- (e) (~~5~~4) 336 Razit, by nikakž nenechala
(count: 3) (or (2-3-4))
- (1433 3346)

GSM's begin on the eighth or fifth and eighth syllable
in 17 lines:

- (I) 5,8 /--/--/1-/-1/
 └...└└└└└└└└└└└└└ (a)
- (a) (~~4~~3-2) 388 ani ho snad na světě jmáry
(count: 10) 1003 z jejie srdce, jenž bieše jměla
- (1074 1081 1171
1786 2110 3121
3317 3517)
- (II) 8 /--/--/--/-1/
 └.....└└└└└└└└└└└└└ (a)
 └└└└└└└└└└└└└└└└└└└└└└└ (b)
 └..└└└└└└└└└└└└└└└└└└└└└└└ (c)
- (a) (~~7~~2) 2003 že se ten přežádúcí o to
(count: 2) 2591 neb mu bieše ciesařem dána
- (b) (2-3-2-2) 3151 Tehdy katové, dřiev než sedli
(count: 1)
- (c) (~~—~~5-2) 937 boha i jeho matky chvalú
(count: 2) 1972 jablkem na zatracenie věčné

These are the principal caesural patterns containing
an undefined GSM beginning at the first foot:

1.	(3,6)	/--/1-/-1/--/	(<u>23-3</u>)	313
			(<u>13-4</u>)	7
			(<u>—3-2-2</u>)	9
2.	(4)	/--/-1/--/--/	(<u>32—</u>)	8
			(<u>33—</u>)	186
			(<u>—3-1</u>)	7

			(3 5)	38
3.	(4,6)	/--/1/1/--/	$\left\{ \begin{array}{l} \overset{3}{2}-2-1 \\ \overset{3}{2}-3 \end{array} \right\}$	$\begin{array}{l} 3 \\ 83 \end{array}$
4.	(6)	/--/--/1/--/	$\left\{ \begin{array}{l} \overset{5}{2} \\ \overset{2}{3} \\ -4 \end{array} \right\}$	$\begin{array}{l} 1 \\ 188 \\ 3 \end{array}$

Frequent patterns are (~~3~~3), (~~3~~—) and (~~2~~3). Optional rules for syncopation of the tonic beat must produce these generalized patterns and their deviant sub-patterns.

- (1) In (~~3~~3), the trochaic-dactyl alternation replaces the four-foot dactyl; functionally, the GSM boundary on the sixth syllable (locus of the majority of all p-word and GSM caesuras) signals the suppression of a potential third diaeresis and disruption of the expected rhythm.
- (1a) In (~~3~~), intonational patterns of p-word and GSM caesuras may contrast; the diaeretic tonic may be interrupted at any point in the first two feet, but the line "leans" toward a trisyllabic caesural end-final GSM.
- (2) GSM boundary may occur on the fourth syllable, introducing a dactyl in the second foot.
- (3) Rules (1) and (2) operate simultaneously, producing (~~1~~2-3); less frequent than single operations.

"Moot interpretations" and "undefined GSM boundaries" may at this point be redefined as real segments in lines upon which rules (1) - (3) may operate variously. For the Old Czech reader, then (if not for the researcher of the KL), p-word boundaries are textually indicated, while GSM boundaries need not be indicated.

3.3 Couplets and Adjacent Lines of Adjacent Couplets

Lines in the KL are arranged in riming couplets. Formal parallelism of the lines of couplets is largely confined to the ultimate and penultimate feet. The most frequent GSM patterns do show occasional, random instances of structural (metrical) identity.

<u>Metrical pattern</u>	(---)	(-4)	(-4-)
<u>Identity of lines within couplets</u>	71	41	22
<u>Identity of lines of adjacent couplets</u>	48	27	15

(4-)	(4-4)	(6-)		(-2-3)
13	18	1	(166 counts in diaeresis)	3
8	9	1	(108 counts in diaeresis)	1

(-3)	(³ -3-)	(-3-3)	(3-2-3)	(3-3-)	(-2-2-3)	(3-3-2)
7	10	17	5	4	0	1
7	5	15	1	4	1	0

(3-5)	(5-3)	
3	3	(53 counts in caesurals)
2	0	(36 counts in caesurals)

I have a total count of 363 lines grouped in sequential formal parallelisms, of which 144 (40%) are adjacent lines of adjacent couplets. All but 89 show diaeretic parallelisms. These totals reflect random concatenations of intonational structures, occurring in about 11% of all possible cases.

Parallelisms in couplet and adjacent-line sequences involve line-ends, and may be analyzed using three parameters:

rime, syllable quantity and GSM structure.²⁶ In the first two feet, parallel or antithetical GSM structures are not of functional importance.

3.4 Lines in Context

3.41 Sequential identity and contrast. Lines in poetic contrast in the KL form intricate sets of metrical equivalences and non-equivalences. Diaeretic and caesural patterns tend generally to group in sequential concatenations (aaa...bbb...) or alternations (abab...aabaab...bbabba...).

In Catherine's friends' homily on marriage, we see an imperfect repetition in ll. 381ff: /—6/—6/—3-3/—4/4-4/—4/ (aabaaa). In Porfirius' reply to the enraged Maxentius I read ll. 2613-15 /—2-3/—6/—6/; ll. 2618f /—4—/—4—/ (baa...aa). The caesural 2613 is a contrastive segmentation of a repeated over-long GSM. In Catherine's consolation to the condemned empress, I read ll. 3003ff /—/—/4—/4-4/—4/ (aaaaa). Other imperfect sequences include ll. 365-68 (Catherine addresses her friends): /—/4-4/4-4/4-4/ (aaaa); ll. 390-95 (Catherine vows never to marry below her station): /—/3-2-3/—/3-2-3/3-5/—4/ (ababba); ll. 1067-73 (Jesus sings his song of love to Catherine): /—4/—4—/—4—/—4/3-2-3/3-3—/5-3/ (aaaabbb); note especially ll. 2022ff (the sonorous conclusion to the harangue against the fifty scholars):

s hrozným křikem na levici
do pekla, kdež věčný čtici
nekonečně bude jmiati.

/4-4/
/3-5/
/4-4/

A dobří se budú smieti	/4-4/
děkujíce z toho bohu,	/4-4/
ež jsú jeho vuoli mnohú	/4-4/
plnili, na světě byvšě,	/3-5/
bludnéj viery se pokryvšě,	/5-3/
doslúžili se zadosti	/5-3/
jeho budúcie radosti.	/5-3/
Ti nebudú jmieti smutkuov,	/4-4/
ale dle svých dobrých skutkuov	/4-4/
jeho pravěj ruky dojdú	/4-4/
s nímž u věčnú radost pójdú.	/1-3-2-2/

Sequences of caesurals followed by sequences of diaeretics are frequent: ll. 1041f (Catherine in Jesus' throne-room): /3-2-3/—3/5-3/3-5/—3/3-2-3/3-2-3/3-2-3/4—/4-4/—/—/4—/ (bbbbbbbaaaaa); l. 1201-1208 (Catherine visits the pagan temple): /—1-3/—3-3/—3-3/3-3—/—3-3/—3/—3/3-2-3/ (bbbbbbbbb); ll. 1640ff (Catherine enters the debate room, primed for battle): /—4—/4-4/—2-4/—2-3/—/—2-3/—3-3/ (aabbabb); ll. 2055ff (exposition of the theology of the Christian God): /—3/—4/—3-3/—3-3/4—/—3-3/—/ (babbaba); ll. 2386-2400 (prolonged repetitions of boundaries at the sixth syllable, as the narrator proclaims Catherine's ultimate triumph): /3-2-3/5-3/5-3/—3-2-2/—4—/—3-3/5-3/—2-3/—3-3/—4/5-3/5-3/—4—/—4—/—3/ (bbbbabbbabbaab); ll. 2432ff (the empress begs permission to visit Catherine in prison—prolonged passages of sixth-syllable stress): /—2-3/3-3—/—3/—3/—2-3/—3/—3/—/—4—/4—/—3-3/—3/—3/ (bbbbbbbaabbb); ll. 2908-13 (God frees the Chaldeans): /—3-3/—2-3/4-1-3/—2-3/—2-3/3-2-3/ (bbbbbb); ll. 3089ff (Maxentius wails indignantly): /—3—/—3-3/4-4/3-2-3/4-1-3/5-3/—4/—3-3/—3-3/—3/3-5/—3—/—3/ (bbabbb abbbbbb).

Less frequent are complex metrical designs in alternation. Rare caesural patterns may alternate with diaeretics, as in ll. 1282-85:

nám, kto ten, po němž ty túžiš,	/1-2-3-2/
kterému-li bohu slúžiš?	/4- /
Ana odpovädě směle	/-4- /
řkúc: Bludný tiesařu, cele	/1-2-3-2/

See also ll. 3412-17: /-4/- /3-2-3/- /1-2-2-3/-4/ (aab₁ab₁a)
 ll. 2185-88: /3-2-3/- /-4/3-2-3/ (b₁aab₁); ll. 2745ff: /-3/
 4- /-3-3/- /-4/3-2-3/-4/-4/-3/ (b₁aab₁abaab₁); ll. 2802ff
 /4-4/-3-3/- /-3-3/4-4/- / (ab₁ab₁aa).²⁷

The KL poet is more concerned with sustained intonational and metrical patterns linked to the solemn rhetoric appropriate to his subject; metrical variety derives from rich variations in caesural groupings, and not in alternating designs of equivalent structure.

3.42 Diaeresis in poetic context. Prolonged sequences of diaeretic lines often occur in solemn diatribes, incantatory recitations by Catherine of the qualities of the Christian God and in background narrative descriptions. Note these lines, broken by a single caesural, in which Jesus returns Catherine to the hermit for further instruction (ll. 840ff):

a čemuž ji ten naučí,	/4-4/
at to činí bez prestánia.	/-4/
Pakt sě vrátiec rozkochané	/-4/
na mé líce bude zřieti	/4- /
a cožkoli bude chtiece,	/4- /
k němuž jejie prosba tržie,	/- /
to všecko na mně obdrží.	/3-2-3/
Kromě poviemt v téj hodiné,	/-4/

žet ju vědě v jednéj vině;	/--/
tét jiej nelžě jinak zbýti,	/-/
nežt ji musí vodú smýti.	/--/

See also ll. 454ff (the hermit's speech to Catherine about Jesus and Mary): /-3/-6/4-4/4-/-3-3/4-/-4-/-; ll. 1022-27 (Jesus decides to accept Catherine as his bride): /-4/4-4/4-/-2-3/-2-3/-6/ (aaabba); 1564ff (Catherine's prayer before the debate with the fifty scholars): /5-3/4-4/4-/-4-/-4-/-4-/-4-4/4-4/4-4/4-/-4-/-4-/-4-/-4-/-4-/-; 1618ff (description of the gathering of the scholars): /-/-4-4/4-/-/-4-/-0-/-/-/ (in this context, cf. ll. 1640ff, where Catherine enters the debate room--here, caesural patterns with stresses on the fourth and sixth syllables prevail; in ll. 1650ff, her beauty is described in lines with hypnotic linear repetitions of caesurals and diaeretics); ll. 1848-56 (Catherine speaks of the qualities of the infinite God):

jeho déli, jeho šíři,	/4-4/
jeho hůšti, jeho číři,	/4-4/
jeho výši, jeho níži,	/4-4/
jeho dáli, jeho blíži,	/4-4/
jeho úhluov i okružlosti,	/4-5/
jeho máli i velikosti.	/4-5/
rozum i žádúcí nenie	/-4-/-
ani kdy které srdce směnie	/-2-4/
těj žádosti k sobě vziati,	/4-4/

See also ll. 2100ff (Catherine quotes the words of the prophets): /-4-/-3-2-3/-4/3-/-4-/-4-/-4-/-4-/-4-/-3-2/; ll. 2151ff (a scholar solemnly renounces paganism): /-/-2-3-3/-4-/-4-/-4-/-3-/-4-/-4-/-4-/-; ll. 2457ff (the noble knight Porfirius enters the scene): /4-4/3-5/4-4/4-/-4-/-2-3/-4-/-4-

4-4/4-4/-4-4/-4-4/-4-4/-4-4/-4-4/; 2482ff (the empress and Porfirius converse): /-/-/-4-4/-/-4-4/4-4/-4-4/4-4/ (aaa₁aa₁a₂a₁a); ll. 2560ff (the angel ministers to Catherine): /-3-/-4-4/3-5/-4-4/-4-4/; ll. 3122ff (the knights are about to be martyred): /-3-/-4-4/-/-4-4/-3-3/-4-4/-/-3-3/-; ll. 3330ff (Catherine's final prayer and execution): /-/-3-4/4-4/4-4/-4-4/-4-4/-6-4/4-1-3/-3-/-4-4/.

Consider the following narrative passage--the description of the stupefaction of the fifty scholars after Catherine's brilliant harangue (ll. 2118-37):

Když dievka ty všecky věci	/3-3-2/
domluvi, jak sama chtieci,	/3-3-1/
a jiného mnoho čísla,	/4-1/
k němuž nemám tolik smysla	/-1/
bych mohl to vše vypraviti,	/-4/
tehdy mistři se navici	/-3-3/
počechu, tuž mysléc v strachu.	/3-3-1/
Všichni zahanbeni stáchu	/-4-1/
i omámeni tak hlúpě,	/5-1/
ež jich každý jako v slúpě	/-1/
oči postaviv hledieše.	/-3-3/
V tomž tak žádný nevědieše	/-4/
ani umějieše z nova	/-4-1/
tomu najmenšieho slova	/-4-1/
otovědětí ni řeci,	/5-3/
než těch (všech se) poče vléci	/-1/
jazyk vše a k zemi ničie.	/-1/
Tehdy tiesař na ně vzkřiče	/-1/
hněvným hlasem, jim na vzdoru	/4-1/
vstav svéj stolice nahoru	/1-4-3/

Here I read broad stretches of pure diaeretics, with some occasional interruptions of caesural sequences; largely, however, the tonic rhythm is sustained. In ll. 2138-51, wherein the disappointed Maxentius exhorts his scholars to refute Catherine, the sustained alternations continue: /1-5-2/4-1/

—/4—/3-5/3-5/4—/—/—3-3/—3—/—4/—4/—/—/. Note also ll. 2693-2709 (Maxentius' ultimatum to Catherine to relent and marry him (or at least his son)): /—/—/—3/—/4—/—/—4/—3/—3—/—3-3/4—/4—/4-3/. The tonic rhythms are clearly at variance with the emotional context of the poetry. The metrical structures here seem to be adjunctively parallel—they are wandering additive concatenations.

3.43 Caesurals in poetic context. The natural rhythms of normal spoken language tend to mix diaeretic and caesural patterns, as in ll. 258ff (Catherine converses with her servant):

řkúci: Královno, chcít pověděti:	/—3-1-4/
tobě býti smyslem novým	/—/
za synem za ciesařovým,	/3-5/
na hodyt se chystaj na ty.	/3-3-2/

Instances of "normal colloquial language" of this sort are, of course, rare in the KL; yet caesural patterns are nearly as numerous as diaeretic ones, and they are by no means confined to spoken language, normal or stylized. Many sustained caesural passages, however, in narration as well as in direct speech, seem to be metrical vehicles for nervous, impassioned rhetorical outbursts—emotional tirades by Catherine or Maxentius, or dramatic peaks in the narration itself. In the introduction to the original scourging scene, for example, caesurals prevail (ll. 2252ff):

chtě, by vezřela v jich bohy.	/1-4—/
Každý bič ten tři batohy	/4-4/
skruté vlasením jmějieše	/2-3-3/

a na každém konci bieše	/—/
uzel zavázán polovem	/2-3-3/
a ty uzly pak olovem	/2-2-1-3/
biechu chytrně oblity	/—3-3/
a v těch olovciach zality	/2-3-3/

Examples from direct speech: ll. 554-64 (Catherine's eager interview with the hermit): /1-2-2-3/—4/4-1-3/2-2-3-2/4—/—4/3-1-3-3/—4—/1-3—/1-3—/3-2-2-2/—2-2-2/ (this passage has irregular ab repetitions, with alternations of infrequent caesural patterns: ($b_n a_1 b_o b_p a_2 a_1 b_q a_3 b_r b_r b_s b_t$)); ll. 1004ff (Catherine dreams of marrying Jesus): /—3/1-2-1-4/3-2—/4-4/—4/3-5/; ll. 1134ff (Maxentius gives orders to his councillors): /3-4-2/—5/6-2-1/—3/; ll. 1216ff (Catherine's bristling retort to Maxentius):

i vece k němu: Co páše	/3-2-3/
tvá bludná moc, zlý tiesaři?	/3-1-1-3/
Pro něžto sě s tebou sváři,	/4—/
v tom sem já práva, to ty vieš.	/—2-2-1/
I proč ten blud činiti smieš?	/—3-1/
Co jsi neb čím-li býti chceš?	/2-3-3/
Však jsi-li učen, u písmě čteš,	/3-2-3-1/
ež mnohého lida bozi	/4-4/
to jsou všě diáblové mzoží;	/2-5-2/
ale buoh, jenž věčnost szořil	/3-3-2/

(this passage has stresses on the fourth and sixth syllables, with the rare eighth-syllable stress three times in four lines); ll. 1243ff (Catherine answers Maxentius again): /—1-2-3/—4—/3-3—/—3-3/2-3-1-2/ (cf. ll. 1271-76, wherein Maxentius gives her a cool reply, begs her hand and continues to flatter her—all in pure diaeretics); ll. 1977-82 (a scholar questions Catherine in "colloquial," clumsily irregular rhythms): /—/2-1-2-2-1/—3—/3-2-2-1/5-2-1/3-3—/; ll. 2040ff (the unconvinced

scholars reply to Catherine): /1-3-3-1/-2-2-1/-5/-/3-2-3/;
 ll. 2432ff (the excited empress is determined to visit Catherine in her cell): /-2-3/3-3-/-3/-3/-2-3/-3/-3/; ll. 2507ff (after Porfirius' sonorous answer to the empress' request, her reply is emotional): /1-2-3-/-4/-2-3/-/-/-4-/-3/; ll. 2850ff (Catherine prays before undergoing the famous torture of the wheel): /-3-/-5/1-3-1-3/-3-/-3-3/-2-3/-3/-3-3/-4-/-2-3/4-4/-2-3/; ll. 3056ff (Porfirius addresses Maxentius during the slaughter of the knights) esp. ll. 3064ff: /3-2-3/3-2-2-2/-3-/-3-3-2/-2-3/; ll. 3412 (Jesus summons Catherine): /-4-/-/1-2-2-3/--/1-2-2-3/-4/-3-3/3-5/3-2-3/1-2-2-3/ (here the rare caesural /1-2-2-3/ may be extracted by the reader from a generalized /3-2-3/ in 3415 "má milá choti žádúcie", 3416 "isú při mně bydla szořena", 3421 "mé milá drahé nevěsto") ($a_2 b_n a b_n a_1 b_o b_p b_q b_n$).

Yet caesurals do not coincide exclusively with key dramatic passages. In ll. 810-814, a bridge passage in the heavenly dialogue between Jesus and Mary, sequences of stresses on the fourth syllable occur: /3-5/3-2-3/3-1-4/3-1-4/3-1-/. In ll. 1401ff, the description by the narrator of Maxentius' summons, a random caesural repetition may be noted: /-3-/-3/-3-/-3-/. In the calm rhetoric of a scholar's opening address, l. 1681 has the rare pattern /1-2-2-2-1/; the caesural results from the verbum dicendi fka, which displaces the boundaries of the two-syllable GSM's. In l. 2062 "jest. Poslyštež mně jistě v děk" the enjambment and line-internal full stop displace the boundaries. The emphatic isolation of a single word

leads to caesural patterns in ll. 505f (the close of the hermit's speech): /5-2-2/3-2-3/; ll. 1884f (Jesus is proclaimed the savior of mankind): /3-5-1/3-2-2-1/; l. 2180 /1-2-2-3/; ll. 3008ff /1-2-2-3/6-2/7-2/. Catherine's obscure, technical reply to Maxentius' ultimatum (ll. 3214ff) (/—3/—3-3/—3-3/—3-3/4-1-3/3-2-3/—/2-4-3/—3-3/—3-3/4—/2-3-3/3-2-2-2/—3-3/4-4/) mixes repetitions of stresses on the sixth, and fourth and sixth, syllables with some rare caesurals. Here there seems to be no intonational or contextual influence on the scansion.

3.44 Caesura and diaeresis in context. Let me examine sets of passages which display patterned alternations of caesurals and diaeretics, paying close attention to the dramatic context.

Catherine's mystic betrothal song (ll. 1082ff) scans /2-4-2/—3-3/2-3-3/3-3-2/1-1-3-3/3-3-2/; ll. 1285ff I read /1-2-3-2/—4/—4/1-4-3/—4—/—4/—3—/4—/3-5/—/—/—4/—1-3/—4—/ (here Catherine lectures Maxentius—the speech is relaxed, expansive, sonorous (cf. the calm pure diaeretics of the reply by Maxentius preceding this speech, ll. 1271-76)); ll. 1476-88: /—3/—4—/—3-3/4—/—4/3-3—/—/—3-3/—/—/ (the narrator's background description of the council meeting is given here—the scansion shows a relaxed alternation of pure diaeretics, four-syllable GSM's within diaeretics, and three-syllable caesurals); ll. 1750ff (a central section in Catherine's harangue): /4-4/5-3/4-4/5-3/—4—/—4—/ ($a_1b_1a_1b_1a_2a_2$); ll. 1986ff (Catherine's peroration): /5-3/—/—/—3/—4/—3-3/;

note especially ll. 2310ff, wherein the symbolism of the color green in the original scourging scene is explained:

změnivše, však krve nezbyvše,	/3-2-3/
ale krásu svů pokryvše,	/-3/
zelenásta pravým studem,	/4-/
ež před tím pohanským bludem	/3-3-/
stáše obnažena jsúci.	/-4-/
U pravé milosti vrúci,	/3-3-/
spenši svoji ruce k sobě,	/-4-/
zatvořivši oči obě,	/4-/
hlavu schýlivši se tiši.	/-4-/
Nad níž ti pohani liší	/-4-/
divoké bitie tvořiechu,	/3-2-3/
od nichžto ran se nořiechu	/3-2-3/

(the alternations are intentionally rich and complex, centering about two patterns of markedly lower frequency, /3-2-3/ and /-4-/ ($b_n b_o a_1 b_p a_2 b_p a_2 a a_2 a_2 b_n b_n$)). In ll. 2549 the narrator describes Catherine in her cell, blessed by the glory of God and endowed with smysl—this mystic revelation contains loose alternations of major patterns—diaeretics and caesurals—with a progressive (additive) development of the repertory of sub-patterns:

Inhedž králová ze mdloby	/-3-3/
vstavši s Porfirem nahoru	/-3-3/
k téj přežádněj panně k dvoru	/4-/
přistúpista jakož chciece;	/4-/
tepruvž třidsecikrát více	/-4-/
viděsta stvúcie světlostí	/3-2-3/
v tom žaláři, v něm v radosti	/4-4/
sedieše ta dievka tichá.	/-3-/
Také tu nebysta licha,	/-3-/
by viac divuov neviděli:	/-4/
uzřesta, ande anděli,	/3-2-3/
v korunách podlé ní stojie	/3-3-2/
a tu bohu milú kojie	/4-4/
utěšením na vše strany,	/4-2-2/
úrazy i jejie rány	/3-4-2/

mažít mastmi nebeskými;	/4-4/
tak lékaři andělskými	/4-4/
Kristus svú chot tu kojieše.	/4-4/

The subpatterns may be plotted ($b_1 b_1 a_1 a_1 a_2 b_2 a_3 b_3 b_3 a_4 b_2 b_4 a_3 a_5 b_5 a_3 a_3 a_3$).

Catherine's firm reply to Maxentius (ll. 2713ff) shows a regular alternation of major patterns with random subpatterns: /1-2-3—/—4/—/3-3-2/—/3-3-2/—4—/—/3-3-2/; ll. 2770-80, the description of the torture-wheel, alternate various caesural patterns with the infrequent diaeretic /—4—/; in contrast, ll. 2802ff, from Maxentius' order to the torturers, show a regular alternation with attention to frequent subpatterns: /4-4/—3-3/—/—3-3/4-4/—/; ll. 3158ff (the description of the beheading of Porfirius) show a more extensive development of caesural subpatterns, following diaeretic subpatterns: /—4/—/4-4/—4/—3—/—3—/—4/—3-3/3-3—/3-2-3/3-3—/—3/; ll. 3346 (the central section of Catherine's prayer to Jesus) show spacious diaeretics interrupted by urgent caesurals:

ke cti i chvále tvému jménu,	/—4/
ješto křestanského kmenu	/—4—/
jsú a nestojie u bludu,	/1-4-3/
kterú čest činiti budú,	/—3—/
mě kdy v čem nazývajíce,	/3-5/
mé muky vzpomínajíce,	/3-5/
požádají tvéj pomoci:	/4-4/
v kteréj kolivěk nemoci	/—3-3/
budú aneb v kterých škodách,	/—/
na suše nebo na vodách,	/—2-3/
u vězení leč u sůda	/4-4/
nebo z nemocného truda	/—4—/
v smutčě, v násilnéj porobě,	/—3-3/
u přelsti nebo v chudobě	/3-2-3/

In ll. 3511-19 the narrator concludes his work in prayer and theological triumph--the lines show spacious four-syllable diaeretics alternating with rare caesural subpatterns: /1-3-4/ -4/3-2-3/-4/4-4/4-/4-3-2/1-2-2-3/4-/.

Dramatic peaks in the narration tend to coincide, then, with loose or regular alternations of both major patterns. In some cases each pattern may develop a variety of frequent subpatterns; in others, a single major diaeretic subpattern may alternate with a variety of caesurals, frequent and rare.

3.5 Conclusion

The data of (3.4) (especially (3.44)) show that poetic context forms an undifferentiated unity: direct speech and narrative speech contain the same sorts of GSM patterns, and in roughly the same distribution. Therefore one may speak of the metrical structure of the line (and of lines in sequence) as related to context (marked) or unrelated to context (unmarked). By "unrelated" I mean metrical patterns in automatic, apparently random distribution of paralleled repetitions and alternations of major patterns, and sequential, progressive runs of major patterns which develop the repertory of subpatterns. By "related" I mean context-sensitive in the following general sense: diaeresis may be associated with calm, neutral narration, background explication and scene-setting, or incantatory diatribe, firm resolution, mystic contemplation, and the like; caesura may be associated with impassioned, emotional rhetoric from narrator or dramatis persona, with

some few neutral colloquialisms, with dramatic anger, confusion, theological misunderstanding, and the like. Of metrical structures unrelated to context, diaeretics are unmarked, caesurals, marked. Of structures related to context, those with random development of subpatterns are unmarked (and normal), while those with additive variation of diaeretics and caesurals at crucial dramatic peaks are marked (see (3.44)).

In the unmarked (diaeretic) line, a set of optional boundary-erasing operators produces the subpatterns $l_1(/4- /)$, $l_2(/-4 /)$, $l_3(/4-4 /)$, $l_4(/-4- /)$. These suspensions of the rhythmic pulse produce sustained intonational periods (which I have called over-long GSM's); they do not distort the basic value of the pulse, however— l_1 and l_2 are enantiomorphs, and l_3 and l_4 divide into enantiomorphic hemistiches. An inversion operator changes the unmarked (l) into the marked (L); the new (L) inverts (distorts, or falsely anticipates) the basic rhythmic pulse. Conversion operators produce the subpatterns $L_1(/-3 /)$, $L_2(/-3-3 /)$, $L_3(/3-2-3 /)$. The effect of conversion is to produce precise sets of antithetical intonational values, and the set of these sets is potentially infinite (while the set of diaeretic subpatterns is limited, essentially, to four). The most common conversions produce inverted ("antithetical") GSM's beginning at the sixth, fourth and sixth, and fourth syllables, respectively.

The effects of the operators—that is, realized metrical structures—may be said to be concatenated by "relator" rules. Concatenations take two forms: (1) $l (l_1)(l_2)(l_n) - L (L_1)$

$(L_2)(L_n)$ (parallel repetition) (2) $l (l_1)(l_2)(l_n) \text{ --- } L (L_1)$
 $(L_2)(L_n) \text{ --- } l (l_1)(l_2)(l_n) \text{ --- } L (L_1)(L_2)(L_n)$ (alternation).

Note that form (2) is an expansion of (1), and that "relators" do not specify the design of subpatterns.

In one case, however, the inner design of subpatterns is specified by the relators: in marked subpatterns of marked sequences, $l_{(1)} \dots (n)$ is opposed to $L_{(1)} \dots (n)$ in progressively expanding designs ($a_1 a_2 a_3 b_1 b_2 b_3$).

Poetic context and metrical structure need not be conjoined. When they are (using my generalized marking definitions) they complement each other to stress dramatic repose (equilibrium, emotional balance, mystic insight) or dramatic unrest (disequilibrium, emotional agitation, spiritual emptiness). Certain crucial dramatic peaks show a complex conjunction of context and structure (e.g. the exposition of God's truth, Jesus' betrothal to Catherine, the miraculous healing of the martyred saint in her cell). Here diaeretics and caesurals combine in well-defined patterns which obtain only in these contexts. These passages contain the essential message of the medieval Old Czech legenda: the pilgrimage from external revelation through martyrdom leads to internal revelation and union with God.

NOTES

1. Roman Jakobson, "Verš staročeský," Československá vlastivěda, III (Prague: 1934), pp. 441-445. See also Roman Jakobson, O češskom stixu (Providence: 1969).
2. See Jakobson (1969), pp. 40f.
3. Roman Jakobson, "Contributions to the Study of Czech Accent," in Roman Jakobson: Selected Writings, I (The Hague: 1962), p. 616. Many Old Czech texts (including the KL) show spellings like myezt yhradow, with i and a written as a group with the following word. Jakobson analyzes these conjunctions as functionally proclitic in Modern Czech.
4. See Jakobson (1969), pp. 85ff.
5. Henry Kučera, The Phonology of Czech ('s-Gravenhage: 1961). See pp. 52ff on stress and phonemic measure.
6. Jakobson (1969), p. 84.
7. I cite here a sampling of lines capable of multiple scansion: 568 (/—4/ or /4-4/) 1162 (/—/ or /4-4/) 1777 (/—/ or /4-4/) 2912 (/3-2-5/ or /3-2-3-2/ or /3-2-4/ (rejecting the scribal "nade")) 538 (/—3/ or /—4/ or /4-4/) 1017 (/—3/ or /—4/) 2089 (/—3/ or /—4/) 1433 (/5-4/ or /2-3-2-2/) 865 (/—4—/ or /—1-3—/) 992 (/—4-3/ or /—3-3/) 769 (/4-2-2/ or /1-2-1-2-2/) 2062 (/1-4-2-1/ or /1-4-3/) 802 (/1-4-3/ or /5-3/ 1014 (/2-7/ or /2-5-2/) 772 (/3—/ or /4—/) 1138 (/3—/ or /4—/) 996 (/3-2-3/ or /5-3/) 1183 (/3-2-3/ or /3-5/) 1753 (/3-2-3/ or /3-5/) 2264 (/3-2-3/ or /3-5/) 664 (/3-3—/ or /6—/) 2363 (/3-3—/ or /6—/) 298 (/3-5/ or /3-4-1/) 331 (/3-1-4/ or /4—/) 1965 (/2-2-1-3/ or /5-3/ or /4-1-3/) 453 (/4-4/ or /4-1-3/) 624 (/4-4/ or /4-1-3/) 1679 (/4-4/ or /3-1-4/) 128 (/6—/ or /3-3—/) 913 (/6—/ or /3-3—/) 914 (/6—/ or /3-3—/).
8. See Jakobson (1969), p. 18.
9. For example, in the introduction to the KL: /2-1-1-2-2/ (ll. 7 27 47 91); /1-1-2-2-2/ (ll. 13 62); /1-1-2-1-1-2/ (ll. 17 42 45); /1-1-1-1-2-2/ (l. 51).
10. I follow Spina in deleting extra syllables when they are clearly scribal insertions which distort the octosyllabic

line (e.g. 660 "kleknúc před (tú) deščků pokorně"). I leave the scribe's new aorists in my transcription (řečechu, zpodjidechú and the like); though they invariably distort the line, the original is easily recoverable in every case (e.g. 674 "zpodjidechú ji hrozné túhy" has zpodjidechú for zpodjidú, giving nine syllables; it is certain that these forms postdate the original). In my schemata I consider only postulated original readings. Note that all "regular" jer reflexes (e.g. nade všemi vs. nad všemi) are to be considered "original", despite Spina's unexplained deletions of the vowel.

11. For normal four-syllable GSM's, see ll. 89 101 111 125 143 177 181 193 203 207 213 214 248 262 272 273 277 318 335 353 367.
12. See ll. 90 102 118 119 139 140 151 175 192 205 215 216 226 230 237.
13. In my notation, (—3) abbreviates ($\frac{5}{3}$). Lines are octosyllabic unless otherwise marked.
14. See ll. 1190 1304 1699 1811 2194 2276 2345 2493 2826 2910 2997 3218 3340 3356.
15. From the introduction (ll. 1-1115), see ll. 290 304 316 346 373 421 441 483 540 543 685 738 783 817 820 824 875 921 1037 1043 1073 1110.
16. See ll. 261 268 275 305 307 311 325 328 329 330 355 359 360 361 419 422 438 484 507 521 534 572 577 578 592 610 615 616 649 651 664 684 690 698 706 715 723 732 749 752 763 781 793 830 833 836 854 864 885 899 906 908 945 971 995 1072 1079 1087 1094 1113.
17. See ll. 319 320 351 380 394 439 446 512 576 587 630 631 739 759 786 795 808 810 886 955 958 975 1009 1123.
18. See ll. 156 162 172 179 189 270 283 284 299 312 317 374 375 378 391 430 441 477 506 582 609 716 753 755 791 800 807 811 819 846 883 898 926 941 946 996 1041 1047 1048 1071.
19. See ll. 401 429 515 563 681 1198 1702 1739 1761 1959 3065.
20. See ll. 1098 1165 1232 1315 1372 1484 1492 1512 1566 1576 1840 1864 1910 1912 2005 2035 2165 2212 2252 2637 2840 3074 3201 3380 3427.
21. See ll. 717 802 950 1164 1288 1348 1388 1583 1738 1844 1974 2137 2548 2590 2592 2731 2939 2976 3348 3500.
22. See ll. 73 86 98 108 114 115 129 138 142 144 164 166 176

186 187 204 281 301 327 370 379 383 398 404 408 410 411
 412 420 436 451 458 463 468 490 495 514 519 522 545 571
 584 596 605 638 639 644 654 660 662 670 680 693 694 701
 702 703 718 726 744 746 751 764 798 821 825 839 855 868
 873 928 938 944 952 960 977 991 1002 1012 1015 1016 1021
 1052 1039 1054 1057 1083 1084 1086 1095 1107 1112.

23. See ll. 313 448 470 544 603 618 625 650 677 705 733 826
 876 878 895 907 910 915 919 959 965 1092 1100.

24. See ll. 586 691 978 1106.

25. See ll. 403 497 498 509 527 538 546 598 627 634 666 692
 730 737 741 742 789 879 890 920 963 1004 1017 1042 1078
 1091 1092 1116.

26. Syllable quantity is, of course, fundamental to the KL line. I do not believe, however, that an exhaustive, statistical analysis of syllable quantity would yield trustworthy results, since our knowledge of the subject has not progressed far beyond the generalized formulae of the older grammarians. Let me introduce some limited data which do indicate that rime and syllable quantity are interrelated, and that crucial poetic quantity distinctions do obtain in the line-end.

The following ratios obtain for couplets (1-2) - (623-624). The symbols (l), (l), and (s) stand for syllables containing long vowels (as far as we can tell with our formulae), closed syllables (which function as longs) and short syllables. (x) indicates that the rime-words vary in syllable count (e.g. l. 509 přemáhá - l. 510 sáhá). The list is ordered l, ll, lll...lll, lls, ll, ll, ls, sll, etc.

l/l	1	623f
ll/ll	7	51f 291f 311f 509f 421f 561f 621f
ll/ls	4	251f 253f 459f 577f
ll/ll	2	457f 541f
ll/ss	3	215f 325f 413f
ll/ll	1	79f
ll/sl	5	133f 13f 179f(x) 245f 339f
llls/slls	1	399f
ls/ls	35	1f 3f 31f 135f 139f 5f 55f 99f 83f 173f 191f 195f 219f 241f(x) 279f(x) 301f(x) 309f(x) 313f 325f(x) 333f 363f(x) 385f(x) 387f(x) 395f(x) 405f 427f 491f 505f 507f 525f 533f(x) 543f(x) 569f 603f(x) 605f(x)

ls/ <u>l</u> s	9	101f(x) 123f 151f 223f 233f
ls/ss	21	275f 345f 481f(x) 503f(x)
		39f 75f 109f 119f(x) 127f
		129f(x) 157f 227f(x) 231f(x)
		269f(x) 329f 375f(x) 435f
		461f 471f 501f(x) 531f 539f(x)
		551f(x) 553f(x) 607f(x)
lsls/ <u>l</u> sls	1	49f
ls <u>l</u> s/ <u>ss</u> l <u>s</u>	1	475f
lss/ <u>l</u> ss	1	203f(x)
lss/ <u>ss</u> s	1	379f(x)
ll/ <u>l</u> l	3	349f(x) 563f 585f(x)
<u>l</u> l/ <u>l</u> s	3	175f(x) 523f(x) 583f(x)
<u>l</u> l/ <u>s</u> l	2	155f 587f(x)
<u>l</u> l <u>l</u> / <u>ss</u> <u>l</u> l	1	209f
<u>l</u> l <u>s</u> / <u>l</u> l <u>s</u>	2	137f 477f(x)
<u>l</u> l <u>s</u> l/ <u>l</u> l <u>s</u> l	1	357f
<u>l</u> l <u>s</u> l/ <u>s</u> l <u>s</u> l	2	53f 213f(x)
<u>l</u> l <u>l</u> s/ <u>l</u> l <u>l</u> s	1	43f
<u>l</u> s/ <u>l</u> l	1	247f(x)
<u>l</u> s/ <u>l</u> s	9	121f 321f 337f 391f(x) 407f
		483f 529f(x) 535f(x) 609f 11f
ls/ss	2	21f 211f
<u>l</u> sl/ <u>ss</u> s	1	425f(x)
<u>l</u> ss/ <u>l</u> ss	1	145f
<u>l</u> ss <u>l</u> / <u>ss</u> ss <u>l</u>	1	319f
s/ <u>l</u> sl	1	353f
sl/ <u>l</u> l	2	355f(x) 431f
sl/ <u>l</u> s	4	181f(x) 239f 579f 589f
sl/ <u>s</u> l	16	47f 63f 91f 189f(x) 217f(x)
		259f(x) 267f 295f 343f 421f(x)
		463f(x) 571f(x) 592f 601f
		615f 617f(x)
sll/ <u>s</u> ll	1	597f
sll/ <u>s</u> ll	1	293f
sll/ <u>ss</u> l	1	409f
sll/ <u>s</u> ls	1	15f
s <u>l</u> l <u>s</u> / <u>s</u> l <u>l</u> s	1	177f
s <u>l</u> s/ <u>l</u> l <u>s</u>	2	263f(x) 545f
s <u>l</u> s/ <u>l</u> ss	1	65f
s <u>l</u> s/ <u>l</u> l <u>s</u>	1	201f(x)
s <u>l</u> s/ <u>s</u> l <u>s</u>	5	161f(x) 369f 373f 411f 347f(x)
s <u>l</u> s <u>l</u> / <u>s</u> l <u>s</u> l	1	619f
s <u>l</u> ss/ <u>s</u> l <u>ss</u>	3	183f 199f 221f
s <u>l</u> ss/ <u>ss</u> l <u>l</u>	1	511f
sl/ <u>ss</u>	9	7f 17f 73f 93f 229f(x) 237f(x)
		447f 515f 519f(x)
<u>s</u> l/ <u>s</u> l	1	559f
<u>s</u> l/ <u>s</u> l	6	117f 87f(x) 355f 495f 517f(x)
		557f
s <u>l</u> l/ <u>s</u> l <u>l</u>	1	565f(x)
s <u>l</u> s/ <u>s</u> l <u>s</u>	2	19f 303f(x)
s <u>l</u> s <u>l</u> / <u>s</u> l <u>s</u> l	1	465f

<u>s</u> l <u>ss</u> / <u>s</u> l <u>ss</u>	1	95f
<u>ss</u> / <u>ls</u>	2	103f 165f
<u>ss</u> / <u>ls</u>	4	141f 211f 401f 469f
<u>ss</u> / <u>sl</u>	13	71f 25f(x) 131f 165f(x) 193f 307f 331f(x) 443f 451f(x) 487f(x) 499f(x) 573f(x) 575f(x)
<u>ss</u> / <u>sl</u>	1	167f
<u>ss</u> / <u>ss</u>	48	9f 27f(x) 27f(x) 41f 45f 59f(x) 61f(x) 67f 69f 77f 81f 89f(x) 113f(x) 153f(x) 159f 169f(x) 185f(x) 187f(x) 205f(x) 225f 261f(x) 271f(x) 287f(x) 305f(x) 323f 327f(x) 341f 358f 361f 377f(x) 389f 397f(x) 415f 419f(x) 423f(x) 429f(x) 437f 445f(x) 489f(x) 527f(x) 537f(x) 549f 567f 581f(x) 593f 599f(x) 611f(x)
<u>ss</u> / <u>ssl</u>	1	289f
<u>ssl</u> / <u>lss</u>	1	467f
<u>ssl</u> / <u>lss</u>	1	453f
<u>ssl</u> / <u>ssl</u>	5	29f 97f(x) 171f 277f(x) 403f
<u>ssl</u> / <u>lsl</u>	1	143f
<u>ssls</u> / <u>slls</u>	1	493f
<u>ssls</u> / <u>ssls</u>	2	149f(x) 449f
<u>ssl</u> / <u>ssl</u>	1	315f
<u>ssl</u> / <u>llll</u>	1	351f(x)
<u>ssl</u> / <u>lsll</u>	1	105f
<u>sss</u> / <u>lll</u>	1	115f
<u>sss</u> / <u>lll</u>	1	297f
<u>sss</u> / <u>lss</u>	6	107f 85f 281f 299f 485f(x) 513f
<u>sss</u> / <u>sls</u>	2	255f 497f
<u>sss</u> / <u>ssl</u>	3	147f 197f(x) 595f
<u>sss</u> / <u>sss</u>	19	35f 57f(x) 61f 125f 163f 207f 243f(x) 249f(x) 257f(x) 283f 285f 317f(x) 324f(x) 393f(x) 439f(x) 441f 473f 555f(x) 613f(x)
<u>sssl</u> / <u>sssl</u>	3	111f 417f 455f
<u>sslls</u> / <u>sssls</u>	1	479f
<u>sslls</u> / <u>sslls</u>	1	381f
<u>ssss</u> / <u>lsss</u>	1	273f
<u>ssss</u> / <u>ssss</u>	3	335f 347f 371f

Disyllabic endings are most frequent, often with a contrast of quantity in one syllable: ss/ss (48), but ls/ls (35), ls/ls (9), sl/sl (16). The contrast may obtain between one syllable in both lines: ls/ss (21), sl/ss (9), ss/sl (13). A total of 105 couplets (34%) show this sort of quantity contrast; the great majority contrast

only one syllable (or two, if the rime-words have four syllables). A total of 96 couplets (31%) contain three- or four-syllable rime words in both lines (an unusual richness for the lyric-dramatic epic, according to Jakobson (1934), p. 455f). The ending sss/sss has 19 counts.

The inventive rime patterns have been noted by Jakobson (1934). Counting variations in quantity (l, l, s), I count 883 rime pattern-words, of which about 35% are trisyllabic or longer. It is this richness, of course, which accounts for the variety of line-end quantity patterns, for example: -áčen/-ačen (2), -áčil/-ačil (1), -áčí/-ačí (1), -áda/-adá (1), -ádáš/-adáš (1), -ádná/adná (1), -ádne/-adne (1), -ádně/-adně (1), -ádno/-adno (1), -ádný/-adný (1), -ádných/-adných (1), -ádost/-adost (5), -ádu/-adu (1), -ády/-ady (1), -áchu/-achu (3), -áhy/-ahy (1), -áky/-aky (2), -ála/-ala (1), -áli/-ali (1), -áli/-alí (1), -álo/-alo (6), -áma/-ama (2), -áme/-ame (1), -ámi/-ami (2), -ámo/-amo (1), etc. As Jakobson notes, the variety of non-grammatical rimes and the alternations of non-identical intervocalic consonants is unique to the KL. The most frequent rimes are indeed disyllabic and "grammatical" (-osti (36) -ieše (29) -ého (25) -iti (24) -obě (18) -ieti (17) -ienie (16) -omu (16)); the poet has made a strong effort, however, to seek out asymmetrical and unusual rimes (see Jakobson (1934), pp. 455f).

27. In these notations, I use numerals to denote major subpatterns (a -- pure diaeresis; a_1, a_2, a_n -- subpatterns as they occur in the examples under examination). I use literal subscripts (b_n, b_o, b_p) to denote arbitrary caesural subpatterns.

APPENDIX I

Transcription of the KL

I give here my transcription of the KL. My primary editorial goal cannot, practically speaking, be realized: a slovní přepis, with faithful reproduction of "phonetic" data and systematic elimination of optional symbolic variants, morpheme boundary markers, and the like, is not possible, since orthographic principles blend (and confuse) phonetic and "upper-level" information. For example, I feel obliged to leave the "schooled Moravianisms" in the spellings of otec, otčík, dceř, svědčiti and others in conventional COCz style: 909 "occzfiem" I write "otcēm", 602 "radfie" "rádcě", 632 "oczřiku" "otčíku", 1328 "řwyedřye" "svědčie", 1410 "w řmutřie" "v smutčě". Damaged or garbled lines, and lines containing obvious slips, are corrected without comment; in this way I hope to furnish the reader (especially the reader of Chapter II and Chapter III) with an accurate and legible text of the KL.

All "t"/"č"/"c" spellings are faithful reproductions of the readings of the text, and all "iotation" spellings follow Spina's text, as corrected in Smetánka's review. All slips, mistakes, and garbles in the spelling of "iotations" are reproduced as in the MS, with editorial explanation following the body of the text. Spellings of "ie" for "i" ("back analogies") are retained, along with all spellings of / ō / and / o /. Palatal dentals are not routinely written t', d', n', but follow the markings of the text: where the palatal is indicated, I write "tj", "dj", "nj". I have also retained all abbreviation spellings with "ř" (see Chapter I, (1.35)). The lexeme "Jefu" is normalized to "Jezu". Indications of voicing assimilations are retained, as in jenžto, which is normally spelled with "z" when the nasal m/n is present and with "ř" when it is absent: 1386 "nyemzto" I write "němžto", 3109 "geřto" "jeřto", the rare 3393 "gymřto" "jímřto". Schooled spellings with "zř" are normalized to "z".

Spina, who was unaware of the significant number of "original" lines with deviant syllable counts, has perhaps been too quick to "correct" and adjust the text to produce octosyllabics wherever possible; in this I do not follow him. Obvious scribal insertions are retained in parentheses (marking them as "insertions" generally agreed upon by all editors). Many scribal omissions (unrelated to "iotation") have been corrected, in nearly all cases following Spina's suggestions. For greater clarity and ease of reading I have refrained from

marking and discussing my editorial insertions; the reader is referred to Spina's edition and to the philological literature.

Examples:

corrected slips

78 akak	kak
866 wnydu	vznidú
556 wiedieti	viděti
981 Torpaŕ	topas

"iotation" garbles

32 w gemenney	v jemenněj
2000 w ŕazney	v sázney

palatal dentals

1302 lyut	ljút
66 ŕmluwilt	smluvilt
1301 ludy	ludi
1722 we n	ve n
1237 vczyn	učin
2796 wletyalo	vletjalo

scribal omissions

68 gim toho	jim z toho
149 wiecz	viece
382 muze i	muže i bohatějšieho
bohatiegŕieho	

"iotation" slips and mistakes

1272 dywne	divné
1625 przed nyemz	před němž
1598 nyefy	něsi
1612 w rzjede	v řiede

"t"/"c"/"c"

572 mlczeczi	mlčeci (inf.)
1281 Tiefarz	tiesar

abbreviations with "ŕ"

90 Coftis ŕwu	Kostis svú
3412 Dawno ŕdala	Dávno s dala

scribal insertions

210 radcze y ze wŕech nayuczenieyŕie
rádce i (ze všech) najučenějšie

scribal mistakes (verbal morphology)

194 rzeczechu	řečechu
---------------	---------

Kdýž za dávných časuov v Hřiešě
 jeden ciesař pohan bieše,
 ten vládnieše všemi králi,
 což jich bylo bliz i vzdáli
 5 všeho lidu pohanského.
 Maxencius jmě toho zlého
 bylo, tak nám písmo praví.
 Jeho hněvní, krutí nravi
 byli sě pronesli tady,
 10 ež jeho jmě v hoři všady
 každý jako hory vozil.
 Bieše pohanstvo uhrozil,
 jakž sě třiesli jeho zrakem
 jako kuřě před lunákem.
 15 Miesto boha jěj jmějiechu,
 jěho modlám sě klaniechu,
 a což kázal, to sě stalo
 skrovně, mnoho nebo málo.
 Pod tiem ciesařem v hrdosti
 20 jeden král u bohatosti
 eedieše v jednom ostrově,
 v cyprskéj zemi v dobrém slově.
 Diechu jemu Kostus jménem;
 to jmě držal takým kmenem,
 25 ež jedno město obake
 Nikozia, v Cypřě také,
 slulo, jakž i ješče slove,

tu, kdež jě moře oplove,
pro něž Kostus byl nazvaný.
30 Bieše mocný jmenovaný
nade všě pohanské krále,
kralovášě v jemenněj chvále
ve cti, v rozkoši i v zboží;
s svú královú jakžto s ruoží
35 mile bydlěše v dostatě,
správně, svobodně, bohatě.
Byl múdrý, ščedrý, radný, k tomu
věrný semu i onomu,
branný v nepřátelské přietě.
40 Na všě strany ve všem světě
jeho chvála slula spoře,
tak že tiesař na svém dvoře
neměl krále radnějšieho
ani k službě snažnějšieho,
45 což mu kázal ve dne v noci;
dotad, až nevěrní soci,
jakož i dnes lidem škodie,
křivé šepti k uchóm plodie,
křivě hospod návidiece,
50 dobrým v službě závidiece,
již všě na svú mísu táhnú,
v onu složenú lež sáhnú,
tu jazykem obrážejí,
věrným v službě překážejí:

- 55 takéž tito soci biechu,
 ješto jemu závidiechu;
 ve cti jechu sě točiti,
 chtiec jej křivě osočiti,
 jakž i zděchu a řkúc tako:
60 Ciesari, věz to, že jako
 ny živý vidíš při sobě,
 takt sě Kostis v téjto době
 smluvil s tvými nepřáteli
 a jest jich přísěžník celý.
65 Rač nám nejieti za chlúbu:
 smluvilt sě na tvú záhubu,
 proto sě vystřiehaj z toho.
 Ciesar Maxenc jim z toho
 poděkova, neřka tomu
70 ničse, ale jemu z domu
 káza i z svéj země jěti.
 Kostis nemějieše dětí
 viece než dceru jědinú,
 tu bieše nazval Kateřinú.
75 S tú v koráby vsedše vstachu,
 do Alexandřie se brachu
 i sedú na tom jistém hradu.
 Kak byl ciesar v hněvněj vadě,
 však sě s múdrějšími tázal,
80 z země jemu jěti kázal,
 ale královstvo, země, hrady

král Kostis beze všieej vady
jměl i bydléše, jak sám chtieše;
neb ciesař nedóvĕřieše
85 tomu, což na n prosočeno
bylo i křivĕ pořčeno.
Proto na n jiným lít nebyl
než tiem, ež ho jest z dvora zbyl.

V Alexandří v tom miestie

90 Kostis svú královú ve cti
bydlil i s svú dcerú milú;
tu milovášĕ svú silú,
jakžto s právem bylo z čina,
neb mu bieše dci jediná.
95 Proto často radoščemi
vzjiskřil, až ju miloščemi
dal v učenie u vysoké.
Mnohé mistrovstvie divoké,
což najvyšší školní znáchu,
100 to téj pannĕ vykládáchu:
o múdroštiech i o smysle
bylém i nebylém čísle,
o pósobĕ každĕj věci,
jakž kto najvýš mohl dosieti
105 všelikakým podobenstvím;
to ta panna rozšafenstvím
v krátkých letech vše umĕla.
Bieše v učení prospĕla

nade vše učené žáky,
110 což jich bieše pod oblaky,
u mistrovství ve všelikém.
Potom v časi v nevelikém
Kostus, jejie otec, snide,
a to královstvo přijide
115 všě k nie u mocnéj poruce.
Ta milá panna žádúcie,
jakž slýchám při starších kmetech,
byla v uosmináste letech,
a tak převeliké krásy,
120 jakž na všem světě ty časy
nikdie jiej nebyla rovně.
K tomu jejie matka vdovně
činieše násilně vážně,
ež jiej vždy střežieše snažně
125 i vedieše k černéj lepotě,
jiež při svém čistém životě
jměla stokrát více sama,
než jějie mateři známa
byla v rozkošnéj čistotě.
130 Mnohý bohatý krále vuotie,
řekla, blaze bude jemu;
komuž se dostane ženú,
tomu bude věčšie radost.
Ale bieše jejie žádost
135 jinak nežli oni mniechu.

Mocní králi jie snúbiechu.
Na to ničse netbajieše,
neb v svém rozumě znajieše,
že zle porobenství žíti,
140 i nerodi za muž jíti.
Pro šlechtnú cnú mysl pro tu
slúbi panenskú čistotu
dle múdrosti i učenie
nésti do svého skončenie.
145 V tom času se sta obnova:
vzvolichu syna Maxencova
ciesařem pro ty dědiny,
neb mu bieše syn jediný.
Tiem ho vice milovášě,
150 vždy na to usilovášě,
chtě jěj oženiti mladně.
I rozesla posly řádne
ve vše krajě, na vše strany,
do všech zemí u pohany,
155 ve všecky vlasti, do všech dál,
by který ciesař nebo král
jměl dceř krásnú z plodu svého,
jež by dostojna syna jeho
byla, aby mu ji dali.
160 Tak se všady pilně ptali,
rovně jemu neznajíce.
Z těch posluov jedni ptajíce

v Alexandří sě stavichu
a těm měščanóm vspravichu,
165 Čeho ptají, ktož jě žene.
Tehdy ti jistí měščené
jechu sě praviti o tom
a řkúc: Zjezdiec vesvět potom,
hory, vody i na moři,
170 panny tak červeněj zoři
i bělosti tak veliké,
rozkošnéj krásy všeliké
vy nikdie neuhlédáte
ani již pěknějše jmáte
175 než jest Kateřina skrovná,
našě šlechetná královna.
Na učení, u múdrosti,
v lepotě i v šlechetnosti
rovně jiež nikte nevídal.
180 Těm poslóm jako by přidal
všem útěchy i veselé.
Nic nepomeškavše déle
těch měščanuov potázachu,
ti jim na hrad ukázachu.
185 Tamž i jidú podlé rady
panny ciesaři v ohlady,
ale jinému nikomu.
Když bychu v králově v dvoru,
střetnú sě s jějie mateři,

190 ana jde s tú žádnú dceří,
jěž tak v drahěj krási ktvieše.
Těmto poslóm sě to zdieše
za veliký div nad divy.
Řečechu k sobě: Nikto živý
195 nám, což o téj krásě diemy,
o niež obak nepoviemy,
jakž jest přísně, neuvěří.
Tajně řečechu k jejie mateři,
aby jich v tom poslúchala
200 a téj panny nedávala
i žádúciemu živému,
ež ji rodu ciesařskému
chtie za ženu usnúbiti.
To jim králová slíbiti
205 musi. Otpuščenje vzechu,
k tiesařovi sě vzpodjechu
a praviece ty noviny.
Ciesař inhed v ty hodiny
sezva všecky najmúďřejšie
210 rádce i (ze všech) najučenějšie
i posla jě na tu cestu
k Alexandří k tomu městu.
Učinichu z potázanie
tiesařovo rozkázanie,
215 jědú tam s velikú pýchú.
A když v Alexandří bychu,

jidú na hrad před královú,
zdávajíc jiej chválu novú.
Podlé niej jejie dci stášě.
220 Zdáše sě jim, by nic krásě
na všem světě nesvívalo
ani v květu prokvítalo
než ta panna. Stášě v sluše,
k tomu bieše v takém rúšě,
225 jakž jeho bohatě měny
nikte nevědieše ceny.
Takž v téj chvíli, jakž tu stáchu,
déle nic nepomeškachu.
Jeden rádce z nich vysoký
230 odšed s královú vze roky
tomu, jistě kdy přijeti
a tu pannu domuov vzieti
s velikú ctí, ovšem slavně,
tak jakž by slušalo správně
235 dceř mocného krále vésti
a za tiesaře ji nésti.
Z toho králevá jim nelá,
ale by násilně veselá,
jsúci tomu velmi ráda.
240 V tom čase ta panna mladá
o tom ničse nevědieše.
Králová tiem poče spiešě
k svadbě sě připravovati,

chciec svú milú dceř vydati
245 v slavněj dráži, s ľudským sluchem,
ztravú i bohatým rúchem,
jakž dostáti mohla z snadna.

Kateřina ta přežádná
poče tomu sě diviti
250 i to sě jě protiviti,
že tak mnoho zbožie vzkládá,
a řkúc: Co má matka žádá?
Co-li její úmysl miení,
že okrašujě své sieni?
255 Která chce býti okaza?
Jedněj svéj panny otáza,
ta jiej inhed da věděti,
řkúc: Královno, chcit pověděti:
tobě býti smyslem novým
260 za synem za ciesařovým,
na hodyt sě chystaj na ty.

Kateřina do komnaty
jide své, v niž sě utieže.
Ta novina ji mütieše.
265 Sedši vece k sobě sama:
Však mi ta všě múdrost známa,
již najvyšší mistři znají,
a tak mě za krásnú mají
všickni lidé při svéj žiede,
270 že ve všem ženském pořědě

nechtie, by kde taká byla.
A k tomu sem bez omyla
tak vysoce urozena
i tak v zboží rozplozena,
275 jakž toho nevědě čísla.
Nad to však mám mnoho smysla
u múdrosti i v učení:
Proč bych já v tom poručení
byla, mohúc sě otjieti?
280 Nechci svėj mateři přieti
déle téj práce bez studu.
Ciesářová já nebudu!
I zle bych smysl zajala,
bych toho za chot pojala,
285 jehož jsem nikdy z dospěla
ani znala ni viděla,
kak jest vzrostlý na životě,
hrbovat-li či v lepotě,
hrady-li má či zlé domy,
290 slepý-li jě či vidomý,
mrzutý-li čill tvárný,
skúpý-li jě či dárný,
krásný-li jest či nekrásný,
nemúdrý-li či věhlasný,
295 chromý-li jest nebo pravý,
nemocný-li či pak zdravý,
kaký-li jeho obyčej jěst:

raději já svú čistou čest
slibuji nésti beze (všech) děky
300 do méj smrti i na věky,
neb méj múdrosti ni krásě
nikte živý nevrovná sě.

Tu řeč k sobě domluvivši,
s ustavičstvem sě smluvivši,
305 zavřevši komnatné dveři,
vstavši jide k svéj mateři
a sedši podlé niej z čila
i vece k niej: Matko milá,
slyš mě málo téjto chvíle!
310 Vizi, že ty beze špíle
méj svatby srdečně žádáš,
velikú práci nakládáš,
dlúho tiem nechtieci dlíti.
Ját za ciesařova jíti
315 syna nechci, to jistě věz.
Protož sě toho i vystřez,
aby ho darmo nezvala
ni na prázno pracovala.
Tot pravi bez proměnenie.
320 Králová vz to pověděníe
užavši sě vece pilně:
Milá dci, proč tak mylně
mluvíš? Mlč, tot razi tobě.
I kde by ty mohla sobě

- 325 naléztí lepšieho muže?
Však mu všickni králi slušie
a jmá veliké poklady,
podlé vsí města i hrady
i mnohé široké země.
- 330 Neela bych nelechké břemě,
ač by sě tak minul s tobú!
Milá dci, věs vě sirobu
nesle mnoho let zde jsúce
a vždy polepšenie ždúce.
- 335 A již si ho dočekala.
Razit, by nikakž nenechala,
by za n mile ráda nešla.
Již jest náma ta čest vzešla,
po niž tě tvój otec túžil;
- 340 tent jest jeho otci slúžil
mnoho let. Dci, věz to cele!
Dievka odpovědě směle
a řkúc: Matko, darmo mluvíš
a na mě sě hněvem hruvíš.
- 345 Takét tebe řečí dojdu:
i za žádnéhoť nepójdu
muže, nežť jěj ohledaji
a to na něm znamenaji,
že jest všeho světa krašší,
ctí, urozením najdražší,
- 350 nad veš svět najbohatější,

nade vše múdré najmúdrejší.
A pakli to nebude tak,
tehdy, matko, věz, žet nikak
355 já nikdy nepójdu za muž.
Protož po tom darmo netuž,
ni sě kto bud o tom toče
viec. Ot toho času poče
králová smútiti za to.
360 A když jie přietelé na to
vzmluvichu, by tu mysl vzala
a přemluviti sě dala
i šla za ciesaře spieše,
ana jim odpoviediešě
365 tomu a řkúc: Vy tak krásnú
mě pravíte i věhlasnú,
u múdrosti rozniecenú
i v učení osviecenu
jakž takéj nikdie neznáte.
370 Proč mi pokojě nedáte?
Chcte-l, bych sě k vám nevinila,
vaši vóli učinila
podlé kázanie všakého,
optajtež muže takého,
375 jenžt by byl v takéj věhlasi,
tak učený, v takéj krási
i múdrý jak já sama:
za tohot pójdu bez klama,

najviac pro vaši útěchu.
380 Priateľé odpověděchu
a kúć: Urozenějšieho
muže i bohatějšieho
než s ty, my bychom věděli;
ale bychom pověděli
385 tak múdrého i krásného
neb v učení věhlasného
jakož s ty, tohot neznámy
ani ho snad na světě jmámy,
všet jsú protiv tobě klamy.
390 Dievka vecě: Když to sami
mluvíte, žet mi osovně
ve všech zemiech nenie rovně,
věztež to, žet tiem (to) blahaji
a dnes sě zapřisahaji
395 muže nikdy nepojieti.
Viec od toho času vznieti
tu mysli v svého srdce stanu.
Zatíem králová vzpcmanu
na jednoho pústenníka,
400 šlechetného učenníka.
Ten bieše odtad rodem z města.
Z Alexandřie k němu cesta
povzdál bieše, neb na pustém
lesi bydléše, na hustém,
405 v jedněch horách, v jedněj skále,

boha Jezu Krista chvále
i jeho zmilitkú matku.
Bieše v duchovném dostatku
muž šlechetný, cný, pořádný,
410 múdry, douostojný i radný.
V pravěj čistotě sedieše,
život nebeský vedieše,
neposkvrný, myslí upřiemú.
Pro něž králová ráda k němu
415 chodieše pro pilnú radu,
neb ot jeho řeči vnadu
i jeho propovědění
často měla utěšení.
A když jiej na mysli tanu,
420 tak jak rúče jěj vzpomanu
tú umyšlenú závadú,
namluvi tu pannu mladú,
aby se s ní k němu brala
i ot něho uslyšala
425 o svém stavu řeč některú.
Inhed zítra, ne k večeru,
vstavšě k němu se přeč bráchu.
A když před tú jatkú stáchu,
kdež bieše jeho bydla skola,
430 králová jeho zavola.
To uslyšě ten muž správný,
čistý, svatý, bohu slavný,

i vynide protiv nie ven.
Králová mu řeči z kořen
435 ot počátka ve všem řiedě
všecky do konce povědě
a nadějící se tomu,
zda by ji svůj řečí k tomu
připravil, by za muž chtěla.
440 Ten pústenník velmi z cela
poče se k tomu staviti
a Kateřině praviti
o manželství u pravém stavu
mnoho a vše pravdu pravú
445 z Písma, jak najlépe umě.
Králová při svém rozumě
jide povzdál ot nich obú
a řkúc: Zda v některú dobu
jeho radu uslyšěci,
450 mne se jako nestydieci
našie libosti povolí?
Tento cný muž, ostav koli
s Kateřinú sám jediný,
povědě k nie řka: Bez viny
455 dievko i bez poskvrnenie,
vysokého urozenie,
u múdrosti přieliš krásná,
ve všem učení věhlasná
i bohatá k tomu jsúcie,

460 nade všecy panny skvúcie
krású, což jich jest na světě:
slyším, žet u mnohé přietě
lidé pokojě nedadie,
i přietelé k tomu radie,
465 by šla za muž u manželstvie,
pro rozličné bezpečenstvie,
jehož ženy bez muž nemají.
Ját pak (v tom) tu radu dávaji,
aby tu mysl před se měla,
470 neb to tak vysoce vznesla,
jakž já po tom nelap túži.
Jakémuž chceš, panno, muži,
takéhožt (já) nikdiež nevědě;
ale všakt jedno povědě
475 pod tajemstvím tvěj milosti:
vědět v hrozněj bohatosti
jednoho krále slavného,
učeného i správného,
múdrého nade všě múdrosti,
480 krásného nade všě jasnosti:
a tent jest, pravi na krátce,
jedinký syn své matce,
jednorozený z dostatka.
A jeho zmilitká matka
485 jest přečistúcie děvice
a světlejši než dennice

vzkrvetla nade vŕecky Źeny;
jeho otec vyloŹený
jest pán, vŕecka panstvie jmajě,
490 Źeny tělesnéj neznajě,
král jest nade všemi králi.
Jeho královstvie jěst v dáli
i na šíři neseznáno,
zpósobeno i zjednáno
495 tak, jakŹ neumře i jeden,
ktoŹ koli tam bude vzveden,
ale zdráv jěst viec na věky;
ani mu jě kto na přiekky,
ni tu která Źalost stele,
500 jedno radost i veselé
bez truchlosti i bez túhy.
Ten král má tak drahé sluhy
i panicuov až bez čísla,
z nichŹ každý jmá viece smysla
505 i bohatějí otcě tvého
jest, Kosta, krále cyprského.
A nad tot povědě viece,
eŹ najmenší jeho zřiece
u múdrosti tě přemáhá,
510 zboŹím i učením sáhá
nad tě i krású neslýchaně.
Jeho věk bez dokonánie,
jeho zboŹie nikdy nezhyne,

jeho kochánie nemine,
515 jeho sě krási hvězdy divie,
jeho múdrosti tak živě
nemóž i žádúci umen
obklíčici ni rozumem,
kak sě hromazdí neb dělí.
520 Jemu všickni světí anděli
v radosti poslušně slúžie,
v jeho pokojiech netúžie,
ale veselé sě pilně,
jeho kralovanie silné
525 konce nemá ani béře,
ni sě zruší ani zdéře,
jedno za všě jěst za nova.
To by řeč pústenníkova.
Kateřina to slyšavši,
530 všecko pilně na mysl bravši
úst pořád což i u přieti
ale jeho múdrěj řeči
za vlas nerozumějieše,
neb ješče pohanka bieše.
535 Proto jieť to bieše nezivno,
ale v srdci velmi divno,
ež kak mnoho smysla jměla
i v učení jsúc prospěla,
ot žádného mistra vóle
540 ni učenníka ve škole

neslýchala čtúce v žiadných
knihách, snadných i nesnadných,
o takém muži i králi,
o němž tak bohatú táli
545 tento pústenník pravieše.
Druhá mysl ta ji trápieše,
ež jěj tak cného vědieše,
že což koli povědieše,
to všě pravda pravá byla.
550 Protož pak že srdcem vřela
v tůhách, chtiec v tom známost mieti,
což jiej pravil, (a) to vzvěděti,
i vzprosi ho velmi mile
řkúc: Již sě muši téj chvíle
555 tebe ovšem ostyděti:
mohla-li bych kak viděti
toho muže, o němž mi pravil,
všeho by mě smutka zbavil;
kde-li bydlí anebo jěst
560 ten slavný král, jehožto čest
ty nade všě krále chválíš?
Tiem ote mne smutka vzdálíš;
ukaž mi toho zemi jistú,
jehož jěst matka dievkú čistú.
565 Pústenník vece rovenstvím:
Panno, pravit pod tajemstvím
i zaklínám, by nikomu,

ani semu ni onomu,
nepravila řeči této;
570 nebt jest obak velmi zlé to,
ktož čie tajemství pronosí,
an jeho mlčeci prosí.
Protož prošit, panno milá,
aby toho nezjevila,
575 až sě mezi vámi skoná
manželstvo podlé zákona,
ačť sě to slyšeti líbí.
Králová to ráda slíbi
i da jemu na to vieru.
580 Pústenník k nie vece s měřú:
Juž tebe řečí pozdravi.
Ten panic, o němž já pravi,
to jest syn v zboží neskrovný
jediněj šlechetněj královny,
585 jěž jest všech krás najsvětlejšie
a všech žen dobrotivějšie,
rozkošná i převýborná,
milěj tváři, přepozorná,
důstojností oslavená
590 nade všecka ženská jména,
jiež všě tváři chválu pějí.
Tějt panně Maria dějí.
Tat jest tak velikěj moci:
ktožť k niej ve dne i v noci,

595 v kteréj núzi jsa, zavolá
srdcem z věrného hlahola,
tent darmo práce nevzkládá,
ale to všě, což požádá,
tot má inhed bez rozpači.

600 Kateřina v neodvlači
vece: Pústenníku milý,
rádcě věrný, v smysle čilý,
pověz mi, ač mi chceš přieti,
mohla-li bych kak uzřieti

605 toho panice i krále
s jeho milú matkú v chvále?
Pústenník jie odpovědě
řka: Milá dci, při tvéj žiedě,
by sobě radú vzpomohla,

610 snad by jěj viděti mohla,
ač by tebe to nezbylo,
žet by mu to libo bylo;
nebo toho cného panice
i slavného královice

615 nemohú ti ludé tací
viděti smrtelní všací
pro svú libost neb pro chtenie,
neb ten král smrtelný nenie.
Protož jeho nevidají

620 než ti, jenž s ním přebývají,
a ti také, již mu slúžie,

- ve dne v noci po něm túžie.
 Těm sě on tak viděti dá,
 jak sě mu kdy podobno zdá.
 625 Avšakt chcít tu radu dáti,
 ač mne budeš poslúchati,
 ež jej i s matkú ohladáš
 koli, jakž ty sama žádáš.
 Kateřina radostivě
 630 vece mu i milostivě,
 vědúc jěj ustavičného,
 Mój otčíku, co sličného
 mně ukážeš nebo poradíš,
 tiem mě jako v ráj posadíš.
 635 Nemóžt nic tak nelehkého
 býti ani protivného,
 bych já všeho netrpěla,
 bychť jej jedinké uzřela.
 Tehdy pústenník pro radost,
 640 vida téj královně žádost,
 i dosěže v skrytém trhu
 jednéj dešěky z svého brhu.
 Na té biesta dle úkazy
 psána dva pěkná obrazy:
 645 obraz svatěj Mařie z čina,
 ana nesě svého syna,
 Jezu Krista laskavého.
 Vzem tu deščku z smysla cného,

i manu rukávem majně
 650 i poda téj deščky tajně
 královně pod křídlo jejie
 a řka: Aj, zřiz veselejie!
 Tut ten panic jmenovaný
 stojí svú matkú napsaný,
 655 o němž sem já pravil tobě.
 A ty deščku vezmíc k sobě
 beř sě domuov s matkú svojí;
 a když budeš v svém pokoji,
 zavrúci sě sama svorně,
 660 kleknúc před (tú) deščků pokorně
 vznesiž oči k nebi vzhuoru,
 prosiž s velikú pokorú
 téj zmilitkéj panny krásnéj,
 nade všě světlosti jasnéj,
 665 jejiež milosti nic dráže,
 at svého syna pokáže.
 Mát nádejě jěst tak dána,
 že vždy budeš uslyšána.
 Otpuščenje jeho vezemši,
 670 deščku pod paži ujemši
 i bra sě domuov s matkú svú
 i s těmi pannami, jež v tu
 dobu biechu jějie sluhy.
 Zpodjidechú ji hrozné túhy,
 675 mysléc sobě tak i sice,

kak by toho pána líce
tu mohla viděti v skuořě.

Když večeři dachu v dvořě
a všichni lidé zesnuchu,
680 všichni ohnové potuchú,
tehdy jie j brzo na mysl vznide,
ež do svéj komnaty vnide
i zasvieti sviečku jasnú;
vyněmši tu deščku krásnú
685 i postavi ji před sobú.
Nevzlitova rukú obú
tepúci sě k srdci jima,
svýma jasnýma očima
hořce plačíc i slzivě
690 prosěci té panny živěj,
aby sě nerozpáčila,
jie ukázati ráčila
svého synáčka milého.
Tu tak z srdečka čilého
695 čini sobě mnoho nůžě
řkúc: Ne k choti, ale k sluzě
by mě přijal nebožičku!
Po jějie bělúci líčků
slzy potóčkem sě valéchu,
700 jějí oči sě kaléchu
ve krvi velikú žádostí.
Když pak (bieše) rozličnú žalostí

mnoho plakala v téj váze,
tehdy padši na podlaze
705 i usnu z těžkého truda.

V ten čas se viděti uda
jiej jedno vidění divné,
krásné a velmi poživné.
V tom vidění se jiej zdášě,
710 ež na jednéj lúče spášě,
na velikéj i širokéj,
všú rozkoší nepřirokéj;
ta bieše letnú travú svetlá,
tak rozmladlá i rozkvetlá
715 nejednú bohatú krású,
jak se jiej zdášě v tom času,
by podlé světskéj ponuky
kraššie paseky i lúky
nevídala, jakž jě živa,
720 ni viec rozkošného diva.

Uzře z těch drahých úhledí,
ande na stolici sedí
Maria, ta vzkvetlá panna,
jiez matka jest svatá Anna,
725 drží svého jedináčka,
Krista, milého synáčka,
kochajíc jej myslí čilú.
A nad jeho pleckú milú
šijka bielé svietí lsknúcí,

jako lilium bělúcí
 lskne kdy z najsvětější lásky.
 A jeho žádúcie vlásky
 svietie, všie poskvrny nahé,
 jako ryzé zlato drahé
 735 lskne nad jiné zlato draží;
 v těch vlasiech nad jeho paží
 zatáčeli se pupenci
 jakožto zlatí prstenci,
 zdělaní ot pomýšlenie.

740 Těžkú žalost, rozmýšlenie
 na svém srdečku plodieše:
 což okolo nie chodiešě,
 však nemóže nikdie z vrátka
 v tváři uzřéti dětátka,
 745 neb se bieše obličejem
 drahým dietětím svýtějem
 k matce tak bliz přichýlilo,
 jak se nikdiež nesmílilo,
 by se kdy ozřelo za se,
 750 než vždy s matkú zřesta na se.

Tehdy Maria laskavá,
 všech smutných útěcha pravá
 i smierce v každú hodinu,
 vece: Ó můj milý synu,
 755 ozři se ale jedinú!
 Viem, ež vieš hyn Kateřinu,

ana v krási smutna chodí,
 na svém srdci žalost plodí,
 z daleka nahlédající,
 760 tě viděti žádající.
 Nerod se jíej, syny, krýti,
 všakt chce ráda tvá chot býti
 v služebnéj žádosti, to vieš.
 Proč k niej něčeho nepovieš?
 765 Tehdy Jezus Kristus sedě
 vece, na svú matku hledě:
 Milá matko, čemu prosíš
 a svú prosbu ke mně vzosíš
 svých drahých úst snažně za ni?
 770 Poviemt jednu vinu na ni,
 pro nižto, matko, věz právě,
 doniž se v tom, v němžto jest, stavie,
 kak jest krásná i pokojná,
 všakt nenie toho douostojna,
 775 byt hlédala na mé líce
 ani z jasna ani z nice.
 Neb vieš, ež já s těmi stoli,
 ješto činie všie mú vóli
 i činili sú, v světě jsúci,
 780 na mé líce zřéti ždúce.
 Ti mě juž viděti mohú,
 chválu zdajúc mně bohu.
 Ale jak sem řekl, jest vina,

pro niž ješče Kateřina
 785 na mé líce zřeci nemóž
 ač sobě jinak nespomuož.
 Kakž jest krásná nade vše panie,
 však podlé přirovnávanie
 protiv mým pannám i panie
 790 ničse nenie, tiem ji haniem;
 pakli dieš, ež jest učená,
 múdrá, dobře urozená,
 bohatá, tomu já shoviem:
 muoj najmenší sluha, to viem,
 795 múdřejí i učenějí
 jest i stokrát bohatějí
 než ta panna tak jest tichá;
 proto mne sobě ženicha
 nedóstojna jmieti ona
 800 ni na mě zřieci bez záslona.
 Tehdy Maria, panna mocná,
 všem žádajícím pomocná,
 vece: Muoj najuostojnější
 synu krásný, najmilejší!
 805 Pověz, mohla-li by co zdieti
 Kateřina neb trpěti,
 pro nežto by ju potkalo
 to šťastie, ež by se stalo,
 by tě ač to řeci směji,
 810 viděla v tvém obličejí?

V tom časi ten syn žádúcí,
všech věcí král všemohúcí,
povědě, řka svéj matce tak:
Když ke mně chce, toho nikak
815 já ot sebe neotlúči;
tobě, matko, to poruči
o královně téj i panně:
chce-1 poslušna býti dunně
spravedlné rady mých synuov
820 a přijieti se těch činuov,
jakž ji mé sluhy naučie,
ješto se vždy pro mě múčie,
mé kázanie rádi činiec,
protivo se mně neviniec,
825 bude tiemž dielem hospodář,
snadt by tak uzřela mú tvář.
K tomu opět světlá ruože,
dci milosrdného ložě,
vece: Ó mój milý synu!
830 Za tu svú za těžkú vinu
nemóžt nic tak nevraždného
býti ani nesnadného,
byt toho v rozličnéj slotě
všeho netrpěla pro tě
835 Kateřina velmi ráda.
On vece: Když toho žádá,
nechaj at jde k rádci svému,

pústenníku, sluzě k mému,
a tu při jemu poručí,
840 a čemuž ji ten naučí,
at to činí bez prestánie.
Pakt sě vrátiec rozkochaně
na mé líce bude zřieti
a cožkoli bude chtieci,
845 k němuž jejie prosba tržie,
to všecko na mně obdrží.
Kromě poviemt v téj hodině,
žet ju vědě v jednéj vině;
tét jiež nelzě jinak zbýti,
850 nežt ji musí vodú smýti.
Tu řeč když juž ovšem cele
domluvi, ihned dospěle
pustiv jako křídle z sebe,
i vletě nahoru v nebe,
855 pojem matku svú bez luti.
Ihned z toho sna procíti
Kateřina z smyslněj váhy.
Vstavši vzhuoru z téj podlahy,
na niež (bieše) spala, pamět jmajíc,
860 to vše snažně vzpomínajíc,
co viděla i slyšala
v téj otrapi, z niež doždala
bieše teskna v sobě (pře)mnoho
s hroznú svú žádostí toho,

865 by se den priblížil v skuoře.
A jakž brzo vznidú zoře,
tak vse rúcho na se vemši,
panny, své sluchy, pojemši,
jide k tomu pústenníku,
870 k šlechetnému učenníku,
ta dóstojná, cná dèvečka,
i potluče v uokenečka
sama z žádostně postaty.
To uslyšě ten muž svatý
875 i vynide k nie na javo
a řka: Ó šlechetná panno,
co ty zde činíš tak ráno?
Kterét jěst násilé dáno,
ež s pobleděla na líčku?
880 Ona vece: Muoj otčíku!
To povědě milostivě
i poče mu žalostivě
praviti inhed s počátka
to vse pořád do ucstatka
885 pamětně u pilném chtění,
což v tom snu i u vidění
bieše slyšala i viděla
a řkúc: Již bych ráda chtěla
své všě země za to dáti,
890 bych jěj mohla v tvář poznati
podlé milostného činu;

i čtet na mě kakús vinu
 řka: Tut musí smýti vodú.
 Pústenník vece: Tu nehodu,
 895 milá dci, já stavi skoro,
 ač tvé srdce bude sporo,
 že jě k ustavičstvu směříš
 a snažně tomu uvěříš,
 jímžto tě mé řeči zdařie:
 900 ež Kristus, syn svatěj Mařie,
 jest jedlný buoh nad bohy,
 král nade všemi králi mnohý,
 třmi jmény jsúci jeden sluch.
 Takéž otec, syn, svatý duch
 905 jest jeden mocný buoh slavně.
 Tehda tě nauči správně
 tomu, jímž téj viny zbudeš
 a jej vždy viděti budeš
 s jěho otcem v jeho domu.
 910 I poče praviti k tomu
 jie o božiem narození,
 o křtě i o umučení,
 o jeho vzkřiešení slavném,
 na nebe vstúpenie správném,
 915 i o všie křestanskěj vieře.
 Inhedž u pokorněj mieře
 Kateřina klekši vážně,
 spemši svoji ruce snažně

i vece: Otčiku žádný,
920 věz, ež mój veš smysl pořádný
mě tvému bohu poručí.
Dnes, což mě tvá milost zučí,
to chci učiniti jistě
snažným věrným srdcem čistě,
925 utrpením i svú mukú.
Pústenník ujem za ruku
i vede ji do svéj jatky,
a tu drahými dostatky,
ten duchovní otec jistý
930 pokrsti její život čistý
ve jmě otcě, ducha, syna
všě jednoho hospodina.
A jak se to sta, v téj chvíli
inhd jej tak slza přili,
935 že pravými radoščemi
vzjiskři zdravě miloščemi
boha i jeho matky chvalú.
Ana s radostí nemalú
vniče opět v oblečenie,
940 vzemši mile otpuščenie
ot něho z jatky vynide,
tuž k svým dievkám i přijide,
s nimiž se bra opět k domu;
ale těch novin nikomu
945 nezjevi za žádný vlásek.

A jakž juž uzřě ten čásek,
ež sě ludé rozbrojili
biechu i upokojili
všichni v svých pokojiech senně,
950 tak bez meškánie neléně
inhd do komnaty šedši,
opět svú deščku nadvedši
kleče před ní v dobrém smysle,
plačíc, proséc, v divném čísle
955 modlitvy rozkládající
a vždy toho žádající,
by Maria, božie matka,
prosila svého dětátka,
by sě jiej viděti dalo
960 a ji za sluhu přijalo
i za chot věčnéj ozdoby.
V téj modlitvě i z té mdloby
sen jiej vznide tu na oči,
skrzě ně u viděnie kroči
965 v rozkošné a divné krásné.
Zdášě sě jiej, téj věhlasné
panně, býti bez omyla,
by na krašší sieni byla,
než ji vídal kdy kto živý.
970 Na téj biechu divné divy
zdělány z bohatěj měny:
dno z byryl, z adamantuov stěny

spojovány biechu v zlatě,
 v nich mnoho okénc bohatě
 975 z smaragduov i z safieróv biechu,
 v nichžto miesto stkla se stkviechu
 drahých kamenuov činové:
 jochanti i rubénové,
 turkat, sardin, palejs v sloni,
 980 jaspisové, kalcidoni,
 topas, granát, kryzoliti,
 amantysky, margariti,
 způsobeno přieliš lepě.
 Tudieš na téj sieni sklepe
 985 slunce, měsíc, při tom hvězdy
 podobenstvím týmiž jězdy
 stviechu, jakož boží mocí
 dú na nebi dnem i nocí,
 časující všechny chvíle.
 990 Viece drahých divuov v síle
 vidě, v krásě se hojiece:
 uzřě dvě stolici stojiece
 na vschod slunce podlé sebe.
 Na jednéj buoh mocný z nebe
 995 sedieše v svém světlém tróně,
 na druhéj v drahéj koruně
 Maria, jeho matka slova,
 archanjelská ciesařová.
 Oba jmiesta sceptry v ruce.

- 1000 Ten bleskt i ta radost jsúce
Kateřinu tak utěši,
jakž se veš smutek vyspieši
z jejie srdce, jenž bieše jměla.
I pomysli řkúc: Prospěla
- 1005 jsem, ač buoh dá, na svém diele,
když mi se muoj chot tak cele
dal viděti i svú matku.
Již nebudu v nedostatku,
když hlezi na jeho líce.
- 1010 Tehdy Maria spomocnice
pokynu jie j rukú k sobě,
ana v stydlevéj porobě
jide jako blížě k nima,
klekši i pokloni se jima.
- 1015 To pak Maria vidúci
vece: Mój synu žádúci,
ké svéj choti dáš vítanie?
Však vieš, ež jest dokonánie
svému stavu učinila
- 1020 a to všecko naplnila,
což s jie j kolivěk rozkázal.
Kristus vece: Juž utázal
sem se o to, ež ju jasnú
Kateřinu, velmi krásnú,
- 1025 chci sobě za chot vzvoliti.
I bude se mnú stoliti

u mém kralování věčně.
Kateřina klečiec pěčně
vece: Mój najdražší králi,
1030 dnes já mí čistotu v táli
tvéj milosti porúčeji
a jakž najlépe uměji,
snažným, věrným srdcem zdravě,
tak chci tvéj milosti právě
1035 slůžici do méj smrti mile.
Tehda tu Kristus téj chvíle
učini sě jiej tak jasen
v oči i tak velmi kráeen
mnohú okrasú v svéj tváři,
1040 jakž ot jeho světléj záři
srdce jiej v těle hrajieše.
Bez omyla sě znajieše
v tak utěšenéj radosti,
o nížto jak z své mladosti
1045 ani čtla ani slýchala:
po němžto bieše vzdychala,
na toho zrakem hledieše.
A ten tak, jakž tu sedieše
svú zmilitkú matkú, v čile
1050 vstav nahoru z kratochvíle,
o němž stviechu zářmi stěny,
šed sta jako prostřed sieni,
oblečen jsa mnohú draží.

Inhed Maria za paži
 1055 vzdviže Kateřinu vzhóru
 a řkúc: Již sě neboj vzdoru
 ani žalosti ni núze,
 neb tě mój syn k choti i k sluze
 přijal; již buď utěšena,
 1060 všie radosti nezlišena,
 ale všeho smutka lišě.
 V tom řčení syn boží tišě
 zatě jedno pěníe časem
 milým, sladkým, drahým hlasem,
 1065 jímž jieř erdce v zdraví zvlaži,
 jda k niej, svých slov v slavněj dráži
 vece: Vítaj, má přežádná!
 Vítaj, mojě choti ladaná!
 Pod sem, mé vzvolené líčko,
 1070 ke mně, milá holubičko!
 Bydlot sem věčné osnoval,
 tobět sem korunu schoval
 u mém království v čistotě.
 Jakž tu piesen v svéj skadkéj notě
 1075 skona protiv téj děvici,
 tak snem prsten z svéj pravici
 i vloži jieř prostřed ruky;
 o němž ona z ctněj ponuky
 zaklopi svú ruku hladce
 1080 i zazpieva velmi sladcě

notkú jednú piesnici novú
 a kúć: Juž nevěstú slovu
 chotě, jenžto mne nezměnil,
 svým mě prstencem obvěnil,
 1085 po němžto sem srdcem vadla.
 Mně viac jiného zrcadla
 netřeba, neb můj chot dražší
 všeho světa i najkrašší
 jest, v němž já byt zřiedla mého
 1090 chci mieti ustavičného,
 srdcem k němu jsúc na věky,
 vždy všem zlým zlostem na přieký.
 Tú piesní mu chválu vzdavši
 procúti a vzhuoru vstavši
 1095 uzře na jevě, ne v zhluce,
 v svéj bělúciej drahěj ruce
 prsten nebeského zlata.
 Viac ta čistá dievka svatá
 by vesela podlé slucha.
 1100 Plna jsúc svatého ducha
 po světi poče netůžici
 a svému choti slůžiti
 postem, trudem, modlbú sličnú,
 jsúc křestankú ustavičnú,
 1105 pústenníku děkující,
 boha vždy následující
 i jeho matky laskavě.

- Tak křestanské bydlo právě
nesla, cný obyčej jmajíc,
1110 v duchovenství se kochajíc,
prosíc slavné matky božie,
by ji dovedla v to zboží,
kdež bydlí s svým milým synem,
všemohúcím hospodinem.
- 1115 Potom umře matka jejé,
ana poče viac snažnějie
utrpením se mučiti,
křestanskéj viče učiti
svú všú čeled i své lidi.
- 1120 Tehdy Maxenc a svéj neklidi
vzvědě, že v těch zemích množstvie
křestanstva, jež boha z božstvie
chválili i matku jeho,
i káza dobyti všeho,
- 1125 což potřeba tiesařovi.
Rúče tu bychu hotovi
jeho všickni lidé v slovu.
An svým synem i s královú
vstav i bra se do těch zemí
- 1130 a řka: Slyši mnoho, že mi
v ludech nynie blud nastává.
Musít jíti má poprava
nad každého, ktož to měří,
ež v Krista mučeného věří;

- 1135 neb Rufan i Apolon mój
obdrželi sú mně mnohý boj
i k méj ke všie cti pomohli.
I káza všem, ktož by mohli
pro starost neb mladost jíti,
1140 na určený den přijíti
do Alexandřie tu v ten chrám,
v němž jsúce by jeho modlám
tu všickni obětovali
a tak bohóm chválu vzdali.
1145 To se sta, jakž on rozkáza;
každý se tam bez potaza
bra, až v Alexandří bychu.
Maxencius s hroznú pýchú
bohatě své modly zstavi,
1150 hrozně veselé napravi
pěním mnohým zvukem; k tomu
káza semu i onomu,
aby tam šli svú obětí;
ktož pak spravedlnú paměť
1155 věřil u mocného boha,
toho těžká muka mnohá
ot jeho sluh podstúpieše.
Svatá Kateřina bieše
bydlem bliz od toho chrámu.
1160 Stojiec uslyšě neznámú
říji rozličného hlasu.

- Pozva k sobě toho časa
svého jednoho rytieře
řkúc: Ustavičen s u vieře
- 1165 bud a jdi tam, co to jest.
Tento rytieř, juž jmaje křest,
jide v chrám i uzře mnohú
chválu Maxencovu bohu,
Rufanu i Apolonu,
- 1170 vzdávajúc, an pod (svú) korunú
prostřed chrámu u pychu stáše,
tento krásně, onen krásě
hlasiec řemesly čistými
i hudbami rozličnými
- 1175 vznějúc podlé jeho chtěnie.
Také žalostné křičenie
z úst těch lidí vychodiechu,
již těm modlám nerodiechu
věřiti ni chvály dáti.
- 1180 Tento rytieř se obráti
opět za se v smutném čině
a to světie Kateřině
povědě, jak se dějieše.
- Ta čistá panna pějieše
- 1185 modlitvy svú myslú čistú
svému choti Jezu Kristu
na čest i jeho mateři.
Za tiem vece: Jsú-li moji kteří,

- připravtež se, podtež se mnú.
- 1190 Tiesaařovi dnes tajemnú
zlost i blud chci ohlásiti.
I káza se okrásiti
svým pannám, ty pojě sobú.
Vstavši jide tam v tu dobu,
1195 vzdechši k svému hospodinu.
V niž tam přijide hodinu,
dřieve než v chrám stúpi nohú,
až uzře žalost, muku mnohú,
dějúce se na všě strany
1200 nad spravedlnými křestany,
jižto v jeden buoh věřiece,
modlám oběti nechtiece
dáti i žádnú odolí,
než vlastně svú dobrú vuolí
1205 tvorci slúžiechu slavnému
svému, ovšem vždy mocnému,
pro jehož jmě je mučiechu,
smutnými hlasy křičiechu.
Toho se jie j zželi vepu.
1210 Ande zvěř, dobytek tepú
i žhú, kladúc na hromady
na čest božcóm z bludnéj vnady,
jakž tiesaař kázal nematně.
Kateřina tu udatně
1215 jide tam, kdež tiesaař stáše

- i vece k němu: Co páše
tvá bludná moc, zlý tiesaři?
Pro něžto se s tebou sváři,
v tom sem já práva, to ty vieš.
- 1220 I proč ten blud činiti smieš?
Co jsi neb čím-li býti chceš?
Však jsi-li učen, u písmě čteš,
ež mnohého lida bozi
to jsou všě diáblové mmozí;
- 1225 ale buoh, jenž věčnost szořil
i vše časy slovem stvořil
v nebi, zemi, prostřed pekla,
tent jest, před nímž jsou podklekla
všecka kolena, jediný,
- 1230 mimo nž nenie nikte jiný;
k němužto ty těmi(to) činy,
věz, tiesařu, ež se viníš,
v němž sobě najhóře činíš,
nebt k němu obět příslušie.
- 1235 Ciesář vece: Dobřet slušie
tobě to; své srdce okoj
a nám nynie učin pokoj,
ažt svým bohóm chválu vzdámy,
tuž se s tebou i poznámy
- 1240 lépe než se známy nynie.
K téjž mluvě bez pomeškánie,
při níž juž duch bieše svatý,

vece: Zlý králi proklatý,
kak zle svým rozumem vladeš,
1245 takú čest na diábla kladeš,
jenž jest svú radost provinil!
By ty takúto čest činil
bohu, jenž jest mocen nade vše,
tent by mohl i uměl za všě
1250 tobě otplatiti zjevně!
Maxencius vece hněvně:
Kaký buoh? i jide ot nie
i sta, až se služba proknie
skona, jak on kázal bieše;
1255 a když z chrámu jíti chtieše,
tehdy přistúpi k téj(to) panně
i vece k niej: Věru hanně
bieše přišla, panno krásná!
Kateřina ta věhlasná
1260 vece: Já sem nehaněla,
ale tobě sem bránila
tvého bludu i tvěj zlosti.
Tiesář vece: Z tvěj milosti
min tu řeč pro vši příhodu
1265 a pověz, kterého s rodu?
Kto byl tvój otec v svéj chvále?
Ona vece: Znal-li s krále
Kosta v cyprskéj zemi v době,
tent mě dceru vzchoval sobě;

- 1270 z Alexandrie jest mé heslo.
Tiesateľ vece: Juž proneslo
sě jest tvé učenie divné
i tvá drahá krása zjevně,
jakž sě tobě nic nevrovná;
1275 však ti bieše býti osovná
ciesařová syna mého.
Ona vece: Jmám jiného
chotě, jemuž sem slíbila
i tak sem ho zalúbila,
1280 jakž jiného nechci jmiati.
Tiesateľ vece: Daj věděti
nám, kto ten, po němž ty túžíš,
kterému-li bohu slúžíš?
Ana odpovědě směle
1285 řkúc: Bludný tiesařu, cele
to chci tobě pověděti.
Ten buoh, jehož u paměti
jmám i v něhožto já věřu,
toho nade všecko měři,
1290 cožt jest věcí i stvořenie,
jemuž nic úsilno nenie
učiniti, což chce koli.
Všecko jest po jěho vóli,
on jest cesta pravdy právě:
1295 ten živý buoh, mocný v slávě,
jediný jest bez počátka

i vždy bude bez ostatka
 věčně, to ty věz za jisté.
 Ten se buoh od panny čisté,
 1300 Marie matky, narodil
 a hřiech, jenž ludi uvodil
 u pekelnú ljút, ten on vzpáčil
 a nám spasenie ozračil
 i svú vlastní krví vykúpil,
 1305 muky trpěl, na kříž vstúpil,
 umřel i pohřiesti se dal
 a pak třetí den z mrtvých vstal,
 svú vlastní mocí se vzkřiesiv,
 (tam) v tvých diáblech silně zamiesiv;
 1310 potom vstúpil na nebesa,
 v těle plné božstvie nesa.
 Tu kraluje věčně bydlí.

Tiesar vece: Ach, kak sídlí
 mě tvá řeč, až sem se zbudil
 1315 v hněv. Ty pravíš, bych já blúdil,
 ale svého nic nesúdíš;
 a ty velmi vice blúdíš
 sama od pravého čísla.
 Pověz mi, máš-li co smysla?
 1320 Proč v ten blud svůj rozum měříš,
 že v umučený buoh věříš?
 Já mním, že ty smyslíš věkem.
 Právíš, ež jest böh člověkem:

- tehdy musí býti vrátek.
- 1325 Každá věc, ta svůj počátek
musí jmieti; z urozenie,
z počátka pak i skončenie.
Mistři to tak svědčie v nelest;
a když tvój buoh smrtedlen jest
- 1330 podlé tvých úst pověděníe
i srdečnúcieho mněníe
tvého, když se zde narodil,
tělesně na světě chodil,
jakž ty pravíš: jest-li to tak,
- 1335 tehdy já řku, že on vždy však
nikak bez počátka nenie
ani věčno jeho jměníe
bude. Tak by mně se zdálo.
- Ona vece: Ach, kak málo
- 1340 ješče vieš o pravém stavu.
I co úsilno po právu
tomu, jenž jmá moci množstvie,
jehož bez počátka božstvie
jest i vždy bez konce bude?
- 1345 Řci, tiesaři, zlý oblude,
i kak ty tomu rozumieš?
Však filozof mluví, to vieš,
řka: Vše věci jsú z dědinna,
ale však jest věc jediná
- 1350 jiež nelze s věcmi s těmi;

ta panuje nade všemi.
Co tiem miení? nic jiného
než jednoho dědinného
boha, jenž vše věci stvořil.
1355 Protož by ty se pokořil
a pustil ot svého bluda,
by tvá mysl u vieru chudá
rozčítala srdcem právě,
ež ta věc, bůh jeden v slávě,
1360 panujě nade vše věci,
jakž ničsě nemóž obsieci
miery jeho velikosti.
Vidíš jeho pósobnosti:
hrady, města, domy, stěny,
1365 těch lepotu i jich měny
pósobí tělesná ruka;
a to rozumná nauka
japá kak jest cíl ot čeho;
ale smysl i žádný jeho
1370 nevie i jednú vtipností,
z čeho, která-li přílípností
bůh své divné siení svořil.
Vezři, kak je slunce vzořil,
hvězdy, měsiec i planety
1375 zstavil, ztistil, zřiedil lety,
nocí mračí a dnem svietí;
vidíš a nemuožeš jieti

- ob tvrdosti jeho vzkružie,
 neb mu vŕŕecky vŕci slúžie.
- 1380 V nŕmž ty nesmyslíš dospŕle,
 slúžíš diáblóm, již tŕ cele
 i s duší u peklo vsadie
 a tit za odplatu dadie
 ohen, bolest nepořádnú,
 1385 neb jiným ničímž nevládnú
 než tiem, v nŕmžto přebývají.
 Tot za odplatu dávají
 všŕm, již jim slúžie i s tobú.
 Tiesañ hnŕvy ŕŕ v tu dobu
- 1390 veŕken potřesŕ i ŕticí
 zmrtvŕ v tŕle, zbledŕ v líci,
 jako by ŕŕ chtŕl povztŕci
 tiem, ež nemŕjieŕe řŕci
 protiv nie jednoho slova.
- 1395 Vezřev na své vece: Ova!
 Tuto ŕŕ nám nevhod stele!
 Nic tu nepomeŕkav dŕle
 káza pannu cnŕŕ schovati
 i jide, chtŕ obŕdvati.
- 1400 Jakž uřini, tuž v rozmysle
 káza všŕm svým rádcem v řísle,
 což jich bliz sebe vŕdieŕe,
 k sobŕŕ ŕŕ přibrati spieŕe.
 Rádce brzo ŕŕ sebrachu,

- 1405 jidú před tiesaře v strachu
řkúć: Co nám tvá milost káže?
Tiesář vece: Nikte dráže
těžších novin nedotázal
i nesnadšiech kdy kto svázal
- 1410 takými, jsa v smutčě ranný,
jakož mně od jednéj panny.
Dnes potkach ji stojiec v chrámě.
Ta tak múdře i neznámě
se mnú mluvila na mnoze
- 1415 o jednom mučeném boze,
v něhožto ta panna věří
a tak jěj vysoce měří
múdrú řečí u moc všakú.
Slýchal sem řeč všelikakú
- 1420 i nesnadné múdré rady;
já sem nesnadnějšie svády,
jak sem živ, nemieval řečí.
Proto vás všech proši v děči,
možte-li mi tu radu dáti,
- 1425 kak by se to mohlo státi,
bychom, sebe nehaniece
a téj panny neraniece,
mohli ji s téj viery svěsti.
Chtěl bych na tiesářstvie vésti
- 1430 přerád, dada mému synu
ju v zajtřejší hodinu,

a sám bych viec byl v hotově.

Rádce vecechu: V krátkém slově
tobě, tiesaři, povieme.

1435 My v tvých zemiech mnoho vieme
žákuov i mistruov rozličných
v učení vysokém sličných.

Pošliž po nich niekoľiko.

Nemóžt uměti toliko

1440 ta panna chytrěj otpěry,
byt jiej nesvedli s téj viery.

Ješčet ji naučie tomu,

žet ona s tvým synem k tomu

ciesářovú ráda bude

1445 a svých bludných řečí zoude.

Ciesář téj rady pochváli

i rozesla ve všě dáli

posly. Ti nesiechu listy,

ež Maxentin, ciesář jistý,

1450 svú přiezen všem mistróm vzkazujě

a jich prosí i kazujě

pod hrozú i při milosti,

aby v pravěj čilosti

všichni v spolek sě zberúce,

1455 nálepších v čet oberúce

mistruov padesát ne vzdorú

poslali jě inhed k dvoru,

nečtúc sobě to úsilno;

- neb ciesaři velmi pilno
1460 jich jest. Jakž to uslyšechu
mistři, v hromadu pospěchu,
múdrú radú sě sebravšě,
nejlepších padesát obravšě,
těm kázachu k dvoru jěti.
- 1465 Tito mistři své paměti
počechu rozcukovati,
sebú sě disputovati,
rozličnými pohádkami,
mluviec mezi sobú sami,
- 1470 řkúc: Co chce býti z toho?
Zda na nás tiesař má (ně)koho,
jemuž jě nesnadno státi,
by sě s námi chtěl hádati?
Čij nás k něčemu tvrdému
- 1475 třeba? Tak k tomu hrdému
k tiesařovi sě přibrachu,
jěmu to věděti dachu,
ež sú juž mistři přijěli
a rádi by přede n chtěli.
- 1480 Ciesař inhed bez potaza
před sě jě pustiti káza;
a jakž mistři přede n přídú,
také libosti projídú
smysl i srdce toho zlého,
- 1485 že na horu stolce svého

vstav i da jim všem vítanie.
Jemu oni děkovanie
davšě poklonichu hlavy,
vznikše řečechu: Ó laskavý
1490 náš ciesaři, řci k nám tuto,
kterét potřebie tak kruto
jest, pro něž s nás k dvoru vzbudil
a z dalekých zemí trutil?
Daj nám věděti své chtění!
1495 Ciesar vece bez prodlenie:
Darmo sem vás nezval k sobě.
Jest zde tak v múdrěj útrobě
jedna panna, velmi krásná,
učená i tak věhlasná,
1500 že to divno pověděti,
kak jest hlubokěj paměti
i přerozřafněj múdrosti.
Jsem slýchal mnohé chytrosti
před sebu mluviece v děči,
1505 řku, eš sem múdřejšie řeči
nikdy neslýchal u mieru.
A k tomut jmá jinú vieru,
to vem pravi, než naše jest:
věřít v Krista, jmajíc svůj křest,
1510 a vždyt haně naše bohy;
tot jě slýchal člověk mnohý.
Tiemt žalostnú bolest noši.

Proto vás všech nyní proši,
by smysl na to ukládali,
1515 zda byste ji přehádali
a svedli s téj bludnéj cesty.
Chcít vy zbožím, hrady, městy
udařiti tak bohatě,
že se musie téj odplatě
1520 všickni lidé podiviti.
Můžete mě sto let živiti
tiem, ač ji budete moci
přemluviti; mnět pomoci
v hrozněj přibude radosti.
1525 Jeden z nich vstav, z pravé zlosti
přiště jako z smysla vzatý,
řka: Ó ciesaři přezlatý!
Proto-li s nás sem přilúdil,
aby námi smiech posúdil?
1530 Cožt jest třeba řeči takéj?
Já viem, žeť by ji obake,
kak nevizu jejie líce,
nejmenší náš panošice
přehádal, to věz za jisté.
1535 Však at by tak chvály čisté
v tvém mnění nic neostalo,
kaž sem téj panně na málo
jíti aneb ji přiněsti.
Chcut se tú chlúbú povzněsti,

- 1540 žet bude po všiej tvéj vuoli
 jakutná, jak chceš koli
 ty sám; chcut sě tu tak péci,
 žet to musí sama řéci
 dobrú vuolí z smysla svého,
- 1545 ežt najprvé právě múdrého
 jakž tě živa dnes uslyší.
 Svatéj Kateřiny v chýši
 chováchu pod stráží silnú.
 Když pak posli tu řeč pilnú
- 1550 uslyševšě k niej sě brachu
 a jieji to věděti dachu,
 ež sě to má zítra státi
 a s pěti dsát sě hádati
 mistry jmá z dalekéj púti,
- 1555 slyševši viec sě nesmúti
 za jeden vlas tú novinú;
 ale z udatného činu
 svůj smysl v ustavičnosť vlúči
 (tuž) a své skončenie poruči
- 1560 svému choti Jezu Kristu,
 vzdechši z srdce myslí čistú,
 ustavičnéj viery jsúci,
 vezře v nebe a tak řkúci:
 Ó převysoká múdrosti!
- 1565 Ó šlechto všiej šlechtnosti!
 Všie radosti věčný stave!

- Ó výborný silný nrave!
 Ó bohatstvie všeho zbožie!
 Ó veliká moci božie!
 1570 Ciesari všech věcí pravý!
 Spasiteli můj laskavý!
 Doluov z svého tróna sezři,
 na mě na svú dievku vezři
 a daj u mé srdce slavnú
 1575 mysl i u má ústa správnú
 řeč, jež by tak dobře vzněla
 z mých úst, jakž bych správně chtěla,
 bych se mohla obrániti
 těm, ještě mě chtiec haniti
 1580 z dalekých sú (sem) zemí přijěli;
 jimž, jakž pře i vždy sú přeeli,
 Jezu Kriste, tvého jméne,
 daj, aby smysl jich s těmene
 zhlúpěl, jakž by všickni bledli
 1585 a svéj křivdy nedovedli,
 ale stáli zněmyjúčě;
 neb pak pravdu poznajúce
 tvému jménu chválu vzdali
 a viec při tobě ostali.
 1590 Ješče všej řeči nebieše
 dokonala, kdež sedieše,
 až se jiej tu anděl zjevi,
 při němžto nebiechu hněvi,

- ale plná milost v době,
1595 řka k niej: Ó neteskní sobě,
milá dievko, vzácná bohu!
Tot pravi jistostí mnohú,
ež něsi nivčemž obmeškána,
tvá tě prosba uslyšána.
- 1600 Již buď ustavična vážně
a pracuj v svéj vieře snažně,
nejmajíc péče i jednéj:
buoh tě s tebou v noci i ve dne,
pro jehož ty jmě i radu
- 1605 vznala tuto jistú svádu,
v niežto drž svú při neslabě.
Jsemť Michal, anjelský hrabě,
v dóstojenství i předečství.
Měť jest na jisté svědečství
- 1610 k tobě sem mocný buoh poslal,
chtě tomu, at bych zvěstoval
nenie to poeelství v řiede.
A jakž anděl to povědě,
tak inhed od niej odstúpi.
- 1615 Svatá Kateřina vstúpi
v silnější mysl žádostivě,
čekající radostivě,
kdy by ciesař poslal po ni,
aby tito mistři, pro ny
- 1620 svých múdrostí pokusiece,

neblúdili smyslem viece.

Zatím sě moc lida snide
 a sám Maxentius sede
 na svém císařovém stole,
 1625 před němž podlé jeho vůle
 stáchu i okolo něho,
 střežúc zdravie i cti jeho,
 kniežata, rytieři, páni,
 ješto mu biechu poddáni
 1630 v robnú službu k jeho domu.
 Tudiež tito mistři k tomu
 v hrozněj hrdosti sediechu,
 svú věc úropně vediechu,
 ukazujíce dvornosti
 1635 v své ludské pozornosti
 i chytrosti všelikaké.
 Císař káza dievku také
 před se přivésti tu chvíli.

Svatá Kateřina píli
 1640 jmajíc i udatstvie velé
 svú ručicí na svém těle
 učini drahé postavenie,
 svatého kříže znamenie,
 jímž sú všickni právi vzvėděni;
 1645 s tím ihned směle do sieni
 vnide ta panna jediná
 před císaře Maxentina,

na svéj při stojieci tvrdě.
 Tito mistři také hrdě
 1650 vstavšě vzhuoru s hroznú pýchú
 všichni tak zmámeni bychu,
 jakž jich z chyterného ssova
 i žádný nevece slova;
 ana tu před nimi krásě
 1655 v svém drahém svišeji stáše,
 než by mohli kdy viděti
 takéž staří jako děti.
 Ciesářkéj hrózy netbajíc,
 náději u boze jmajíc,
 1660 vezřevši na mistry tyto
 vece: Co stojíte? By to
 jeden neuka učinil,
 s právem by sě k lidem vinil.
 Však ne juž ste otsúzeni.
 1665 Proto-li ste sem tůšeni
 i velikú prosbú zváni,
 z dalekých zemí sebráni,
 abyste stáli mlčiece,
 svého mistrovstva nechtiece
 1670 zjeviti, by neztratili
 pře, by vám to obrátili
 lidé i váš ciesař v dieku
 nynie po vašem věku?
 Kde sú vašě řeči chlubné?

- 1675 Vě na vy, na tak záhubné!
Chc(e)te tak svůj čest zaratiti
i mlčením zatratiti?
Tehdy (z nich) jeden mistr najhrzší
i v učení všech najtvrší
- 1680 vystúpiv i zmluvil nade vše
řka: Panno, kakž smy řeči všě
ot tebe již přeslyšeli,
avšak bychom opět chtěli
k tomu s právem tě vzbuditi,
- 1685 pro to že smy se truditi
musili z daleka v robě
na pohádku protiv tobě;
by nechtěla za zlé jmieti,
jesti tobě řeč počieci.
- 1690 Svatá Kateřina tišě:
Bud vás, vece, každý slyšě,
když já jmám řeč počieti k vám;
tehdyt nad hlas pravi vám:
když sem byla po uosudu
- 1695 vzrostla u pohanském bludu,
mídrucov chytrosti všeliké
i jich mistrovstvie veliké
v svém rozumě smyslně jmajíc
a mé srdce v tom kochajíc,
- 1700 rozčjuch, ež sem oblúzena.
Tehdy potom bych vzbuzena

svátostí mého Jezu Krista,
 v jehožto jmě sem já čistá
 krščena i (všeckerná) v jeho milosti,
 1705 pro niž všě lidské chytrosti
 a jich pře podle žádanie
 i veškerna dokonanie
 ve vspoře, filozofova
 mistrovstvie Aristotilošova,
 1710 jsem zavrhlá vše za pleci.
 Neb to mohu směle řéci,
 ež v těch múdroštiech nic nenie
 toho, pro něž by spasenie
 mohla jmieti která dušě.
 1715 Proto se já v téj ottušě
 protiv vám svú řečí túži
 a se nic uměti súzi
 ni viděti co jiného,
 jedno toho jediného,
 1720 jež jest u věčnosti smierně
 múdrost i učenie věrně
 i všech ve n věřících vděně
 oblahoslavení věčně:
 Jezu Krista, mého boha,
 1725 při němž plná radost mnohá
 jest i věčné ochotenstvie,
 jenž pro své milosrdenstvie
 ráčil s výsosti sstúpiti

chce člověka vykúpiti,
1730 jenž byl ot diábla přelúzen,
z rajskej rozkoši vypuzen
i z věčnej radosti také,
chtě mu navrátiti všaké
bydlo, jež mu byl uložil;
1735 přeplovněj milosti požil
plným chtěním nerozpačným,
když, jsa bohem neozraěným,
chtěl ozračenie přijieti,
ot čistěj panny ráčil vzieti
1740 na sě maso i krev tělnú,
aby tú osobú tálnú
v svéj jednotě nebyl vzpáčen,
byl vidomen i ozračen.
To já pravi vám za jisté:
1745 čistý čistě z panny čistěj,
již byl sobě k loži děvil,
od téj sě na všechen svět zjevil
ělověkem i bohem pravým.
V toho já úmyslem zdravým
1750 věři i mým srdcem zdravě,
neb on to jest, muoj buch právě,
muoj prorok i mé cné chtěnie,
ten má přě i mé uměnie,
má nádějě i mój strójce,
1755 mé obdrženie i bójce;

- ten mój rozmysl, ten má žádost,
 ten má odpověd i radost;
 ten jest mé učenie správné,
 ten mé uzdravenie slavné,
 1760 v jeho bytí jest vše řádno,
 jěmu je snáze nežli snadno,
 i na mnoze i na mále,
 ty všě již ve n věřie v chvále,
 těšiti i uzdraviti.
- 1765 Jeho jméno chci chváliti
 chvalú mú, vší silú cele,
 donadž dušě u mém těle.
- Tehdy mistr ten vece stojě:
 Hrozný smysl i múdrost tvoję,
 1770 panno, tak ty mluvíš pečně;
 tieži (já) tebe, pověz vděčně,
 když tvój buoh jest mocen všeho,
 jakž ty pravíš chváléc jeho,
 řkúc, ež všě pod jeho mocí
- 1775 jest a vládne dnem i nocí,
 mimo nenž ničeho nezbylo:
 co mu toho třeba bylo,
 když jsa mocen nade vším věkem,
 ež sě narodil člověkem
- 1780 i chodil na světě v strasti
 a dal sě svéj vlastnéj vlasti
 ješče k tomu umučiti?

Musíš mi to olúčiti,
 kak bych to mohl jistě znáti,
 1785 proč se tak musil státi,
 že se v takú porobu nížil,
 když jěst všeckerno převýšil
 v svém božství, v němž pomoc snadna?
 Pověz mi to, panno žádná,
 1790 nynie, kak to býti muože?

Kateřina jakžto ruože
 stáše, prostřed léta ktvúci;
 jako se málo ulyznúci
 vece protiv tomu mistru:
 1795 V ten čas já váš rozum přistru
 řečí, již vy závidíte,
 i proč se tiem nestydíte,
 tak nemúdrú řečí jdúce,
 ote vschoda slunce jsúce
 1800 najvyšší mistři vybráni?
 Ó kak jste zle mistrováni!
 Vaše hrozná hanta těžká,
 ež Sybila tak vítěžská,
 ot římského stola vlastí
 1805 jsúc, však rozmyslnú nápastí
 v svém proročství boha znala
 a o něm prorokovala
 řkúc: Vidiech v slunci stojiece
 pannu, a syna kojiece

- 1810 na ruce, ten krásen bieše.
Pod nohami jiej ležieše
mėsiec i vře jeho úslona.
To kakž u viděni ona
viděla, ne očivistě,
- 1815 však jest svého smysla jistě
v rozumě inhed viděla,
ež od čistěj panny těla
buh přijme své ozračenie.
To-li vašě hanbě nenie,
- 1820 že buh znala, jsúci žena?
A vy jmajíc mistrská ména
boha neumiete znáti?
Já vám chci viděti dáti
to, což mne tiežete, v čině.
- 1825 Buh ten jest v i jednéj vině
nikdy nebyl za žádný vlas,
ani mu j co vice dle vás
moci, leč bláhy přibylo;
bohu veždy dobře bylo.
- 1830 Bez konce i bez počátka
i jednoho nedostatka
neměl ani bude jmieti.
Protož i chci pověděti,
kterú potřebú sě (to) dálo,
- 1835 o němž vy pohřiechu málo
vieste, toho já želeji;

ale vědě i uměji
 znáti mého spasitele,
 mé dušě uzdravitele,
 1840 jehož všemohúcie božstvie
 jmá rozkladi také množstvie
 i obsieži beze všech strastí,
 jakž jeho moci i vlasti
 smysl i žádný sě nechopí,
 1845 jakž sě vstvoři nebo sklopi
 jeho věčné jsúci bytie:
 jeho dna, jeho přikrytie,
 jeho déli, jeho šíři,
 jeho hůšti, jeho číři,
 1850 jeho výši, jeho níži,
 jeho dáli, jeho blíži,
 jeho úhluov i okružlosti,
 jeho máli i velikosti.
 Rozum i žádúcí nenie
 1855 (a)ni kdy které srdce směnie
 téj žádosti k sobě vzieti,
 aby co smělo počieci
 o tom sice nebo tako
 mysliti neb řeči; tako
 1860 on jest mocný i veliký,
 jeho jmě národ všeliký
 slaví a já s ním tudieže.
 Vás všech rádčí ten mne tieže

řka: Co třeba bylo toho
1865 bohu, že tak trpěl mnoho
pro člověka muk i núze?
To vám pověděš ne na dlúze.
Viece když buoh nežli dosti
jmajě přeplovněj milosti,
1870 v niž mnije jednéj vlasti síla
bez toho býti nerodila
a chtiec, by byl člověk stvořen,
tehdy plného božstvie kořen,
svú vrchní múdrost, otvořil
1875 a člověka z hlíny stvořil
i usadil v rajském domu
řka: Plod sě! a ješče k tomu
poddal všě, což země plodí,
což léce, plavá neb chodí,
1880 na užitek jeho tělu
i dal jemu vši moc celú,
věk i pravé svobodenstvie.
Když pak pro neposlušenstvie
člověk byl skrze diábla klesl
1885 u věčnú kletvu, tehdy vznesl
buoh na n súd, ež byl ztracen
člověk, a jinak navrácen
nemohl býti, jedno tady,
ež buoh z svého božstvie rady
1890 poživ i rozloživ čistě,

- pak chtěl i musil se jistě
 z čistěj panny naroditi,
 nechtě pravdě uškoditi
 ani násilé činiti
- 1895 těm, již směli proviniti
 myšlením dle pýchy radost,
 pro Luciferovu závist
 s nebes s ním u peklo spadli.
 Potom sú proroci kladli
- 1900 jistá proročstvie rozličná,
 smyslná mnohá ř(e)čenie sličná,
 na nebesa vzhlédajúce,
 jeho příštie žádajúce,
 vuolajúce ve dne v noci
- 1905 a řkúc: Příd, příd, rač spomoci
 nám z núze! Jakž se i stalo.
 Což se mluvilo i psalo
 o něm, to on všě dokonal.
 Král David ten po něm stonal
- 1910 řka: Ó věčný bože mocný!
 Vezři na svooj lid nemocný,
 schyl nebesa a sstup doluov,
 dotkni hor, at jich podmólóv
 k vrchóm vzkúřé se lehkosti!
- 1915 To on mienil, by horkosti
 pekelné zatopil v skóre.
 Jeremiáš při téjž vspořě

- řekl: Ó všemohúcí bože!
 Vzvol sobě čělesné lože,
 1920 chvátaj, juž ny túha ždátí,
 by sě asa mohlo státi,
 by ty nebesa rozdera,
 své milosrdenstvie zbera
 i vstúpil k nám nynie v spěchu!
- 1925 Izaiáš na útěchu
 nám drahé řčenie pověděl,
 jakž skrze svatý duch věděl,
 řka: Ej, tot ot Jesse plodu,
 z krále Davidova rodu
- 1930 čistá panna synem počne
 i porodí; a to zročně
 diecě bude jmenováno
 Emanuel, to znamenáno
 jest anděl rady velikéj.
- 1935 To sě proročstvie všeliké
 k jeho narození kladlo;
 proto když prokletie spadlo
 bylo ot něho do věka
 na najprvnieho člověka,
- 1940 jenž rušil jeho kázanie,
 pak téj kletvy i vázanie
 nemohl nikto rozvázati,
 jedno ten, jenž sě tázati
 ráčil z svého božstvie silú.

- 1945 Mariu, čistú pannu milú,
vzvolil svému tělu k matce
i poslal k niej na počátce
Gabriele archanděla,
jenž jiej ta poselstvie celá
- 1950 zvěstil ve všiej dóstuoynosti
řka: Zdráva plná milosti!
Buoh s tebú, to věz za celo!
Inhedž sě buoh v to čisté tělo
vložil skrze jejie ucho
- 1955 i nesl tak to drahé rúcho,
jakž mu ničsě neuškodil,
až sě v čistotě narodil,
i chodil na zemi téjto.
A jakž sě bylo stalo zlé to
- 1960 skrze jeho kletvu k věku,
věčné zatracenie člověku,
takéž jeho opět zasě
musil dobýti, vzepna sě
na kříž, na něž pokorně vstúpil
- 1965 a s svú drahú krví vykúpil
člověka k jeho dědině;
umřel i ležal nevinně
až do třetieho dne v rovu;
vstal z mrtvých a ducholovú
- 1970 radu diáblovu přesúdil,
jíž byl člověka přelúdil

jablkem na zatracenie večné.
 Tak nám jeho príštie vděčné
 všem navrátilo spasenie.

1975 Věztež, že to jinak není
 než tak, jak sem vám pravila.

Mistři řečechu: Panno milá,
 pověz nám, když (již) jěst z mrtvých vstal,
 diáblu, dieš, člověka otjal

1980 a sobě jeho jmieti chtěl,
 kamož sě on jest potom děl?
 Ješče-li na světě chodí zde?

Kateřina vece k ním: Ne,
 po svém vzkřiešení všeliký
 1985 zde byl čásek neveliký,
 v němž k apostolóm přicházal,
 když jě učil; pak jim kázal
 ruozno po všem světě jíti
 vieru kážúce a křstíti

1990 ve jme otce nebeského,
 syna i ducha svatého,
 vše jednoho hospodina,
 a řka: Ktož z věrného čina
 vám uvěří a křčen bude,

1995 ten večně uzdraven bude.
 Potom pak vstúpil na nebe
 a ostavil miesto sebe
 nám své tělo i krev svatú

abychomy jemu za tu
2000 slúžili v sázněj oběti,
jeho muky na paměti
jměli, děkujúc mu proto,
že se ten přežádúcí o to
ráčil jieti, že uzdravil
2005 ny a věčnej strasti zbavil.
Tu on sedí na stolici
u otce buoha na pravici;
odnadž byl všel, tamož vznide,
a odtovad opět příde
2010 zasě hrozných hněvuov budit,
sem živých i mrtvých súdit;
v jehož příštú k jehož dvoru
musie všichni lidé vzhuoru
svými těly z mrtvých vstáti
2015 a z svých děl odpoviedati.
Tu se stane žalost hrozná
nad tiem každým, ktož se pozná,
že neplnil vuole jeho.
Ten bude odsúzen všeho
2020 dobrého i všiej útěchy,
pójdet a nesa své hřiechy
s hrozným křikem na levici
do pekla, kdež věčnú čtici
nekonečně bude jmieti.
2025 A dobří se budú smieti,

děkujíce z toho bohu,
ež jsú jeho vuoli mnohú
plnili, na světě byvšě,
bludnej viery sě pokrývšě,
2030 doslúžili sě žádosti
jeho budúcie radosti.
Ti nebudú jmieti smutkuov,
ale dle svých dobrých skutkuov
jeho pravěj ruky dojdú
2035 s nímž u věčnú radost pójdú.

Mistři řečechu: Panno krásná,
bohu libá i věhlasná!
Pověz nám to z tvéj milosti,
které jsú pak potřebnosti
2040 to? Co-li sě vykládá tiem,
ež jě tak z mrtvých vstáti všěm
a jíti na posúzenie?
Proč již na tom dosti nenie,
když člověk bude smrtí strěen,
2045 by byl skován neb odsúzen,
a nebera na sě znova
těla a vstávanie z rova?

Protiv tomu vece ona:
Tadyž ny buoh i dokoná.
2050 To vám dolíči rozumně
a vy také slyšte umne.
• Buoh jest právě dokonany

na všem ve všem na všě strany,
ni v čemž nemá nedostatka,
2055 ale plného počátka,
v němž se ničse nedostává,
ale všeho mu zostává;
i jest tělesnéj postavy
dokonaný člověk pravý.
2060 Všady jeho jest plnečko,
skrz ne n, z něho a v něm všecko
jest. Poslyštež mně jistě v děk,
proč jest Adam slul člověk
a my takéž všickni po něm.
2065 To se tak vykládá o něm,
ež zde zlo měl v téjto ryti,
a tam věk u věčnéj byti.
Protož, by tak dušě byla
viec tam, jakž by těla zbyla,
2070 nebyla by dokonaná;
neb(o) ona jmá zde za pána
tělo u božiem obraze,
jehož dle jest tělu blazě.
Podlé dušě spolu stane,
2075 když k súdu z mrtvých vstane:
jest-li zde dobře slúžila,
toho bude tam užila
ot božieho povolenie,
by nebylo rozdělenie

- 2080 než tak, jakž smy z něho pošli,
abychomy také došli
skrz ne n svého dokonanie
a v něm měli s ním poznanie,
neb dojdúce rozkoši věčnéj.
- 2085 Proto učinte vy vděčně
dokonanie mistři svému,
vezmúc rozum k smyslu cnému,
ostavtež sě všeho bluda,
každý viery všie dobuda,
- 2090 rozmysléc sě na ta slova,
jěž bóh skrze prorokova
ústa řekl, na něž sě vráciv,
všech mudrcuov múdrost zatrativ
i všech chytrcuov chytrost zkazi.
- 2095 Pro něž já vám všem to razi,
by vy sě bohu vsláněli
a modlám sě neklaněli
těm, jež sú padělci hruví,
o nichž prorok tak řka mluví:
- 2100 Ústa jmají a nemluvie;
ruce jmají, jima hruvě
nebudú ničsě makati;
oči jmají a blikati
nemohú ni zraku plodie;
- 2105 nohy jmají a nechodie;
nosi jmají a nepyšě;

uši jmají a neslyšie;
hrdla dosti hladká jmají,
avšak jimi nevolají:
2110 takéž všickni zmámeni budú
ti, již v ně věřie, v uobludu
jsúce a činiec jě také.
Protož ostanúce všaké
obludy, držte se cnosti,
2115 abyste vrchniej múdrosti
tak nebyli otlúčeni,
ale k bohu přilúčeni.

Když dievka ty všecky věci
domluvi, jak sama chtieci,
2120 a jiného mnoho čísla,
k němuž nemám tolik smysla
bych mohl to všě vypraviti,
tehdy mistři se navici
počechu, tuž mysléc v strachu.
2125 Všichni zahanbeni stáchu
i omámeni tak hlúpě,
ež jich každý jako v slúpě
oči postaviv hledieše.
V tomž tak žádný nevědieše
2130 ani umějieše z nova
tomu najmenšieho slova
otpověděti ni řeci,
než těch poče vléci

- jazyk všě a k zemi niše.
- 2135 Tehdy tiesař na ně vzkřiče
 hněvným hlasem, jim na vzdoru
 vstav svéj stolice nahoru
 řka: Ó přehanební chlapi!
 Nedarmo ste sluli lapi.
- 2140 Nejste mistři, ale slupci!
 Co stojíte jako trupci,
 oslnuvše i zdřevěněvše,
 ohlechšě i oněměvšě,
 slova řeči neumějíc,
 2145 ani plačíc ni sě smějíc,
 jednož bledete prokysle?
 Tak-li vy na vašem smysle
 ženská moc již oblúdila
 i svú řečí přesúdila
 2150 jakž vás každý zmámen stojí?
 Jeden mistr z nich vece: Tvoji
 hněvy, ciesaři, ny budie,
 ale všakž nám neostudie
 pravdy, již slyšímy sami.
- 2155 Nám sú všichni mistři známi,
 však těch i žádný u přietě
 nikdy nesměl pomysliti
 na to, by sě protiviti
 2160 chtěl nám na kterém učení;

pakli sě kte u podrzení
nás kterému poprotivil,
ten jě toho tak tiem užil,
ež ho každý řečí schlustil,
2165 jakž ot toho s hanbú pustil.
Ale protiv téjto dievce
nenie i jednoho pěvce
ani hovořiče zdese,
neb jěž to učenie nese,
2170 toho sě mé srdce leká
i jsú mi velmi daleka
jejie slova i rozumy.
K tomu svědčie moji umi,
ež k nám toto v drahém slušě
2175 nemluví tělesná dušě,
ale velesenstvie mocné,
utěšitelně pomocné
všem věřícim, to my známy,
jemužto sě poddávámy:
2180 duch svatý, jenž jest v ni vstúpil,
ten ny zžesil i ohlúpil
boží mocí, o němž čistá
mluví tato panna jistá.
Sobě mistrovstvím nespomuožem,
2185 nic křivú řečí nemóžem
ani chcemy ani smiemy.
Protož tobě to poviemy,

ciesari, vsichni nematne:
poznávamyt se udatne,
2190 ežt se s námi tvój blud mine;
neukážeš-li nám jiné
modly neb viery čiščejšie,
ješto by byla jistějšie
než tvój stav je, v němž (ty) přebýváš,
2195 tehda věz ež darmo zýváš,
neb smy tvú milost ztratili,
dnes se vsichni obrátili
věrným srdcem, myslú čistú
k laskavému Jezu Kristu,
2200 jehož božím synem známy
a za jeden buoh jěj jmámy
plnéj moci, plné cnosti
nekonečně u věčnosti.
A když ciesař to uslyšě,
2205 s hrozným hněvem sede pyše,
utierajě potu z čela.
Jeho mysl by nevesela,
třaea se jako z omraza.
Rychle prostřed města káza
2210 ohen veliký vznietiti
řka: Tito se osvětiti
chtie, hanějíc naše bohy!
Svázavše jim ruce, nohy,
všechny v uohen umetachu,

- 2215 v němž oni beze všeho strachu
přijechu to umučenie
skrze dievčie ponucenie;
pro něž umučenie zváni
bychu, jsúc korunováni,
2220 do věčnéj radosti s bohem.
Tu se při ludu přemnohém
na nich pokáza div krásný,
ež těch každý mistr věhlasný
krásně jako spě ležieše,
2225 že na nich na všech nebieše
ani rúcho ani vlasy
neopolelo v ty časy.
To jest věrná pravda celá.
Pak cně křestěné jich těla
2230 v noci vzešše pohrabachu,
pro něž všickni chválu vzdachu
Jezu Kristu laskavému,
vždy ovšem bohu mocnému.
A když se to všecko skona,
2235 ciesař Maxencius vstona,
vezřev na tu pannu pilně,
hněvajě se z toho silně,
vida ji tak tvrděj viery,
a i žádúciej odpěry
2240 protiv jiej nemohl mieti;
káza ji svým sluhám jieti

i mučiti v nemilosti.
Tito sluhy bez chúllosti,
o to se nic netázavše,
2245 v tu se žádnú uvázavše,
inhd svlekú čistu niti
i počechu biči bíti.
A ti bičové tak biechu
učiněni, jakž je v spēchu
2250 ciesař bieše kázal z hněvu
připraviti pro tu děvú,
chtě, by vezřela v jich bohy.
Každý bič ten tři batohy
skruté vlasením jmějieše
2255 a na každém konci bieše
uzel zavázán polovem,
a ty uzly pak olovem
biechu chytrně oblity
a v těch olovciach zality
2260 jehelné udice silné,
jakž když sluhy z mysli pilné
biči udeřichu k tělu,
ač kde batoh kóži celú
ostavil, to pak zkaziechu
2265 uzlové, již proraziechu
tu nevinnú žádnú kóži;
až pak v tom uzlovém loži
udice se zavadieše

- a to maso vysadieše,
2270 bolestivě derúc zasě.
Ó kaká odiva sta sě,
Jezu Kriste, nad tvú ladú,
jěž bieše v rozkoši z mladu
u Kosta, mocného krále,
2275 jedinká ve cti i v chvále
u své matky cně vzchována,
kdež ni bolest ani rána
na ni nikdy nepovstala
ani úraza kdy znala;
2280 než jakž slušie býti dceři,
jež jest otci i mateři
jedinú, jsúc při bohatství;
takéž ona u postatství
jměla země, hrady, města.
2285 Ó Jezu, kak tvá nevěsta
truchle stásě obnažena
dle tvého slavného jména,
jakž slúbila bieše tobě,
mimo tě nechtieci sobě
2290 voliti jiného chotě.
Proto těžké muky pro tě
mile i pokorně trpěla,
neb ty sluhy jejie těla
měkkosti nelitováchu,
2295 v tu žádúcí kóži práchu

biči ze všeho ramene,
jakž od každého pramene
stanieše sě vláščie škoda
i nejednaká nehoda
2300 na jejie čistúciem těle.
Tot tu dle svého přiete
z šesti barev čistá mesla
u věrněj milosti nesla,
jakož věrná milá svého
2305 nositi jmá dle milého.
První barvu nesla v spěchu,
ež tě líčci, ješto ktviechu
u biele (y) v červenosti,
tě sě obě v téj žalosti
2310 změnivše, však krve nezbyvše,
ale krásu svú pokryvšě,
zelenásta pravým studem,
ež před tiem pohanským bludem
stáše obnažena jsúci.
2315 U pravé milosti vrúci,
spenši svoji ruce k sobě,
zatvořivši oči obě,
hlavu schýlivši sě tiši.
Nad níž ti pohani liší
2320 divoké bitie tvořiechu,
od nichžto ran sě nořiechu
blesky z jejie očí jasnú

- v horkých krópkách čilú nečasnú
přes tě líčci dle bolestí.
- 2325 Druhá barvu bez všiej pesti
nesla dle jiných nádhj;,
ba kteréj jest kdy milejí
byl který chot než téj drahéj,
ež jejie bělúcie nahé
- 2330 tělo před pohanstvem stkvieše,
na němžto črvená ktvieše
barva ot jejie krve svatěj,
kterú (již to) ty panošě klaté
zkropichu tu bělost stkvúcí.
- 2335 Mezi tiem pak mnohú ktvúcí
róži bieše toho časa
znáti z kuože i od masa
jakž jě udice zahnávšě,
mnohé od kostí vydravšě
- 2340 ostavily biechu svrchu;
ty pak zmrtvěvšě na vrchu
črnáchu sě bolestivě.
Pátú barvu žalostivě
nesla dle ustavičnosti
- 2345 svému choti vše k libosti
jako jistá věrná sluha.
Nejedna batožná duha
bolest jí k srdečku vzdřěhši
a pod koží krví naběhši,

- 2350 modrášě se stezku zstáhši,
 mezi rány se rozpřáhši,
 kadyž mukař bičem měřil.
 Nesnad bych již tomu věřil,
 by nyní která bez omyla
- 2355 tak věrněj milosti byla
 a svému choti tak přála
 by pro n jedněj ráně stála,
 ještě svatá Kateřina,
 rozkošná dci mateřina,
- 2360 mnoho set na sobě jměla.
 V šestú barvu bieše dospěla,
 by se oděla v též časy,
 v něž jejie žádúcie vlasy
 tu také trpiechu za to,
- 2365 jěž se dráže než vše zlato
 stviechu, což ho jest na světě.
 Ty se v žalostivé přietě
 chvějiechu po jejie pleci,
 a kdež ti bičové mecí,
- 2370 mezi ně se zapletiechu,
 tu jě i s plťí vytrniechu;
 pak zvězením jdúce zasě
 ostaniechu jí u mase,
 v němž se skrze krev blesknieše.
- 2375 Tak se ty barvy leskniechu
 všecko druha přémo druze,

- zde u mase, onde v duze,
 biele, črné i zelené,
 modřě, žlutě i červeně,
 2380 každá v svéj vlastněj postatě.
 Ach, tot milost tu bohatě
 bieše stany všě rozbila,
 ež ta panna bohu milá
 muože strpěti to bitie.
- 2385 Drahé Izaldy napitie
 bieše jí dřieve zavdáno,
 když ve snách by dokonáno
 jejie slúbenie s Tristranem,
 jenž jest nad(e) vší věcí panem,
 2390 mimo nž mocnějšieho nenie.
 Ducha svatého rožženie
 v jejie srdečku hořieše.
 Protož kakž hořce nořieše
 slzy svú jasnú očicí,
 2395 však tú mukú i tú čticí
 jejie srdečko v ten čásek
 nerozpáči sě za vlásek,
 jedno ež vzdychášě k bohu.
 A když ty panoše mnohú
 2400 mukú bitím jie j vydachu,
 jidú před ciesaře v strachu
 řkúc mu: Co nem kážeš ješče?
 Maxencovi sě zatešče,

svých rukávův vzhuoru vsúče
2405 i káza ji vésti rúče
v jeden žalář velmi temný;
a ten bieše tak tajemný,
jakž ve n jiného nikoho
nevsadiechu, jedno toho,
2410 jenž sě skutkem tak potratil,
jakž mnie proto život platil.
Tudiež vsadichu tu ladnú.
Ciesar pod hrozí nesnadnú
dvěmanáďct rytieřóm káza
2415 aby inhed bez potaza
své oděnie na sě vztiehli
a téj dievky tu tak střiehli,
jakž milují své životy;
aby po vše časy po ty,
2420 donuž jí tu bude siesti,
ani píti ani jiesti
za žádný vlas nedávali
ani kterých daruov brali
ot rádce ni ot šafáře,
2425 by k niej kterého lékaře
pustili na kterou chvíli.
Ti rytieři vzemše píli
o to smyslně sě radichu
a tu stráži usadichu
2430 tomu duostojnému zběhu,

jehož dvanáct dní střežiechu.

V tom času jeho králová,
slyšavši ta hrozná slova
i tu záповěd tak pilnú,
2435 počě jmieti mysli úsilnú,
kakž kolvěk bieše pohanka,
ež ta dóstojná křestanka
núze tak mnoho trpieše;
toho jiej žel velmi bieše,
2440 jakž jiej pověděli sluhy.
Vzpodjechu ji silné túhy,
toho srdečně žádajíc,
na to vešken smysl vzkládajíc,
kady by sobě vspomohla,
2445 by ji tak viděti mohla,
jakž by toho nepověděl
nikte, ani ciesař vzvěděl,
jejie muž, Maxentin lítý;
neb by jiej najmenšie skřítý
2450 neostavil pohromadě.
Tak svým srdcem v téj radě
chodieti hledáše stieni.
Zatím prostřed (těch) drahých siení
prostřete ji rytieř jeden,
2455 jenž ve cti i u vieře vzveden
bieše i ve všě dobrotě,
v studu, v kázni i v lepotě,

u mužství i u moudrosti,
v šlechetenství i v ščedrosti,
2460 jako každý cný a věrný;
k tomu biele velmi smierný,
že svéj cti uměl hájiti
a všieje řeči utajiti,
což mu j kterým rozšafenstvím
2465 kto pověděl pod tajemstvím.
Porfirem ho jmenováchu,
všichni úřadové stáchu
v jeho rukú, v jeho moci.
Ciesařovi ve dne v noci
2470 vojny strójce, zisk i škoda,
nad rytieři biele vévoda,
urozený i vybraný
ve cti nade všě pohany.

Tehdy králová tu k sobě
2475 zavolavši v smyslněj době
i povědě mu svú vóli
a řkúc: Věz, žet srdcem boli.
Spadlo na mě jedno chtěnie:
nestane-li mi sě viděnie
2480 téj panny, ješto jěst jata,
má mi radost všecka vzata;
takút k tomu žádost noši.
Protož tebe velmi proši,
rač mě naučiti tomu,

- 2485 kady bych já přišla k tomu,
 bych ji uzřéci s ní málo
 pomluvila; mně by zdálo
 se to za veliké štěstie.
 Porfirius na tom místě
- 2490 vece: Králová žádúcie,
 proč se tvé srdečko smúcie?
 Co mne o tom jmáš tázati?
 Tvá mně milost jmá kázati,
 a já inhed bez potázanie
- 2495 jmám činiti tvé kázanie
 bez rozpači, bez otklada.
 Ale však nálepšie rada,
 jiež mój smysl móž zachytiti,
 jedno strážné umýtiti
- 2500 i podati řeči sladkéj
 jim i slibuov, prosby hladkéj,
 aby ot nás dary vzeli
 a toho nepověděli,
 co my tam činiti budem;
- 2505 tak od krále hněvu zbudem.
 Králová toho pochváli
 řkúc: Všichni darové malí
 jsút mi k tomu, nevelicí;
 kteřížt jsú strážní všelicí,
 2510 jsú-liť dobří nebo chlustie,
 daj jim, cot chtěie, at ny pustie.

Jdiž přeč a pracuj mi o to,
a jáť slibuji, žet pro to
do méj smrti v tom osudu
2515 viec tvá přietelnice budu.
Porfirius jide tamo,
neb mu volno bieše i známo
takéž tu s těmi strážnými,
s nimiž úmysly vážnými
2520 smluvi to, jakž mu slíbichu,
když by králová po tichu
přišla s ním k tomu žaláři,
chtiec dáti s tú drahú tváři
jim mluviti i uzřieci
2525 a před králem toho přieti.

Tak sě to nedlúho kona,
až sě jědněj noci ona
snidesta, smyslem to skladšě,
velmi tajně sě ukradšě,
2530 k tomu žaláři sě brachu.
A jakž brzo před ním stáchu,
tak Porfirus dřvi otrazi;
inhed jě také zarazi
vuoně i světlost veliká,
2535 jakž jí síla tak všeliká
neby, bysta mohla státi
a jieť dobrý večer vzdáti,
než v úžesti světloščemi

padesta oba na zemi.
 2540 Svatá Kateřina, krásná,
 smyslná, důstojná, věhlasná,
 zavola jí z svých tichostí
 i potvrdi těch cných hostí
 k dobréj víře řkúc: Netbajta,
 2545 vstanta a sě nelekajta!
 Nebud vám má řeč úpola;
 nebt vy také k sobě volá
 buoh do svéj věčnéj osoby.
 Inhedž králová ze mdloby
 2550 vstavši s Porfirem nahoru
 k téj přežádněj panně k dvoru
 přistúpista jakož chciece;
 tepruvž třidsecikrát viece
 viděsta stvúcie světlostí
 2555 v tom žaláři, v něm v radosti
 sedieše ta dievka tichá.
 Také tu nebysta licha,
 by viece divuov neviděli:
 uzřesta, ande anděli,
 2560 v korunách podlé ní stojie
 a tu bohu milú kojie
 utěšením na vše strany,
 úrazy i jejie rány
 mažít mastmi nebeskými;
 2565 tak lékaři andělskými

Kristus svú chot tu kojieše.
 Kak sě králová bojieše,
 však svėj mysli ten strach slúpi,
 opět blíže k niej přistúpi,
 2570 dobrú mysl v srdečko vzemši.
 Svatá Kateřina sněmši
 koronu s jednoho anděla,
 i vstavivši inhed z dospěla
 králověj na její hlavu
 2575 a řkúc: Zvěstujit po právu,
 jakž mně svědší má věhlasa,
 ež ty od tohoto časa
 třetí den těžkých muk dojdeš,
 po nichž u věčnú radost pójdeš.
 2580 Tehdy Porfirus s královú
 vzesta v obě srdci novú
 mysl i bohatě veselé,
 jmajíc útěchy velé
 tiem viděním i tú řečí,
 2585 vzemše odpuščenje v děči
 i jidesta opět zasě.
 Na zajtřie inhed to sta sě,
 ež jiní rytieři mocní,
 ješto jeho cti pomocni
 2590 jsúc, jmějiechu jěj za pána,
 neb mu bieše ciesařem dána
 moc, ež vládnieše nad nimi

i běháše mezi nimi
dle všelike potřebnosti:
2595 ti sobě s ním v obecnosti
v jedno tajné ukázachu,
na něm toho otázachu,
aby jim to viděti dal,
kde by sám noc byl přespal.
2600 Porfirus ze cného smyslu
vece: Kterého úmyslu
jest váš rozum, jenž vy vieže,
ež mne vašě obec tieže,
kde sem spal anebo ležal,
2605 co-li novin jsem utěžal,
které sem měl utěšenie?
Toho vám nic třeba nenie
věděti ani tázati;
kromě já vám chci kázati
2610 i raditi všem bez studu,
abyste vy svého bludu,
v němž ste do siej doby stáli,
nechajíc s bohem ostali,
modlám se neklanějíce,
2615 ale mne posluchajíce.
Ostavtež se těch bludných loz,
netbajíc všech ciesařských hróz,
každý, jakž najtvrze moha,
uvěř u vrchnieho boha,

- 2620 jenž dnem svietí, nocí mračí
 a činí vše to, což ráčí:
 hvězdy, mesiec, slunce vzořil,
 i jest nad vším a vše stvořil,
 jehož mocí vše utěží,
2625 pro něhož ta panna vězí,
 kterúž vidíeste mučiece.
 Tu dvě stě rytieř(uov) a více
 svého bludu ukrátichu
 a všichni se obrátichu
2630 pro jeho řeč v tu hodinu
 k Jezu Kristu k hospodinu.
 Maxentius, ciesař tůhý,
 s svými rytieři den druhý
 sede v úřad svú vší radú
2635 i káza tu pannu mladú
 před se vyvésti z žaláře,
 mně, by jejie světléj záře
 i jejie rozkošnéj krásy
 mnoho ubylo v ty časy,
2640 což seděla u vězení,
 že ku pití i k jedení

 Tu ji žaláře vyvedú
2645 předě n, a všelikž nebledú.
 A když jiej ciesař zazře okem,

ana tak veselým krokem
 přede n jde i tak čile,
 jako by i jednéj chvíle
 2650 u vězení nesěděla
 ani kterých muk viděla,
 vze mysl proto velmi plašnú,
 neb ji užře mnohem krašší
 i tělejší ve všie krási,
 2655 než ji viděl bieše v tom časi,
 když vedena u vězenie.
 Ach, vece, bez toho nenie,
 by jiej dobře nechovali!
 I káza, by zavolali
 2660 strážných. Ti přijidú v skuoře.
 Těm mnohá ukrutná hoře
 káza mučením vydati,
 vele sě jim v tom vyznati,
 čím sú téj panny nesnadnéj
 2665 chovali, ež tako ladnéj
 svú plť leskne, krásy hojiec.
 Svatá Kateřina stojiec
 vzmluvi protiv ciesařovi,
 nevěrnému Maxencovi,
 2670 nechtieci, by tyto sluhy
 kteréj muky nebo túhy
 nevinny jsúc pro ni došly,
 a řkúc: Zlý ciesaři, pošli

svój um k lepšímu rozmyslu;
2675 neměj tohoto domyslu,
by mně jiesti nebo píti
aneb který pokrm žíti
dávali od dvora tvého.
Věz, ežt sem od nikohého
2680 ztravy tělesnéj nejměla,
ale jenž skrze anděla
krmil Daniele spoře,
kdyžto ve lvovéj oboře
vězal u krále z Babylona,
2685 ten mě ščedře z svého lóna
krmil, pojil i uzdravil
i svú milostí oslavil,
jakž sem vesela i silna,
k tomu ovšem srdcem pilna,
2690 ež mimo n, boha, nikoli
má mysl jiného nevolí.
Ciesar vezře z toho hněvně
a řka: Ó vé, že tak zjevně
ty se našim bohóm směješ!
2695 Řci však, dokud se naděješ,
bychomt chtěli roky dáti?
Jednomut se tuto státi:
vol ze dvěho, kteréž ráčíš.
Již mne na tom nerozpáčíš,
2700 bycht to dále chtěl odvléci;

- tutot jest úkonně řéci,
 južt tě jinako přestraším:
 anebot jě bohóm našim
 uvěřiece chválu vzdáti
 2705 a vašě přě ostati
 s námi úmysly sličnými,
 neb mukami rozličnými
 těžce umučenu býti
 a tady života zbýti.
- 2710 Svatá Kateřina krásně,
 krotce i velmi věhlasně
 odpovědě protiv tomu
 řkúc: Darmo, ciesaři, k tomu
 mluvíš hrozně i hněvivě!
- 2715 Nerod toho jmieti v divě,
 žet člověk života žádá;
 ovšem já chci velmi ráda
 s životem ostati zdravie,
 neb mi tu náději pravie
- 2720 i jsem toho dobře jista,
 ež jě smrt pro Jezu Krista
 mile i pokorně vzieti,
 to jest bytedlně přijieti
 věčné zdravie, plnú radost.
- 2725 Pročež jáz mám tuto žádost
 i jest mému srdci píle,
 ež chci smrt přijieti mile

dle mého milého chotě,
při němž u věčném životě
2730 budu, kdež útěchy velé
jest i bez konce veselé.

Tehdy Maxencius toto
uslyšav, tepruva proto
naduv hrdlo z svého vaza
2735 svatú Kateřinu káza
mučiti divokú mukú,
na své pomocníky v hluku
zavola (a) řka: Všech vás proši,
vidíte, žet hroznú noši
2740 žalost i veliké hněvy
skrze řeči téjto děvy.

Mysltež, což jest najpilnějšie,
kak byste najúsilnějšie
muky vymyslili v spěchu;
2745 tohot jáz budu útěchu
na mém srdci jmieti cele.

Tehdy pohani dospěle
v libost tomu všiej cti lichu
jednu muku vymyslichu,
2750 divokú, těžkú, úřitnú,
tako hroznú i přelítnú,
ješto nikdy nevidáno
ani sluchem viec slýcháno
v širokosti všeho světa.

- 2755 Tu toho drahého květa
 ti pohani, bludní chrti,
 chtiechu připraviti k smrti,
 proto že nechtěla zlatým
 jich bohóm, těm diáblóm klatým,
 2760 věřiti ni chvály řéci;
 jímž se ciesař chce až vstéci.
 Pospěštež tiem! na ně vzvola.
 Tehdy učinichu čtyři kola
 před městem na jednéj rovni,
 2765 mezi slúpy, v nictasovní
 skřipci biechu biti kypřě,
 skrze něž provazy chytře
 okolo hřidelóv jdiechu.
 A ta kola tu tak biechu
 2770 jich mistrovstvem udělána
 jako najhustějšie brána,
 jížto zavlačijí žita;
 takéž kolivěk nabita
 biechu tato kola všady
 2775 železných hřebuov, v nichž brady
 břidké, jakožto u břitev
 Tater, Saracenuov, Litev.
 Mnoho tisícúov tu stáše,
 jímžto všěm hrozno se (jim) zdáše
 2780 i břidko na to hleděti.
 Také chci vám pověděti,

- kak jě biechu chytře spřiehli,
ež když za provazy tiehli,
tehdy z těch čtyř kuol dvě spolu
2785 běžele, řezúce k dolu,
břidkým během u prudkém plasě;
a druzie dvě kola zasě
řezale, pro lítnú vzdoru
běžiec protiv nima vzhuoru.
- 2790 To všě, což mezi ně vrhli,
to ti hřebové roztrhli
na sě do najmenšie skřítý.
Nebyl by člověk tak lýtý,
by to vida stál nepláče.
- 2795 By všech najrůčejšie ptáče
mezi ta kola vletjalo,
to by bylo z nich tak málo
mohlo utéci s životem,
jako mrt nemóže kotem
- 2800 mieti probytie u moři,
by tú prudkostí v tom hoři
na drobty sě nezřezalo.
Všecko pohanstvo dřežalo,
nechtě státi při tom strachu.
- 2805 Zatiem po strážné poslachu.
Ti přivedú tu žádúcí
pannu, jakžto ruoži ktvúci,
k těmto mukám přěde vším zborem,

chtiece, by tiem hrozným morem
2810 jejie zdravie konec jmělo,
jakž tomu kázanie chtělo
nesmierného Maxentina.

Tehdy svatá Kateřina,
uzřevši tu hrózu divnú
2815 i muku tak přeprotivnú,
ješto bieše připravena
dle jejie slavného jména,
chtiec ju mezi ně uvrci:
k tomu každý rozumu řci,
2820 jměla-li sě co leknúci?

Ano než by kdy řeknúci
slovo mohla která ústa,
až by ta divoká spústa
ji na kusy roztrhala.
2825 I poprosi, by poždala
ta pohanská zběř ten čásek
malý, až by jejie hlásek
prosbu zprostřel k hospodinu.

Takž pokorně v tu hodinu
2830 ta věrná dievka i čistá,
úfajíci v Jezu Krista,
pokleče na svú kolenú,
srdcem i myslí vzvolenu
snažně vzdechši v časnéj době,

2835 svoji bielé ruce obě

nad hlavici svú nadvedši,
v nebe očima vhlédši
vece: Ó milosrdnucí
Jezu Kriste všemohucí!

2840 Ty, jenž lásky i všiej moci,
svých daruov i svéj pomoci
těm všem, jenž toho žádají,
ež tvéj pomoci hledají,
věřiec a v tě úfajíce,

2845 v tobě náději jmajíce,
nikdy neodpovieš vlasem,
ale vždy hotovým časem
zjevujěš jim milost svoji:
vezři dnes na truchlost moji,

2850 uslyšiž mů prosbu k sobě,
volajíc u méj sirobě,
zjev svú milost mně, svéj sluze,
abych já od téjto núze
byla tvú mocí zprostejna

2855 i té zléj smrti zbavena,
pro niž sú vznikla ta(to) dieľa.
Račiž seslati anděľa,
jenž by ta železa zkazil
i tato kola rozrazil

2860 s jich přičinú se všelikú,
abych já tvú moc velikú
ohlásila i tvé panstvo,

aby tak to hlupé pohanstvo,
vida tvú moc i tvé divy,
2865 nechajě všie svéj protivy,
odolá bludnému kmenu
a tvému svatému jménu
svými hlásí chválu pěčně,
jež jest požehnáno věčně.

2870 A jakž brzo tu řeč skona,
tak netaže vstáti ona,
až hned rúčí oblak vznide,
v němžto anděl s nebe snide
a ten luči bez rozpaka
2875 z toho jistého oblaka
mocně silným, mocným lomem
tak divokým, prudkým hromem
v tý mlzi mezi ta kola,
jakž jich i žádúcie póla
2880 tu pohromadě neosta;
ale tak jě silně zchvosta
oblakovým opeřením,
že tiem prudkým udeřením
od železa i od lesa
2885 dřízky od těch kuol v nebesa
třeštiechu nahoru jdúce
nad ty lidi, ješto ždúce
jejie umučenie stáchu.
Ty pak na ně (tak) litně práchu,

- 2890 z oblakuov jdúc opĕt za sĕ.
Toho dne ten div tu sta sĕ,
eŹ ten hrom i ta nekluda
toho pohanskĕho luda
ĕtyřĩ tisůce na smrt zabi.
- 2895 Tepruv boŹĩ hnĕv oslabi,
Źe tĕm vice neuspolĩ.
JakoŹ bieše pomstil koli
tĕch třĩ dietek, jĕŹ u peci
Kaldei chtiechu uŹĕti,
- 2900 jichŹ král bohu byl protivnůy,
tu sĕ také sta div divnůy:
kdyŹto jĕ u pec vsadichu,
všecky diery zahradichu,
a pec bieše neumalena,
- 2905 Źtyřmi dny třĩ noci pálena
pravům sůšem dle horkosti,
tehda jim buoh z svĕj milosti
seslal ot nebes andĕla,
jehoŹ moc inhed z dospĕla
- 2910 u tĕj peci vrch prorazi
a z niej sĕ plamen vyrazi
ĕtyřĩ dcat loket nad(e) všĕ lidi
i zeŹŹe v litnĕj neklidi
ty všecky, jeŹto tu biechu.
- 2915 TakĕŹ koli tuto v spĕchu
pomsti svatĕj Kateřiny

pro jejie pokorné činy
nad nevěřícím pohanstvem.

- Ciesarová se vším panstvem
- 2920 břeše ostala na hradě;
s Porfiriem v tajnéj radě
sedieše naplákající,
dávno velmi čakající
božie pomsty divnéj rány.
- 2925 A když hrom již ty pohany
pobi i smrtí postiže,
tak se králová přeč vzdviže
doluov udatně k ciesari
řkúc mu: Ó lýtý ohaři,
2930 ne mój muži, ale črte,
převzteklý pekelný chrte,
všech hněvuov plamenná záři!
I co chceš, hubená tváři,
bojovati řečí mnohú
- 2935 protiv mohúciemu bohu?
Rozmysl se, u vieře chudý,
min své zlosti i své bludy.
Znamenaj ale jedinkú
to po nynějšiem účinku
- 2940 kak jest mocný buoh křestanský,
kak královný i kak panský,
když pomoci ráčí komu,
jenž jedním lučením z hromu

dnes tolik tisícov tvého
2945 lidu zabil z hněvu svého.
To uslyšav ciesař ot nie
křiče velmi neochotně,
hněvně zeduv se v hromadu,
jektajě pro litnú vadu,
2950 roztínajě zuby slova
a řka: Ó co ty, králová,
mluvíš? Náhle min ty řeči,
donadž nám to bude v děči,
a nesmúcej našich pánuov!
2955 Zda tě jěst někto z křestanuov
chytroštěmi mistrovskými
odvedl nebo čáry svými
obrátil na jiný stav?
Náhle toho se ty ostav
2960 a jměj v svéj řeči smieru,
neb tot beru na mú vieru
dnes i přisahaji na tom
mému bohu, jménem Batom,
i všěm mým bohóm velikým:
2965 nenavrátíš-li všelikým
se úmyslem k svému stavu,
žet já tobě dnes tvú hlavu
káži s tvého vazú stieti
a tvé maso zřezúc vziati
2970 i rozmetati, v tom mi věři,

- ptactvu i rozličnéj zvěři,
 at tě tvá chytrost opraví!
 Králová vece: Unaví-
 li mě tvá zlost, to nic nenie;
 2975 neb má vuole i mé chtění
 jest, pro věčný buoh umřieti!
 Ciesář káza inhed jieti
 ji i vyvésti před město
 svým sluhám, a ješče přes to
 2980 káza ten ciesař nebožný,
 aby železnými rožni
 jejie prsi proděsili
 a za ty ji pověsili.
 (A) když ji sluhy z téj ponuky
 2985 vediechu na tyto muky
 pro jejie čistou nevinu,
 tehdy na svatú Kateřinu
 králová vezřevši vece:
 Již ke mně spějě má pece,
 2990 milá panno Kateřina!
 Popros za mě hospodina,
 jehož dle svatého jména
 jsem já ciesařova žena,
 tuto svádnú při vzpodjala
 2995 a to u mé srdce vzala,
 ež chci mile i pokorně
 dnes přijieti smrt úporně

pro milost vrchnieho otce.
Svatá Kateřina krotcě
3000 vece: Ó králová slavná,
bohu libá, ovšem správná!
Nerod se nic stýskati sobě,
neb to já zvěstuji tobě,
žet dnes bude dáno pro to
3005 za minúcie panstvie toto
neminúcie kralovanie
tu, kdež věčné radovanie
jest, ješto nikdy netúžie;
a za smrtelného muže
3010 neumierajícieho krále
zíščeš, Jezu Krista v chvále.
O to se ty sluhy shledú
a tu královú vyvedú
před město na tu popravu.
3015 Podlé svého zlého nraavu
obnaživěš ji i szuchu
a její prsi pronznuchu
od kostí ostrými kostny,
jakž byl kázal ciesař zlostný,
3020 i vyvėsichu na dva krsy.
Tu pak ty králověj prsi
jakž nuzně z těla vydřěchu,
tak jiej potom hlavu stěchu
mečem, a jejie dušice

3025 pro muku téjto děvice
i skrze ty šťastné muky
k bohu v nebeské proluky
jako andělíček brče.

A jakž brzo nocí mrče,
3030 tak Porfirius v tu dobu
některé křestany s sobú
pojěm i jide za celo
a složiv to chvalné tělo
přiklek, šlechetnými mastmi,

3035 ješto dalekými vlastmi
biechu v dary mu poslány,
jejie těla všecky rány
zmazav, doby z země rova,
v němžto tu královú schova.

3040 Pak netáhnú zítra vstáti,
až ten ciesař jě sě ptáti,
kto to byl, jenž to osnoval,
že tu královú pochoval.

I poče páchatí divy,
3045 nechtě hněvy, by kto živý
před ním ostal pro ty skutky.

A když Porfir ty zámutki
uzře, ež tak prchá z toho
a jiným lidem tak mnoho

3050 činí núze zlostí katně,
rúče vstav jide udatně

smyslem před obličej jeho,
 pro bůh se převáživ všeho.
 Mužným srdcem přede n kroči
 3055 a vezřev mu mezi oči
 vecě: Ó zlý, ne zchlíbený
 ciesaři, ale hubený
 člověče, všeho činu
 kterou těmto ludem vinu
 3060 dáváš, ež jě mučíš hlavně?
 Zda se stalo v tom nesprávně,
 ež jest buožé mučenice,
 Jezusova obětnice
 dóstuojná, v zemi schována?
 3065 Která-li tobě múdrost dána,
 ež také bezprávie skládáš?
 Když srdcem tak pilně žádáš,
 chtě toho jistě vzvěděti,
 tehdat jie chci pověděti,
 3070 nebud tebe po tom túha:
 ját sem, Jezu Kristuov sluha,
 pochoval, to věz, královú,
 ješto pro tvú ducholovú
 zlost z tohoto světa sešla,
 3075 jejiež dušice jest vzešla
 před buoh z mučenie ěistého,
 v něhož já buoha jistého,
 věři i sem sobě vzvolil,

- bych pro n také svú krev prolil.
- 3080 A když ciesař to uslyše,
dlúho zamlčav zdviže se,
sede a opustiv rúče,
což koli jsú při tom hluce
vznesa hlavu vzhuru křiče,
3085 jako tur divoký řiče
hněvně z divokého hlasu,
až se všickerni užasú
ludé, což jich při něm bieše
a řka: Ó nesnadný hřieše,
3090 ež všech hubených hubenství,
všech nešťastných nezboženství,
všech smutných truchlost veliká,
všech žalostných moc všeliká
u mém srdci se stavila!
- 3095 K čemu mě jest připravila
tato mladičká děvečka,
ženskéj přírody oblečka,
jejiež srdce jest plnečko
múdrosti, jakž nám to všecko,
3100 co se jest nejlepší psalo,
mému ciesařství slušalo
a mně bylo najmilejie,
to se skrze řeči jejie
od nás nenie odchýlilo
3105 a naši věc tak zmýlilo,

jakž neviem, co zdietai sobě.
Sklesna svoji ruce obě,
vstav i jide v jedno tajno,
ješto jiným bieše hajno
3110 (neb on tu sedáše v radě
svými zemany v hromadě)
i káza všem svým vítězóm,
pánóm, kniežatóm, rytieřóm,
sebu na tu radu jíti
3115 a řka: Již tiem nechci dlíti!
Proši vás, radte mi k tomu,
kak mi učiniti tomu,
by sě Porfirus navrátil
a svého bludu ukrátil,
3120 v němž jeho srdce oblito.
Tehdy všichni rytieři tito
řečechu: Zle, ciesaři, súdíš,
ty brž sám u vieře blúdíš,
svú věc nepodobně stavě.
3125 Ale ont jest tobě právě
ve všem mluvil pravdu pravú,
i jest již pravého stavu
došel, složiv bludné dielo;
a my všichni podlé něho
3130 chcemy přerádi ostati
a dnes své životy dáti
ve jmě Krista pro tu žádost,

by nám dal nebeskú radost.

Tehdy Maxencius řeč tuto
3135 slyšav ot nich, tepruv kruto
sobě tu učini. V ten čas
tak neznámý, přehrozný hlas
pusti z hrdelného třeva,
jako lev divoký řeva,
3140 mumle jako medvěd, v sobě
by lít (srdcem) v žalostnéj úsuobě
nevěda, kam oči vznésti.
I káza před město vésti
ten panský zbuor nemalečký,
3145 Porfira i tyto všecky
rytieře věrnéj postavy,
aby jim všem setnúc hlavy,
pak jich těla bez odvlaky
vezmúc, metali u mláky
3150 ruozno psóm, aby jě snědli.
Tehdy katové, dřiev než sedli,
až své brani sebú vzemše
vedú Porfira, pojemšě
se všiem rytieřstvem ven z města,
3155 kdež jich děláníe nepřesta.
Z nožnic své veče vyněchu
a jim všem jich hlavy stěchu
i jich těla rozmetachu,
jakž byl ciesař kázal v strachu.

- 3160 Takž ti jistí učenníci
 biechu boží mučenníti,
 vzemše smrt pro Krista směle,
 a jich pak dušice cele
 jidú všecky bez pakosti
- 3165 před bůh do věčnéj radosti.
 Ciesarě vzpodjechu túhy.
 Na zajtřie zsadi své sluhy,
 kdež ten súd konati chtieše.
 Ješče právě syt nebieše
- 3170 krve mučenníkuov z jich masa.
 Svú zlobivú vóli pasa
 káza svatú Kateřinu
 před se vésti v tu hodinu
 i vece k niej: Nuže krásná
- 3175 panno, múdrá i věhlasná,
 líčkem ktvúcie jako ruožě!
 Jinak již býti nemóže
 to všecko, co se jěst stalo
 škody, mnoho nebo málo,
- 3180 mně s právem od tebe včile,
 vnenější najvinější,
 ež zpušče mnohá dědina:
 kakž jest kolivěk tvá vina,
 všakt chci všecko odpustiti,
- 3185 chceš-li ješče opustiti
 svú chytrú řeč i odpěru

a prijieti naši vieru.
Chci tě za svú najmilejší
pojieti i najurozenější
3190 mého ciesařovstvie psáti;
když se to nemohlo státi,
by pojala mého syna:
ale chci, to všecko mina,
tě za tiesařovú jmieti,
3195 a což jedno budeš chtieti,
i cožt mysl požádá koli,
to všě bude po tvéj vuoli.
Pak-li toho zdieti nechceš,
zda kterému roku vzechceš,
3200 tohot nelze bude tobě.
Vuol ze dvěho jedno sobě:
aneb mě za hospodáře
jmieti a na našě oltáře
našim bohóm svú obět nes,
3205 neb to vuol, žet tobě dnes
stane hubená odplata,
ež tvá hlava bude stata
od tvéj šíjě mečem v divě
u rozhranie žalostivě
3210 na odivu dle neklidu
všemu pohanskému lidu.

Svatá Kateřina krotce,
pomniec na vrchnieho otce,

vece: Nenie to bolestné
3215 ani hubené ni lestné
ni co podobné k žalosti,
komuž z malitkéj malosti
dostane sě věc veliká.
Nerovná miera všeliká,
3220 kto by múdrý byl to hádajě,
komuž po slunečném západě
vzejde v svéj drahěj blesknosti
slunce nebeskéj světlosti,
i dá sě mu věčně žíti?
3225 Nenie žalostné tam jíti,
kdež za smrt věčný život vrátie,
smutek v uodtuchu obrátie
a túžebnost v utěšenie,
tu, kdež nedostatkuov nenie,
3230 miesto pláče hlasy hladie
a za tuto žalost dadie
plnú radost, věčné bydlo.
Ale když tobě ostydlo
vše dobré, a již nemohu
3235 tebe obrátiti k bohu
ani co k tvěj vuoli řéci,
dále tiem nechci odvléci.
Nict tvých rokuov nehledaji
ani odvlaky žádaji,
3240 vědě, že s sě v zlobi zmyslil.

- Konaj tak, jakož s zamyslil,
 jmáš mě ke všemu hotoví!
 Co mi pro svú ducholovú
 zlost můžeš, to učin núze!
- 3245 Tepruv opět Maxenc v túze
 zařil tak násilně z hlucha
 jako ze vsteklého ducha.
 Vztek jazykem i vzmlamola,
 hněvivým hlasem zavola
- 3250 množstvie i káza ji jieti
 a vyvedúc hlavu stieti.
 Když ji před město vediechu,
 žalostně na ni hlediechu
 lidé, ještě jdiechu za ní.
- 3255 Nejednu pohanskú paní
 bieše viděti slziece,
 na jejie postavu zřiece
 i na tu rozkošnú krásu,
 želející toho času,
- 3260 ež jest takéj dievcě krásnéj,
 urozenéj i věhlasnéj,
 neduostojnú smrtí eníti.
 I dachu svéj řeči vzníti,
 hlučně k sluchu ji hladiece,
- 3265 na to všichni jieje radiece,
 by sě vždy tomu odjala
 a tak hanebně nedala

zahubiti svéj mladosti,
 by brž po ciesařskéj žádosti
 3270 mocnú ciesařovú byla
 a téj těžkéj smrti zbyla.

Zatím biechu na prostraně.

Svatá Kateřina na ně
 ozřevši sě i vece k nim:
 3275 Ó nemúdrí lidé, i čím
 sě smúťíte, hlediec na mě,
 sobě stýskajíce za mě?
 Mužé i vy ženy, svého
 pláče i smutka prázdného
 3280 nechajte ni mne v čem pyčte
 ani dle méj smrti křičte,
 pro niž já mám snadnú škodu.
 Ale jmají-li kto úrodu
 dobrú neb milosrdenstvie
 3285 které pro mé podobenstvie,
 želejíc mne i méj strasti,
 těch jáz brž všech proši zvlasti,
 aby smutka nechovali
 a méj sě cti radovali
 3290 všichni, již mne stojie podlé.
 A já vám povědě: toho dle
 mé srdce tu prosbu vznotí,
 neb vidíta moji oči
 Jezu Krista laskavého,

- 3295 jenž jest radost srdce mého,
 jehož moc všemu odolá,
 an mě mile k sobě vuolá.
 A ten jest méj moci čilost,
 ten jest má rozkošná milost,
 3300 ten muoj král i ciesař mocný,
 ten méj duši jest pomocný,
 ten mój milý chot věhlasný,
 ten mój drahý ženich krásný,
 k němuž má všě mysl jest vzata:
 3305 nebo on plná odplata
 i mocná obrada svatých,
 v čisté vieře světa vzatých.
 To domluvivši v téj čile,
 stínače poprosi mile,
 3310 by sě vzdržal malú chvíli,
 až by svú potřebnú píli
 i modlitvu k bohu zděla,
 jakž by mohla neb uměla.
 Toho jieť povoli mučec,
 3315 k jejie smrti neby nučec,
 ale přijem k sobě meče
 vece: Neměj i jednéj péče,
 panno krásná i dostojna!
 Tehdy tu ta chválná i hojná
 3320 bojovnice Jezusova,
 vzdechši z srdečného slova,

ze vsieej síly tož odlekši,
na svú kolenú poklekši
i spě svoji ruce krásnie
3325 vznesši svoji oči jasné
i vezře na nebe jima
řkúc: Ó Jezu Kriste! ty má
radost jsi i cná prospěcha,
všech v tě věřících útěcha
3330 i všech svatých děvic chvála!
S tebě vzata věc nemalá.
Mój cný choti kratochvilný,
všemohúcí bože silný,
jáz děkuji tvéj milosti,
3335 že s mě podlé duostojnosti
ráčil dáti k tovařiši
mezi tvú děvičí říši
i připomanúti známě.
Ó laskavý, vezři na mě
3340 a smiluj sě dnes nade mnú,
učin v tom svú milost se mnú,
za něž k tobě oči vznoši.
Milostivý bože, proši
tebe, napln mé žádanie:
3345 kteříž mužé nebo panie
ke cti i chvále tvému jménu,
ješto křestanského kmenu
jsú a nestojie u bludu,

kterú šest činiti budú,
3350 mě kdy v čem nazývajíce,
mé muky vzpomínajíce,
požádají tvéj pomoci:
v kteréj kolivěk nemoci
budú aneb v kterých škodách,
3355 na suše nebo na vodách,
u vězení leč u sůda
nebo z nemocného truda
v smutcě, v násilnéj porobě,
u přelsti nebo v chudobě
3360 ke mně zavolá jich píle,
rač jě, hospodine, čile
uslyšeti a jim dáti
to vše, což budú žádati.
Ješče tebe proši z toho:
3365 Kdež mé muky budú u koho
psány v domu neb na listě,
nebo které knihy jistě
o nich budú učiněny,
rač jim dáti jich odměny,
3370 bože, aby sě v tom domu
z náhléj smrti i ot hromu
i jednéj škody nestalo,
než sě vždy vše dobré dalo
a nic zlého neškodilo
3375 ni sě v něm kdy urodilo

dietě čím kak potvořeně,
 ale v dobrotě szořeně
 jsa, vznikl v člověka sličného,
 jenž by podlé činu cného
 3380 byl ve všecko dobré sbožen.
 A pak-li kto bude složen
 smrtí, ež na nen svět mosí
 a méj pomoci poprosí
 jsa pravěj viery v svém slušě,
 3385 daj mu, buože, by ta duše
 diáblu nebyla poddána,
 ale při tobě vschována.
 Hospodin(e), již (mú) prosbu vzdavši
 a svú válku dokonavši,
 3390 slzami oči vzmrákající
 kleči, pro tě čakající
 smrti od meče břidkého,
 jímšto z úmysla stydkého
 tento masař jedva vládne,
 3395 jenž dnes na mú šíji spadne,
 neb od něho mám umřieci.
 Milý buože, rač přijieti
 dušičku mú milostivě
 a dovésti radostivě
 3400 skrze ruce tvých anjeluov
 i tvých svatých archanjeluov
 k témuž sedění u pokoj,

- kdež všech svatých děvic okoj
jěst i radování věčné.
- 3405 A jakž ona téjto pěčně
prosbě učini skonání,
tak inhed bez pomeškání
nad ní hlas ot nebe snide,
jenšto přerozkošně vnide
- 3410 v jejie sluch i v jejie uši
a jie j takto řka oduši:
Dávno s dala, má věhlasná!
Pod sem ke mně, v cnosti krásná,
má milá choti žádúcie
- 3415 v tuto rozkoš! Tobě ždúce
jsú při mně bydla szořena,
rajská vrata otvořena.
Tebe přiebytek v ústavném
pokoji i blahoslavném
- 3420 hotově čeká i miesto,
má milá drahá nevěsto!
K němuž u brzkości pojdi,
nebeskéj radosti dojdi,
nic sobě netesknúc, žádná!
- 3425 Což požádala, má ladná,
to jsi všecko obdržala;
všěm, od nichž se tobě chvála
bude dieti, z učinění
vzpomanúc tvého mučenie,

- 3430 slibuji hotovie u moci
ze všiey jich múze vzpomoci.
- A když tento hlas jie dodě,
tato slova dopovědě,
inheď ta svatá děvice,
- 3435 vzezřevši na kata z nice,
svých stvúcích vlasóv dosáhši,
svú bělúcí šíji ztáhši
vece: Ova, tot odolá
má přě! Již mě k sobě vuolá
- 3440 muoj král, jenž všě krále plení.
A ty činiti neleni,
konaj, v něžto s sě uvázal,
jakž to tě tvój ciesař kázal!
Tehdy on svój meč vytáhna,
- 3445 nad hlavú jim prudcě sáhna
i stě jejie hlavu čistú.
- Kdež sě tú novinú jistú
dasta dva divy viděti
a ta (ješče) v duostojnéj paměti
- 3450 slušie jmieti vždy v zápětí:
ež z téj hlavy po tom stětí
i z jejie šíjě z milúcie
miesto krvi mléko bělúcie
ščedře tečieše potokem
- 3455 na zemi před mnohým okem.
A to buoh učinil proto,

ež drahúcie mléko toto
znamenávalo jistotú
jejé velikú čistotu
3460 i jejé panenstvo čisté.
Druhý div sě sta zajisté,
ež anděli přiletěchu
a to vzácné tělo vzechu
i nesú jě v dóstojnosti
3465 u povětrnéj vysokosti
na tu horu, na Sinai,
zpievajíce: Adonai!
Svatý! Tuž ji pochovachu,
a její duši poslachu
3470 do nebes u věčnúčí čest.
A ta huora svú dálí jest
odtad, kdež ta panna, svatá
Kateřina, byla stata,
dvúdcat dní neb málem dále,
3475 na něžto skována v chvále
ona od anjelskú rukú.
V němž miestě boží ponukú
u jejie hrobu nemálo
divných divuov sě již stalo
3480 i dnešní den vždy sě dějí;
neb ktož, majíc v niej náději,
putují k jejé milosti,
ti všiej nemoci i truchlosti

zde i na onom světě zbudú.

- 3485 Ješče poviem, ne obludú,
 kak tu buoh jest všemohúcí
 zjevil jeden div divúcí:
 že z jejie svatého hrobu
 plove olej v každú dobu
 3490 bez obleka vždy ústavně;
 a ješče kam koli slavně
 z jejie těla svaté kosti
 budú přineseny v cnosti,
 ne omylně, ale cele,
 3495 z těch sě v zřejmosti dospěle
 i dnes potí olej svatý,
 od něhožto mnohý jatý
 člověk bolestnú chromotú
 na údiech svého životu
 3500 zdráv i vesel sě pokáže,
 kdež tiem olejem pomaže.

- Takž jest svatá Kateřina,
 předrahá dci mateřina,
 bojovavši i skončala
 3505 a svú smrt pomnieti dala
 i najposlední čásek ten,
 pátý nadedvameztátý den
 prosince toho měsiece.
 A ješče řku pravdu vice,
 3510 že nechybila za vlásek

v tom: téhož dne i v týž čásek
vzdala duši k hospodinu
u pátek v šestú hodinu,
jako Kristus, náš spasitel,
3515 našich duší uzdravitel,
šel i dal se k mukám za ny.
Jemuž králi nade všě pány
bud ve cti sláva nemalá
i na věky věkóm chvála! Amen.

pomni.

Explicit vita sancte Katherine.

NOTES

I give here indications of abbreviation spellings and my readings of slips, mistakes and garbles involving "iotation." For commentary and exegesis I ask the reader to turn to the philological literature.

32 "wgemenney" : v jemenněj - slip for v jmennej or v jemnej
 89 "w tom miestie" : v tom miestie - probably slip for v tom u městí; possibly for v tom úmestí 90 svú královú - for s svú
 125 "k czerney" : k černěj - for k dcerněj or slip for k čstnej 139 "porobenstwie" : porobenstvė - for u porobenstvė (not locative without preposition) 168 "weſwiet" : vesvět - abbreviation for veš svět 194, 198 "rzczechu" : řečechu - scribal aorist in place of original řeču 225 "bohatei" - slip for bohatěj 321 "vzawſi ſie" : užavši sě - slip for either užasši sě or vzavši sě 332 "wieſſ wie" : věs vě - abbreviation for vě svě 508 "zrzyecze" : zřiece - possible slip for dietce 531 "vſt porzad czoz yvprzieti" : úst pořád což i u přieti - garble for pořád jakož i u přieči 557 "o nyemz my prawil" : o němž mi pravil - abbreviation for o němž s mi pravil 640 "kralownye" : královně - slip for královny 654 "ſtogi ſwu matku" : stojí svú matkú - abbreviation for stojí s svú matkú 674 zpodjidechú - scribal aorist for zpodjidú 690 "zywey" - slip for živě 778 vſie - slip for vši 782 zdajúc - mistake for zdávajúc 845 "trzye" : tržie - slip or possible mistake for trži 873 "zadofſtnye" - slip for žádostnej 965 "dywne" : divné - slip for divně 997 "matka ſlowa" - abbreviation for matka z slova 1049 "ſwu zmylytku" - abbreviation for s svú zmlitkú 1063 "pronye" : pěníe - slip for pěníe 1128 "An ſwym ſynem" : An svým synem - abbreviation for an s svým synem 1153 "ſwu obyety" : svú obětí - abbreviation for s svú obětí 1193 "pogie ſobu" : pojě sobú - abbreviation for pojě s sobú 1260 "nehanyela" - slip for nehanila 1350 "giez nelze ſ wieczmy ſ tyemy" : jiež nelze s věcmi s těmi - garble for jiež nelze býti s věcmi s těmi 1467 "ſebu ſye" : sebú sě - abbreviation for s sebú sě 1485 "ze nahoru ſtolcze" : že na horu stolce - abbreviation for že na horu s stolce 1489 "rzczechu" - scribal aorist for original řeču 1580 "z dalekich ſu ſſem zemy przigiely" : z dalekých sú (sem) zemí přijěli - garble for z dalekých sú zem přijěli, with scribal mistake in genitive plural zemí 1604 "pro gehoz ty gmye i radu" : pro jehož ty jmě i radu - abbreviation for pro jehož s ty jmě i radu 1622 "mocz lida ſnyde" - slip for moc lida sněde 1644 "wzwiedyeny" : vzvěděni - slip for vzděni 1729

"chcze" : chce - for chtie 1781 "fwey wlaftney wlafty" : svéj vlastnéj vlasti - abbreviation for z svéj vlastnéj vlasti 1815 "fweho fmyfla" : svého smysla - abbreviation for z svého smysla 1870-71 "w nyz mniye w gedney wlafty fila / beztoho byty nerodyla" - garble, possibly for bez niež i jednéj vlasti síla umně býti nerodila 1977 řečechu - scribal aorist for řechu 2000 "w fazney" : v sázněj - garble for v snažnéj or v zácněj 2036 řečechu - scribal aorist for řechu 2084 "wyeczney" - slip for věčně 2133-34 "nez tiech pocze wleczy / yazyk wfie a k zemi nycze" : než těch poče vlěci / jazyk všě a k zemi niče - garble for než těch všech se poče vlěci / jazyk a zrak k zemi niče 2137 "fwey ftolicze" - abbreviation for s svéj stolice 2156 Erben supplies což jich koli na všem světě 2252 "wezrzela" - garble for věřila 2374 blesknieše - slip for bleskniechu 2378 "czrne y zelene" - slips for črně i zeleně 2394 "fwu yafnu" : svú jasnú - abbreviation for z svú jasnú 2451 "Tak fwym frdczem" - abbreviation for Tak se svým srdcem 2568 "fwey myfly" : svéj mysli - abbreviation for s svéj mysli 2582 "bohatye" - slip for bohaté 2598 "wydyety" : viděti - slip for věděti 2634 "fwu wfly radu" - abbreviation for s svú vši radú 2642-43 Erben supplies niče jej nebylo dáno, / ni ké lékařstvie popřáno 2644 "gy zalarze wyvedu" : Tu ji žaláře vyvedu - abbreviation for Tu ji z žaláře vyvedu 2648 jde - possibly jide 2664-65 "nefnadney...ladney" - slips for nesnadně...ladně 2765 "wnyctafowny" - garble for y něžt osovni 2854 "zprofteyna" - slip for zproštěna 2868 svými hlási chválu pěčně - abbreviation for s svými... or, possibly, read svými hlasy chválu pie cně 2982 "prodyeffyly" - slip for prodesili 3062 "buoze" - possible mistake for buože 3069 "gie" : jie - slip for já 3081 "zdywyze ye" - garble for zdviže se 3111 "fwymy zemany" - abbreviation for s svými zemany 3122 řečechu - scribal aorist for řechu 3152 "fěbu" - abbreviation for s sebu 3156 "wecznie" - slip for meče 3181 "wnenyeyfy naywynyeyfy" - garble for až do té nenějšie chvíle (Erben) 3220 "hadagye" - mistake for hadě 3292 "wznoty" - unclear garble, perhaps for vznočí, or vznosí 3307 "fwyeta" - abbreviation for z světa 3325 "yafne" : jasné - slip or possible mistake for jasnie (dual) 3405 "pyecznye" : pěčně - slip for pěčné or pěčnéj 3412 "Dawno f dala" - abbreviation for Dávno s ždala 3425 "Czoz pozadala" - abbreviation for což s požádala

APPENDIX II

A 158

KL

non-A 158 material

(i) Fuit rex quidam...ubi erat sedes
regalis, nomine Constancia,

(11)-(18) jeden král u bohatosti -- description
(20) sediše... of M

...cum filio...accusatus fuisset,
quod iunctus esset amicicia regi
Persarum, ab ipso (3) imperatore
in Alexandriam Grecie est regulatus.

(23) Diechu jemu Kostus jménem -- dramatization
(24)-(28) káza...jěti of the slander
(71) of Kostus

...propter ora detrahenciū obstruenda
circa Alexandriam...pulchra praedia...
(4) donavit.

(87) Proto na n jiným lft nebyl,
než...ho jest z dvora zbyl.

(3) non credens ea, que...audierat...

(84) neb ciesar nedóvĕriše tomu,
což na n prosočeno bylo i krivě pořčeno.

(4) pater tradidit filiam imbuendam
sapientia...

(97) dal v učenie u vysoké

tantum profecit in brevis...

(107) v krátkých letech vše uměla

cunctos mortales omnium philosophorum
...excelleret facundia eloquencie...

(108) Bieše v učení prospěla
nade vše učené žáky

defuncto itaque patre,

(112) Potom v časi v nevelikém

puella...heres efficitur...

(114) a to království přijde
všě k nie u mocnéj poruce.

131

byla v uosmináste letech
a tak převeliké krásy,
jakž na všem světě ty časy
nikdie jiej nebyla rovně.

-(129)

-- C's mother
trains her in
the arts of
beauty

f) Mnohý bohatý král vuotie,
řekla, blaze bude jemu;
komuž sě dostane ženú,
tomu bude věčšie radost.

Mocní králi jie snúbiechu.
...znajieše,
že zle porobenstvě žíti
slúbi panenskú čistotu...
něsti do svého skončenie.

vzvolichu syna Maxencova
ciesařem pro ty dědiny,
neb mu bieše syn jediný....
Chtě jěj oženiti mladně,
i rozesla posly řádné
ve vše krajě, na vše strany,
do všech zemí u pohany,
ve všecky vlasti, do všech dál,
by který ciesař nebo král
jměl dceř krásnú z plodu svého,
jež by dostojna syna jeho
byla, aby mu ji dali.

Z těch posluov jedni ptajíce
v Alexandří sě stavichu
a těm měščanóm vspravichu,

patre sublato orbata esset decem (118)
et septem annorum facta pulchritudine
...omnes tocius urbis percelleret...

(122)-

(5) quilibet...suo coniugio posset (130f)
copulari...

a multis filiis...peteretur, (136)
illa...omnem mariti thorum (138)
abnegat

suoque prae (6) ponens in corde (142)
uirginalem castitatem perpetuo
conservare...

Maxencius imperator...factus... (146)
Habens unicum filium,

qui volebat...uxorari, (151)
per diuersas partes legatos...
destinavit,

ut quererent puellam...
ceteras mundi puellas excellentem,
quam ipse filio suo dare posset
in uxorem.

Quorum nunciorum quidam... (162)
pervenerunt, qui cum Alexandriam...
subintrassent, causam...exposuerunt.

čeho ptají, kdož je žene.

... -- dramatization
rovně jej nikte nevídal. of merchants'
Těm poslům jako by přidal response
všem útěchy i veselé.

-- dramatization
těmto poslům se to zděše of C with the
za velký div nad divy. ambassadors

Tajně řečechu k její mateři
aby jich v tom poelúchala

ež ji rodu císařskému
chtie za ženu usnúbiti.
...otpuščenje vzechu,
k tisařovi se vzpodjechu,
a praviece ty noviny.
Císař v ty hodiny
sezva všechny najmúďřejšie
rádce i najučenějšie
i posla je na tu cestu...

-(228) -- ambassadors
marvel at
her beauty

Jeden rádce z nich
vysoký odšed s královú vze
roky tomu, jistě kdy přijeti
a tu pannu domuov vzieti

Králová tiem poče spiešš
k evadbě se připravovati
Kateřina ta přežádná

...audieruntque...quod esset...(7) (168)
pulchritudine excellebat. (179)
Quod audientes nuncii ualde sunt (180)
exhilarati.

uidentes puellam... (188)
gauisi sunt gaudio magno. (193)

...matri edicto preceperunt, ne cuiquam (198)
viuenti puellam traderet in uxorem

donec...voluntatem imperatoris (202)
audierit...quibus omnibus

peractis quam cito nuncii predicti (205)
ad propria fuerunt reversi...que

audierant...(8) retulerunt....
Imperator...nuncios alios...elegit,
quos ad civitatem, in qua Katherina
erat, cum magnis xeniis pro matrimonio
suo filio contrahendo transmisit.

(219)-

...ut a matre puelle peterent (229)
inducias datis iuramentis, quod
eam...traderet disponendam; terminum
...(9) statuentes...redirent ad
ducendam puellam...ad propria sunt
reversi.

...mater laborabat circa apparatus... (242)
ad sponsam pertinentem.

Quod cernens... (248)

poče sě tomu diviti
....Co má matka žádá?
Co-li její úmysl miení?

Kateřina do komnaty
jide své, v ni^ž sě utieže.
Ta novina ji m^útieše.
Sedši vece k sobě sama:

a tak mě za krásnú mají
všickni lidé při svéj žiede,
že ve všem ženském pořědě
nechtie, by kde taká byla.
A k tomu sem bez omyla
tak vysoce urozena
i tak v zboží rozplozena,
jakž toho nevědě čísla.

Nechci svéj mateři přieti
déle téj práce bez studu.

I zlé bych smysl zajala,
bych toho za chot pojala,
jehož jsem nikdy z dospěla
ani znala ni viděla,
kak jest vzrostlý na životě,
hrbovat-li či v lepotě,
hrady-li má či zlé domy...

radějši já svú čistú čest
slibuji nésti bez děky...

Tu řeč k sobě domluvivši,
s ustavičstvem sě smluvivši...
vstavši jide k svéj matěri...
i vece k něj:

(10) quid est hoc, quid agitur... (252)

(9) et aduertens... (10) thalamum, in (262)
qui studere consueuerat sola intrauit et
intra se cogitans quasi sibi ipsi
loquendo dicebat:

(10)...omnibus puellis que possunt... (268)
inueniri, elegancior...

ego enim sum puella nobilior,
dicior, ac in moribus et sciencia
omnibus puellis...

qua re consencio et permitto, quod... (280)
mater mea frustra laborat?

...quanta ergo esset demencia mea (283)
maritum ducere, quem nunquam vidi,
cuius condiciones penitus ignoro,
utrum (11) sit sanus uel infirmus,
sapiens uel stultus, pulcher uel
turpis.

Et ideo in corde...prepono et...in (298)
mente mea statuo, quod nunquam virum
accipiam, nisi eum prius videro.

....Istis sic peractis cum mentis (303)
deliberacione, puella accessit ad
matrem dicens:

Vizi, že ty beze špíle...
velikú práci nakládáš.

Králová vz to povědění
užavši se vece pilně:
Milá dci, proč tak mylně
mluvíš? Mlč, tot razi tobě.
I kde by ty mohla sobě
nalézti lepšího muže?

(345)

— C's mother
urges her to
marry

i za žádného nepójdou
muže, nežť jěj ohledaji...

A když jie přítelė na to
vzmluvichu, by tu mysl vzala
a přemluviti se dala
i šla za císaře spieše,
ana jim otpovědieše
tomu a řkúc: Vy tak krásnú
mě pravíte i věhlasnú...
jakž takéj nikdie neznáte.

Chcte-l, bych se k vám nevinila...
optajtež muže takého,

jenžt by byl v takéj věhlasi,
tak učení v takéj krási
i múdrý jak já sama...
Přítelė otpověděchu
a řkúc: Urozenějšího
muže i bohatějšího
než s ty, my bychom věděli;
ale bychom pověděli
tak múdrého i krásného...
jakož s ty, tohot neznámy.
...se zapřisahaji

...Circa apparatus te uideo anxie laborare... (310)

(12) Ad hec mater stupefacta respondit: (320)
Filia mea karissima, quid est hoc, quod dicis? Quis tibi talem sponsum poterit
(13) inuenire?...

(326).
Si talem non inuenero, sponsum nunquam habebo... (346)

Cum a matre et ceteris, ut filium imperatoris acciperet, vrgeretur, illa tempus redimens sic dixit: (360)

-347-
Cum me asseritis in sapientia et pulchritudine...excellere mulieres,

si vultis, quod uestris assenciam precibus, (371)

tunc talem mihi sponsum inueniatis, qui...mihi sit equalis.... (375)

(14) Ei dixerunt, quod bene inuenirent aliquem...excellere utpote imperatoris filium; licet in sapientia et pulchritudine nullus vir talis... inueniretur nec mulier. (380)

Abnegat Katherina...thorum se penitus (394)

muže nikdy nepojieti.

- (398) Zatiem králová vzpomanu
na jednoho pústenníka...
- (408) Bieše v duchovném dostatku
muž šlechetný, cný, pořádný...
- (412) Život nebeský vedieše.
(423) ...aby se s ní k němu brala
i ot něho uslyšala
o svém stavu řeč některú.
- (426) Inhed zítra, ne k večeru,
vstavše k němu se přeč bráchu.
- (434) Králová mu řeči z kořen
ot počátka ve všem řiedě
všecky do konce povědě
a nadějici se tomu,
zda by ji svú řečí k tomu
připravil, by za muž chtěla.
- (440) Ten pústenník velmi z cela
poče še k tomu staviti
a Kateřině praviti
o manželství u pravém stavu...
- (446) Králová při svém rozumě
jide povzdál ot nich...
- (448) ...Zda v některú dobu
jeho radu uslyšeci,
mne se jako nestydienci
naše libosti povolí?
- (452) Tento cný muž, ostav koli

nescituram, nisi...esset equalis.

Recordata tum mater eius cuiusdam
deicole...

uir...magne sapientie, honestatis,
consilii et sanctitatis...
in heremitorio...uitam celibem
ducebat...

ad quem eam uisitandi gratia
sepius transmittibat, ut...
consiliis flecteretur

(15) Instat mater, ut...uadat filia et
ut eius consilio uti debeat. Acquiescit
Katherina...et...accessit.

Cumque mater predicto uiro sancto
huius rei seriem per ordinem
enarrasset, presente filia ipseum
rogauit, quod ad hoc (16) tribueret
consilium.

Ac ille coram matre multa bona de
matrimonia dixit

et postea abstenuit se mater

aliquantulum cum ceteris, credens
heremitam pro sua uoluntate loqui
filie deber. (13) Mater...
cogitabat, quomodo filiam a suo
proposito reuocaret...ut filium
...acciperet. (16) Katherina autem

s Kateřinú sám jediný,
povědě k nie řka: Bez viny
dievko i bez poskvrnenie,

(462) slyším, žet u mnohé přietě
lidé pokojě nedadie,
i přietelé k tomu radie,
by šla za muž u manželstvie,
pro rozličné bezpečenstvie,
jehož ženy bez muž nemají.

(472) Jakémuž chceš, panno, muži,
takéhožt nikdiež nevědě;
ale všakt jedno povědě
pod tajemstvím tvéj milosti:
vědět v hrozněj bohatosti
jednoho krále slavného...

(488) jeho otec vyložený
jest pán, všecka panstvie jmajě,
ženy tělesnéj neznajě,
král jest nade všemi králi.
Jeho královstvie jest v dáli
i na šíři neseznáno,
způsobeno i zjednáno
tak, jakž neumře i jeden,
ktož koli tam bude vzveden,
ale zdráv jest viac na věky;

(500) ...radost i veselé
bez truchlosti i bez túhy.
Ten král má tak drahé sluhy
i panicuov až bez čísla,
z nichž každý jmá viac smysla
i bohatějí otcě tvého

sola ante fenestram cellule remansit...uir
dei alloquitur: O virgo generosa et
sapiens,

bonum tibi dant consilium, qui, ut
nubas alicui probo et magnifico
propter uitanda mulat pericula ac
dampna et incommoda, que mulieres
sine (17) uiris in mundo habere
consueuerunt, te hortantur.

Quia talem, qualem quaeris mortalem,
in mundo minime poteris inuenire,
uerumtamen fateor tibi me quendam
cognoscere inclitum uirum mihique
satis familiarem amicum unicumque
filium matris sue, qui longe te
nobilior est genere, cuius mater
uirgo est et pater eius feminam
ignorat. Rex enim est super omnes
reges terre,

cuius regnum ita est dispositum,
quod nullus ibi infirmatur, nullus
moritur, nullus eget, nullus laborat.

(18) Ibi est continua consolacio
et gaudium habundans.
Innumerabiles enim et multos
vassalos habet patre tuo diciore
et nobiliores.

jest Kosta, krále cyprského.
A nad tot povědě viece,
ež najmenší jeho zřiece
u moudrosti tě přemáha,
zbožím i učením sáhá
nad tě i krású neslýchaně.
Jeho věk bez dokonánie,
jeho zbožie nikdy nezhyne,
jeho kochánie nemine,
jeho sě krási hvězdy divie,
jeho moudrosti tak živě
nemóž i žádúci umem
obklíčici ni rozumem
kak sě hromazdí neb dělí.

- (520) Jemu všickni světí anděli
v radosti poslušně slúžie...
- (524) jeho kralování silné
konce nemá ani béře,
ni sě zruší ani zdeře...
- (529) Kateřina to slyšavši...
- (536) ...v srdci velmi divno,
ež kak mnoho smysla jměla
i v učení prospěla,
ot žádného mistra vóle
ni učenníka ve škole
neslýchala čtúce v žádných
knihách, snadných i nesnadných,
o takém muži i králi,
o němž tak bohatú táli
tento pústenník pravieše.
- (546) Druhá mysl ta ji trápíeše,
ež jěj tak cného vědieše,

Insuper longe dicioꝛ in sapiencia
et pulchritudine sine comparacione te
excedit, cuius diuicie nunquam
deficiunt nec ipsius delicie
miniuuntur,

cuius pulchritudo et sapiencia tanta
est,
quod ea maiorem nemo excogitare
potest,

cui angelici spiritus seruiunt et
in omnibus (19) obediunt,

cuius eciam regno nunquam erit
finis.

Katherina uero his auditis et

ipsum non intelligens mirari cepit
ultra modum, cum nunquam ab aliquo
oratore in scolis de tali rege
similia audiuisset nec ab aliquo
doctore uel philosopho aliquid
taliter descriptum uel nominatum
sic magnifice inuenisse se in
ipsorum libris reperisset.

Et tum, cum cognosceret huius
deicole prudenciam et sanctitatem,

že což koli povědieše,
to všě pravda pravá byla.
Protož pak že srdcem vřela
v tůhách, chtiec v tom známost mieti,
což jiej pravil, (a) to vzvěděti,
i vzprosi ho velmi mile
řkúc:...

- (556) mohla-li bych kak viděti
toho muže, o němž mi pravil,
všeho by mě smutka zbavil;
kde-li bydlí anebo jěst
ten slavný král...
- (565) Pústenník vece rovenstvím:
Panno, pravít pod tajemstvím
i zaklínám, by nikomu,
ani semu ni onomu,
nepravila řeči této;
- (574) aby toho nezjevila,
až sě mezi vámi skona
manželstvo...
- (578) Králová to ráda slíbi
i da jemu na to vieru.
- (580) Pústenník k nie vece s měrú:
juž tebe řečí pozdravi.
Ten panic, o němž já pravi,
to jest syn v zboží neskrovný
jedněj šlechetněj královny,
jěž jest všech krás najsvětlejšie
a všech žen dobrotivějšie...
- (592) Téjt panně Maria dějí.
Tat jest tak velikěj moci:
Ktožt k niej ve dne i v noci,

mentiri aut aliquid fatue loqui
eum non credebat.

Propter ea anxia minis efficitur
et virum hunc inclitum plurimum
(20) affectabat videre.

Vnde cepit diligenter ab eo querere,
ubi esset tam nobilis, tam sapiens,
ubi tam pulcher, tam elegans
et delicatus, cuius parentes
virgines carne, et sic de singulis
investigabat, que supra a viro dei
de isto sponso audierat.

Cui vir dei ait: Primo te monere
uolo, nec unquam de ho sponso
secreta reueles,

donec matrimonium inter uos
fuerit completum.

At illa haec omnia se facturam
sponndit.

Tunc uir dei ait: Iste, de quo
tibi locutus sum, est filius
cuiusdam (21) nobilissime regine,
que pulcherrima et ualde misericors
est super omnes mulieres

et uocatur Maria.
Et hec domina est tante potencie
et pietatis, quod, ubicunque digne

v kteréj núzi jsa, zavolá
srdcem z věrného hlahola,
tent darmo práce nevzkládá,
ale to všě, což požádá,
tot má ihned bez rozpači.

- (600) Kateřina v neodlači
vece: Pústenník milý,
rádcě věrný, v smysle čilý,
pověz mi, ač mi chceš přieti,
mohla-li bych kak uzřieti
toho panice i krále
s jeho milú matkú v chvále?
Pústenník jie otovědě
řka: Milá dci, při tvěj žiedě,
by sobě radú vzpomohla,
(610) snad by jěj viděti mohla,
ač by tebe to nezbylo,
žet by mu to libo bylo;
nebo toho cného panice
i slavného královice
nemohú ti ludé tací
viděti smrtelní všací
pro svú libost neb pro chtenie,
neb ten král smrtelný nenie.
Protož jeho nevídají
(620) než ti, jenž s ním přebývají,
a ti také, již mu slúžie,
ve dne v noci po něm túžie.
Těm sě on tak viděti dá,
jak sě mu kdy podobno zdá.
Avšakt chcít tu radu dáti,
ač mne budeš poslúchati,
ež jej i s matkú ohladaš
koli, jakž ty sama žadaš.
- (632) Mój otčíku, co sličného

inuocatur nomine eius, ibi continuo est presens, et quod ab ea deuote petitur, procul obtinetur.

At illa: Dic michi, uir dei, si possem uidere hunc dominum et matrem eius?

Posses, inquit, et vere posses, si de sua pre (22) cederet uoluntate.

Nam cum ipse sit immortalis et invisibilis, a nullo potest mortalium uidere nisi ab hiis, qui ipsum ex toto corde diligunt et ob ipsius amorem castitatem mentis et corporis perpetue custodiunt et propter hoc quibuscumque et quandocumque uult se visibilem ostendit.

Ac tum, si modo meo acquieueris consilio, spero, quod ex bonitate sua se tibi monstrabit.

Cui Katherina: Quidquid, pater,

mně ukážeš nebo poradíš,
tiem mě jako v ráj posadíš.
Nemóžt nic tak nelehkého
býti ani protivného,
bych já všeho netrpěla,
bycht jej jedinké uzřela.
Tehdy pústenník pro radost,
vida téj královně žádost,
i dosěže v skrytém trhu
jednéj deščky z svého brhu.
Na té biesta dle úkazy
psána dva pěkná obrazy:
obraz svatěj Mařie z čina,
ana nesě svého syna,
Jezu Krista laskavého.

- (652) ...Aj, zřiž veselejie!
Tut ten panic jmenovaný
stojí svú matkú napsaný
o němž sem já pravil tobě.
- (657) beř sě domuov s matkú svojí...
- (662) prosiž s velikú pokorú
téj zmilitkéj panny krásnéj...
at svého syna pokáže.
Mát nádejě jěst tak dána,
že vždy budeš uslyšána.
Otpuščenje jeho vzemši,
deščku pod paži ujemši
i bra sě domuov s matkú svú
i s těmi pannami, jež v tu
dobu biechu jějie sluhy.
- (678) Když večeri dachu v dvořě
a všichni lidé zesnuchu,
všichni ohnové potuchú,

precepis, totum faciam.

Nec enim quidquam michi difficile
erit, quod per me fieri possit.

Tunc homo dei occulto uirgini
Katherine (23) tradidit ymaginem
virginis gloriose in tabula quandam
depictam, filium mire pulchritudinis
in brachiis suis baiulantem et
dixit ei:

Ecce, filia, imago matris et
filii, de quo tibi supra dixi.

Vade ergo et intra cubiculum
tuum ipsam virginem humiliter
deprecare, quatenus tibi dilectum
filium suum sicuti esse dignetur
ostendere.

Ego autem spero, quod ipsa
exaudiet preces tuas.

Dicto igitur valet Katherine cum
matre aliisque sodalibus domum
revertitur, secum occulte (24)
deferens ymaginem prefatam.

Cum igitur noctis silencio iam
omnes de familia se sopori
dedissent, Katherine in cubiculo

- tehdy jiej brzo na mysl vznide,
ež do svéj komnaty vnide
i zasvieti sviečku jasnú;
vyněmši tu deščku krásnú
i postavi ji před sobú.
Nevzlitova rukú obú...
(690) prosěci tě panny živěj,
aby se nerozpáčila,
jie ukázati ráčila
svého synáčka milého.
- (696) ...Ne k choti, ale k služě
by mě přijal nebožičku!
Po jějie bělúci líčků
slzy potóčkem sě valéchu,
jějí oči sě kaléchu
ve krvi velikú žádostí.
Když pak (bieše) rozličnú žalostí
mnoho plakala v téj vázě,
tehdy padši na podlazě
i usnu z těžkého truda.
- (706) V ten čas sě viděti uda
jiej jedno viděnie divné
krásné a velmi poživné.
V tom viděni sě jiej zdášě,
ež na jednéj lúčě spášě...
- (711)-(720) — summer meadow
backdrop
- (721) Uzře z těch drahých úhledí,
ande na stolici sedí
Maria, ta vzkvetlá panna,
jież matka jest svatá Anna,
drží svého jedináčka,
Krista, milého synáčka,
kochajíc jej myslí čilú.

suo sola vigilabat, accensisque
luminibus coram imagine virginis se
humiliter exsternens cum lacrimis
beatam uirginem exorabat, quatenus
sibi dilectum filium suum dignaretur
ostendere,

cuius ipsa non sponsa, sed ancilla
fieri cupiebat.
Multis igitur gemitibus, suspiriis
et precibus fuis circa noctis
medium et ad pedes ymaginis sepe
dicte super (25) pauimento prostrata
dormire aliquantulum cepit.

Cui uisio talis monstrata est:
videbatur enim ei, quod in loco
pulcherrimo et ameno esset,

ubi perspiciens vidit reginam
virginum filium gestantem in
brachiis in throno pulcherrimo
residere...

- (730) jako lilium bělúcí
lskne kdy z najsvětleejší lásky.
A jeho žádúcie vlásky
svietie, všie poskvrny nahé
jako ryzé zlato...
- (740) Těžkú žalost, rozmýšlenie
na svém srdečku plodieše:
což okolo nie chodieše,
však nemóže nikdie z vrátka
v tváři uzřéti dětátka,
neb sě bieše obličejem
drahým dietětím svýtějem
k matčě tak bliz přichýlilo,
jak sě nikdiež nesmílilo,
by sě kdy ozřelo na sě,
než vždy s matkú zřěsta na sě.
- (751) Tehdy Maria laskavá...
- (754) vece: Ó mój milý synu,
ozři sě ale jedinú!
Viem, ež vieš hyn Kateřinu,
ana v krási smutna chodí,
na svém srdci žalost plodí,
z daleka nahlédajíci,
tě viděti žádajíci...
- (787) Kakž jest krásná nade vše panie,
však podlé přirovnávanie
protiv mým pannám i paníem
ničse nenie, tiem ji haniem.
Pakli dieš, ež jest učená,
múdrá, dobře urozená,
bohatá, tomu já shoviem:
muoj najmenší sluha, to viem,
múdrejší i učenejší
jest i stokrát bohatějí

(26) Cuius ineffabilem pulchritudinem ex splendore (cervicis et) capillorum aureorum cognoscens nec non ex candore niueo suorum vestimentorum virgo Katherina anxia fuit...

Unde cum ipsa diligencius inspiciendo uerteret se huc atque illuc, puer semper faciem ab ea auertebat, de quo Katherina non modicum turbabatur.... Sed cum filius virginis versus matrem teneret faciem, solum a parte posteriori a Katherina uidere poterat.

Virgo uero beata s. Maria filium suum alloquebatur dicens: Videene, fili, virginem Katherinam, que faciem tuam uidere desiderat, quam pulchra sit, sapiens, diues et gene (27) rosa, teque in sponsum suum affectantem?

Cui filius: Hec, inquit, Katherina pulchra est, sed in comparacione puellarum mearum, que michi famulantur, nihil est.

Si uero de sua sapientia sermo fiat, sapiencior est ea unus paruulus de clientibus (clientulis) meis. Si autem de diuiciis loqueris, bene nosti, quod de servis meis sunt multo diciores et nobiliores ipsa. Sed et pediseque tue,

než ta panna tak jest tichá;
proto mno sobě ženicha
nedůstojna jmieta ona
ni na mě zřieci bez zaslona.

- (801) Tehdy Maria, panna mocná,
všem žádajícím pomocná,
vece: Muoj najduostojnějši
synu krásný, najmilejši!
Pověz, mohla-li by co zdieta
Kateřina neb trpěti,
pro něžto by ju potkalo
to štěstie, ež by se stalo,
by tě, ač to řeci směji,
viděla v tvém obličejí?
- (818) Chce-li poslušna býti danně
spravedlné rady mých synuov...
- (826) snadť by tak uzřela mú tvář.
- (830) Za tu svú za těžkú vinu
nemóžt nic tak nevraždného
býti ani nesnadného,
byt toho v rozličnéj slotě
všeho netrpěla pro tě
Kateřina velmi ráda.
On vece: Když toho žádá,
nechaj at jde k rádci svému,
pústenníku, sluzě k mému,
a tu při jemu poručí,
(840) a čemu ji ten naučí,
at to činí bez prestáně.
Pakt se vrátiec rozkochaně
na mé líce bude zřieti
a cožkoli bude chtieti,
k němuž jejie prosba trží,

que nobis (28) famulantur, omnes sunt regine; et idcirco uidere potes, quia indigna est tanto et tali sponso sicut ego sum. Ymmo non est digna faciem meam uidere aut perspicere.
Et ait mater ad filium:
Dilectissime fili, rogo te, ut dicas michi, si Katherina aliquid posset facere, ut faciem tuam plenam graciarum uidere mereatur.

Et filius: Si meis uolerit acquiescere salutaribus consiliis, uidebit faciem meam.

(29) Et mater ait: Ipsa enim intueri speciem tuam concupiscit; quam libenter acquiesceret tuis consiliis, ut consequi valeat, quod peroptat.

Vadat, inquit filius virginis, ad illum servum meum, qui ei de me et de te locutus est, et secundum ipsius consilium faciat,

et sic ueniens videre me poterit, quia maculam in se habet, quam aqua salutifere expiacionis purgabit ab ipsa, et quidquid tunc a me

- to všecko na mně obdrží.
Kromě povieť v téj hodině,
žeť ju vědě v jednéj vině;
téjt jiej nelže jinak zbýti,
(850) nežť ji musí vodú smýti.
Tu řeč když juž ovšem cele
domluvi, inhed dospěle
pustiv jako křídle z sebe
i vletě nahoru v nebe,
pojem matku svú bez luti.
Inhed z toho sna procíti
Kateřina z smyslněj váhy.
Vstavši vzhuoru z téj podlahy,
na niež (bieše) spala, paměť jmajíc,
(860) to vše snažně vzpomínajíc,
co viděla i slyšala
v téj otrapi, z niež doždala
bieše teskna v sobě mnoho
s hroznú svú žádostí toho,
by se den přiblížil v skuoře.
A jakž brzo vznidú zoře,
tak vše rúcho na se vzemši,
panny, své sluhy, pojemši,
jide k tomu pústenníku,
(870) k šlechtnému učenníku,
ta dóstojná, cná děvečka,
i potluče v uokenečka
sama z žádostné postaty.
To uslyšě ten muž svatý
i vynide k nie na javo...
- (881) To povědě milostivě
i poče mu žalostivě
praviti inhed s počátka
to vše pořád do uostatka...

pecierit, continuo obtinebit.

His vero peractis Dominus cum
matre disparuit

et (30) Katherina ad se reuersa,
que audierat et uiderat in uisione,
mente diligenter pertractabat
et mane cum summo desiderio
expectauit, ut iuxta pueri
consilium ad predictum sanctum
virum properaret.

Aurora igitur diei prorumpente
surgit Katherina de terra, ubi
per noctem prostrata coram ymagine
matris dei iacuerat, et assumptis
secum suis aliquibus intimioribus
de familia (honestibus virginibus
atque maternis) ad uirum dei festin-
(-anter) perrexit et facto signo
ad fenestram ipsoque viro adueniente
humiliter atque deuote (secum)
consedit; sodalibus uero ad partem
seorsum sedentibus Katherina cum
multis lacrimis viro dei seriem
sibi celitus ostensam enarravi
deprecans ipsum,

- (888) ...Již bych ráda chtěla
své vše země za to dáti,
bych jěj mohla v tvář poznati
podlé milostného činu...
- (910) I poče praviti k tomu
jie o božiem narození,
o křtě i o umučení,
o jeho vzkříšení slavném,
na nebe vstúpenie správném,
i o vše křestanskéj vieře...
- (929) ten duchovní otec jistý
pokrsti její život čistý...
- (933) A jak se to sta, v téj chvíli
inhd jej tak slza přili,
že pravými radoščemi
vzjiskři zdravě miloščemi
boha i jeho matky chvalú.
- (946) A jakž juž užřě ten čásek,
ež se lidé rozbrojili
biechu i upokojili
všichni v evých pokojiech senně,
tak bez meškánie neléně
inhd do komnaty šedši,
opět svú deščku nadvedši

quatenus amorem matris et filii,
ad quorum noticiam (31) eius
beneficio peruenire meruerat,
ipsam docere et instruere dignaretur,
quid facere deberet, vnde placere
mereretur tali ac tanto rego filio
virginis illibate....Vnde cepit,
que seminaverat, adhuc sapiens
aquis irrigare, verba melliflua
ei de fide et de incarnatione, de
uita Christi ac de singulis
articulis fidei ei dulciter predicare.
Qua predicacione ipsam perfecte ad
fidem Christi (32) et ad ipsius
amorem veraciter conuertit et tunc
eam baptisauit et cum gaudio ad
propria remisit eamque instruens,
quod si deuote postularet, eciam
regis faciem uidere ualeret.

(31) Audiens hec vir sanctus lacrimas
uberrimas fundens de tanta dignitacione
deo et matri sue gracias agens
benedicensque deum pro eo, quod
diuinum verbum, quod in agro incultu
iactauerat, iam pullulasset et in
tantum creuerat, ut infra unius diei
spacium ad maturam iam messem per-
ueniret...

(32) Veniensque ad domum propriam
Katherina et, sicut procedente
nocte fecerat, sic iterum (34) se
cum multis lacrimis in orationem
dedit.

kleče před ní v dobrém smysle,
plačíc, proséc, v divném čísle
modlitvy rozkládajíc...

(962)-(991) — throne-room scene

(992) užřě dvě stolicí stojiece
na vschod slunce podlé sebe.
Na jednéj buoh mocný z nebe
sedieše v svém světlém tróně,
na druhéj v drahéj koruně
Maria, jeho matka slova,
archanjelská ciesařová.

Oba jmiesta sceptry v ruce.
(1000) Ten bleskt i ta radost jsúce
Kateřinu tak utěši,
jakž sě veš smutek vyspieši
z jejie srdce, jenž bieše jměla...

(1015) To pak Maria vidúci
vece: Mój synu žádúci,
ké svéj choti dáš vítanie?
Však vieš, ež jest dokonanie
svému stavu učinila
a to všecko naplnila,
což s jiej kolivěk rozkázal.

(1022) Kristus vece: Juž utázal
sem sě o to, ež ju jasnú
Kateřinu, velmi krásnú,
chci sobě za chot vzvoliti...

(1028)-(1053) — C's spiritual
happiness

Vidit igitur reginam celi,
virginem Mariam, filium in vinis
baiulantem tam pulchrum et
splendidum, quod ei nulla
pulchritudo posset comparari.

Ad cuius mirabilem contuitum
liquefacta est anima ipsius et
nimis amore in ipsum dei filium
anima eius exarsit

audiuitque matrem loquentem
(35) filio suo et dicentem:
Ecce, fili dilecte, famula tua
Katherina tuum distulit
adimplere consilium et mandatum.

Intuere igitur et respice, fili,
famulam tuam Katherinam.

Et filius: Vere, inquit, o mater,
Katherina uirgo mihi a modo multum
placet, nam ut uideo facta est ut
columba immaculata.

-359-

(1054) Inhed Maria za paži
vzdviže Kateřinu vzhóru
a řkúc: Již sě neboj vzdoru
ani žalosti ni nůze,
neb tě mój syn k choti i k sluze
přijal; již bud utěšena,
všie radosti nezližena,
ale všeho smutka lišě.

(1025)

(1062) V tom řčení syn boží tišě
zatě jedno pěnie časem
milým, sladkým, drahým hlasem,
jímž jieř srdce v zdraví zvlaži,
jda k niej, svých slov v slavněj
dráži vece: Vítaj, má přežádná!
Vítaj, mojě choti ladná!
Pod sem, mé vzvolené líčko,

(1070) ke mně, milá holubičko!
Bydlot sem věčné osnoval,
tobět sem korunu schoval
u mém království v čistotě.
Jakž tu piesen v svéj sladkéj
notě skona protiv téj děvici,
tak snem prsten z svéj pravici
i vloži jieř proetřed ruky;
o němž ona z ctněj ponuky
zaklopi svú ruku hladce
i zaspieva velmi sladcě
notkú jednu piesnici novú
a řkúc: Juž nevěstú slovu
chotě, jenžto mne nezměnil,

Tunc regina celi Katherinam
alloquebatur: Veni, virgo electa
et filia mea dilecta, audi et uide
et inclina aurem tuam et obliviscere
domum patrie tui et populum tuum,
quia concupiuit rex speciem tuam.

Et ad filium ait: Ex quo, fili
mi, Katherina tibi placet in oculis
tuis, deprecor tuam clemenciam, ut
amore mei tibi ipsam sumas in sponsam
perpetuam.

Assentiente itaque Christo
suauissimis precibus matris
Katherina se in terra prosternens
cum lacrimis cepit humiliter deprecari,
ut Christus eam in suam ancillam
assumere dignaretur.

Tunc virgo beata humilis Katherina
manum dextram apprehendit et porrexit
Christo digitum eius annularem dicens:
Vis, filia dei sponsa fieri
perpetua et omnia oblectamenta
huius mundi respuere et ipsius
soli amori inherere? Qua dicente
cum timore ac tremore, quare semper
omnia ex toto corde hec concupiui
et perpetue inviolabiliter hec

svým mě prstencem obvěnil,
po němžto sem srdcem vadla...

(1093) Tú piesní mu chválu vzdavši
procúti a vzhuoru vstavši
uzře na jevě, ne v zhluce,
v svéj bělúciej drahéj ruce
prsten nebeského zlata.
Viec ta čistá dievka svatá
by vesela podlé slucha.

(1100) Plná jsúc svatého ducha
po světi poče netúžici
a svému choti slúžiti
postem, trudem, modlbú sličnú,
jsúc křestankú ustavičnú,
pústenníku děkující,
boha vždy následující,
i jeho matky laskavě.

Tak křestanské bydlo právě
nesla, cný obyčej jmajíc,
(1110) v duchovenství se kochajíc,
proséc slavné matky božie,
by ji dovedla v to zbožie,

custodire permitto, tunc Christus (37) annulo aureo eam sibi subarravit ponendo eum in digito eius dicens: Accipe annulum fidei, signaculum spiritus sancti, ut de certo Christi dei sponsa a cunctis fidelibus nomineris, et caueas, ne de certo tibi alium in sponsum accipias. Tunc Katherina letabunda cepit decantare gratiarum acciones domino (annulo suo subarravit me etc).

Et post hoc in continenti ipsa visio disparuit et Katherina in se reuersa aureum annulum in digito suo se habere reperiit, quo eam Christus misericorditer sibi desponsauerat per uisionem. Et sic cognoscens non fantastica sed uera esse, quo uiderat et audierat, deo et matri eius de tanto dono et beneficio immensas gratias egit.

Hec igitur omnia matri sue referens ipsam ad fidem conuertit et ex tunc omnem mundanam sollicitudinem et que sunt super terram quam stercora respuens celestia atque dei placencia sollicite agere (38) satagebat.

kdež bydlí s svým milým synem,
všemohúcím hospodinem.

(1115) Potom umře matka jejé,
ana poče viac snažnějie
utrpením se mučiti,
křestanskéj viere učiti
svú všú čeled i své lidi.

Interim mater eius moritur et ipsa sola gerens curam sollicitam totamque familiam suam deo adiuante ad Christum conuertit et in eius nomine et religione suum regnum, possessiones et familias strenue gubernabat. Insuper et pauperibus, quidquid ultra victum comparatum et uestitum religiosum pro se et familia necessaria erant, liberaliter et deuote ipsis egentibus ac hilariter erogabat. Decimo igitur octauo etatis sue anno per gloriosum triumphum martirii feliciter migravit ad Christum dominum suum sponsum.

SUMMARY

The orthographic system of the KL is based on an intricate hierarchy of rules in various stages of normalization. The conventions of the generalized Old Czech "younger digraph" orthography and the Moravian school of copyists combine with the personal notations of the scribe to produce an array of spelling habits, none of which conveys unique phonetic information. Some of these habits are newly developing morphophonemic abbreviations (e.g. "ſſ" for 2nd sg. desinence, and "ye"/"ie" for inflectional formant or desinence). Some seem to be very recent eccentric incursions, perhaps the work of the KL scribe himself (e.g. $\cancel{s} + \cancel{s}^{\text{S-}}$ written "ſ"). Others represent chaotic, non-normalized layers of spelling habits (e.g. grammatical and lexical subcategories in the spellings of ě). Although the KL is the single extant copy of the Legenda, it represents one of a long series of "eastern" copyings of a Bohemian composition reproduced many times between 1350 and 1400.

The KL_a poet, working closely from at least one Latin model, has selected and reformed his material, never translating "literally." He mixes the preterite systems of an older, stylized layer of the language with that of his own idiolect, creating a "poetic" language with a complex hierarchy of markedness oppositions. For example, the phrase

"biechu sp̄riehli", a hybridization of old and new systems, belongs to a poetic subcategory of "prophecy" or "moral pronouncement." The study of KL tenses is seen partially as a morpheme selection problem—it is from this point of view that the KL_a poet approached the process of composition. A model for the preterite system of the language of 1400 shows that the opposition simple vs. periphrastic preterite has been eliminated. Sequential restraints in discourse for the poetic language of KL_a are presented.

The fundamental intonational unit of the KL verse line is the GSM (generalized speech measure), which may be comprised of one or more phonological words. Diaeretic and caesural patterns obtain not only at word boundaries, but also at GSM boundaries. The fundamental intonational pulse is diaeretic; conversion operators may suspend GSM boundaries (or boundary markers), creating the marked caesural patterns. When generalized intonational patterns support poetic context, diaeretics are associated with emotional equilibrium and spiritual calm; caesurals are associated with disequilibrium and spiritual unrest. At peak dramatic moments both patterns are engaged in progressively variegated displays of subpatterns.

B I B L I O G R A P H Y

BIBLIOGRAPHY

Of the Most Important Works Consulted

- Chafe, Wallace L., Meaning and the Structure of Language,
Chicago: University of Chicago Press, 1970.
- Chomsky, Noam, and Halle, Morris, The Sound Pattern of English, New York: Harper and Row, 1968.
- Dostál, Antonín, Staroslověnská praeterita, jejich čas a vid, Český časopis filologický, III, 1945, pp. 65-70, 111-116, 219-225.
- _____, Studie o vidovém systému v staroslověnstině, Prague: ČAV, 1954.
- _____, Nástin dějin českého a slovenského jazyka, Prague: ČAV, 1956.
- _____, Historická mluvnice česká, II (Časování), Prague, 1967.
- Ferrell, James, On the Aspects of byt' and on the Position of the Periphrastic Imperfective Future in CLR, Slavic Word, 2, 1953, pp. 362-376.
- Flajšhans, Václav, Nejstarší památky jazyka a písemnictví českého, Prague, 1903.
- _____, K výkladu textů staročeských, Listy filologické, 63, 1936, p. 239.
- Gebauer, Jan, Příspěvky k historii českého pravopisu, Prague, 1872.

- _____, O přepisování textů staročeských, se zvláštním
vzhledem ke Rukop. Královédvorskému, Listy filo-
logické, 2, 1875, pp. 167-179.
- _____, Příspěvky ke kritice a výkladu staročeských
textů, Listy filologické, 9, 1882, pp. 287-324.
- _____, Historická mluvnice jazyka českého, Vols. I-IV,
Prague, 1894-1929.
- Havlík, Antonín, O rímech přehlásky 'u - i' s původním
'u - i', Listy filologické, 14, 1887, pp. 241-249.
- Havránek, Bohuslav, Neassimilování párové souhlásky znělé
a neznělé v staré češtině, Slovanský sborník Fr.
Pastrnkovi, Prague, 1923, pp. 102-111.
- _____, Staročeské depalatalizace, Listy filo-
logické, 67, 1940, pp. 266-267.
- Holub, Josef, and Kopečný, František, Etymologický slovník
jazyka českého, Prague, 1952.
- Hrabák, Josef, Legenda o sv. Kateřině, Prague, 1941.
- Hujer, Oldřich, Vývoj jazyka československého, Československá
vlastivěda, III (Jazyk), Prague, 1934, pp. 1-83.
- Jakobson, Roman, Verš staročeský, Československá vlastivěda,
III (Jazyk), Prague, 1934, pp. 429-458.
- _____, L'histoire du tchèque et du slovaque
littéraires, Le Monde slave, 1937, pp. 353-366.
- _____, Review of Fonetika sovremennogo ruskogo
literaturnogo jazyka, by R. I. Avanesov, Inter-
national Journal of Slavic Linguistics and Poetics,
I, 1956, pp. 286-288.

- _____, Shifters, Verbal Categories, and the Russian Verb (Russian Language Project, Department of Slavic Languages and Literatures, Harvard University), Cambridge, 1957.
- _____, Selected Writings, I (Phonological Studies), The Hague: Mouton, 1962.
- _____, Izbytočnye bukvy v ruskom pisme, Selected Writings, I, The Hague, 1962, p. 556.
- _____, Remarques sur l'évolution du russe comparée a celle des autres langues slaves, Selected Writings, I, The Hague, 1962, pp. 7-116.
- _____, O češskom stixe, Providence: Brown University Press, 1969.
- Jedlička, Bohdan, Příspěvky ku kritice a výkladu Štokholmské legendy o svaté Kateřině, Zprávy o zasedání královské české společnosti nauk v Praze, III, Prague, 1873, pp. 83-99.
- _____, Příspěvky ku kritice a výkladu štokholmské legendy o sv. Kateřině, Listy filologické, I, 1874, pp. 56-62.
- _____, Studie o štok. leg. Kat., Listy filologické, 21, 1894, pp. 44-73.
- _____, Studie o štokholm. legendě Kateřinské, Listy filologické, 34, 1907, pp. 225-229, 334-350.
- Jireček, Josef, and Hradil, Ignác (eds.), Jana Blahoslava grammatika česká, 1571, Prague, 1857.

Jireček, Josef, and Jireček, Hermenegild, Legenda o sv.

Kateřině, Rozpravy z oboru historie, filologie a literatury, I, Prague, 1860.

Kebrle, Václav, Přspěvky ke kritice a výkladu textů staro-
českých, Listy filologické, 14, 1887, pp. 254-256.

Komárek, Miroslav, Souvislost přehlásky 'u - i se zánikem
párové měkkosti souhlásek, Zeitschrift für
Slawistik, I, 1956, p. 25.

_____, Historická mluvnice česká, Prague, 1962.

Kopečný, František, Slovesný vid v češtině, Rozpravy ČSAV
72, 2, Prague, 1962.

Kučera, Henry, The Phonology of Czech, The Hague: Mouton,
1961.

Lamprecht, Arnošt, Vývoj hláskového systému českého jazyka
se zvládním zřetelem k nářečím na Moravě a ve
Slezsku, Slovo a slovesnost, 17, 1956, pp. 67-68.

_____, Sur le développement et la perte de la
corrélacion de mouillure en ancien tchèque,
Travaux linguistiques de Prague, I, Josef Vachek,
ed., Prague, 1964, pp. 115-124.

Machek, Václav, Etymologický slovník jazyka českého, Prague,
1968.

Mazon, André, Emplois des aspects du verbe russe, Paris,
1914.

Menčík, Ferdinand, Rozbor legendy o sv. Kateřině,
Prague-Vienna, 1881.

Miller, James E., Stative Verbs in Russian, Foundations of

Language, 6, 1970, pp. 488-504.

_____, Towards a Generative Semantic Account of Aspect in Russian, Journal of Linguistics, 8, pp. 217-236.

Němec, Igor, Kategorie determinovanosti a indeterminovanosti jako základ slovanské kategorie vidu, Slavia, 25, 1956, pp. 496-534.

_____, A Diachronistic Approach to the Word-Formative System of the Czech Verb, Travaux linguistiques de Prague, I, Prague, 1966, p. 178.

Novák, J.V., O básnické strance slohu legendy o sv. Kateřině a epických písní rukopisu královédvorského, Přerova: čtvrtá zpráva c. k. vyš. státního gymnasia ve Valašském Meziříčí, Prague, 1884.

Pečírka, Josef, and Erben, K. J., Život svatě Kateřiny. Legenda. V královské bibliothece v Štokholmě objevil a vydal Jos. Pečírka. K tisku zredigoval a vysvětlením temnějších slov opatřil K. J. Erben. V Praze 1860. Rohlíčka a Sieverse, Prague, 1860.

Pelikán, Jan, Příspěvky ke kritice a výkladu štokholm. legendy o sv. Kateřině, Listy filologické, 18, 1891, pp. 66-73.

_____, Příspěvky k výkladu slov, Listy filologické, 45, 1918, pp. 19-23, 88-92, 173-178; Listy filologické, 56, 1929, pp. 232-233.

Smetánka, Emil, Review of Die Alttschechische Katerinenlegende

der Stockholm-Brüner Handschrift, by F. Spina,
Listy filologické, 40, 1913, pp. 462-463.

_____, Review of Die Altčechische Katerinenlegende
der Stockholm-Brüner Handschrift, by F. Spina,
Archiv für slavische Philologie, 35, 1914, pp.
553-558.

Spina, František, Die Altčechische Katerinenlegende der
Stockholm-Brüner Handschrift, Prague, 1913.

Trávníček, František, Studie o českém vidu slovesném,
Prague: ČAV, 1923.

_____, Grammatika češského literaturного
jazyka, Moscow, 1950.

_____, Historická mluvnice česká, III
(Skladba), Prague, 1956.

Vachek, Josef, Český pravopis a struktura češtiny, Listy
filologické, 60, 1933, p. 30.

van Schooneveld, C. H., A Semantic Analysis of the Old
Russian Finite Preterite System, The Hague:
Mouton, 1959.

Vážný, Václav, ed., Alexandreida, Prague: ČAV, 1963.

Vilikovský, Jan, Legenda o svaté Kateřině, Prague-Vyšehrad,
1946.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

SLAVISTISCHE BEITRÄGE

Verzeichnis der bisher erschienenen Bände

1. Maurer, J.: Das Plusquamperfektum im Polnischen. 1960, 64 S. - 2. Kadach, D.: Die Anfänge der Literaturtheorie bei den Serben. 1960, V, 182 S. - 3. Moskalik, M.: Janka Kupača, der Sänger des weißruthenischen Volkstums. 1961, 241 S. - 4. Pleyer, V.: Das russische Altgläubigentum. 1961, 194 S. - 5. Mihailović, M.: Tempus und Aspekt im serbokroatischen Präsens. 1962, VIII, 64 S. - 6. Rösel, H.: Aus Vatroslav Jagićs Briefwechsel. 1962, 75 S. - 7. Schmidt, A.: Valerij Brjusovs Beitrag zur Literaturtheorie. 1963, 159 S. - 8. Minde, R.: Ivo Andrić. 1962, 198 S. - 9. Panzer, B.: Die Funktion des Verbalaspekts im Praesens historicum des Russischen. 1963, 106 S. - 10. Mrosik, J.: Das polnische Bauerntum im Werk Eliza Orzeszkowas. 1963, 211 S. - 11. Felber, R.: Vojislav Ilić. 1965, 271 S. - 12. Augustaitis, D.: Das litauische Phonationssystem. 1964, 155 S. - 12a. Auras, C.: Sergej Esenin. 1965, 211 S. - 13. Koschmieder-Schmid, K.: Vergleichende griechisch-slavische Aspektstudien. 1967, 196 S. - 14. Klum, E.: Natur, Kunst und Liebe in der Philosophie Vladimir Solov'evs. 1965, 333 S. - 15. Albrecht, E.: Das Türkenbild in der ragusanisch-dalmatinischen Literatur des XVI. Jahrhunderts. 1965, 256 S. - 16. Gesemann, W.: Die Romankunst Ivan Vazovs. 1966, 131 S. - 17. Perišić, D.: Goethe bei den Serben. 1968, 304 S. - 18. Mareš, F. V.: Die Entstehung des slavischen phonologischen Systems und seine Entwicklung bis zum Ende der Periode der slavischen Spracheinheit. 1965, 87 S. - 19. Holzheid, S.: Die Nominalkomposita in der Iliasübersetzung von N. I. Gnedič. 1969, 92 S. - 20. Chmielewski, H.: Aleksandr Bestužev-Marlinskij. 1966, 134 S. - 21. Schaller, H. W.: Die Wortstellung im Russischen. 1966, 389 S. - 22. Hielscher, K.: A. S. Puškins Versepiik. 1966, 169 S. - 23. Küppers, B.: Die Theorie vom Typischen in der Literatur. 1966, 354 S. - 24. Hahl-Koch, J.: Marianne Werefkin und der russische Symbolismus. 1967, 126 S. - 25. Gardner, J.: Das Problem des altrussischen demestischen Kirchengesanges und seiner linienlosen Notation. 1967, IX, 270 S. - 26. Baldauf, L.: Der Gebrauch der Pronominalform des Adjektivs im Litauischen. 1967, 104 S. - 27. Kluge, R.-D.: Westeuropa und Rußland im Weltbild Aleksandr Bloks. 1967, 393 S. - 28. Kunert, I.: J. U. Niemcewicz: Śpiewy historyczne. 1968, II, 132 S. - 29. Steinke, K.: Studien über den Verfall der bulgarischen Deklination. 1968, X, 133 S. - 30. Tschöpl, C.: Vjačeslav Ivanov. 1968, 235 S. - 31. Rehder, P.: Beiträge zur Erforschung der serbokroatischen Prosodie. 1968, 247 S. - 32. Kulman, D.: Das Bild des bulgarischen Mittelalters in der neubulgarischen Erzählliteratur. 1968, 276 S. - 33. Burkhart, D.: Untersuchungen zur Stratigraphie und Chronologie der südslavischen Volksepik. 1968, III, 549 S. - 34. Günther, H.: Das Groteske bei N. V. Gogol'. 1968, 289 S. - 35. Kažoknieks, M.: Studien zur Rezeption der Antike bei russischen Dichtern zu Beginn des 19. Jahrhunderts. 1968, 269 S. - 36. Schmidt, H.: Hus und Hussitismus in der tschechischen Literatur des 19. und 20. Jahrhunderts. 1969, 296 S. - 37. Schneider, S.: Studien zur Romantechnik Miroslav Krležas. 1969, 285 S. - 38. Stephan, B.: Studien zur russischen Častuška und ihrer Entwicklung. 1969, 358 S. - 39. Girke, W.: Studien zur Sprache N. S. Leskovs. 1969, VIII, 220 S. - 40. Mareš, F. V.: Diachronische Phonologie des Ur- und Frühslavischen. 1969, 126 S. - 41. Wosien, M.-G.: The Russian Folk-Tale. 1969, 237 S. - 42. Schulz, R. K.: The Portrayal of the German in Russian Novels. 1969, V, 213 S. - 43. Baudisch, G.: Das patriarchalische Dorf im Erzählwerk von Janko M. Veselinovič. 1969, 225 S. - 44. Stölting, W.: Beiträge zur Geschichte des Artikels im Bulgarischen. 1970, VII, 296 S. - 45. Hücke, G.: Jurij Fedorovič Samarin. 1970, 183 S. - 46. Höcherl, A.: Zur Übersetzungstechnik des altrussischen "Jüdischen Krieges" des Josephus Flavius. 1970, 183 S. - 47. Sappok, C.: Die Bedeutung des Raumes für die Struk-

- tur des Erzählwerks. 1970, 154 S. - 48. Guski, A.: M. Ju. Lermontovs Konzeption des literarischen Helden. 1970, 225 S. - 49. Lettmann, R.: Die abstracta 'um' und 'razum' bei Belinskij. 1971, 167 S. - 50. Lettmann-Sadony, B.: Karolina Karlovna Pavlova. 1971, 181 S. - 51. Brümmer, C.: Beiträge zur Entwicklungsgeschichte der frühen Romane L. M. Leontovs, 1971, 231 S. - 52. Schmidt, C.: Bedeutung und Funktion der Gestalten der europäisch östlichen Welt im Werk Thomas Manns. 1971, 366 S. - 53. Eschker, W.: Untersuchungen zur Improvisation und Tradierung der Sevdalinka an Hand der sprachlichen Figuren. 1971, 275 S. - 54. Schmidt, O.: Неизвестный поэт П.Д.Бутурлин. Анализ творчества. 1971, 229 S. - 55. Mönke, H.: Das Futurum der polnischen Verba. 1971, 184 S. - 56. Raেকে, J.: Untersuchungen zur Entwicklung der Nominalkomposition im Russischen seit 1917. - 57. Müller-Landau, C.: Studien zum Stil der Sava-Vita Teodosijes. 1972, 183 S. - 58. Dippe, G.: August Šenoas historische Romane. 1972, 177 S. - 59. Hetzer, A.: Vjačeslav Ivanovs Tragödie "Tantal". 1972, 202 S. - 60. Andreesen, W.: Untersuchungen zur Translation von Substantiven zu Adjektiven im Altrussischen. 1972, 151 S. - 61. Neureiter, F.: Kaschubische Anthologie. 1973, VIII, 281 S. - 62. Gavrin, M.: Kroatische Übersetzungen und Nachdichtungen deutscher Gedichte zur Zeit des Illyrismus. 1973, 226 S. - 63. Grahor, O.: France in the Work and Ideas of Antun Gustav Matoš. 1973, 247 S. - 64. Döring, J.R.: Die Lyrik Pasternaks in den Jahren 1928-1934. 1973, XXVI, 390 S. - 65. Högemann-Ledwohn, E.: Studien zur Geschichte der russischen Verserzählung in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts. 1973, 428 S. - 66. Gonschior, H.: Die geneigten Vokale als Reflexe altpolnischer Längen im Wörterbuch von Jan Mączyński. 1973, 391 S. - 67. Talev, I.: Some Problems of the Second South Slavic Influence in Russia. 1973, XIV, 430 S. - 68. Auerbach, I.: Nomina abstracta im Russischen des 16. Jahrhunderts. 1973, VI, 368 S. - 69. Holthusen, J.: Rußland in Vers und Prosa. 1973, 212 S. - 70. Guski, H.: Die satirischen Komödien V.I. Lukins (1737-1794). 1973, 250 S. - 71. Sternkopf, J.: Sergej und Vladimir Solov'ev. 1973, XXXI, 667 S. - 72. Wenzel, F.: SPLIT. Ein Verfahren zur maschinellen morphologischen Segmentierung russischer Wörter. 1973, IX, 203 S. - 73. Bachmann, E.: Ivo Kozarčanin - Leben und Werk. 1974, 250 S. - 74. Schmidt, B.: Stilelemente der mündlichen Literatur in der vorrealistischen Novellistik der Serben und Kroaten. 1974, 309 S. - 75. Jakoby, W.: Untersuchungen zur Phonologie und Prosodie einer kajkavischen Mundart (Gornja Stubica). 1974, X, 256 S. - 76. Schultze, B.: Der Dialog in F.M. Dostoevskijs *Idiot*. 1974, 314 S. - 77. Hilf, E.A.: Homonyme und ihre formale Auflösbarkeit im System Sprache, dargestellt an altrussischen Berufsbezeichnungen. 1974, 129 S. - 78. Wiehl, I.: Untersuchungen zum Wortschatz der Freisinger Denkmäler. Christliche Terminologie. 1974, 169 S. - 79. Pribić, R.: Bonaventura's *Nachtwachen* and Dostoevsky's *Notes from the Underground*. A Comparison in Nihilism. 1974, 155 S. - 80. Ziegler, G.: Moskau und Petersburg in der russischen Literatur (ca 1700-1850). Zur Gestaltung eines literarischen Stoffes. 1974, VI, 189 S. - 81. Wörn, D.: Aleksandr Bloks Drama *Pesnja sud'by* (*Das Lied des Schicksals*), übersetzt, kommentiert und interpretiert. 1974, X, 545 S. - 82. Timberlake, A.: The Nominative Object in Slavic, Baltic and West Finnic. 1974, VI, 265 S. - 83. Baumann, W.: Die Sage von Heinrich dem Löwen bei den Slaven. 1975, 185 S. - 84. Everts-Grigat, S.: V. V. Majakovskij: Pro èto. Übersetzung und Interpretation. 1975, 262 S. - 85. Mirsky, S.: Der Orient im Werk Velimir Chlebnikovs. 1975, VIII, 112 S. - 86. Ditterich, M.: Untersuchungen zum altrussischen Akzent anhand von Kirchengesangshandschriften. 1975, 147 S. - 87. Cummins, G.M.: The Language of the Old Czech *Legenda o svatě Kateřině*. 1975, VIII, 371 S. - 88. Földeak, H.: Neuere Tendenzen der sowjetischen Science Fiction. 1975, VIII, 208 S.